

breviarul

Mircea Horia Simionescu

Mircea Horia  
Simionescu  
breviarul



cartea  
românească

Lei 14

Clubul cărții digitale 2022



**MIRCEA HORLA SIMIONESCU**



**BREVIARUL**

MIRCEA HORIA SIMIONESCU

# BREVIARUL

(*Historia calamitatum*)



CARTEA ROMÂNEASCĂ

1980

Clubul cărții digitale 2022

## **Coperta de Traian Filip**



*Breviarul (Historia calamitatum)* face parte din ciclul *Ingeniosul bine temperat* și este dedicat fratelui meu Tityre.



## CARTEA ÎNȚI

I. Ziua de 18 iunie a acelui an<sup>1</sup>, spuse Lucilius, va rămîne pururi vie în amintirea mea: dimineța fusese învăluită în neguri, perspectiva munților se înjumătățise, ochiul trebuind să se oprească pe clinul Titanei, aburit ca un pahar, dar spre amiază negurile se strînseseră către Cornul Caprei<sup>2</sup>, formaseră pe cer un masiv de piatră mai înfricoșător decît în veci încruntatul Surul, și foșnetul copacilor, și fulgerele înfiorînd orizontul, și tunetele grele rostogolindu-se în văi anunțau o furtună teribilă, ploi torențiale, inundații.

Am presimțit nenorocirea, am prevăzut urmările ei. Trecuse de orele 14 cînd am hotărît să acționez. Îmi amintesc perfect toate amănuntele pregătirilor: am desprins din cui hanoracul cu catarama de argint, mi-am strîns pe glezne șireturile vechilor însă desăvîrșiților mei bocanci de alpinist, am înghesuit în rucsac o cămașă cadrilată, toporișca de oțel cu coadă scurtă, o pereche de ciorapi de lînă, cîteva cutii cu conserve și o carte, cea mai la vedere în raft — *Tactica infanteriei* de Weintraub—, și am ieșit neîntîrziat. Plumbii reci ai ploii mi-au izbit puternic obrajii, vîntul tăios, «cuțitul solstițiului de vară», cum îl numesc meteorologii, «biciușca sfîntului Petru», cum îi spun țărani de pe valea Ialomiței, mi-a străpuns coastele. Am trecut vîlceaua deja clocotind și am scurtat-o prin grădina lui Neamțu, ca să ajung, sărind un parapet de piatră, în șoseaua asfaltată. Șoseaua era pustie, rîul din apropiere urla ca scos din minți, valuri de smolă<sup>3</sup> se rostogoleau de pe dealurile Brata și Lupul, întunecînd valea.

---

Fiind așezate la urmă, și nu în subsol, Notele pot fi citite, cum dealtfel se și obișnuiește, la urmă.



Am mers voinicește prin furtună fără să mai privesc înapoi, am înfruntat valurile și cețurile mereu mai dese, am traversat mașinal viituri și văioage turbate, am trecut poduri<sup>4</sup> și, când apele mi-au închis calea, am doborât cu toporișca plopi și sălcii tinere cu care am improvizat punți. Dincolo de Scropoasa, căderea unei stînci blocase poteca; am fost nevoit să escaladez o brînă și să mă țin la fiecare pas de rădăcinile dezgolite ale brazilor. Undeva, pe Plaiul Foi<sup>5</sup>, am întîlnit un călugăr de la schitul Peștera, luptînd și el din greu cu vînturile și secerile ploii. Mi-a dat binețe, mi-a spus că spre Obîrșia ar fi un drum pe care, de cînd știe el, nu l-au stricat furtunile, viiturile; am decis să ocolesc Blana și să-l aflui. N-am urcat o jumătate de oră că, într-adevăr, drumul indicat mi-a apărut în față. Bine-cuvîntat drum! Străbăteam acum lungi terase mîngîiate de o dulce adiere a aerului, ploaia încetase, o geană întîrziată a soarelui mi-a înseninat sufletul. Luceafărul clipea în albastrul văii.

Nu căzuse seara, și eu mă afluam pe platou, îmbătat de aromele ierburilor și de cîntecul pietrușelului, cerul se umplea de stele mari, calde<sup>6</sup>, doar departe, într-o vale, se mai răsuceau vălătucii furtunii. Am urcat o potecă colțoasă, spinii mi-au mușcat mușchii picioarelor — abia acum îmi dădeam seama că plecasem cu pantalonii scurți și, fără îndoială, am regretat regeștii mei pantaloni golf, cu jambiere —, și, într-un tîrziu, am recunoscut la o sută de metri Valea Cerbului, dominată de bastioane și țăncuri mărețe dormitînd în fulguiala timpului.

Am simțit în piept bucuria învingătorului<sup>7</sup>, plăcerea celui care, întotdeauna primit cu familiară prietenie în leagănul începuturilor fără de sfîrșit, este generos răsplătit pentru noua lui cutezanță, pentru perseverența încă o dată dovedită. Am ridicat palmele spre cer, am trimis lumii calme de sub tălpile mele, pereților crenelați și porților adîncului, oamenilor rămași să dea piept cu furiile apelor un salut înalt, încărcat de speranțe, apoi, purtînd cu mine toate bucuriile și visele trăite de-a lungul unei vieți bogate în lupte și împliniri, mi-am dat drumul de pe stîncă în golul ce se căsca la picioarele mele și care mă așteptase răbdător de ani și ani. Golul m-a sorbit imediat în adîncuri, după care nimeni n-a mai auzit de mine.

Probabil, a încheiat Lucilius, căderea și moartea mea<sup>8</sup> au fost regretate, nu-mi pot închipui lumea pe care am iubit-o nici indiferentă, nici lipsită de sentimentul recunoștinței...



II. Într-adevăr, fără o voință puternică și o, aș spune, strategie îndelung elaborată privitoare la concentrarea sau, aș spune, atenta administrare a puterii fizice și spirituale, nu poți întreprinde nimic important în această lume <sup>9</sup>, spuse Claudius. Eram șase și, recrutați aproape la întâmplare, în graba și, aș spune, panica evenimentelor, nu ne știam înzestrările, putințele. Ne priveam unii pe alții cu vie curiozitate, în spațiosul vestiar al băii în care ne spusese ră să ne dezbrăcăm, și cu, deopotrivă, teamă de necunoscut și surprize nedorite, ne întrebam cum s-o fi numind acel tânăr costeliv care, pudic și emoționat, își ține brațele încrucișate pe piept, ca să-și ascundă, gol cum e, sînii închipuiți, în timp ce un scund pietros, aș spune blindat, îi tot croiește fundul cu cămașa răsucită ca un baston de polițist, și cine este scundul blindat, cine i-a fost mamă, la ce școală a învățat și dacă știe, ca alții, aș spune ca noi toți, poezii însuflețitoare și povestiri de la Polul Nord, apoi ce hram poartă băiețandru acela brav <sup>10</sup>, cu ochii mici și jucăuși, tătar sau indian nomad din tată-n fiu, ale cărui rufe strălucesc ca neaua, cine este și cum îl cheamă pe acel blestemat de fanfaron care se pretinde a fi vînat elefanți în pădurile lui bunică-su, și, aș spune, pretinde încă să ne ochească acum, dintr-un foc, pe toți, în fine cine sînt ceilalți, chilugul, vampirul <sup>11</sup> și atletul, angajați într-o convorbire, lîngă cîntar, din care rezultă că, pe rînd sau împreună, au dat gata neamuri întregi de domnițe, bănuindu-se unul pe altul de minciună și, aș spune, de toate relele din lume? Ce isprăvi au la activ, în gimnaziile și șandramalele lor de băieți de prăvălie, în colegiile lor cu pretenții și comenzi în cea mai pură latinească, ce dorinți ascund sub bicepșii de expoziție și ce virtuți și, aș spune, vicii de structură stau să se exprime în viitorul apropiat? Onoriu, într-adevăr, dintre noi toți s-a desprins ca un vultur, ca un astru, ca un zeu în luptele care ne-au înghițit: era, în vestiarul băii, la măsurători și la programul de igienă, cel mai puțin interesant, puteai spune un fricos și un complexat, subțirel fecior de bani gata, hrănit cu portocale și cacao cu frișcă, priceput să întindă degetele unei singure mîini pe jumătate din claviatura pianului, lucru pe care, se lăuda atunci, și aș spune pe deplin întemeiat, îl stăpînea în esență și sens, sau cam așa ceva, ca Mozart <sup>12</sup>. . . Și ce credințe și convingeri îi animă, și ce decepții, lipsuri și dorințe de glorie și, aș spune, de pierzanie îi trimiseseră la centrele de recrutare de voluntari pentru Indochina?

Acest Onoriu făcea pe cîmpul de instrucție o figură de imbecil, nu-l interesa nimic, intra mereu în conflict cu plutonierul<sup>13</sup> și, către sfîrșitul instrucției, cînd lui Lyciniu i s-a furat brățara de aur a ceasului, cu toții am fost încredințați că furtul el îl făptuise, de unde banii și, aș spune, mijloacele neobișnuite cu care dăruia flacoane de parfum și celei mai nespălate fetișcane întîlnite în port sau printre telegrafistele poligonului? Nu-l interesa și nu parcurea, ca noi, programul de instrucție și cu toții eram încredințați că va cădea cu brio la examenul de calificare și titlu, imposibil să fi reținut ceva spălăcitul, toată ora și, aș spune, toată dimineața preocupat doar să-și vîre degetele de ilustru pianist în urechi și-n nas, ca un școlar oarecare și nu ca un cursant al trupelor de elită specializate în desant și lupta de guerillă în junglă.

Necunoașterea omului duce în tactica curentă la grave erori, trimiți necunoscuți la moarte sigură și, pe deasupra, ratezi deplorabil operațiunea, orice mare stat-major din lume trebuie să cunoască îndeaproape, din mărturii multiple și, aș spune<sup>14</sup>, din teste multiple, calitatea soldaților pe care i-a trimis în foc, este jalnică și demnă de dispreț trupa anonimilor în uniformă, pedestrima ca și aviația își fundamentează forța și capacitatea de atac pe individualități distincte, aș spune pregnante, numărul e categorie a armatelor proaste<sup>15</sup>, important este, fără îndoială, și armamentul... Se poate spune, și acest adevăr l-au repetat instructorii poligonului pînă ni s-a făcut lehamite, înainte de imbarcare, că istoria este biografia desfășurată a morților, asta vine, aș spune, cam așa: nu participă, deocamdată, la ea cei prezenți, aceștia se integrează treptat, cu timpul, datorită și ocaziilor bune, de aceea orice soldat care poartă în raniță batonul de mareșal, mai poartă alături, ca auxiliar, speranța dispariției sale glorioase pe cîmpul de luptă, aș spune în jungla tropicelor și așa mai departe<sup>16</sup>.

În acest scop, al cunoașterii, ne-au pus să ne scriem<sup>17</sup>, înainte de debarcare, legănați de valurile oceanului, viața și activitatea, cu invitația și, aș spune, oferta de-a specifica nominal, cu adresă, cine pe cine întreține, soție, copii, părinți bătrîni, vreo soră stingheră, eventual oloagă, contul la bancă, în vederea depunerii soldei, și, capitol final, motivele sincere ale înrolării ca mercenari, termen convențional desigur, ca să înțelegem cine sîntem și sub ce drapel înțelegem să mărșăluim...



Am scris cu toții, cât se poate de corect, cât se poate de dezvoltat, am arătat motivele — care cum și le-a amintit — patriotism, dorință de aventură, interes asupra căruia preferă să păstreze discreția, rar modelul de viață și alte chestii idealiste sau romantice, printre care s-a reținut că Isocrate<sup>18</sup> moare să învețe la fața locului geografia întregii planete. Am scris eu însumi detaliat și, aș spune, destul de sincer, exprimându-mi admirația, încă din anii școlari, pentru viața militară și exotică, marșurile mi-au fost cîntec de leagăn, iar restul, în conul acesta de lumină, rămîne neimportant, aș spune: în conul de umbră al intereselor și, respectiv, al autobiografiei...

Cum am spus, Onoriu a făptuit minuni de vitejie, e singurul dintre noi care a scăpat cu viață, și aceasta e o soluție, cînd stai să te gîndești... Am căzut toți cinci în interval de trei zile.

Cu solda mea pe trei ani și jumătate, inclusiv lunile de instrucție, se putea cumpăra o fermă în Arizona. Dar de ce să evaluăm ceea ce nu se poate în nici un fel evalua: Gloria ?...

III. Îmi scriu de patruzeci de ani jurnalul intim, îl țin strîns, spuse Antonius, adică nu-mi scapă nici o zi, însă de la un timp, răsfoindu-l, găsesc că printre multele evenimente consemnate nu s-a strecurat nici o fărîmă de istorie și mă gîndesc îngrijorat dacă fiul meu, descoperindu-l în sertar, desigur după trecerea mea, nu va exclama citindu-l: «Dar bine, frate, în ce lume a trăit bătrînul?» Găsesc sub data care însemnează pentru toată lumea debarcarea aliaților în Normandia o notă scurtă privitoare la comportamentul albinelor pe vreme noroasă, cu ploi intermitente<sup>19</sup>, iar sub marța cînd a murit bunicul, marele duce de Orania, rîndurile următoare: «Privită cu ochi întredeschși, lumea îmi apare întredeschisă», ceea ce sună ca un început de roman. Între două fraze s-au prăbușit mulți regi și multe avioane.

Las la o parte strădania ce mi-a răpit clipe demne de a fi trăite liber și intens, pierdute zilnic din cauza claustrării mele în camera de lucru<sup>20</sup>, și mă întreb foarte serios dacă scrisul jurnalului, ca dealtfel orice altă scriere, mai trebuie să cuprindă ceva din evenimentele și realitățile de sub alt cer, îndepărtate și nepetrecute. O armată de teoreticieni se chinuie de ani și ani să mă convingă să mă ridic în însemnările mele la general,



și susțin cu o grămadă de argumente că realitatea numai acolo își depozitează esențele, restul fiind accident. Însemnează că mi-ar fi stat mai bine să trăiesc fără grija de-a lăsa catagrafii de fiecare accident căruia îi cădeam martor și să mă ocup cu strângerea de informații despre idei și legi provenind de departe... Dar cei ce culeg acele mărturii și-mi oferă provizia sînt ei oare preocupați de generalul meu sau rămîn la particularul lor accidental? Un corresponsent de război învîrtindu-se printre generali nu-și atrage în acest chip generalul. Atunci, cum și la ce nivel particularul devine general? (să-mi fie scuzat jocul de cuvinte, nu l-am urmărit defel).

L-am consultat pe Cicero<sup>21</sup> asupra chestiunii. Mi-a făcut dojană cu arătătorul și mi-a spus: « Nu te mai părăsesc apucăturile astea de mic-burghez? »<sup>22</sup>

IV. Am citit notița de mai sus, spuse Eusebius, și interesîndu-mă chestiunea (pentru că și eu îmi scriu jurnalul), n-am rezistat tentației de-a citi peste umăr, pe furiș<sup>23</sup>. Odată cu scuzele, îți cer, Antonius, să zici ca mine: mă rezum să însemn doar aspectul cerului și al pămîntului, și numai atît cît pot vedea ochii. Cum nu pot, și nu e recomandabil, să stau toată ziua cu ochii ațintiți pe frunzișuri și nori, acumulez de-a lungul întregii zile doar fugare (însă sigure) informații despre starea orizontului, tăria vînturilor și direcția, temperatura aerului și tendințele. Seara, trec pe caiet un scurt rezumat al evoluției vremii, abreviind etapele cu ajutorul simbolurilor, ca asiaticii: desenez soare rotund lîngă orele de caniculă, nori cumulus și picături de apă lîngă orele dinaintea și din timpul ploii, frunze galbene pentru toamna toamnă și ghiocei pentru primăvara primăvară. Rezumatul și abrevierea conduc pe negîndite la general și la esență, semnele înlătură vorbăria.

Și, dacă peste douăzeci de ani, fiul meu devenit procuror va avea să lumineze procese încurcate, iar lectura notelor mele îi va oferi indicii de circumstanțe meteorologice elocvente, cu care să redeschidă un proces încheiat așa și-așa, strădania mea se va considera răsplătită și eu voi dormi fericit, știindu-l pe criminal la locul ispășirii meritate.

Istoria nu încîntă pe nimeni, dacă n-are o urmare, spuse în încheiere Eusebius<sup>24</sup>.



V. Mie mi-au cîntat multe păsări în viață, spuse Procopius, dar nici una Carmagnola, și atunci a trebuit să caut pasărea mea. Din nefericire, ursitoarele mi-au indicat să trăiesc la oraș, printre case mari și copaci întimplători, printre oameni sleiți de putere și în reuniuni de birou, în această ultimă dar nu cea din urmă privință am bătut chiar recorduri de amploare, durată și duritate, pentru că, precum se știe, în lumea modernă forța imperiului de Apus nu se mai realizează în lungi marșuri spre Orient și nici prin trecerea ilustrelor fluvii iberice — o, unde sînt timpurile și moravurile de-atunci! —, ci între patru pereți, la etajul șase sau în remize cu trei sute de scaune, însăși moartea mea fiind decisă nu pe cîmpul de onoare, pentru că, așa cum spusei, n-am avut parte de beneficiile naturii. Ilirii mi-au pus capăt vieții, ei care, culmea ironiei, bătuseră multe drumuri și văzuseră multe peisaje încîntătoare, știindu-le aprecia și desprinde din cadru ca nimeni alții<sup>25</sup>. M-au executat ieri în zori, în ședință.

Urma să plec cu prima cohortă și să mă întorc cu ultima, după bătălia pe care Joe singur trebuia s-o decidă. Ilirii au prins de veste, au aprins focuri pe colinele dinaintea ferestrelor, spre parc, au ridicat corturi în birourile arhivelor și în holul de cristal, locuri unde se adună mulțimile, și au pregătit șanțuri și curse la principalele servicii ale băncii. Servisem banca cu devotament și credință, timp de cîteva decenii, și iată cum înțelegeau să-mi plătească!

Terenul fiind pregătit temeinic, în timp ce eu călăream senin herghelii de dosare, cu pricini și vîrsăminte, cu sconturi și bilanțuri trimestriale, ilirii m-au atras în mlaștinile registrelor de evidență, m-au învăluit pe două aripi, intrare și ieșire, cum se obișnuiește, și m-au încolțit diabolic. Tactică de războinici trăitori în puste și prin trecători, neștiută mie, care am trăit întotdeauna, în ciuda vocației și firii mele, printre tîrgoveți deprinși cu trotuarul, covorul, podeaua și localul familial<sup>26</sup>! M-aș fi așteptat să văd care de asalt luîndu-mă cu asalt,<sup>27</sup> dar pe masa lungă ca o ghilotină am văzut numai un vas cu flori albe, contrastînd cu vișiniul cuverturii, după care mi s-au ochit părțile moi ale ființei și o coloană de arcași, dinspre cuierele dispuse pe margine, a tras în plin. Nu s-a ajuns la berbece, la smoală fierbinte, procedee calificat militare, potrivite asaltului, s-a procedat pedestru și la înghesuială, ca la Siena și Termopile,<sup>28</sup> care pe care, la baionetă și corp la corp, cum

spunea unul: în cămașă și izmene<sup>29</sup>. Nici vorbă de strategie, căci ilirii ignoră chestiunile înalte, ei, trăitori în pustă, schițează doar din ochi unde să lovească și cum să se ferească, n-au planuri, nu știu ce e punerea în dispozitiv, nu le pasă nici atât de reglarea tirului. O jale!

M-au împresurat pe la prînz, cu toate că m-am apărat eroic, după principiile tactice ale familiei mele de arhivari, contabili și jurisconsulți niciodată stagiari, am făcut eforturi maxime să mă desfac din strînsoare, cînd am contraatacat marginal, cu indigo, strădanie de bărbat sînguincios: ilirii m-au copleșit.

De la capturarea mea și pînă la execuție n-a trecut decît un ceas, răgaz în care s-a scris procesul-verbal<sup>30</sup>.

Este evident că eu fiind singur iar ei mulți, înfrîngerea nu se explică decît prin superioritatea lor numerică<sup>31</sup>.

VI. O spun ca sodat, spuse Diodor, Europa ca să supraviețuiască trebuie neconținut cucerită și recucerită<sup>32</sup>. Dacă centrul continentului nostru este Roma, mamă ocrotitoare a zburdalnicilor Apenini, ca și a dolofanelor dealuri sileziene<sup>33</sup>, centrul lumii e continentul străvechi, tată bun al înaltei Himalaia și al cochetelor Antile<sup>34</sup>, căci au trecut sute de ani pe apa sîmbetei de cînd mîna pîrintească se întinde — de pe corăbii și poduri arcuite — pretutindeni și oriunde. Spania și Portugalia au mîncat cu poftă Indiile dulci și aromate<sup>35</sup>, Olanda s-a bucurat de fustița înflorată adusă tocmai din marea Soarelui Răsare (deși pulpelor ei grase le venea mai bine catifeaua de Amsterdam), Germania a stat seri lungi la conversații teoretice cu băieți africani din nord, din sud, cîntînd pe diguri de fildeș și aur valsul nemuritor, Anglia și Franța și-au uns adesea degetele în gogoșile de pe tava cealaltă a mapamondului<sup>36</sup> și așa mai departe.

Am impresia că festinul s-a terminat<sup>37</sup>, spuse Diodor, rămînem acasă mai des decît înainte, la televizor și la plăcinta cu mere, și, pentru că ne plictisim, jucăm lotonul geografic, Anglia cu Pireul de o parte, Andalusia cu Danemarca de alta, uneori vine la masă și Franța, o lume!<sup>38</sup>

Am jucat partide importante, ne-am certat pe mai nimic, acum Beneluxul s-a și supărat, dar timpul trece și, dincolo de cuceriri și înfrîngeri, armonia familiei se prelungește în veac.



De la dispariția lui Lațiu, o tristețe plutește totuși deasupra frunților noastre ca un abur, ca șalul împuțit al smogului <sup>39</sup>.

VII. Cred că oamenii nu-și merită condiția, spuse Lupus; nefericirea lor vine de la faptul că depozitează prea multe dorinți și împlinesc doar câteva <sup>40</sup>. Consumul de așteptare și frământarea — de la salivație la sațietate — îi sleiește, și se constată frecvent istovirea timpurie, cu pierderea randamentului cognitiv. Cunosc persoane foarte bine plasate în cursă, care, după cinci ani de școală și o mulțime de antrenamente, arată ca pisoii nou-născuți, nu disting nimic în jurul lor, în afara surselor de alimentație, nici nu adulmecă mai departe de trei pași, cu toate acestea sînt un sac de năzuinți și idealuri, cu zornăit disproporționat de cioburi și tinichele. S-ar părea că scopul cel mai antrenant al vieții lor este să izbutească a cuprinde cît mai repede întreaga nomenclatură a obiectelor folositoare, să schiaune lapte și să aștepte lapte cu caimac, să mîrîie carne și să aibă în farfuria de tablă fripturi în sînge, ficăței tocați ascunși în vreo potîrniche la cuptor (lucru plăcut, dar caută să-l dobîndești zilnic), să urle aur și să aibă, mă întreb de unde, degetele încărcate cu inele și gura încălțată cu măsele de metal. Între cuvînt și imagine se cascadează o prăpastie, între reprezentare și posesie o altă, între posesie și îngurgitare sau împodobire — o scară lungă, cu trepte putrede <sup>41</sup>, pentru că, să admitem că magazia e plină și mizeria teoretic îndepărtată, nu e imposibil să vedem flămînzi zăcînd pe paturi de mămăligă dulce și să întîlnim goi și înfrigurați dîrdîind pe mormanul de lemne <sup>42</sup>. Zacerea și dîrdîiala sînt la om o expresie a așteptării, și neputința prelungită duce adesea la boli urîte, la melancolie și rîvnă inactivă <sup>43</sup>.

Dau și ei, ca noi, din coadă, însă pendulul cu legănare zgomotoasă nu arată, vai, nimic <sup>44</sup>, sau dacă arată, doar Dumnezeu din cer poate interpreta pe 3 ca pe 12, amplitudinea mișcării n-are o legătură directă cu simțirea, e mai curînd o fluturare de orgolii, interese adînc ascunse, cearșafuri și panglici derutante, ca eșarfa roșie a trandafirilor. Eu unul n-am prea văzut cîine care să se mulțumească cu pantalonul, colții știu să afle pulpa piciorului și să o sfîșie, dar am văzut oameni destui care se mulțumesc cu cîrpa <sup>45</sup>... Probabil pentru a nu se istovi în ei dorințele.

În mintea lui ca o teacă de baionetă<sup>46</sup>, unul care visa frigărui și gogoși îmbujorate a pregătit un plan de cucerire a pământului<sup>47</sup> și când a trecut la înfăptuirea lui a constatat cu stupefacție că popoarele prin care voia să treacă cu șenila și aruncătorul de foc nu cunoșteau frigăruia și încă nu inventaseră gogoșile, hrănindu-se cu minuturi, sandvișuri și brânzeturi. Lunga așteptare a prinzului pe margine de mapamond i-a răscolit vezica biliară și i-a îngreșat stomacul. De era cîine, hăpăia din primul minut ce era de prisos și se ducea să digere în vise frumoase, cu pisici și privighetori, mestecătura grăbită, lătura, ciolanul sfărîmat. Necîine<sup>48</sup>, vorba poetului, n-a putut supraviețui operațiilor de pregătire, pîndă și învăluire, cătun cu cătun și provincie cu provincie, și s-a îmbolnăvit mortal. Știa el ce-l așteaptă în marginea aceea de lume, dacă practica adulmecatului nu se potrivea cu sclipiciul dorinței?

Pentru noi, cîinii<sup>49</sup>, spuse în încheiere Lupus, prăjeala în tigiaie sau coacerea în cuptor sînt totuși — de ce să n-o recunoaștem — o cucerire. Oamenii și-o revendică și e de datoria noastră s-o spunem că meritul nu e o nimica toată, dacă nu cumva e chiar secretul evoluției lor indiscutabile<sup>50</sup>.

VIII. Nu: performanța cea mai strălucită a omului este veghea, spuse Pomponius, puterea lui de-a rămîne treaz chiar în mijlocul suferinței aprige<sup>51</sup>. Probabil că asta vine de la curiozitatea lui neostoită, pe care țîntarul n-o are, cu toate că și el mai dă semne de interes pentru viață încă un timp după ce talpa gospodinei i-a risipit și lichefiat membrele pe tavan. Aș fi fost fericit să nu fie atît de perseverent, personal prefer moartea subită, electrocutarea, spulberarea în văzduh... Cititor înrăit de gazete, individul întins pe roată sau pe cruce asistă cu răbdare și cu nedisimulată participare la felul cum îi sunt zdrobite gleznele, genunchii, bazinul, brațele și te uiți la el cum regretă că vine rîndul inimii și al tigvei, unde stau de obicei ochii<sup>52</sup>, când nu va mai putea urmări masacrul<sup>53</sup>. Avantajul de-a rămîne foarte aproape de locul execuției nu e de neglijat, cu toate acestea întrebarea « să vedem ce se mai întîmplă cu mine după următoarea lovitură » (trupul fiind deja sfîrtecat și aruncat cîinilor)<sup>54</sup> personal mi se pare de un gust îndoielnic, mai potrivit serialelor televizate decît împrejurării date.



Nu am auzit și nu am informații despre spusele celor supuși torturii, în apropierea sfârșitului, în butuc sau sub picătura de apă rece, reporterii — care rămân îndeobște nepedepsiți — sînt total indiferenți la cuvintele altora, dacă cumva nu le și disprețuiesc, iar călăii prea ocupați de sarcinile lor de serviciu ca să mai rețină și această prelungire inutilă a declarațiilor, însă este de presupus că se spun lucruri deosebit de interesante<sup>55</sup>, se fac observații concludente, se surprind mișcări memorabile.

Considerînd astfel lucrurile, se poate spune că toți condamnații și, în general, toți cei supuși pierzaniei își răscumpără prin strădania lor cheltuiala și eforturile, ca și energiile investite<sup>56</sup> în suprimarea lor, întotdeauna oportună<sup>57</sup>.

IX. În această privință, spuse Pompilius, circulă părerea că maimuța, înrudită cu omul (fie că noi ne tragem din ea, fie că ea e un rezumat, un succedaneu economizat al ființei umane) s-ar comporta — cînd e schingiuită, mutilată, ciopîrțită, sfîrtecătă, tocată, metamorfozată în cîrnați sau mănuși etc — diferit, împușinarea și anularea ei fiind însoțite nu numai de veghe curioasă, dar și de reacții critice demne de spiritele cele mai alese<sup>58</sup>. Se știe că maimuța poate citi gazetele, dar ea face aceasta în așa fel încît nouă doar să ne pară că le citește; se știe că maimuța suferă și moare ca și ruda ei nefericită omul, însă participă activ la întristătoarele momente ale sfârșitului său emitînd chiote pline de vervă, de ironie, de detașare. Călăul, ursuz și grăbit, dă să-i ia sufletul fără a-și crea complicații și derobîndu-se de orice răspundere, meseria lui are în această privință avantaje demne de invidiat, dar ea, maimuța antropoidă, face pe dracu în patru să trăgăneze lucrurile, să tragă de timp, cum spune filosoful sportiv<sup>59</sup>, ca să ne convingă — și cine se îndoiește de reușita întreprinderii?! — că participînd nemijlocit la împușinarea ei absolută, ea nu e implicată totuși în joc, nu consimte, nu acceptă compromisul. Se spune că, într-o piață, unde o maimuță era batjocorită la sînge și lumea se întreba dacă nu cumva călăul care o torturase nu-și isprăvisc de mult treaba, continuînd acum să se joace fără obiect, numai de dragul spectatorilor, mulți dintre oamenii ce priveau au văzut atitudini atît de elocvente la violetatea ce nu se mai ținea în picioare decît mulțumită blăniței, că au simțit transferîndu-li-se

durerea aceleia, de care ea își bătea joc în mod suveran, în carnea și blana lor, în inima lor <sup>60</sup>. Au plecat ca opăriți de la spectacol, în timp ce victima de pe butuc continua să se zbunguiască și să se hlizească ca în anii tinereții sale fără nevoi <sup>61</sup>.

Maimuțăreala e un obicei detestabil, reiese însă că nu întotdeauna, și rămîne de văzut dacă cei ce practică procedeul călăului de profesiune cu propriul lor corp, în scopuri strict private, angajîndu-se singuri în experiment și dispariție, nu urmăresc să ne lase moștenire, prin fina lor maimuțăreală față de sine, modele de judecată rece și exigentă, care să producă arsuri și usturime persoanelor diverse, spectatori ocazionali, indivizi aflați la apreciabilă distanță de locul ispășirii... <sup>62</sup>

X. Ai vorbit <sup>63</sup> atît de frumos despre drăgălășeniile maimuțelor, spuse Lepidus, că ascultîndu-te nu m-am putut reține de a gîndi la pericolele intoxicării cu știri despre pericole, procedeu prin care omenirea de astăzi își verifică zilnic capacitatea ei de-a dispărea în neant cu oarecare cîștig, cu un ce profit. Ca să mă înțelegeți, am să vă evoc obiceiul marilor agenții de presă ale lumii apusene, care știu să lanseze, cînd evenimentele curente nu prea se dovedesc atrăgătoare, fel de fel de presupuneri, mizere ca inteligența băieților care le fabrică, privitoare la evoluția spre catastrofă a planetei <sup>64</sup>... Așa cum se comercializează instinctul luminat de Diogene Freud și de discipolii lui comparativ mai obscuri, întemeindu-se industrii și magazine ale obscenității <sup>65</sup>, bănoase și în veci înfloritoare, tot astfel se exploatează cu maximă eficiență, cum spune Walter Lipman <sup>66</sup>, instinctul de conservare al individului vaccinat. Individul acesta, narcisiac și precaut, moare să-și vadă din vreme capătul zilelor, și presupunerile lui privitoare la modalitatea și împrejurarea prin care nu va mai fi îl aruncă acum în euforie, acum în deznădejde, stări deopotrivă receptive la tablourile de apocalips. S-a ajuns să se emită chiar aserțiunea că moartea e de neacceptat în stare pură, banală, nimic mai scîrbos decît să crăpi în așternut <sup>67</sup>.

Treaba este numai aparent delicată, dealtfel larga experiență dovedește că dificultățile începutului au fost depășite de mult. Pe scurt, lucrurile se aranjează astfel: se ia o dimineață senină de vară, paralel se ia un șezlong, se așează șezlongul sub cerul liber, pe o terasă cu cafenea sau cofetărie (în Prater

există un restaurant rotativ cocoțat pe un turn și se aude că și celebrul pilon al lui Eiffel ar poseda unul), se trece, pe spate, la o dulce somnolență între două amare <sup>68</sup>. Se privește absent, scîrbit cerul albastru, se înregistrează dezinteresat zborul lăstunilor și, la intervale variabile, trecerea marilor trans-oceanice *Concorde* sau B.C. 10, se simulează oroare la ideea că păsările și-ar putea arunca de sus găinațul îpuțit, iar avionul cîțiva pasageri fără bilet, mizerie curată pentru cămașa de diolen și jacheta cu piepții generoși, se imaginează de cîte ori ar fi mizeria mai mizerie dacă avionul ar cădea cu totul și pasărea ar scuipa vitriol și, prin asociație, pericolul stronțului 90 s-a și formulat. Se ia creionul și se înnegrește repede hîrtia cu considerații biologice, ecologice, metafizice și strategice, științe inventate tot pe un șezlong de cafenea sau cofetărie, se urmărește efectul scrisului pe cerul amenințat, și seninul se înnegrește rapid de funingini și zdrențe toxice; se lasă cerul și se ia hîrtia care, fierbinte, acidă, ucigașă, pătrunde direct în gura nesătulă a haznalei cu role și rotative. În gazetă și la radio, ideea de pe terasă capătă, datorită plumbului și lătrăturii, adîncime de adevăr, omul de pe stradă citește pățimaș rîndurile semnate de William von Basedow, și țîțîind din buze, nu-și mai află batista de plăcere că va sfîrși în deplină cunoștință de cauză, sufocat lîngă un gard și sub un tei înflorit, numele stronțiu amintindu-i pe acela al bunicului Strabon, iar numărul 90 anii trăiți de bătrîn fără să-și întrevadă sfîrșitul <sup>69</sup>.

Din fir în fir, și din gură în gură, soluția face ocolul lumii, muritorii știu către ce se îndreaptă și, dintr-odată, jocul e mai sigur și conștiința mai liberă.

Eu zic, spuse Lepidus <sup>70</sup>, că cineva tolănește foarte confortabil pe chestia asta, vînturile stratosferice, ca și idealurile, sînt bine administrate, de la frontiera Austriei spre soare-apune, cum just se exprimă poetul: «numai și numai sfera lor se resimte de mișcări seismice și numai și numai pielea lor mai cunoaște ravagiile sarcoptului rîiei...»

XI. Arma păianjenului e pînza, spuse Trogo Valerianus, musca poate demonstra adevărul printr-un unic plonjon. Iată cum se petrec, în fapt, lucrurile: în timpul nopții, păianjenul instalează în colțul obscur cabluri grele de sticlă și betea, nituiește capetele de scîndura magaziei și sudează întretăierile

la fiecare traversare a văzduhului; se articulează astfel, după  
numărate escaladări, măsurători și perforări aeriene, un  
sistem de celule și o rețea de punți oțelite închipuind un strîns  
șir de ecluze pe-un fluviu; dedesubt se învederează în răs-  
timpuri un closet țărănesc sau, mai adesea, o puțină cu varză  
coclită sau borhot; musca se joacă migălos cu funigiei și  
seninul, se înfruptă cu plăcere din imaginea bucatelor din adînc,  
jocul și mîncarea la oră fixă produc așa-numita plăcere de-a  
trăi, iar rotocoalele mari prilejuiesc picaje spectaculoase. Un  
gest mai imprudent, și zburătoarea își împotmolește aripile  
în glodul sticlei, lipicios ca aracetul. Trei sute de fire devin,  
prin salturi calitative pe la colțuri, imagine spartă, de tele-  
vizor recent reparat, mii de sonerii ca vîrfurile ierbii zbîrnîie în  
tot universul și păianjenul, cu gura căscată, ca în prima zi,  
recepționează integral întregul mesaj <sup>71</sup>.

Am văzut cu ochii mei cum ingeniosul coboară din stra-  
tosferă, cu stronțitul în dinți, să-i ofere captivei resemnate  
soluția sfîrșitului, modelul concret al declinului speței. Se  
efectuează o măsurare paralelă a argumentelor, se administrează  
injecțiile cu sedative, după care adevărul cel mai crud apare  
pe ecrane ca roza poveste cu Hânsel și Gretel; se trece la debi-  
tare, deshidratare și pulverizare, în sfîrșit se cașetează și se  
numrotează proba, punîndu-se pe cutie ștampila și marca  
înaltei calități a produsului <sup>72</sup>.

Spre seară, în liniștea paradisiacă a curții, trece vrabia  
cea bleagă să înghită pe nemestecate bunătăți de păianjen.  
Vrabia este stronțitul 90 al arachnidelor <sup>73</sup>.

**XII.** Eu umblu cu plesnitoarea de muște la mine, spuse  
Andronicus, dacă e muscă o pocnesc, dacă e păianjen îl fac  
terci prin tușeu. Stronțitul mă lasă rece, inclusiv problemele  
ridicate de Războiul de o sută de ani <sup>74</sup>. Atîta timp cît am de  
mîncare și de băut... și așa mai departe.

Am murit într-o sîmbătă, prin sufocare; m-am înecat cu  
boabele de grîu ale unei colive, motiv de pomenire în veci...

**XIII.** Vorbești mereu despre oameni, spuse Livius, ca  
și cum nu ne-am afla într-o lume ce a renunțat la prejudecata  
divizării sufletelor în regnuri, familii și specii. Mă uit la dumneata,



Eusebius, și îți admir blana de vulpe, pe care faci foarte bine că o îngrijești, măcar de-am păstra și portul de odinioară! și nu mă opresc să-ți admir, deopotrivă, ghearele de leopard și gîtul superb de lebadă. Adineaori, cînd îți rodeai osul preferat, am gîndit că numai mîrginirea ne-a cantonat în calitățile și apucăturile clasice omenești, ați văzut și voi cît erau de imperfecte...

Au fost printre oameni indivizi lucizi, pătrunzători, care au simțit, încă din antichitate, cît de neputincios e omul și cît îi este de necesar să depășească momentul fixării sterile în specie, gîndind la o stare biologică superioară. Tu, Pompeilius, săritor din ram în ram, vietate mai vioaie decît pîrîul de munte, ai preconizat — da, ai preconizat — o lume în care individul își va depăși condiția, dacă nu mă înșel ai și schițat pe-o foaie rămasă în arhivele de la *British Museum* chipul vietății universale a viitorului, astăzi întruchipată în atîtea variate și incomparabile exemplare. Ai luptat o viață întreagă, iubite și prețuite Diodor, pentru ideea sintezei dintre cal și bărbat, te-ai supus cu răbdare — și, vai, cu ce imense sacrificii financiare — experiențelor de extragere a funcțiilor neproductive, cu cale închisă, împovărătoare, spre a permite transplantul de daruri și funcțiuni de la vietăți mai înzestrate. La un moment dat, au scris ziarele, ieșiseși din acceleratorul de celule și osmoze <sup>75</sup> cu rît cărnos de porc și cu solzi de crocodil, schimbare ce te contrariase, pentru că, dacă solzii îți erau de folos pe acele timpuri cînd încă nu se inventase blindajul din oțel superdur, rîtul se dovedea inutil, căci speța universală încă nu trecuse la hrana de astăzi, rădăcinile nu o interesau. Nu știu dacă e adevărat, dar ziarele au scris și despre o anume dificultate la masticție, care te slăbise și îți dădea insomnii, motiv pentru care ai și renunțat temporar la achiziție, marele avantaj al procedeelelor de metamorfozare fiind acela că nu sînt definitive, imuabile, osificante. Ai preferat — și eu afirm că ai făcut foarte bine — trompa de elefant, cu terminații cheratinoase ce permit apucarea, darea peste cap, îngurgitarea fără sfărîmarea în gură. Aveai, ilustre, practica înghițirii stridiilor, îți era relativ ușor... Fixarea în funcții biologice rigide, pentru o viață întreagă, a fost o pagină neagră în istoria naturală, și acum pagina ne este limpede — apreciam lucrurile după felul cum ni se desfăcea maxilarul, iubeam sau uram după cum ne îndrumau programele genetice încremenite în habitudini ce nu se mai

schimbau de sute de mii de ani. Tristă, mizerabilă situație! Bietul Napoleon, organism jalnic, încerca să se afirme și el cu ceva, dar nu-l ajutau deloc anatomia de broască țestoasă fără carapace, capul de sobol, total nepotrivit proiectelor lui, picioarele scurte, de miriapod ce a suferit o reducere de număr, labele de rață ale membrelor superioare, de fragilitatea celor ale țințarului. Căderea lui era inevitabilă și Maquerot, care milita pe vremea lui pentru evoluționismul fără limite, îi atrăsese de nenumărate ori atenția să renunțe... « Nu e bine, Împărate, i se adresase odată la Wagram, sub un cort, vrei să stăpânești lumea și n-ai glande care să producă nici substanțe anestezice pentru oponenți, nici plisc de vultur pentru sfîșierea de sus în jos, nici măcar limbă despicată de șarpe, nici mandibule cu mare putere de strângere. Atunci? Începuși prea devreme, Împărate! <sup>76</sup> »

XIV. Eu aș fi acceptat mai devreme ideea, spuse Pomponius, coada de leu, cu smoc, mă obseda încă din copilărie, fusem fascinat chiar de gîndul că aș putea avea două <sup>77</sup>. Nu am marșat însă, căci m-au speriat extravaganțele, excesele, moda. Locuiam într-un cartier de oameni bogați, în casele cărora biata mama își irosise și bruma de sănătate pe care o mai avea, după ce îi murise soțul — tatăl meu bun. Mă lua cu ea adesea în acele case mari, luminoase, încălzite, pline de bună-tăți, și am putut vedea și cunoaște acolo o mulțime de oameni de vază, cu mari înzestrări și imense posibilități. Despre perspectiva renunțării la jalnica noastră condiție de oameni se vorbea cu glas scăzut, existau probabil temeri că printre servitori se află unii care ar putea trăda, abia aștepta poliția să dibuie pe vreunul sătul de viața lui imperfectă de om... Copil fiind, s-a zis că nu înțeleg mare lucru, așa că am putut auzi amănunte din gura unor persoane bine informate. Un domn italian trecuse de două ori prin stadiul de șarpe cu clopoței, pretindea a fi trăit senzații și experiențe unice, milita entuziast pentru această idee. Fusese întrebat de ce a revenit la vulnerabila lui situație dinainte, italianul a răspuns cu lacrimi în ochi că n-avusese încotro: poseda o avere imensă și fetele lui, care urmau să-l moștenească, aveau capul plin de idei înapoiate, nu admiteau, deși studiaseră la Sorbona, nici măcar teoria lui Darwin și n-ar fi acceptat în veci să devină legatarele

unui șarpe cu clopoței... O distinsă doamnă, originară din Sicilia, obeză și piloasă pînă în albul ochilor, încercase și ea ceva similar, alesese scheletul suplu al girafei, epiderma lutrilor și cap de șopîrlă; i se păruse ei că șopîrla are o privire absolut inteligentă, lucru cu care nu sînt nici astăzi de acord. La început, bărbatul ei, prinț de Lampedusa, fusese categoric împotrivă, amenințase chiar cu divorțul, pînă la urmă cedase, ba mai mult, luase înțeleapta decizie de-a evolua și el într-un fel, ca să nu rămînă mai prejos. Din comoditate, din nu știu ce alt motiv, prințul alesese soluția cea mai simplă: devenise cuc. Neinspirată, grosieră alegere! Doamna care fusese girafă povestea că menajul se transformase într-un infern, că nepotrivirile de caracter, ce se manifestaseră de-a lungul a douăzeci de ani de conviețuire, luaseră forme radicale, o duceau numai în certuri și amenințări. Viața devenise incomodă în mod obiectiv, în fond soții erau tratabili și se putea ajunge la un compromis, apare însă evident că nu se putea continua astfel fiindcă ceva scîrția încă de dimineață, cînd ea sărea din pat și alerga în parc să pască romanițe și frunze proaspete de alun, iar el rămînea în palat, de vorbă cu cîțiva prieteni și, prin ferestrele deschise spre grădini și latifundii, nu contenea să-și strige numele — uneori chiar pe două voci — fenomen rar prin partea locului. Cu mare regret a trebuit să renunțe în favoarea burghezei armonii de familie aristocrată...

Spuneam că aș fi acceptat mai devreme ideea de-a mă lăsa metamorfozat și de-a obține neîntîrziat coada de leu care mă fascinase, dacă n-aș fi întîlnit, într-una din casele prin care mă purta mama, un grup de domnițe constituite într-o societate de binefacere, un fel de fundație de ajutorare a arierăților mintali, a handicapatilor. Pretextînd că n-am altceva de făcut, am cerut îngăduința să bat mingea în salonul unde se țineau adunările societății, și această îngăduință mi-a fost acordată cu imensă bunăvoință, cu toate că salonul era plin de oglinzi, iar mingea mea de cîlți avea la mijloc o bucată colțoasă de plumb, lucru care a avut urmări. Am audiat discursurile unor persoane deosebit de spirituale, ale căror inimi se înălțau văzînd cu ochii în încăpere, se vorbea despre ce făcuse o tînră din grup, și pentru asta laudele la adresa ei nu mai conteneau, cînd vizitase un spital de nefericiți: cîțiva bolnavi uitaseră cine sînt (obscurizarea reprezentării de sine, mi s-a spus mai tîrziu), alții se considerau, deși nu erau, șoferi de camioane — și manevrau

neobosit prin curtea spitalului, accelerînd și schimbînd vitezele și ținînd în mînă un volan imaginar, în uruitul greu, în valurile închipuite de gaze de eșapament —, în fine, alții organizau întreceri sportive, sărituri cu prăjina, o sută de metri garduri, maratonul, triplul salt, probe ce ar fi adus unele rezultate notabile pe tabelele de marcaj, dacă concurenții n-ar fi fost doar bieți paralitici, imobilizați în cărucioare sau zăcînd impasibili pe târgi de metal, printre copacii grădinii...

Tînăra care nu mai obosea să primească laude mersese, parcă trimisă de o forță divină, direct în mijlocul handicapaților, paralticilor, schizofrenicilor, și trecuse rapid de la discursurile însuflețitoare despre schimbarea condiției, la operațiunile practice de survolare și depășire... (Pe atunci se proceda simplist, prin combinarea știută dintre carbid, mangan, apă distilată și compot de prune, nu se visa încă la acceleratorul de celule.) N-am să uit scena, descrisă de însași autoarea binefacerii: oamenii aruncau cîrjele, băteau din aripile atunci crescute, își luau zborul pe streășinile caselor din vecinătate sau, după ce își lingeau blana, începeau să-și sape galerii sau să-și agonisească paie și fulgi pentru vizuină. A fost o mărșăluire generală, spectaculoasă spre viitor, de asemenea proporții, că paznicul spitalului, alarmat de mîrîituri, răgete, strigăte guturale, cîripituri și plesnete de aripi, venind să vadă ce s-a întîmplat, a avut impresia că o minune l-a transferat la paza unei grădini zoologice. Și-a ieșit pe loc din minți, a început să strige că el se duce la direcție să i se dea explicații, altfel face nu știu ce pe contractul de angajare... L-a potolit repede vederea tinerei generoase, care, frumoasă ca o zîină, stătea în mijlocul vietăților și le adresa cuvinte de bun augur în noua lor viață, adăugînd pentru unul și altul cîte un sfat util, să nu abuzeze de zborul razant, să nu se tîrască pe spate, să nu facă abuz, în alimentație, de insecte mirositoare, acelea fiind toxice, să nu-și încarce marsupiul cu lucruri inutile (pacienților deveniți canguri), să nu traverseze drumul de capul lor, ci numai în lesa cuiva, căci automobilele de azi gonesc ca descrescările etc.

Asemenea relatare m-a mișcat profund și, multă vreme crezînd că mijloacele ce conduc la metamorfoză sînt limitate, ca orice mijloace — vezi sleirea rezervelor de petrol —, mi-am zis că nu se cade ca eu, cu un trai suportabil, cu unele speranțe și promisiuni de ameliorare a calității vieții, să iau de la gura altora, mai nefericiți de-o sută de ori decît mine, bucata de



fericire ce li se cuvine. Am strâns din dinți și am rămas multă vreme, pînă după deces, la condiția în care mă nascusem.

Știu că alții, și am aici în față pe Stratonius — fericitul purtător de coadă de codobatură și carenă de pelican — au ezitat o vreme și ei, din motive felurite. Oricît de minunată ar fi chemarea spre o altă viață, spuse în încheiere Pomponius, îl înțeleg omenește pe acela care preferă să rămînă ființă imperfectă decît să devină, să nu zîmbiți, bibilică sau, Doamne iartă-mă, rață <sup>78</sup>...

XV. În viață, cum am mai relatat, nimeni nu mi-a cîntat Carmagnola și nici marșul triumfal din *Aida* <sup>79</sup>, spuse Procopius, dar asta nu m-a împiedicat să mă manifest, în viața particulară și în cea obștească, întocmai ca un reformator. Din punctul meu de vedere viața este o gogoasă de cupru, intrată în mașină lingou de grosimea hipopotamului și eliberată dincolo, la capătul procesului de prelucrare, liță fină de așezat ca indicator al cronometrului. Viața merge de la simplu la complex? Iată o altă idee imbecilă, care ne-a închis capetele în cutia obscurantismului. Dialectician pînă-n vîrfurile unghiilor, consider că laminorul ce subțiază aluatul de cupru nu are un capăt, stație de împachetare și expediție, scopul nu e să tragi firul și să-l tai cu patentul, ci să-l prelungești fără oprire, la infinit. De aceea, zic, nu mă pot mulțumi cu rezultatele de pînă acum, rezultate nici vorbă merituoase, eu pretind că viața merge înainte și că, la capătul agregatului de subțiere se mai pot adăuga — și e de datoria noastră a spera — noi mașini, mereu mai fine, pînă la a nu mai distinge produsul, părul, părerea părului, firisorul nevăzut.

Metamorfoza, optimizarea condiției trebuie să includă printre scopurile lor atingerea stării de obiect. Combinațiile de pînă azi au dus ființa la sinteze nevisate ieri, însușirile încruciate și virtuțile asamblate au produs hibrizi cu înalte randamente. Dar ne putem condamna la rămînerea pe loc, mai ales că zilnic ne dăm seama de unele neajunsuri neglijate la început? De pildă, șiretenia vulpii, în trup masiv de bour și cu frunziș de stejar pe întreaga epidermă, nu izbutește să preserveze ființa superioară de mizerabilele virusuri, de glonțul vînătorilor (nu sînt singurii ce se cramponează de rînduielile trecutului — și am în vedere pe hotelieri, pescari, damele de consumație,

cîntăreții de operetă, luptele de tauri și transporturile), nici de cursele de șobolani, de otravă, de pofta nesățioasă a celor ce nu văd un biet animal fără să se gîndească la lesă și lanț, ca să nu mai amintesc de bici și cange... La stadiul în care ne aflăm, sîntem vulnerabili, inimaginabil de expuși, astfel că, lucrînd dialectic, am imaginat — și nu este departe clipa cînd voi reuși — un accelerator de un tip și mai perfecționat, cu și mai mare randament, de transformare a ființei în lucru. O lume în care unul să fie prună uscată, altul foarfece și un al treilea bidon mi se pare o lume fără probleme, cu șanse de supraviețuire de o mie de ori sporite, cu perspective uluitoare de largi. Nu insist asupra proceselor fizice și chimice care vor avea loc în adîncul ființei noastre, voi spune numai că ele se vor produce la nivelul fibrei intime, unde celula și neutronul pot juca un rol imens de prefacere. Am pregătit principalele filiere, am construit cele mai importante mașini. Nu-mi rămîne decît să reglez la micron mecanismele, pentru că numai stările lor de instabilitate — trăsătură logică a oricărui mecanism ce se știe nou — îi revine răspunderea pentru frecvente erori, cum a fost aceea care l-a condus pe Marcus Ventilianus, supus atent tratamentului, la starea de minge de ping-pong și, prin operațiuni suplimentare, la starea și mai regretabilă de mîner de umbrelă, obiecte pe care le disprețuia, fiind ciung.

Și alte mari descoperiri din istoria marilor descoperiri s-au resimțit la început de imprecizie și derută. A fost meritul descoperitorilor și inventatorilor că au perseverat pînă la biruința ideii <sup>80</sup>.

În ce mă privește, de îndată ce voi fi sigur pe mașina mea, mă voi supune eu însumi transformării, trecerii la altă ordine existențială. Doresc din toată inima să fiu tot restul zilelor mele manșetă de pantalon.

XVI. Mă pot alătura încă de pe acum experiențelor și perfecționărilor tale, iscusitule Procopius, spuse Aemilianus Pater, pentru că m-au preocupat idei asemănătoare și mă aflu în posesia unor rezultate ce te vor bucura. Personal nu m-am gîndit încă la formularea unei opțiuni (după dorința mamei, care mă răsfața spunîndu-mi Năsturaș, aș înclina să aleg un bumb aurit de haină militară), dar țin să aduc științei și tehnicii partea mea de contribuție, lumea — de cînd o știu —

nu încetează a cere contribuția tuturor celor ce au venit, de voie, de nevoie, din întâmplare, pe tarlaua ei. Am să scurtez vorba informându-te că am constatat la obiecte calități pe care noi nu le avem și de care trebuie să ții seamă, spre a nu oferi unuia starea de lemn de foc cînd e preferabil să i-o dai pe aceea de cuțit de bucătărie. Astfel, am observat că țigara aprinsă arde cu fum abundent, ceea ce este deja un lucru important, în timp ce furtunul de cauciuc, care nu scoate fum, emite pe partea opusă introducerii apei un jet suficient de abundent — asta ducîndu-mă la ipoteza că există un raport direct între apa ce se introduce și apa care se eșapează. Tot în cursul experiențelor mele, am descoperit că un creion — creion standard, convențional — băgat în ascuțitoare la unul din capete, nu exclude posibilitatea ascuțirii corespunzătoare la celălalt capăt, lucru ce, aplicat paralel, duce la o sporire cu sută la sută a înaintării în lemn. Mai departe: un corp scufundat în apă pierde o parte din greutatea sa, rămîne de calculat cît pierde și, mai ales, de ce pierde, cînd — opinia nu mai are oponenți — nimic nu se pierde, ci totul — cum și teoria ta o arată — se transformă... Și mai departe: un om vrea să-și facă o casă. Cîte cuie îi trebuiesc lui? Am calculat atent și am stabilit, cu o aproximație de cîteva kilograme, cîte cuie îi trebuiesc, în funcție de mărimea casei, de lemnăria folosită, de dorința sau refuzul proprietarului de-a bate cuie în perete, în pămînt, în aer și în apă... Am presupus că două paralele așezate în același plan nu se pot întîlni niciodată... Cu toate acestea, să vezi surpriză...

XVII. Îmi pare rău că l-ați întrerupt atît de brutal pe stimatul nostru coleg Procopius, era de datoria noastră, a tuturor, să-l lăsăm să se desfășoare în voie, ca și antevorbitorii lui, spuse Valerianus. Apreciez că era extrem de interesant ce spunea, mai ales că producea probe concrete, nu mulți ajung să pună degetul pe rană. Acum, că rămîne întrerupt, mă consider îndreptățit să iau cuvîntul și să mă întreb dacă procedăm bine cînd ne gîndim la starea de obiect înainte de-a parcurge etape intermediare. După mine, graba în afacerile naturii — care manifestă, ca și omul, unele tendințe conservatoare — nu e recomandabilă. De la struțo-cămilă și inorog la clopoțel și hîrtie de muște este o distanță astronomică, am numărat,

cînd mi-a stat în putință, cel puțin trei trepte de parcurs. Mai importantă este starea vegetală, e acolo un regn întins pe care nu avem dreptul să-l escamotăm. Și, cedînd puțin sentimentalismului, care ne va dubla încă o vreme viața, nici nu e de disprețuit acest regn bogat în substanțe nutritive, plin de toate aromele pămîntului, de o varietate expresivă demnă de penelul marilor peisagiști, dintre ei amintesc pe Ion Pop din Plopeni, spre a nu mai vorbi despre calitățile terapeutice ale cozii șoricelului, izmei crețe, mărarului, busuiocului și țelinei. O fi ipostaza de cal de șah de dorit — și în această privință lupt din răputeri să-l văd pe Trogo Valerianus cal de șah — dar ce minunat ne-ar sta într-o livadă, la umbră (sau în soare, după caz), eu stejar falnic, dulce sărutat de vînturile înalte, și dumneata păpădie sau farmecul țigăncii, conversînd furnicării cu vecinele urzici, hohotind mii de ace și pufuri în aerul pur, strîngîndu-ți la ora înserării copertinele și hublourile spre a te adînci într-un somn rouat, moale lipicios, cu gîdilituri la talpă... Paradisul nu cunoștea vita și copita, nu cred de mic în povestea tîmpă cu matrodul Noe și nu mai știu cum, dacă era grădină, apoi paradisul avea statut de rezervație și numai gîzele pînă la anume gabarit și turație aveau acces. Liniște și asimilație clorofilială cît cuprindeai cu ochii, arome și răcoare cît să crești în iarbă un prunc. Și unui asemenea stadiu să-i dăm cu piciorul? A, veți spune că și aici își vor face din nou apariția nepotriviri și inegalități caracteristice societății umane... Știu, am prevăzut și am știut. Cedrul și mușețelul, boababul și limba miresii, ierburile din pampas și mușcata din fereastră... Dar, în afara staturii și consumului lor, diferența a arătat și un conflict, o contradicție, o frămîntare? Niciodată! Cedrul stă în dealul lui, mușețelul pe tăpșanul lui, singurul loc unde se întîlnesc, dacă nu greșesc, este claia cu fin, poate pătulul.

Categoric, strigă în încheiere Procopius, etapa vegetală nu trebuie sărită, dacă e să jucăm șotronul, spunea marele Waldemar Pinus Camomila, învață să-i sari pătrățelele pe rînd.

**XVIII.** Sînt, pentru cine nu mă cunoaște, de profesiune pompier, spuse Galba pompierul, și simt că e de datoria mea să intervin spre a spune că m-au mișcat nespuse de adînc cuvintele colegului și prietenului nostru Valerianus, căruia îi voi purta o statornică recunoștință nu numai pentru cele afirmate



aici, dar și pentru faptul că nu trece o zi fără să-mi viziteze ferma de la Podul Trăznit, să mă întrebe de sănătate și să întîrzie în grădină cîteva ore bune, ca să plivească și să sape roșiile, dovleceii, cartofii, castraveții, în timp ce eu mă purec la soare...

Dar nu acesta este motivul pentru care am luat cuvîntul. Respectul și prietenia pentru Valy, dragostea mea pentru grădinărie nu mă opresc de-a avea rezerve la opinia stimatului antevorbitor: eu cred că, de vrem, de nu vrem, trecerea peste vegetale se impune de la sine: drumurile, aeroporturile, construcțiile au ocupat toată suprafața pămîntului, pajiștile și alte spații verzi s-au îngustat pînă la dispariție. După ce că suprafața e infimă, vegetația se strînge din cauza lipsei de apă. Da, domnilor, apa a scăzut și fîntînile riscă să se usuce în așa măsură că nu va trece deceniul și vom primi prin robinet fie foc, fie nisip încins. Nu resimțiți această lipsă chiar domniile voastre? Dumneata, Claudius, preponderent bivol, nu te adapi, cînd ești însetat, cu o mîzgă împutită rămasă între țîntării din adîncul șanțului? Dumneata, Titus, elegant motan de capitală (combinat, firește, cu brabetele și nevăstuica, totuși de capitală), nu ești alarmat că mai toată ziua conducta de apă e goală și fîșie a pustiu? Trecerea unei ursoaice în tulpina daliei sau hameiului e o chestiune de condiții și aranjamente. Nu văd cisternele de apă minerală, nici trenurile cu suc de portocale care să potolească setea unor plante devenite plante din voia lor. Detest sinucigașii.

Să trecem la obiect, cum spunea unul din vorbitorii de mai înainte. Lemnul, cimentul, fierul, sticla, aluminiul, alama, chiar banala piatră de caldarîm n-au nevoie, ba nici nu li se recomandă, de apă și umezeală. Să renunțăm la apă și la etapă. Este ultimul meu cuvînt.

Și pentru ca să termin — și cu aceasta voi încheia —, am ținut să vă fac martorii acestei mari tragedii a sufletului meu, ca să vă închipuiți ce însemnează pentru un pompier starea de penurie în care el se scaldă... Să renunțăm, deci.

XIX. Chestiunea profesiunilor e încurcată, eu sînt de părere să nu o discutăm în plen, spuse Antonius, o să ne facem sînge rău degeaba. Am ridicat problema personal de-a lungul a șaptezeci de ani, de cînd, cu ajutorul lui Dumnezeu, am sfîrșit

Într-un groaznic accident — doar știți că m-am otrăvit cu ciuperci, căci eu le crezusem pe cuvînt, ca și pe nevastă-mea, care mi-a fugit cu un feroviar ce practica dulgheria. Sînt un (fost) om pățit, trei sînt capitolele dureroase ale inimii mele: dragostea, profesiunile și pirotehnia.

Știu că dumneata, ca pompier, te vaeți de lipsa apei, dar eu nu te pot crede, și asta pentru simplul motiv că te știu librar. Te-am văzut limpede, de aproape, într-o prăvălie cu cărți, stăteai la o masă și scriai borderouri, copiai de mînă, cu indigo, liste și chitanțe, abia după ce completeai o grămadă de rubrici, te milostiveai de un biet cumpărător și-i ofereai penițe și pio-neze. Din fericire, atunci cînd te-am văzut, rafturile mai aveau cîteva cărți, nu chiar ca pe vremea mea, însă erau, de ce să nu spun adevărul curat... Dar bănuiesc, și bănuiala mea se mișcă spre certitudine ca acele ceasornicului către 12, că acum nu mai ai pe scîndură măcar un roman, lucru care nu schimbă cu nimic statutul dumatăle de librar sută-n mie.

Îmi amintesc că, imediat după primul război al prea mări-tului Franz Joseph, am intrat într-un magazin cu firmă de băcănie, să-mi cumpăr halva și țiri. De cum m-am aflat înăuntru, la tejghea, mi-am dat seama că acolo se tundeau și se bărbiereau oameni, unuia cu păr abundent i se făcea chiar baie la cap. Am crezut că, distrat cum sînt, am intrat alături și m-am grăbit să-mi prezint scuzele, dar patronul m-a întîmpinat binevoitor și mi-a explicat că profesiunea lui, de la domnul Figaro încoace, îi permite unele libertăți. Fiind foarte amabil și, pe cît mi-am dat seama sincer, l-am rugat pe loc să mă tundă, însă a venit rîndul lui să se scuze și să se jure, spunînd că, pe cîntea lui, nici unul dintre meșterii care lucrau în salon nu e frizer, că operațiunile pe care le vedeam erau fictive, de ochii fiscului și ai primarului, în realitate el și calfele se ocupă cu operațiunile de mutare — în special mobilier, plane, case de bani. Tocmai mă ardea la fîcați chestiunea mutării urgente a fiicei mele într-un apartament de lux, la un bancher care o plăcea și, contrar promisiunilor în nopți cu lună, nu numai că nu i-a oferit suma fluturată demagogic prin față, dar i-a pus la dispoziție un palat gol-goluț... I-am cerut frizerului să mă sprijine. Om de onoare, frizerul m-a bătut pe umeri și m-a îmbrățișat fratern, sincer îndurerat că nu mă poate servi, arătîndu-mi că, din cauza impozitelor și, în esență, din cauza subaprecierii serviciului său, nu mai exercită de mult meseria numită, care,

fie vorba între noi, era și prost plătită, profilându-se — el, soția, socrul, câțiva copii și salariații pe care îi vedeam săpunind niște curate fețe de târgoveți — pe comerțul cu vinuri și coniac, comerț în stil mare, legături întinse și stabile, de cel puțin zece ani, cu firme din Portugalia, Italia, Camerun, bună și rentabilă treabă! Mi-a părut rău că soarta se opune să-i devin client, i-am spus, eu simt arsuri vii în ficat și n-am voie să consum produsele lui, el însă n-a fost de aceeași părere, spunând că nu trebuie să-mi fac sînge rău din această pricină, comerțul de vinuri e doar o firmă, afacerea stă dedesubt, are să mi-o spună o dată, când se va înfiripa între noi mai multă încredere...

Mult mai târziu, după cel de-al doilea război al lui Franz Joseph, am aflat adevărata profesiune a băcanului frizer, prosper vânzător de vinuri: fusese spion împotriva aliaților! Adevărul iese întotdeauna la suprafață și n-a fost decît o întâmplare care mi l-a învederat: eram la Monte Carlo, îmi jucam averea, obicei care pe mine m-a îmbogățit (în timp ce sărmanii...), pierdusem o partidă și urma să cîștig zece și, între pagubă și profit, m-am gîndit să-mi rad barba, care crescuse în timpul jocului. La frizerie l-am întîlnit pe patronul de altă dată; ținea băcănia în care funcționa frizeria, și în care se ajuta de soție, socru și câțiva copii ca să servească o imensă clientelă ce voia să se mute cu camioanele, populația se înmulțește, clădirile se clădesc, cineva trebuie să facă legături sistematice pentru ca oamenii să se mute în casele lor... Tocmai intrasem în legături amabile cu amabilul patron, cerîndu-i sprijinul, când o artistă de cinema a venit, s-a postat în fața lui și, fără pic de jenă, a cerut în gura mare să-i înmîneze planurile liniei Maginot, dispozitivul armatelor aliate, de la Rouen la Valencia, că nemții sînt gata de război și marele lor stat-major nu știe de unde să înceapă.

« Spionule! am strigat atunci, recunoscîndu-i adevărata profesiune, acum știi cu ce te ocupi! »

Patronul băcăniei nu s-a simțit vexat, mi-a făcut semn să aștept, s-a dus în spatele prăvăliei, a adus de acolo o servietă nouă cu documente, le-a dat (cu grijă enormă, cu o mulțime de sfaturi) artistei de cinema, și-a încasat suma convenită pentru servicii, apoi m-a invitat pe-un scaun: « Domnule, mi-a spus, raportează că exclamația dumitale e o imensă imprudență, aici, printre francezi. Xenofobii ăștia puteau înregistra spusele, nu

mai scăpam din mâinile lor. Ardeam ca șoarecii în dugheana asta mizerabilă. Am avut amîndoi noroc că nu au reținut despre ce este vorba». . . Mi-a povestit de-a fir a păr toată povestea vieții lui, am notat totul spre a comunica celor în drept.

Aș fi rămas la taclale încă multă vreme, mă aștepta însă jocul de ruletă, la care trebuia să cîștig. Conversația fusese plăcută, nici n-am observat cînd m-a tuns și m-a bărbierit patronul băcăniei, comerciantul prosper de vinuri, vărul primar al serviciului secret austriac pe teritoriul ospitalier <sup>81</sup> al Franței. . .

**XX.** Și cu toate acestea, spuse Sempronius Secundus, cîinii își fac cîstit meseria de cîine, nu-mi puteți aduce nici un argument că ar fi altfel. Și am îndoială că lucrurile povestite de Antonius corespund întrutotul adevărului. . . Putem oare ști adevărul? Cine garantează că nu sîntem mistificați? Ce instrumente de verificare sigură ne stau la dispoziție? Unii gîndesc cu degetul arătător, alții cu tocul de la pantof, am auzit de un confrate, dulău de stîină, care raționa cu capul îngust al măgarului, cerînd să poarte el samarul și răspunderile. Dă-o-n balans de realitate dubioasă! . . .

Printre principalii vinovați de această situație, în afară de francmasoneria mondială, este limbajul imperfect, lătratul nedi-ferențiat al oamenilor și cîinilor, generator de echivoc, sensuri duble, inversări de termeni, confuzie și degradingoladă. Un conferențiar al Sorbonei latră ca o vulpe iar vulpea latră ca o hienă, toți își închipuie că, prin exercițiu și prelungiri ale perioadelor, vor ajunge să se înțeleagă de la egal la egal.

Profesiunea mea neîndoielnică este cea declarată și dacă, în plus, mai emit și lătrături, n-ai deloc motive să te îndoiești că sînt cîine. Cu toate acestea, esența îți scapă și dumitale și-i scapă și dumnealui. Totul e chestiune de interpretare. Dar probe și teste vă stau la îndelabă: luați un os cu măduvă, aruncați-mi-l înainte, ascundeți-vă undeva, după un colț sau după o ușă, și așteptați să vedeți cum r(e)a(c)ționez. Ce voi face? De bună seamă, voi adulmeca o clipă oferta, o voi aprecia la justa ei valoare, voi cerceta depozitul meu de informații și contraștiri, să mă conving că nu este vorba despre vreo momeală a unei puteri străine sau a unei persoane cîinește interesată să mă piardă, o voi înșfăca degrabă, o voi purta cu

mine în lăstăriș, sub cucută sau sub gardul de nuiie, și voi începe entuziasmat rosul. Măduva nu contează sub aspectul dificultăților și nici al consumului de inteligență, ea se soarbe și nu se roade, cum din eroare se spune pe ici pe colo. Miracolul și voluptatea încep cu osul propriu-zis, materie dură, organică, parte a scheletului universal, numai calciu și săruri minerale, de-o rezistență ce înfruntă veacurile, e lumea plină vîrf cu oase, deși colții cîinilor — vreau să spun ai moșilor și strămoșilor noștri —, ca și ciorbele sărmanilor care au uitat gustul cărnii, au tot ros și sfărîmat. Sucul și sfărîmătura sînt delicioase, au întrînsele ceva inefabil și, pe măsură ce se epuizează, o moleșeală progresivă — dulce și aromată <sup>82</sup> — mă va cuprinde, supunîndu-mi ființa. Voi simți o acută nevoie de somn. Mă voi retrage cu restul ciolanului în coteț, în apartamentul de paie proaspete, voi dormi acolo neîntors. Dacă sistemele de alarmă vor funcționa corect, spre a nu tremura de spaima că vreun semen mă va deroba, rațiunea destinsă pe un sfert de metru patrat va produce consistente sforăituri și vise.

Dumneavoastră, vite și sălbăticiuni care ați urmărit scena și nu pricepeți finul gust al oaselor sfărîmate și, aș îndrăzni să spun, nici măcar al măduvioarei (pentru că vă hrăniți cu anemice verdețuri și, uneori, cu insipide tărițe de moară dogită) nu veți înțelege mai nimic din deliciile vieții, veți ignora în veci măreția idealurilor hrănite de digestia lungă a sfărîmăturii și, dacă visul ce mi se derulează acum sub pleoape v-ar fi proiectat pe un ecran, ați fi chiar contrariați văzînd scara valorilor mele, agățată în cuiul zenitului: treptele ei pornesc jos de la o claviculă și o tibie și urcă pînă la grandioasa piramidă a unei schelet de mamut. Vaca vede universul ca pe un tîpșan verde fără margini, șopîrla confundă aștrii cu musculițele apetisante, cîrțița înaintează prin galaxii de rădăcini, vrabia distinge pe tîpsia soarelui mulțimea de viermi grași și suc-lente armate de furnici. Idealurile și modelele jinduite ale acestor ființe oarbe nu depășesc dimensiunile și importanța unor detalii. Dimpotrivă, alături de Cuvier și Lamarck, eu citesc în grămăjoara de arșice și vertebre sisteme osoase complete, organisme perfect articulate, și nu-mi trebuie decît un efort mărunț de imaginație <sup>83</sup> pentru a putea înțelege că civilizațiile au fost dintotdeauna o anexă a măcelăriilor. Un os e o lume și, cînd savurez o rotulă sau un femur, măselele mele parcurg nu doar o anatomie, ci istoria însăși. Darius și Alexandru

s-au oprit cîndva în maxilarele mele, cu trufia și cuceririle lor cu tot, ba, într-o zi, am simțit că îmi gîdilă marginea limbii și palatul chiar falangele lor armate... Lumea largă, gloria și ambițiile încap într-o îmbucătură, ferice de dobitocul care știe să le sugă sucurile. În paranteză fie spus, oamenii decad și pentru că nu raționează cu stomacul și nu apreciază frumusețea cu colții.

Așa stînd lucrurile, se înțelege că ideea egalității îmi repugnă, ca atentat la valoare și inițiativă. Trecerea dintr-un regn într-altul trebuie să modifice raporturile dintre specii, să ridice cîinele la rangul de rege al viețuitoarelor. E timpul să abolim jordia, șutul și, în perioada căldurilor, odioasa căldare cu apă, cum se cuvine să interzicem folosirea apelativelor și numelor compromițătoare (cuțu-cuțu, aport, marș și respectiv Sempronius Azoricovici sau Grivei Quintilianus Fichte). Era supunerii, zgărzii și guduratului va lua sfîrșit!

Nu ați fost în pielea mea niciodată, n-ați pătimit ca mine în anii cînd pisica era despot, iar inorogii le aruncau semenilor mei, în derîdere, salată verde, icre negre și tapioca. Ca atare, nu știți cît de puternic fierbe în vinele mele revolta împotriva oamenilor ce ne-au impus statutul lor de viață. Aș putea povesti multe, timpul nu-mi permite, cum nu-mi permite sîrma de care e prins capătul lanțului. Cu altă ocazie, voi face declarații teribile, cu condiția să mi se pună în față microfon de os și bandă magnetică succulentă, ca senatorilor, ca misionarilor...

Vă mulțumesc pentru atenție, pentru aplauze și pentru aripa de pui din castronaș, care mi-a înaripat gîndirea și mi-a uns cu idei înghițiturile acestei expunerii.

**XXI.** Ca mamă de copii și girafă, spuse Cornelia Filogenis, eu apreciez că ne cam lungim. Am puține de spus, spuse vorbitoarea, primul ar fi că s-a vorbit în general bine, cu exemple și fapte concrete, că fragmentele de autobiografie prezentate de numeroși antevorbitori au fost binevenite și concludente. Concludente au fost și unele considerații filosofice, deși îmi exprim rezerva asupra optimismului exagerat al unor vorbitori, care se și văd, deși mai au multe de făcut, obiecte. Ce, starea vegetală nu le e pe plac? Cum, uită ei — știu bine la cine mă refer! — că părinții lor trăiau jalnica situație de oameni, cu burta lipită de șira spinării, cu coloana întepenită pe verticală,



cu numai două picioare ambulatorii, prea adesea strînse în cizme, bocanci sau opinci rurale? Cîți vor mai veni să ne spună aici aceleași și aceleași cuvinte, plîngîndu-se de lipsa cuvintelor, și să ne inducă în erorare cu teorii înalte, însă total golite de conținut? Pînă și copiii rîd cînd aud cum maltratează — ei, aceia, știți bine la cine mă refer, evit să dau nume, înțelegeți de ce — cum maltratează, spuneam, spuse vorbitoarea în cuvîntul său, adevărul, experimentul, istoria și regnul.

Nu, prieteni. E timpul să vedem lucrurile așa cum sînt, constructiv cînd e vorba de construcții, întemeiat cînd e vorba doar despre temelie, cu răbdare și tact, cu perspectivă reținută. Mor după pășunile proaspete, nu mă dau însă înapoi de-a le căuta. Nu mai pot după priveriștile largi, darnice, însă nu preget să ridic capul și să le cuprind de la înălțime, chit că înălțarea și cuprinderea solicită ceva efort. Dar bine, prieteni, de efort a fost nevoie cînd eram oameni, de efort avem trebuință astăzi, și vă pot asigura că nici pășunile, nici depărtările nu ne vor sta la picioare, ca turta de mei, fără un efort susținut și calificat. Ieri eram la Melbourne, mâine vom fi foarte departe, la Nisa și Monte Carlo, cum frumos a spus aici unul dintre participanții la colocviu. Practic, în lumea modernă nu mai sînt distanțe, iei arca lui Noe diseară, din Singapore, mâine în zori ieși pe uscatul Araratului și familia te urmează... Dificultăți? Povara sacului cu fîn și puțin rău de mare prin Bahamas, la triumphi, ca să nu-i contrazicem pe specialiști și să le periclităm pîinea... O baie bună la hotel, cîteva filme înviorătoare, o plimbare cu trăsura cu cai (starea lor să n-o deplîngem, făcură totul ca să rămînă robi) și buna dispoziție a revenit. Pot interveni de-acum o mie de poveri cît samarul lui Ibrahim — simpozioane, congrese, reuniuni inter și para, condiția fizică și condiția propriu-zisă nu se mai deteriorează.

Ce voiam să vă spun? Într-un cuvînt, spuse vorbitoarea, vreau să subliniez că, la toate aceste împliniri, rîvna savanților n-a făcut cît truda servanților și, ca atare, asta era mersul normal. Numai cine nu știe, rămîne ignorant. Nu iese fum unde nu-i foc. Cîmpul alb, oile negre. Nu da omului ce se cuvine pomului. Vorba bună, sărăcia mutului. O singură minte divină..

Cu această scurtă paranteză, pe care am socotit-o necesară ca să subliniez ce mai era de subliniat, spuse în încheiere vorbitoarea, concluzionez că oricum moartea nu ne-ar fi cruțat, fie de rămîneam deștepți, fie de dormeam somnul lung al cîinelui

de mai sus. Nu puteam trăi șaptezeci, o sută, o sută șaptezeci de ani, cifre pe care le-am fi împlinit acum. Morți am fost și morți rămânem, deși starea în care ne aflăm e calitativ superioară celei dinainte, căci oameni nu mai vrem să fim, ferească Dumnezeu, nu ne-a servit la nimic așa-zisa condiție umană.

O singură întrebare: era oare absolut obligatoriu să cadă bomba atomică și să ne spulbere în vînt ca să ajungem la înțelepciunea de acum?

XXII. Cer permisiunea să intervin în replică, spuse Septimius, nu spre a spune în esență altceva decît a subliniat și a resubliniat antevorbitoarea mea, madam girafă Cornelia Filogenis, care, întîmplător îmi este și compatriotă, ea locuind girafăria din vest, iar eu, ca umil ornitorinc, ducîndu-mi viața în est, pe coastă, deși e impropriu spus, căci toată Australia noastră e numai coastă, inclusiv interiorul...

Mă înscriu în replică spre a sublinia că, personal, eu sînt nemulțumit. O spun sincer aici, de ce să vorbesc pe la colțuri: nu-mi convine ciocul, nu mă simt bine să fac ouă și să-mi hrănesc odraslele cu lapte, ca vaca... Ceva în neregulă cred că stă ascuns în afacerea asta și nostalgia după neinteresanta viață de om mă chinuie și mă doboară... Om! Cineva, un tip care nici el nu-și prea da bine seama ce însemnează exact cuvîntul, a căzut odată pe spate spunînd: ce mîndru sună! chestie pe care unul a luat-o la analiză structurală și a dus-o la toate consecințele, a se vedea amănunte în Mișu Michelet, fratele istoricului...

Dar om cred că însemnează cu toate acestea ceva... Scuzați-mi neprecizia, iertați-mi ocolișurile, mă împiedică de-a fi la obiect pliscul de rață și revolta reziduală, pentru că nu mă pot resemna de a fi căzut ca un bleg victimă atacului de la Hiroșima, cînd nici la Hiroșima n-am fost, nici vîrsta combatanților n-am atins-o. Eram copil de pescari trăitori în Oceanul Indian, îmi însoțeam adesea tatăl în trudnicele călătorii pe valuri, în zori, dădeam o mîna de ajutor oamenilor la trasul talienelor și la culegerea ierburilor tămăduitoare agățate de unelte, și tata îmi dădea un ban de argint pentru ajutorul acela, însoțindu-l întotdeauna de îndemnul de-a crește mare și de a fi folositor tuturor. Cînd am devenit bărbat, am călătorit singur, am străbătut oceane mari și munți înalți. Am cunoscut

mulțime de oameni și, văzându-i cum își câștigă plinea, m-am simțit frate cu ei și le-am păstrat imaginea în inimă, și i-am iubit. Oh, e grandios simțămîntul să te simți oriunde, între oameni, frate și prieten, căci nu e casă mai încăpătoare decît pămîntul și pretutindeni ești acasă.

Ceasul rău m-a purtat într-o zi la Singapore, unde cineva îmi promisese să mă ia pe vasul lui într-o călătorie în jurul lumii. Se căuta un marinar destoinic, care să știe cum se conservă peștele tot atît de bine cum se citește sextantul, care să se descurce la tabinet așa cum se descurcă la telegraf, un om, domnilor. Eram acela și mă oferisem ca atare. O simplă probă pe bord, și comandantul și-a dat seama că nu sînt frizer (în paranteză fie spus: tund ca un specialist, ba în Beirut am și coafat — era o franțuzoaică extrem de îngăduitoare). Fericit că voi lucra și că voi vedea lumea, am pornit-o hai-hui prin oraș să-mi cheltuiesc cu folos acontoul, mari pregătiri nu făcea un tînăr ca mine... Era curînd după-amiază, cînd am întîlnit pe bulevardul marilor magazine coloane uriașe de oameni ce opriseră circulația și aduseseră pe aproape o grămadă de polițiști.

M-am lămurit curînd despre ce era vorba: oamenii manifestau împotriva atacului american de la Hiroșima, mii de pancarde avînd desenat simbolul oribilei bombe înnegreau cerul tropical, un vuiet ca talazurile mării ducea spre o piață strigăte de avertisment și hotărîrea de-a nu mai îngădui.

M-am atașat mulțimii, pentru că aveam încă cinci ore pînă să mă imbarc, am vorbit o vreme cu o tînără cu o piele de regină vizigotă, am întîrziat în fața unei vitrine să admir un telescop pentru amatori și, în cele din urmă, am ieșit din rînduri ca să beau o cafea. În drum spre cafeneaua de pe strada ce duce la port, un individ cu cicatrice pe chip m-a oprit, mi s-a adresat într-o limbă pe care nu o cunoșteam, apoi, fără nici un motiv, mi-a înfipt în inimă pumnalul<sup>84</sup> pe care-l ținuse pînă atunci sub haina de doc. Am apucat să-l văd însoțindu-se cu încă doi și dispărînd împreună într-un automobil... Fără îndoială, explozia de la Hiroșima, din 1945, fusese pricina...

Aș fi vrut să rămîn marinar, acceleratorul de celule m-a prelucrat — nu știu dacă utilizez corect termenul — și m-a făcut ornitorinc. Sînt un exemplu de felul cum soarta își bate joc de un om!

Atît am avut de spus, spuse Septimius. Aș fi vrut să rețineți că bolile, foamea, căldura și frigul excesive, cele o mie

de primejdii ce pîndesc la tot pasul, chiar bomba cu hidrogen, nu mă pot clinti din dorința de a redeveni om. Mă mulțumesc, domnilor, și cu o floare, numai să știu că lîngă degetele care mi-o oferă se află o inimă omenească.

**XXIII.** Așa cum le-ați înfățișat aici, lucrurile sînt cît se poate de bine așezate, spuse Iulius Caesar, și, cu toate că nu mai joc un rol important, ca odinioară, în administrația treburilor peninsulei, mă bucur ca de propriile mele înfăptuiri cînd văd că fiecare își are blana dorită, coada rîvnită, ciocul potrivit, laba cea mai lungă, ochii cei mai ageri și opiniile cele mai liberale. Oricîte eforturi aș fi făcut la vremea mea, este sigur că nu realizam o mai bună întocmire, ca să spun că nici Ford cu sistemul lui n-ar fi ajuns, îngrămădind toate metodele și experimentînd toate procedeele, la mutații mai categorice și la mulțumiri mai universale. Eu, împăratul lumii, mă înarmasem cu mijloacele de distrugere cele mai perfecționate ale timpului, obținusem chiar — prin spectaculoase furturi și operații secrete — mașina de bătut ținte a germanilor, dar Arma mi-a lipsit pînă la căderea mea sub pumnalele conjuraților. Într-un anume fel, moartea mea a fost și inoportună și ridicolă, căci nu aveam nevoie decît de un an și cîteva luni pînă să pun la punct gămălia cuielor, ca ele să se numească ținte, și să fac praf și pulbere trufia englezilor și îndărătnicia lui Herbert Parkinson. Ridicolul a rezultat din situația că eu, posesorul celei mai teribile arme, ale cărei butoane de comandă urmau să fie instalate la căpățiul patului, și lîngă hubloul cu perdeluțe al lecticei, nefiind nevoie decît de a apăsa cu arătătorul în caz de urgență, am fost ucis cu demodatul pumnal... Și, ca să se dovedească vorba străveche că împărații nu sînt învinși prin arme, ci prin ridicol și singurătate, pumnalele care mi-au străpuns pieptul, cu toate că purtau marca *Solingen*, nu fuseseră ascuțite cum trebuie, nu împungeau corect, cu alte cuvinte randamentul lor lăsa, ca și fiul meu Brutus, de dorit. Apăsau băieții de li se învinețiseră palmele, fibrele togei se opuneau, ți-era mai mare mila de neputința lor. Am strigat: unde e vitejia romană, unde sînt brațele de oțel care ucideau fără cuțit? După cum probabil vi s-a raportat, a fost nevoie să le dau o mîna de ajutor spre a-și duce la capăt misiunea, ridicolul intervenind pentru a treia oară cînd cu o mîna

îmi apăram pieptul, iar cu alta căutam un loc disponibil în care pumnalele boante să se înfigă. Oho, a fost o istorie chestia asta!

De cînd mă lasă rece treburile publice, amintirea evenimentelor de-atunci nu mă mai doare, nu mă mai indignează. Oamenii sînt acuzați de inconsecvență, efect al prea frecvenței schimbări a sentimentelor. Eu cred că se exagerează și o dovedesc cu întîmplarea de mai înainte: timp de ani și ani am primit îmbrățișarea supușilor și n-a fost altfel nici în ultimele mele clipe, cînd tot de-o îmbrățișare a fost vorba, chiar dacă în acest caz între inima celui ce o dădea și a celui care o primea se afla întîmplător o lamă de cuțit cu ascuțișul (bont) spre cel ce vă vorbește acum. Nu pot merge mai departe înainte de-a mărturisi că o durere încă păstrez: la metamorfozarea trupului meu în șoarecele de cîmp pe care îl aveți în față, împunsăturile s-au păstrat, blănița îmi este depreciată, zdrențele de pe lături mă cam împiedică la mers, și unele daune morale mă urmăresc — căci un Ion sau un Victor te judecă după îmbrăcămintă, atît le pasă lor că ai fost cuceritorul lumii... Odată, un asemenea mitocan, zvîrlind cu sapa după mine a strigat: «Piei, zdrențărosule»! N-a fost elegant din partea lui...

Avînd în vedere situația și oferindu-se aici ocazia de-a ne formula sincer dorințele, îmi permit și eu să-mi expun idealul, pentru că — dacă în calitate de împărat îmi fixam obiective, în calitate de șoarece de cîmp nu pot să-mi schițez decît idealuri — și acesta, în puține cuvinte, ar fi următorul (avem în vedere posibilitatea de-a deveni obiecte, nu-i așa?):

Aș vrea să fiu biluță de sticlă într-un flacon de dezodorant Piner, aș vrea să fiu un tren-farfurie, aș vrea să fiu trapezist (ă) într-un circ de mare renume, aș vrea să fiu controlor financiar cu un frumos ochi de sticlă...

Mai tare? Nu se aude? Dar eu vorbesc destul de puternic, stimați senatori, nu e vina mea că difuzoarele țiue și păcănesc. Îi rog pe cei ce nu mă aud să vină în primele scaune, apropierea fizică nu mă intimidază... Doriți mai rar, ca să notați? Dar nu se stenografiază? Sînt absolut dezolat! Pînă cînd, oare, Catilina, vei abuza de răbdarea noastră și vei face ședință aparte în colțul derbedeilor din Nomentana și de pe Aventin? În fine, voi enumera mai rar, în pronunția clasică, scandalat dacă vreți, în versuri dacă vă e pe plac, — nu numai cățelul Nero știe a face versuri:

Aș vrea să fiu peștișor de lemn  
Aș vrea să fiu rețea de cale ferată  
Aș vrea să fiu bolț de piston și ambielaj  
Aș vrea să fiu combinație în care să intre  
și fratele lui Rockefeller

Aș vrea să fiu...

Și cu aceasta am încheiat, mulțumindu-vă pentru atenție,  
salve populusque romanus

... stîncă de granit pe care fulgerele să nu o crape,  
mașinile de tocat să n-o toace...

**XXIV.** Acest Kaiser spărgător mărunț de hambare, palavragiu de rînd și, cum bine spunea cineva, rozător de mori de vînt, spuse Quintilianus Sextus Opel, se dovedește încă o dată fățarnic și insinuant. Temător pînă la demență de cursa cu dinți și de grișorul otrăvit, individul vorbește foarte liber, avocățește, despre cuțit și, pe deasupra, crezînd că noi i-am uitat trecutul, poștește la masa noastră să-și însușească merindele cele mai valoroase... Adevărată bestie imperialo-moșierească! Cine scoate din arsenal cuțitul, vrea el să spună, de mașina cu ținte de țintuit va sfîrși. Ei bine, spunem noi — și cînd spun noi mă gîndesc la oamenii cinstiți din acest conclav — nu de cuțit, ci de cursă de sîrmă vei sfîrși. Dixi.

Nu e de competența mea, și nici n-am intenția să marșez în acest sens, să-i dau un răspuns stafiei care odată bîntuia prin Europa. Eu am să mă ridic deasupra pasiunilor mărunte, intereselor personale, și am să răspund tuturor acelor care...

Mai tare? Nu se aude la balcon? E de mirare, am o voce puternică, vorbesc rar și numai în microfon... Dacă stația este prost întreținută! Trebuia să mă fi anunțat de ieri, veneam eu cu specialiștii mei<sup>85</sup>... Grupul de viezuri ai lui Sextus Pompeius chițăie tot timpul, nu mai prejos se lasă grupul de șorecari ai lui Lentulus Catulus Acer... Ce e debandada<sup>86</sup> asta? Unde ne trezim? Renunț indignat a mai continua... Dixi.

**XXV.** Regretabila boicotare<sup>87</sup> a colegului meu mă aduce sus, în fața domniilor-voastre, spuse generalul Felicianus General Motors. Acum o jumătate de oră eram în misiune în Guadelupa, lucram cu Macedoneanu<sup>88</sup> la treburile noastre

pașnice, când am citit în gazete că, organizați în grupuri înarmate și bande fără căpătii, javrele lui Pompeius și Catulus Acer s-au dedat la terorisme și injurii neparlamentare, în plin Senat. Am venit pe calea aerului și, chit că turbulenții și-au luat răsplata meritată <sup>89</sup> pentru mîrșavele lor acte, simt de datoria mea să vă atrag atenția... Nu sîntem oameni, prieteni, conduita noastră nu trebuie să mai dea tribut confruntării de pasiuni, actele noastre nu trebuie să mai fie o rezultată a retrogradelor porniri individuale. Cazul Brutus nu trebuie să se mai repete. Noi sîntem bio-electro-celularo-hibrizi (ce mîndru sună această firmă!) și ca atare, e recomandabil să nu ne lăsăm tîrîți nici în mocirla subiectivismului, nici în văioaga neotomismului sau enterocolitei biseptice, dimpotrivă, să ne ridicăm, tot mai sus, tot mai îndrăzneț, în azur și printre aștri, să cîntăm aleluia, să cădelnițăm cățuia <sup>90</sup>, să preamărim și să redimensionăm.

Dixi, spunea colegul meu. E și nu e așa, și-mi pare rău că sînt nevoit să redeschid discuția; este așa, avînd în vedere că fiecare posedă o rațiune și o conștiință, conștiință extra-corporală, independentă, înzestrată cu discernămint și dacă e vorba de arma criticii, înarmată pînă-n dinți; nu este așa, pentru că dumneavoastră sînteți datori să vă vedeți de treburile voastre, să vă țineți vizuinele curate — să nu fie zgîrie-nor mai frumos ca al dumneavoastră, să vînați rațional, să lucrați harnic la galerii, cuiburi, mușuroaie, la mașina de tricotat, la aparatul de sudură, la macaraua de o sută de tone, la benzile rulante ale abatoarelor și fabricilor de parașute și să urmăriți cu competență sporită serialul de sîmbătă seara și programul 13, să urlați și să behăiți cît veți pofti la lună, în nopțile cu lună, la arbori, în grădinile cu arbori, la stele, în zilele faste cînd se lansează rachete de la poligoane, în zilele de post, cînd vorbește la radio cardinalul de Hollywood, în duminicile de dulce, cînd se-aduce frișcă la cofetării... Bunăvoința federală <sup>91</sup> să vă stimuleze să faceți glume, iar sexul frumos să vă îndemne a spori cu noi detașamente corpul select al Senatului. Senectutea, spunea Cicero, se obține într-un număr apreciabil de ani...

Am văzut aseară un film <sup>92</sup>, mi se pare că deține și un Oscar, scenariu bun, dialog vioi, muzică antrenantă, ritm alert și joc actoricesc fără reproș. Dar, cu părere de rău, subiect completamente inacceptabil — din cauza abaterii lui grave de la realități. Reieșea că și regnul nostru transregnal mai lucrează în birouri... Se aluziona că păsări (sau aproape păsări), animale



(sau aproape), insecte (sau aproape animale) stau închise în bănci, administrații, cabinete, comptoare, seifuri, arhive, după ghișee, după machete și refuză să ia aer proaspăt în pădure, în apă, sub pământ și pe tăpșane și pășuni. Vezi, Doamne, regizorul văzuse dincolo de imediat și acum transplanta ca în agricultură... Dar nu luase contact cu speța cea vie, cu noi toți, nu făcuse totul ca să vadă, lentila aparatului îi era aburită de lacrimile cu care ne plîngea soarta (rîsete în sală, vii strigăte de aprobare). Nu, prieteni, biroul a fost de mult trimis la lada cu gunoi, printre altele și pentru motivul că scrisul și cititul oamenilor au fost pe veci desființate în lumea noastră super și ultra, noi am păstrat doar lectura bancnotelor cu cifre multe și am conservat numai mărturia pe bandă magnetică. Un șoarece cult știe să discearnă între o bucată de mămăligă și un bob de hamei (rîsete, aplauze prelungite). Oamenii procedau, cînd aveau treabă cu cineva, la convocarea lui într-un birou. Discutau acolo, între hîrtii și cerneluri împruțite, pînă ce interogatul sfîrșea fie intoxicat, fie prin înăbușire. La birou? Noi am coborît pe scări și cu liftul, în teren, discutăm cu pasărea sub pomul ei din grădină, cu cățelul în ușa cotețului său, sîntem prezenți oriunde și oricînd, și găina ne dă locul pe ouăle peste care a căzut cloșcă (rîsete, strigăte de bravo). Iar cînd vine ora să încheiem discuția și vizita s-a terminat, cel care pleacă la birou e trimisul federal și nu viezurele sau găina, care își deretică și pe mai departe, cu același sîrg și cu pricepere, vizuina și cuibul răvășite de discuțiile prietenești. Vă asigur, iubiți confrăți, că biroul a fost scos definitiv din inventarul poienilor, livezilor și luncilor noastre și, dacă avem totuși nevoie de mobilier, cînd discuțiile au sfîrșit prin a lăsa cuiburile și vizuinile vraiste, de paturi și nu de birouri avem nevoie (strigăte aprobatoare, aclamații).

Și acum: la coteț! Vorba lungă, penuria și criza ciclică <sup>93</sup>... Să tragem toate învățămintele din cele întîmplate de dimineată. V-a vorbit din Azore generalul Felicianus General Motors, la noi este acum ora 3 după-amiază, la dumneavoastră 21, să auzim de bine, ham-ham! <sup>94</sup>

**XXVI.** Din cauza regulilor și rigorilor stilistice, multe experiențe esențiale ale vieții, precum și cunoștințele folosite pretinse de mersul înainte al formelor civilizației, nu

ajung să se țeasă în cuvertura textelor, spuse Aenius Acidus Acer, tot așa cum unele coline din jurul Troiei nu parvin să se înscrie pe întinsul hărții din cauză că nemții lui Schliemann nu știu să folosească tușul chinezesc. Presupun că aici este vorba și despre disprețul aristocratic al unor autori consacrați față de temele minore <sup>95</sup>. Regretabil, pentru că, în acest fel, stocuri masive de informații rămân blocate în seifurile unei singure generații, unei singure familii, uneori ale unei singure persoane și, avînd trebuință, să zicem, de cocă de lipit, în lipsa unei rețete transmisibile, fiecare epocă și fiecare comunitate trebuie să o ia de la început, să-și chinuiască mintea și ucenicii pînă la regăsirea pastei de făină descoperită și îngropată de înaintași. Este și cazul procedeului utilizat pentru prepararea oțetului de prune. Personal am colectat, toamna trecută, o vadră de prune putrede, am așezat fructele în borcane, am expus borcanele razelor soarelui. Cînd a fost să pun capacul, m-am aflat dintr-odată într-o situație cît se poate de inconfortabilă, neștiind dacă fermentul vine singur ca să se apuce de lucru și să-și desăvîrșească misiunea, sau eu sînt cel chemat să-l aduc de urechi, cu vorbe bune, în recipiente. Știam că o mătușă din partea mamei prepara un oțet de prune minunat, util atît în salată, cît și la cataplasme și batjocuri, pentru bolnavi sau crucificați. Mătușa nu apucase să pună pe hîrtie felul cum procedează, căci biografia ei debutase în anii cumpliți, privați de răgazuri, ai Războiului de o sută de ani și se împlinise în epoca memorabilelor bătălii ale Războiului de treizeci de ani, cînd se și stinsese, iar despre știința ei de carte se pot face prea puține afirmații. Nepoatele, verișoarele, cunoscuții au ignorat, pesemne, știința mătușii, sau au rămas surde la pretențiile ei de brevetare, bănuind-o imitatoare exaltată a inventatorilor și escrocilor de care era plină epoca (cine n-a rîs de un Denis Papin sau de Galileu, veleitari țintind să trăiască fără muncă!), persoanele numite, e de presupus, au preparat oțetul pe care ea îl prepara, refuzînd să-i acorde și drepturile de autor, ar fi fost prea mult <sup>96</sup>.

Într-o situație inconfortabilă s-a aflat și un cunoscut al meu, general de brigadă în ultimul război mondial, care, cu toate studiile lui strălucite la Saint-Cyr, n-a știut niciodată cum se cîștigă o bătălie, pentru că secretele loviturilor decisive nu i-au fost transmise expres de nici unul din marii comandanți de oști de dinaintea lui, și Alexandru, și Iulius Caesar, aici de față, și Napoleon preferînd să coboare măreț în mormînt

cu procedeele lor cu tot, decît să le împărtăşească şi altora. Generalul a pierdut toate bătăliile. În asemenea mod îl cuprinsese ciuda că nu posedă reţeta, că în ultimele lui confruntări, mai curînd îi blestema pe marii lui înaintaşi, decît îşi distribuia comenzile şi indicaţiile. Şi persoanele pe care le-am amintit n-au fost, după cum se ştie, nişte analfabeţi, cum fusese mătuşa Războiului de o sută plus treizeci de ani; aveau ceva carte, au şi scris cîte un comentariu, cîte un jurnal de front! Mare, ireparabilă pierdere pentru ştiinţa strategiei!

Zilele trecute mi-a venit rîndul să ofer o masă cercului de personalităţi care îmi cultivă prietenia: am avut trebuinţă de-o schemă de precedentă, pentru a nu pune la masă un fost rege alături de-o precupeaţă. Ei bine, a fost imposibil să aflu — în lucrările de specialitate, tratate de ceremonii, manuale de bucătărie, memorii, scrieri de ficţiune etc. — informaţiile călăuzitoare. Mi-am amintit de o rudă a mea, Baldovin de Syracusa, care nu-şi ofensase niciodată oaspeţii în asemenea împrejurări. Dar Baldovin de Syracusa, care, în treacăt fie amintit, purta şi porecla Porcu, se dusesse cam de mult pe lumea cealaltă, cere-i sfatul dacă aveai cum... Am aflat preţioase sfaturi la o cunoştinţă mai apropiată, născută pe la 1300, în Italia răsunătoarelor banchete; priceputul organizator de festivităţi îşi prelungise viaţa cu cîteva secole, ca să apuce să-mi transmită tot ce ştia. A fost înghiţit de un crocodil<sup>97</sup> congolez, în Africa tuturor posibilităţilor, unde îşi efectua concediul, tocmai cînd să-mi transmită esenţialul: cum pot fi măcelăriţi comesenii. În cele din urmă, m-am adresat şefului de ceremonial aflat pe statele de salarii ale unui conte scăpătat din Austria; cel solicitat mi-a oferit toate îndrumările (ce s-au dovedit de un folos neînchipuit), interzicîndu-mi însă categoric să notez pe hîrtie cunoştinţele împărtăşite, ordinea optimă de precedentă. L-am întrebat de ce nu scrie el, ar binemerita de la patrie şi s-ar alege şi cu ceva parale de la ediţiile succesive. Mi-a răspuns că nevastă-sa, căreia îi repugnă ştiinţa şi se încrede doar în inspiraţia divină, l-ar dibui şi l-ar chelfăni oho, oho! praful s-ar alege de cojoaca lui!...

Ce-am vrut să subliniez în intervenţia mea? Am vrut să subliniez că civilizaţiile pierd întotdeauna o parte din cunoştinţele pe care le-au dobîndit, că suma totală a acestor cunoştinţe este egală cu patratul minus unu al ariei cercului folosit la încercuirea lor. Şi, ca să fiu mai explicit, vreau să subliniez că istoria,

în ciuda regulii că toate fenomenele evoluează de la simplu la complex, recade adesea de la complex la simplu, principiu ce a mai fost semnalat de câțiva din antevorbitorii mei. Practic, se poate afirma cu certitudine că aproape toate creșterile de la unu la zece sînt urmate de descreșteri de la zece la unu, cu pauză la trei pentru odihnă, redistribuire de atribuții și responsabilități și reconsiderări istorice pe măsură. Reiese, spuse în încheiere Aenius Acidus Acer, că este perfect posibilă stingerea unei civilizații și reluarea preocupărilor de la capăt, de la scîndură și ciocan, căci lumile se recompun fără încetare o dată la un număr fix de ani, să zicem de la opt pînă la cinci mii...

**XXVII.** În cuvîntul meu, spuse Linus Pauper, mă voi referi cu precădere la problemele morții, fenomen cu atît mai des întîlnit, cu cît la producerea lui conlucrează aproape întreaga lume vie (căci rareori se întîlnesc indivizi care să refuze să-și aducă propria contribuție). Lucrul ce ne întîmpină din capul locului, cînd ne aplecăm să studiem aspectele morții, este că, în timp ce viața ocupă doar un îngust sector al timpului în dialectică derulare (timpul prezent), moartea e stăpînă absolută pe toate celelalte (de la zidirea lumii pînă mai ieri). Decurge din aceasta o primă constatare: istoria, adică desfășurarea faptelor consumate, este o știință a morții, referindu-se excesiv la obiecte și evenimente dispărute, considerînd glorii și împliniri sancționate fără excepție de trecerea lor din viață. După cum se știe, comensurabile nu sînt decît mărimile asupra cărora putem interveni cu observații directe. În acest caz, ce încredere să acordăm unor fapte și persoane care, din cauză că au dispărut demult sau nu ne-au transmis decît mesaje și vestigii erodate de agenții destructivi, scapă sistematic controlului și aprecierii?

Sînt de acord că memoria păstrează unele informații despre ceea ce a fost și s-a petrecut. Dar memoria e zbanghie, labilă și în veci mișcătoare, ca orice lucru care e viu<sup>98</sup>; oglinda ei înșelătoare ne pune în fața unor imagini trădate, inclusiv memoria scrisă și împietrită, căci, să nu uităm, între evenimentul văzut și scrierea sau cioplirea documentului, intervin o mulțime de evenimente diverse și diversioniste, provenind din prezentul acut, momente deformatoare de impresii, infidele în totul și în detalii. Decurge din aceasta că e o flagrantă

nesocotință să oferim celor ce au trebuință de învățăminte și lumini circumstanțiale, imagini și fapte strîmbe și inoperante, exemplul unora care, lasă că au făcut ce au făcut doar ca într-o zi să crape ca orice muritor neînsemnat, dar au lăsat în memoria noastră numai resturi și deșeuri <sup>99</sup>, o grămadă de cenușă, din care nu poți alege, oricît te-ai strădui, decît cioburi, tăciuni reduși la tăcere, fragmente detracate de acțiunea bacteriilor anaerobe. Istoria este așadar etalarea expozițională a produselor încă nedigerate de țărînă, vitrina straturilor superioare ale pămîntului devastat și batjocorit de vietăți <sup>100</sup>, acționînd unele împotriva altora și toate împreună.

Deși omenirea cunoaște o creștere progresivă și, de la un timp, uluitoare a populației, îi vor fi necesare cîteva milioane de ani pînă ce numărul ființelor va putea concura cifrele morților acumulați, asta dacă războaiele, crimele, accidentele, bunăvoința diverselor persoane finalizîndu-se în suprimarea semenilor, ca și alte violențe, vor înceta să mai producă victime și dacă, bineînțeles, computerele de atunci, spre deosebire de cele de pînă acum, vor funcționa corect. Dar e de presupus, după experiența deja dobîndită, că vor interveni și fenomene în stare să tulbure preliminarile, de pildă apariția pe pămînt a unor ființe fără viață proprie, îndrumate și manevrate de morții care nu renunță la atribuțiile și habitudinile de care au fost derobați. E evident că cei în viață, stingheriți de exigențele traiului, tot mai înalte pe măsura înaintării, și dezorientați de asaltul noutăților, agasați de invențiile și noile obiceiuri ale diferitelor grupări și secte <sup>101</sup>, ce nu încetează să-și tot afișeze programele, n-au la cine să recurgă spre a-și păstra integritatea, în afară de ajutorul celor ce s-au petrecut de-a lungul veacurilor, și atunci, acționînd după cerințele vieții, se îndreaptă cu disperare spre modelele morții, spre locurile pe care cei dispăruți le-au însemnat în drumul lor, spre operele lor — un pod măcinat de copite, un turn hărtănit de bombarde, o carte mucegăită, cu proverbe aproximative și alte minciuni, un morman de bolovani închipuind o piramidă, o biserică din care odoarele au fost furate înainte de-a fi fost pus focul —, și caută în ele semne și indicii despre felul cum să se descurce și, mai ales, cum să moară la rîndul lor. Își dă oricine seama ce și cît se poate extrage din vechituri și ce falnice sînt îndreptările cu care se aleg! După cum s-a mai arătat, cultul morților (căci așa se cheamă acest jaf masiv, din nu știu ce motive nepedepsit)

îmbolnăvește categoria viajeră și o slăbește apreciabil, se raportează victime noi, paseismul oprește generațiile tinere să se dezvolte în voie, pentru că cel ce se dedică mai mult traiului printre morți sfârșește a fi anexat imperiului morților, ca Danzigul invadat de trupele Reichului cu hotare mereu modificabile. Decurge din cele spuse pînă acum că singura cale de punere în concordanță a termenilor antagonici viață și moarte este trecerea noastră într-un alt regn, unde moartea nu mai prezintă decît un fenomen neglijabil, mă gîndesc la paradisul păsărilor și al insectelor, și, cînd va fi posibil, după infinite acumulări de pene și găinaț, la superregnul obiectelor mărunte și al nisipului. După cum vă este cunoscut, nisipul e alcătuit din fire inombrabile, existența individualităților anonime nu interesează pe nimeni, privirea retrospectivă devine imposibilă, doar viiturile și apele știu ce sublime sînt destinele pe care le răscolesc într-un prezent continuu și persistent.

**XXVIII.** Titlul de dobitoc și-l revendică mulți oameni, puțini însă și-l merită, ba aș putea spune că majoritatea îl necinstesc prin faptele lor, spuse Vitelius Improbis. Anatomic, omul e o caricatură a dobitocului: picioarele lui înjumătățite parodiază fuga adevărată; te izbește de la prima vedere neputința lui caraghioasă de-a realiza goana silvestră, cățărutul pe stîncă și copaci, saltul peste văioage și garduri, opintirea în jug și pătrunderea șoricerească prin gaură; capul țeapăn și uitătura mîndră — mîndrie imbecilă! — sînt dovezi ale desprinderii de concret și hrană, de unde și scăderea corespunzătoare a inteligenței lui, foamea nesătulă, buimăceala în operațiunile de vînătoare (am auzit despre vînători soldate cu mai multe victime printre participanți, decît dintre animale), deruta în stările de veghe și insomniile endemice slăbindu-i simțitor funcția de atac și răbdare la pîndă<sup>102</sup>; coloana lui vertebrală, anchilozată la toate încheieturile, îi conferă un aer măreț, sub care însă se ascund spondiloze și discopatii dureroase, ce stau la originea stării lui morocănoase, lipsite de gustul seninului și al perspectivei; are urechi ca și noi, dar ce jalnică e lumea de tonuri și foșnete pe care scoica degenerată le prinde; ochii, așezați prea departe unul de celălalt, și în același plan, nu disting nimic în întuneric, iar sub razele soarelui văd totul turtit și neinteresant; nu poate fi vorba de nas, deși unele exemplare

îl au proeminent, podoaba așezată ori prea sus, ori prea jos, n-are cu siguranță terminațiuni nervoase, dovadă că adulmecarea îi este necunoscută<sup>103</sup>, cît despre avertismente, ele nu vin niciodată la timp și la obiect, ceea ce și face ca, în multe împrejurări, posesorul să se afunde pînă la sprîncene în murdărie, fără să-i identifice duhurile; cea mai tristă invaliditate apare lipsa părului și a cozii, care îl redau gol și nearticulat, vulnerabil la intemperii și la dezechilibru, cu toate urmările cunoscute (maladivitate perpetuă, caracter dubios, frică nejustificată sau imprudență în acțiuni ce solicită precauție, abilitate, precizie). Inexistența cozii îl face dizgrațios, și-i prezintă gudurătura o scălimbăială, căci se gudură pe lîngă cei puternici de o sută de ori mai intens decît noi; lipsa cozii îi reduce corespunzător posibilitățile de exprimare (lătrătura lui, silabică și monotonă, seamănă mult cu jeluirea unei hiene); cînd e bucuros, schițează un fel de rictus penibil, ce aduce cu rînjetul nostru, toți dinții (și ce dinți prăpădiți!) ieșindu-i pe buze ca la ciupercile otrăvite; cînd e trist, mușchii feței îi cad ca puii de rîndunică din cuib, mai mare tristețe de tristețea lui! Individul n-are nici gheare, nici copite, doar un fel de mînușă moale și rece, adeseori udă, cu care încearcă zadarnic să se ajute; strădaniile lui nu reușesc să se concretizeze în sensul dorinței, mînușile se împiedică în toate nimicurile și bănuiesc că, din disperare, neputînd să-și obțină hrana, ajunge să încheieze scaune și mese, să bată tabla pe acoperiș, să scrie, să răscolească clapele pianului, să se piardă în operațiuni ceasornicărești (cui prodest?), să-și amîne la calendele grecești poftele, preferințele, visurile de muritor. Un organ important al viețuitoarelor este limba: limba lui iese aproape atrofiată, un apendice care îl împiedică să spună ceva limpede (căci urletul pare mestecat, mîriitul un fel de sforăitură inefficientă, chemările o bîlbîială sfîelnică). Asta din cauză că nu profesează, ca noi, pascăutul în aer liber, sau rosul oaselor, sau atacul la gît, sau dizolvarea bulgărelui de sare...; infirmitatea e vizibilă și inspiră mila mai ales cînd, cu toată dorința lui de-a linge, nu izbutește decît să îmbăloșeze — eu nu știu cum se spală, bietul, și cum își rezolvă problemele intime... Presupun că e foarte murdar.

Foarte supărător în toată povestea asta e faptul că omul nu-și dă seama de neputința și slăbiciunile lui: nici o vîetate mai tembelă, mai mizerabilă. În toamna lui 28, cineva m-a întrebat (era, dacă nu mă înșel, la congesul vițelușilor de lapte),



cum de-am acceptat să trăiesc în tinerețe condiția precară și dezonorantă de om. I-am răspuns că am trăit-o nevoit de împrejurări: eram orfan, cunoscusem foamea, bătusem zadarnic pe la toate porțile în căutarea unui stăpîn și a unui pumn de tărîțe<sup>104</sup>. Exasperarea m-a obligat la compromisuri. Dar cît de fericit am fost cînd am putut deveni vită și cît de bucuros am fost cînd<sup>105</sup>, apăsînd copita în noua existență, am uitat cum fusese, din ce pricini nu mă realizam, prin ce ocean de suferințe înotaseam.

Să nu ne despărțim, prieteni, înainte de a înscrie în rezoluția acestui important colocviu decizia noastră hotărîtă de-a nu lăsa, nicăieri și niciunde, să se adreseze în neștire apelativul dobitoc. Cu atît mai puțin omului, care face totul spre a nu-l merita.

**XXIX.** Fie-mi iertat că întervin cu unele precizări filologice, doar la prima vedere mai puțin legate de chestiunile puse în discuție, spuse Renatus Silvester. Și eu am fost om — n-aș mai fi fost! — și eu am cunoscut speța și m-am izbit de ea — cum spune poetul — și eu am cules, de-a lungul anilor, o mulțime de observații interesante privitoare la aspectul, fiziologia, mărginirea și neproductivitatea lui. Am fost de față în cîteva împrejurări, cînd unul s-a adresat celui alt cu dobitocule, vită-ncălțată, javră, potaie, cotarlă, măgarule! Din analiza structurală a textelor reiese că nu este vorba despre un apelativ, despre recunoașterea unei stări de fapt, sau despre începutul și sfîrșitul unui elogiu. Așa cum înjurătura de Dumnezeu, paște, grijanie și, foarte frecvent, de mamă și moașă, nu indică în nici un fel o concepție sau atitudine privitoare la credință sau statut familial, ele dînd mai curînd măsura unei stări de spirit de moment, unei iritații, recursul la termeni desemnînd regnul animal n-are nici un raport cu neamul nostru și nu indică vreo judecată sau vreo apreciere asupra categoriilor care îl alcătuiesc.

Omul e o ființă resemnată — puține idealuri și dorinți rezistă măcinișului vieții —, astfel că bruma de inteligență pe care o posedă n-o folosește decît să-și tot reducă, să-și ajusteze și să-și redimensioneze<sup>106</sup> proiectele și pretențiile, ajungînd de timpuriu la concluzia că e preferabil să-și spună că nu le-a avut decît că le-a conceput vreodată. A deveni animal este un vis

prea înalt, cum înaltă este ideea că ar putea atinge măcar jumătate din perfecțiunea divină, cu care se amăgește încă din anii copilăriei, printre povești, și în acest caz avem de-a face exclusiv cu automatisme verbale, strigările fiind deopotrivă impersonale, paracategoriale și, recunoscându-li-se originea obscură și ineficiența practică, ex-orbitante.

Spre deosebire de animale, omul este o ființă neobosit înclinată să-și etaleze și să-și fructifice prostia, ca atare un mare număr de cuvinte de care se servește n-are nici acoperire ideatică, nici direcție pragmatică; se folosește de cuvinte doar spre a pune în evidență golul și a face sensibile altora zădărnici, mizeria, sterilitatea, în această privință existența lui asemuindu-se cu o smîntîitoare<sup>107</sup> acționată manual care, în lipsa laptelui, funcționează gălăgios în gol, fiindu-și suficientă sieși. De menționat<sup>108</sup> că doar puțini sînt cei care vorbesc despre gratuit, termen dat acestor procese lingvistice; cei mulți nu dau nici un nume trîncănelii fără randament, ei produc baloane în mod firesc și ignorant, așa cum domnul Jourdain producea în vremurile bune proză.

Neatinși de eventuale jigniri, neamenințați măcar de intenții, să ne vedem liniștiți de treabă, cu conștiința liniștită de adevărul străvechi că dintre păsări numai cele cu megafon și gamă înaltă de frecvență pier pe limba lor. Noi înaintăm senini, iar cînd cîntăm, înfiorăm pădurea și trezim la viață și la activitate rodnică întreaga natură...

**XXX.** Smîntîitoarea manuală mergînd în gol să nu ne ispitească a gîndi mecanic, spuse Pinus Alter, căci am risca să cădem în unt. Unii procedează cît se poate de lăudabil, limba li se acordă perfect cu fapta, nu tot ce zboară zboară cu motor de motocicletă, s-au văzut indivizi, ce e drept puțini la număr<sup>109</sup>, care, transportați de idei înalte, în zone înalte, și-au păstrat tot timpul legăturile cu planeta, cu stațiile de pompă, cu tradițiile, cu rădăcinile și, pe măsură ce urcau în sfere tot mai subțiri, fruntea proiectîndu-și-o în pereții stelelor, își întindeau picioarele tot mai în adîncime, în adînc, ca să pedaleze acolo pe pîrghiile concretului, ca strămoșii, ca părinții, ca vărul Ionescu<sup>110</sup> de la baza de aprovizionare. Este meritul acestora — și laudele noastre nu vor fi niciodată prea multe pentru a le elogia strădania — de-a fi demonstrat că ființa omenească e

alonzabilă, bipolară și mlădioasă, după cum prevăzuse Pascal cînd, terminîndu-și concertul pe evantaiul de trestie, afirmase că omul e asemănător tuburilor goale, fără sfîrșit ca tuburile înădite, deplin articulat ca tuburile cu mufe, holendere, teuri și derivații de pasaj. Întinderea lui pe verticală, spune filosoful, este un rezultat al acumulărilor de-a lungul miilor de generații, căci, de la amoebă la pisică, întinsul e un exercițiu zilnic, cu atît mai prelung și mai sistematic cu cît avem de-a face cu oase și schelete mai tari, mai integre, mai temeinic nituite de artroze și cimentări succesive. Exact n-aș putea preciza ce se acumulează în vederea destinderii, e de presupus că omul adună în ființa lui goală, asemenea corăbiei ce înaintează pe mări, noduri strînse, de nedezlegat, bune de dezlegat, important e că cel ce se întinde, ca să scape de strînsoare, ajunge să cîștige mari altitudini, de unde lumea se vede mai limpede, n-am să insist. Cerc cu cerc și nod cu nod, șurubăria presupusă, și iată omul cocoțat pe straturile superioare, rîzînd ca tontul de lărgimea desfăcută împrejur!

Perspectiva nu trebuie aruncată la lada cu gunoi<sup>111</sup>, spuse în continuare Pinus Alter, chiar dacă pute a om. De vreme ce lumea e gonflabilă și creponată, un asemenea instrument de lucru trebuie și poate (poate și trebuie) să fie utilizat și de animale, cu toate că întinderea animalelor, oțioasă, cîștigă mai mult orizontala, exceptînd girafa și calul; perspectiva despăturește și învederează detalii.

Rămîne o întrebare adînc tulburătoare: putem moșteni întinsul oaselor fără a părăsi scărpinatul pielii? Vorba înțeleptului: cîțiva purici inocenți, și procesul trist al îmburghezirii și plafonării își încetinește ritmul...

XXXI. Mă numesc după tată Gogoș Guttman, spuse Gogotius Gotul, de meserie sînt strateg, multe dintre lucrările mele au fost publicate în *Almanahul lunii septembrie*, ce apare regulat prin mai-iunie, cîteva au primit chiar laudele corpului profesoral internațional (legat de aceasta este cunoscută aver-siunea mea față de premii, le-am refuzat cu consecvență și, dacă am făcut și unele greșeli în viața de om, pot rămîne mîndru de mine pentru a fi refuzat să urc pe scara ierarhică, ale cărei trepte prime sînt premiile — rezultat al adunării și împărțirii echitabile a notelor; pe unii media<sup>112</sup> i-a plasat printre primii

în loc să-i plaseze, cum ar fi fost firesc, pe loc mediu, mediocritatea fiindu-le trăsătura primordială). Dacă e nevoie (dar citesc pe chipul dumneavoastră că nu e) se pot lua referințe despre mine de la doctorul Teofil Cedecalchin, în prietenia căruia mă încred și mă sprijin. În fine...

Ce vreau să spun? Iertați-mă, nu întreb, ca alții, doar ca să împlinesc o formalitate retorică, ci pătruns de cea mai sinceră nedumerire: ce vreau să spun? Adică de ce am urcat la această înaltă tribună? Care au fost adîncile, gravele motive care m-au adus în fața dumneavoastră pentru ca, dezarmat și nedumerit, acum să nu-mi aflu ideile și cuvintele? Nu știu, prieteni, mai mult decît știți...

Să rememorăm lucrurile: stăteam în salon, fără gînduri, într-o stare plăcută de reverie, cînd cineva a deschis ușa și a strigat că undeva (n-am distins însă unde), se dă ceva (n-am priceput ce se dă). Am sărit din pat (fotoliu, scaun, șezlong, noptieră, scară, bibliotecă, automobil, tramvai, vapor), mi-am tras pe mine haina (colacul de salvare, parașuta, centura de castitate, toga virilă, fulgarinul, costumul ignifug) și am ieșit pe culoar. Ce am văzut pe culoar? E o întrebare cu atît mai justificată cu cît nu-mi amintesc nimic, o supun atenției dumneavoastră cu inima curată, plin de încredere (în general vorbitorul se descurcă singur, se întreabă ca să-și răspundă, e o stratagemă de care nu mă pot servi, e ca o servitoare căreia teroriștii i-au suprimat stăpînul — la Londra, la San Francisco, la Tel Aviv, la Belfast), teoretic stă în practica mea să apelez la alții, cu mai multe mijloace (rațiune suficientă, vocabular, relații, birouri de relații cu public, public), adică la domniile-voastre și la ceilalți... Cineva m-a înhățat de guler, am simțit că cel puțin zece mîini mă înșfacă și mă înghesuie în zidul din spate (tapet, calcio vecchio, var pur și simplu, placaj de lemn, sîrmă ghimpată<sup>113</sup>, sîrmă pur și simplu), după care mă iau pe sus și, lovindu-mă sub centură (stomac, intestin gros sau subțire, ficat, gleznă), mă tîrăsc la acest interesant colocviu, ridicîndu-mă încă o dată pînă la nivelul tribunei și al posibilităților mele (scîndură, microfon, pahar cu apă și clondir, limpiditate, nivel ridicat), ca să-mi formulez nedumeririle (frămîntările, întrebările esențiale, dilemele, chestiunile, problemele), toate de asemenea manieră și într-un astfel de stil (stil interogativ, stil și metode de muncă, stil gotic, stilu-liru), încît mă simt mic și intimidat, nedumerit ca înainte de întrebare, hotărît însă pe calea pe care

am apucat-o (culoar, șosea, magistrală, cale ferată), la dispoziția dumneavoastră. . .

În concluzie, spuse Gogoș (Gogotius) Guttman (Gotul), știți care e dorința mea? (Vă întreb sincer, deschis, cu palmele mâinilor goale, cu sufletul deschis ca o cutie de conserve golită, ca un oraș militar declarat oraș deschis, căci pot jura cu mâinile pe inimă: n-am nici cea mai mică idee care mi-ar putea fi dorința, către ce s-ar îndrepta inima mea, dacă mâinile n-ar sta pe ea, și ce mi-ar face, în ultimă instanță, plăcere).

Nu-mi rămîne decît să vă rog să dispuneți recoborîrea mea (aterizarea, debarcarea, aselenizarea, schimbarea locului de muncă, coborîrea de pe cruce) și trimiterea mea în salon (pe sus, jos, acum și aici, în pavilion, pe scări, cu liftul, urgent), la pilule, la visare, la relaxare, la sora Angelica (înger-femeic, cu aripi diafane, cu seringă și fler, femeie optimă ca mașina de scris Optima, în plus nostimă ca celebra Lucreția Nostima, căci cine este și ce vrea, și cine pe cine găbjește?) și de ce să vă mulțumesc pentru atenție, cînd întrebările au fost formulate fără voia mea (a ta, a lui, a motanului ce nu mai contenește să mă ironizeze, să rîdă de mine și să toarcă?)

Cui prodest?

P.S. (pe un bilet trimis din sală, cu rugămintea de a fi înserat în procesul-verbal): Și cine este (dacă prezidiul nu consideră că dezvăluim secrete militare) numitul Cyrano de Bérgerac?

**XXXII.** Ziua de 18 iunie a acelui an, spuse Lucilius, va rămîne pururi vie în amintirea mea: dimineața fusese învăluită în neguri, perspectiva munților se înjumătățise, ochiul trebuind să se oprească pe clinul Titanei, aburit ca un pahar, dar, spre amiază, negurile se strînseseră către Cornul Caprei, formaseră pe cer un masiv de piatră mai înfricoșător decît în veci încruntatul Surul, și foșnetul copacilor, și fulgerele înfiorînd orizontul, și tunetele grele rostogolindu-se în văi anunțau o furtună teribilă, ploi torențiale, inundații.

Am presimțit nenorocirea, am întrevăzut urmările ei. Trecuse de orele 14 cînd am hotărît să acționez. Îmi amintesc perfect toate amănuntele pregătirilor: am desprins din cui



hanoracul cu catarame de argint, mi-am strîns pe glezne șireturile vechilor însă desăvîrșitelor mei bocanci de alpinist, am înghesuit în rucsac o cămașă cadrilată, toporișca de oțel cu coadă scurtă, o pereche de ciorapi de lînă, cîteva cutii de conserve și o carte, cea mai la vedere în raft — *Tactica infanteriei* de Weintraub —, și am ieșit neîntîrziat. Plumbii reci ai ploii mi-au izbit puternic obrazii, vîntul tăios, « cuțitul solstițiului de vară », cum îl numesc meteorologii, « biciușca sfîntului Petru », cum îi spun țărani de pe valea Ialomiței, mi-a străpuns coastele. Am trecut vîlceaua deja clocotind și am scurtat-o prin grădina lui Neamțu, ca să ajung, sărind un parapet de piatră, în șoseaua asfaltată. Șoseaua era pustie, riul din apropiere urla ca scos din minți, valuri de smoală se rostogoleau pe dealurile Brata și Lupul, întunecînd valea.

Am mers voinicește prin furtună fără să mai privesc înapoi, am înfruntat volburile și cețurile mereu mai dese, am traversat mașinal viituri și văioage turbate, am trecut poduri și, cînd apele mi-au închis calea, am doborît cu toporișca plopi și sălcii tinere cu care am improvizat punți. Dincolo de Scropoasa, căderea unei stînci blocase poteca; am fost nevoit să escaladez o brînă și să mă țin la fiecare pas de rădăcinile dezgolite ale brazilor. Undeva, pe Plaiul Foi, am întîlnit un călugăr de la schitul Peștera, luptînd și el din greu cu vînturile și secerile ploii. Mi-a dat binețe, mi-a spus că spre Obîrșia ar fi un drum pe care, de cînd știe el, nu l-au stricat furtunile, viiturile; am decis să ocolesc Blana și să-l aflu. N-am urcat o jumătate de oră că, într-adevăr, drumul indicat mi-a apărut în față. Binecuvîntat drum! Străbăteam acum lungi terase mîngîiate de o dulce adiere a aerului, ploaia încetase, o geană întîrziată a soarelui mi-a înseninat sufletul. Luceafărul clipea în albastrul văii.

Nu căzuse seara, și eu mă aflu pe platou, îmbătat de aromele ierburilor și de cîntecul pietrușelului, cerul se umplea de stele mari, calde, doar departe, într-o vale, se mai răsuceau vălătucii furtunii. Am urcat o potecă colțoasă, spinii mi-au mușcat mușchii picioarelor — abia acum îmi dădeam seama că plecasem cu pantalonii scurți și, fără îndoială, am regretat regeștii mei pantaloni golf, cu jambiere, — și, într-un tîrziu, am recunoscut la o sută de metri Valea Cerbului, dominată de bastioane și țăncuri mărețe, dormitînd în fulguiala timpului.

Am simțit în piept gîlgîind bucuria învingătorului, plăcerea celui care, întotdeauna primit cu familiară prietenie în leagănul începuturilor fără de sfîrșit, este generos răsplătit pentru noua lui cutezanță, pentru perseverența încă o dată dovedită. Am ridicat palmele spre cer, am trimis lumii calme de sub tălpile mele, pereților crenelați și porților adîncului, oamenilor rămași să dea piept cu furiile apelor — un salut înalt, încărcat de speranțe, apoi, purtînd cu mine toate bucuriile și visele trăite de-a lungul unei vieți bogate în lupte și împliniri, mi-am dat drumul de pe stîncă în golul ce se căsca la picioarele mele și care mă așteptase răbdător de ani și ani. Golul m-a sorbit imediat în adîncuri, după care nimeni n-a mai auzit de mine.

Probabil, a încheiat Lucilius, căderea și moartea mea au fost regretate, nu-mi pot închipui lumea pe care am iubit-o nici indiferentă, nici lipsită de sentimentul recunoștinței<sup>114</sup>...

## CARTEA A DOUA

*(Și totuși oamenii nu joacă degeaba dambilușca\*)*

I. Acum sîntem pe deplin edificați că emiterea, formularea și depozitarea în cărți a adevărurilor de tot felul n-are alt scop decît de-a ne stimula să inventăm bazaconii, sminteli și minciuni, spuse Onoriu Tripedes, fiind de la sine înțeles că, fără ele, ne-ar fi greu să recunoaștem produsele neobișnuite ale spiritului, singurele care împing civilizația înainte. Faceți și dumneavoastră, iubiți prieteni, proba: luați, de pildă, afirmația că pămîntul se învîrtește în jurul soarelui și al axei sale și considerați-o un adevăr. Inventati apoi cu mintea voastră de zile mari<sup>1</sup> o planetă care, după ce s-a închegat din ceva bălegar, ceva tărîțe și ceva hîrtie creponată, a urcat pe cer, paralel cu Calea Lactee, o punte foarte stabilă, pe care, de jos în sus, pornesc să traverseze grupuri de oameni, cete de animale, familii de zei și de balauri, șiruri de păsări cu turbine, corăbii încărcate cu lăcuste, muște de sticlă și roiuri de șuruburi cu filet, cu antene neliniștite și cu piciorușe de sfoară și, mîinîndu-le spre scopuri înalte, faceți-le să tremure de frica prăbușirii în gol, să se înmulțească de spaima risipirii în spațiu, să inventeze la rîndul lor o mie de alte șiretlicuri prin care să parvină la un liman — să zicem la peroanele paradisului. Ei bine, pe adevărul vostru nu se sprijină nimeni, căci cine are trebuință de mecanică în domeniul viu al devenirii?, în schimb pe sminteala solidă a punții cerești se înghesuie să calce toate vietățile, fiecare dintre ele să-și încerce cutezanța și bărbăția, să facă ceva deosebit: adevărul care nu îndeamnă (sau constrînge) la acțiune și proiectare în spațiu degeaba a mai fost

---

\*Rondea aproape conică, din lemn, al cărei virf se pune pe podea, și pe care copiii o bat cu un bici, făcînd-o să se învîrtească.

formulat; în schimb, minciuna, hrănită de iluzie și înfierbîntată de orbire antrenează mulțimile, le îndrumă să rezolve fel de fel de probleme, conduce în cele din urmă la perpetuări nesfîrșite de operațiuni libere, neprevăzute, și, într-o impetuoașă rostogolire, la inventarea altor iluzii și minciuni — nu numai generatorul ce se învîrtește produce energie... Între o situație clară, controlabilă, și alta provizorie, amenințată continuu de dereglări și de prăbușiri, cea de-a doua este de preferat, căci, se vede bine, doar aceasta din urmă mișcă lucrurile, le animă și le trimite mai departe, foarte sus <sup>2</sup>.

II. Dar nu numai atît, continuă Tripedes expunerea sa: adevărul suferă constituțional de evidență, ajungi la el de vrei sau de nu vrei, căci toate aparatele și toate degetele care le apasă acestora butoanele merg oricum tot într-o direcție, *a lui*. Bucătăria adevărului e simplă și dezolantă: dacă mintea n-a ajuns la adevăr în anul, să zicem, 3000 înaintea erei noastre, cu siguranță îl va atinge în anul 3000 al erei pe care o parcurgem, acest lucru era de prevăzut... Minciuna și iluzia promit în schimb rătăcirii prin zone pe care nimeni nu le-a bănuît, descoperind în fiecare vîlcea a timpului cîte o nouă geografie. Spațiul adevărului îl știm limitat și arid, cel al minciunii mai larg decît universul. Ca animale, plante, insecte, obiecte, nu sîntem interesați nici o clipă să trăim pe istmurile înguste ale certitudinilor, fiindcă într-o zi ne vom da seama că locul nu ne ajunge, carnea și zarzavaturile s-au epuizat, iarba s-a ofilit, iar acrul nu ne mai încape. Dar avem inima plină de speranțe: dacă nu știm ce ne rezervă marșul pe punțile ascendente, sentimentul că fiecare pas ne oferă perspective noi ne obligă să tot înaintăm, să ne tot fițim de colo colo, să nădăjduim că un eveniment nemaivăzut sau o stricare a unei legi fizice ne poate zdrobi și face pulbere. Meșterul care a luat metrul și a măsurat o scîndură rămîne în veci un imbecil, știindu-i lungimea: se culcă liniștit în patul lui, mănîncă pofticios toată poșirca turnată în strachină, ba chiar linge strachina cu floricelele de smalt cu tot, iar cînd se scoală, îi vine cîntecul pe buze, și cîntă de răsună coclaurile, pînă ce, tot măsurînd, mîncînd strachina și dormind, îi sosește ceasul să-și taie cea scîndură după înălțimea și lățimea trupului și, prinzînd în cuie bucățile, se grăbește să-și facă sicriu, să se întindă în el și să se lase purtat

de semeni în fundul unei grădini, în adîncul unei gropi, adio metru și lumină... Altceva se întîmplă cu meșterul care își simte metrul scăzînd la întîmplare pînă la dimensiunile degetului său cel mic: de cîte ori măsoară, scîndura apare mai lungă, mai groasă, el taie un capăt și bucățica se dovedește mai lungă decît scîndura întreagă, care și ea, la rîndu-i crește mereu. Din ciozvîrtă face un pod peste Rin, miezul îl utilizează la pavajul Suediei și a mărilor din jur, lucrează în continuare rondele, turnuri inexpugnabile și berbeci care să le surpe, trambuline și bile pentru popice — și face atîtea popice<sup>3</sup> că nu-i ajunge o viață de cinci sute de ani să le tot doboare, în sfîrșit strunjește o dambilușcă, pe care o bate cu biciul ca să o învîrtească, și dambilușca se-nvîrtește<sup>4</sup> și ea, producînd felurite figuri, timp de cîteva mii de ani...

Rostul învîrtirii și compunerii figurilor nu-l știe nimeni, în afară de cel care, neîntrebîndu-se, descoperă ca-n vis că viața e relativ scurtă pentru a extrage tot ce e de extras din mica bucată de lemn trecută prin strung...

III... O lume alcătuită în bună măsură din iluzii și minciună, față de alta, înțepenită în buloanele adevărilor, are avantajul că arată mai dinamică, mai fertilă, și toate acestea conduc la trecerea mai rapidă dintr-un regn într-altul. Un filosof din secolul trecut spunea, pe bună dreptate: «calul care nu are curiozitatea să afle din enciclopedia ce este o aripă și cum zboară o rachetă rămîne să tragă în veci cotiga cu bolovani. Pegasul se naște din interpretarea liberă a umbrelor. Poți muta toată ziua ceasul de pe masă pe noptieră și de la încheietura mîinii pe frontispiciul turnului primăriei: niciodată deplasarea lui nu va produce cu-adevărat mutații.» O singură evadare de-o clipă de sub tiranica apăsare a mecanismului (cel mai simplu e căderea ceasului pe dușumea sau într-o căldare cu apă) și mutația devine posibilă. Într-adevăr, o parte a schimbărilor radicale ce ne-au ridicat pe scara viețuitoarelor se datorează dereglării ceasornicelor lumii, din momentul cînd n-au existat două cadrane care să arate aceeași oră... Mărturie stau sutele de mii de locuitori ai pămîntului, a căror experiență arată că, atunci cînd bomba a căzut<sup>5</sup> peste orașele lor, nu i-a distrus numai pe ei, ci a prăpădit pînă la unul și ceasurile ce le îngrădeau inițiativele... În părelnicul joc al umbrelor pe



ziduri au distins chipuri, modele, soluții anatomice. Într-o fracțiune de secundă, calul și-a simțit atunci aripile la încheietura omoplaților. Pegasul putea tropoti prin văzduh...

IV. Așa cum adevărul pretinde un limbaj coerent și o comunicare, prin el, limitată, iluzia și minciuna au nevoie, ca să modifice în profunzime realitățile, de un cod de semnale cât mai îndepărtat de ceea ce numim îndeobște sistem. Luați o marmotă și îndemnați-o să vă spună cine a fost și ce a vrut Immanuel Kant. Vă va răspunde, ca *Micul Larousse*, că respectivul a fost filozof german, născut la Königsberg (1724—1804), că a fost autor al *Criticii rațiunii pure* și al *Criticii rațiunii practice*, al *Criticii judecății* și al *Teoriilor metafizicii moravurilor*, că marmotele îl consideră idealist critic, în care calitate susține că lucrurile ne sînt cunoscute numai ca fenomene, în măsura în care ne sînt date în spațiu și timp, forme ale sensibilității noastre. În ce privește lucrurile la sine, sau *numenele*, ele ne rămîn inabordabile. Dar legea morală presupune libertatea, nemurirea și existența lui Dumnezeu. Perfect! Cuvintele sînt atît de bine întinse pe planșeta înțelegerii, ca untul pe felia de pîine, că nu ne rămîne decît să mușcăm din ele pînă la ultima silabă, declarînd în final că tartina ne-a plăcut și ne-a îndestulat. Dar ce mîncare sărăcuță! Bucățica unsă nu ne-a săturat decît pînă la foamea următoare... E altceva însă cînd mușcătura a prins și acel delicios *das Ding an sich*, eventual un zgîrci de-al lui, și cînd limba cu papilele ei răs\_că\_că\_rate a cuprins și ceva măduvioară... Timpul și spațiul sînt muștarul și sarea, de-abia cînd le-ai dat de gust poți zice că burta se-așează pe fundament, abia atunci poți să declari că bucățile au fost bune și hrănitoare, dovadă aerul fericit și rîgîiala... Într-un cuvînt: noutatea nu se arată gurii și ochilor noștri decît învăluită în muștar și presărată cu sare. Limbajul e cu atît mai cuprinzător cu cît e mai rătăcit, mai confuz și mai inutil.

Cu ajutorul acestui limbaj fără noimă încerc acum să vă ajung și să vă îndestulez...

V... Aș presăra intervenția mea cu mai multe săruri, lucrurile v-ar părea mai mustoase, iubiți convivi, dacă cuvintele mele ar reuși să intre în starea de grație a sosului absolut.

Din păcate, sînt ținut să nu ajung la măduvioară din pricină că cineva (și voi afla eu cine, și-l voi pedepsi!) m-a închis în acest borcan și refuză să mă elibereze... După cum vă dați, desigur, seama, eu spun lucruri deosebit de interesante, gesturile mele — ele însele un limbaj elocvent — vă rețin bine atenția, vorbirea mea însă nu vă ajunge și nu vă mișcă... Ieri, după ce m-au bătut zdravăn, m-au vîrit între pereții de sticlă ai acestei sticle de lapte și, dacă bătaia m-a apropiat de fraza aproape desăvîrșit confuză, prizonieratul mă împiedică să difuzez în afară ceea ce se încheagă pe buzele mele. E, fără îndoială, un accident; asta nu mă consolează însă pentru lucrul doar pe jumătate făcut.

Așadar, vă rog, iubiți participanți la acest important colocviu, să deschideți capacul care mă ține captiv, să-mi redați aerul și să mă lăsați să vorbesc din interiorul vitrinei, căci nu pot trăi fără ecou, cum nu pot vorbi fără umbră...

VI. Și, pentru că autorul acestei nelegiuiri refuză să-mi ia de pe umeri tonele de sticlă ce alcătuiesc partea mea de atmosferă (eu îl bănuiesc pe Claudio Toricelli, nu vreau să spun deocamdată mai mult), voi rămîne încă pe trotuar și voi continua să vă vorbesc; mă bucur măcar de relativa mea discontinuitate, acesta e oricum un avantaj, sînt fericit că mă priviți de pretutindeni cu atenție, vă sînt recunoscător pentru această atenție...

Trecerea dintr-un regn într-altul, de la starea mizeră de om la cea de animal și plantă, se obține, slavă Domnului, ușor și repede, chiar fără ajutorul — greoi și violent — al bombei. Important e să știi cum să procedezi. Să zicem că ești om, cum noi am fost, și nu mai poți de nerăbdare de-a te depăși. Ei bine, primul pas trebuie să-l faci către domnul Krauss, care poate foarte mult. Domnul Krauss vorbește la telefon cu secretara lui Rauss, Rauss (promițîndu-i-se cîteva sute de guldeni) va vorbi cu Blitz, acela va determina comisia să te examineze. Comisia (stimulată cu cîteva cartușe de țigări bune) va descinde la domiciliul tău și, după ce va fuma țigările dăruite, te va găsi tocmai bun pentru a te înscrie pe lista dobitoacelor. Lista va fi completă, nu va fi trebuință decît de cîteva mii de lire sterline și își va lua zborul spre biroul lui Helmut, care (primind la timp grădina, mixerul și mașina de decorticat)

va semna. Vei relua drumul la Krauss, spre a pune în temă pe ghilotinist (ocupat să-și rețeze morcovii), un telefon e de ajuns, după care, dăruind câteva butii cu vin și, după caz, o modestă sumă (poate fi manevrată și colecția ta de tablouri, dacă o ai), te va introduce în mașina de scurtat. Ghilotinistul face treaba cu plăcere, mai ales dacă a venit vremea să-și mărite fata și are nevoie de casă, mobilă și automobil, plăcerea lui crește dacă îi oferi câteva bidoane cu ulei de măsline, una sau două scări de marmură, pentru vila care nu le are, și-i asiguri două călătorii turistice la Paris <sup>6</sup>.

Toate acestea și încă vreo câteva cadouri pentru mijlocitorii operației sînt perfect adecvate și la trecerea de la starea de animal la aceea, superioară, de pasăre sau insectă.

Împlinită, lista darurilor ajunge să coincidă cu lista posibilelor servicii pe care armata de binevoitori ți le poate oferi. Nu-ți rămîne decît să-ți bagi capul plecat sub arcană și să-l lași pe meșter să-și facă meseria.

Fii atent la momentul cheie cînd ghilotina face pac, căci îndată ce capul ți-a zburat dincolo de parapet, trupul trebuie să o ia la goană spre un adăpost pe măsura noii tale condiții. . . Preferă vizuina! . . .

VII. Programul mi se pare simplu, însă detaliile s-ar cere expuse și mai confuz, ori cutioara în care m-au închis face imposibile și răsuflarea și vederea schemelor pe care le-am desenat. Scoateți-mă din cutioară și vă voi spune tot ce știu — îndeosebi modul cum se poate trece direct de la starea de om la aceea de insectă, cu scurte popasuri sub ghilotină, sub focul înviorător al plutonului de execuție sau pe-o filieră dublă de furci caudine.

Fără îndoială, nu va striga cocoșul de trei ori <sup>7</sup> că sumele pe care le-ați avansat și-au făcut rotația, ca soarele în jurul pămîntului, ca sîngele meu pe geamul vitrinei.

VIII. Moartea e o invenție epocală, ferice de cel care ne-a dăruit-o (poate domnul George Prometeu?) și ferice de noi că n-am refuzat-o. Am avut noi bănuiala că numai prin moarte se poate înainta. . .

IX. Deci Omul, primitivul și disprețuitul, a inventat moartea și darea de cadouri. Lui să-i fim recunoscători. Nu degeaba bate el dambilușca...

X. Biologic și estetic, ființa noastră de-acum are unele imperfecții temporare, spuse în încheiere Onoriu Tripedes; nu de puține ori, aflându-mă într-o societate, am surprins persoane care mă priveau nu numai cu o curiozitate asaltatoare, dar și cu nedisimulat dispreț și, auzindu-le cuvintele ce semnalau unul sau altul dintre neajunsurile anatomiei noastre am simțit cum urcă din nou în mine complexul de inferioritate, stare de care mă credeam definitiv vindecat. Urechile lungi, pilozi-tatea abundentă generală, mobilitatea cozii, spuneau criticii noștri, nu ne asigură o longevitate de invidiat, căci, atîta timp cît mai există în lume oameni ce devin vînători și vînători ce se consideră oameni, va dăinui și pofta de-a ne împușca spre a ne răpi auzul fin, blănurile fastuoase și coada. E absurd să sfîrșești de pușcă, lucru cu care ei, ce se hăituiesc cu mare bucurie și se suprimă cu aleasă virtuozitate, s-au obișnuit; dar e trist să scurtezi viața neșemenului cu plumbi... Fără îndoială, ei procedează așa și pentru a nu le putea dovedi că sîntem aproape eterni, fiindcă toate primejdiile pădurii, muntelui și grădinii zoologice la un loc, n-ar izbuti să ne suprimă pînă la unul, ar supraviețui măcar cîteva tîrle, cîteva haite, cîteva cete — și n-au trebuință să se vadă că e posibilă depășirea condiției umane, că există o alternativă <sup>8</sup>... Dacă sînt imperfecțiuni în alcătuirea noastră, și desigur sînt — eu le voi arăta neîntîrziat —, nu avem decît să le înlăturăm, să dezvoltăm ceea ce e pozitiv și să ardem cu fierul roșu tot ce ne pare inutil sau înjositor, de pildă mirositul sub coadă, în orice caz nu spargi urciorul cînd nu funcționează motorul...

(Eu vă vorbesc atît de limpede și atît de înflăcărat, iar voi vă urcați în tramvaie, dați fuga la magazine să vă umpleți sacoșele cu cîrnați și paste făinoase, vă precipitați spre stadion să vi se bată în față mingea, ba unii parcurgeți un drum și mai lung, începeți în stradă o discuție cu o femeiușcă, o trambalați toată ziua prin cofetării și cinematografe, o capturați ca pe-o vulpe și o duceți în patul vostru să vă spună cuvinte aromitoare, în timp ce vă pregătește surpriza unui copil... Păi colocviu e ăsta? Păi așa ne-a fost vorba? Oferiți-mi, prieteni, șansa de

a-mi duce și eu demonstrația pînă la capăt, creați-mi climatul potrivit, în apă, pe pămînt și în aer, ori ne ocupăm cu descifrarea științifică a fenomenelor, ori ne irosim energiile mîncînd, bînd și iubind. Puțină decență, prieteni!)... Neajunsurile noastre sînt agasante, de acest lucru ne dăm bine seama, cu atît mai limpede cu cît unor exemplare le-au crescut în spate, în zona omoplaților, linguri de lemn, ce nu le servesc nici la lopătare, nici la zbor, cel mult la mestecatul magiunului. Sînt, și asta se vede uneori de la o poștă, și indivizi care, din lăcomie, au acaparat prea multe organe, parte achiziționate din abatoare, parte preparate de laboratoarele nemțești de genetică. E excesiv ca unii să poarte doi ficați, alții să se fălească cu cinci capete, cînd un singur cap era prea suficient pentru a le pune în mișcare sistemul maxilar și, cu ajutorul lui, a epuiza cîrdul de rațe sau pășunea verde, asigurînd rîgîiala și rumegatul ulterior... Procesul obiectiv are un sens simplificator și nu unul augmentativ, noi nu trebuie în nici un caz să complicăm lucrurile, să ne îndepărtăm de țelul eclerat de-a deveni într-un an sau într-un mileniu, obiecte...

(Urît din partea voastră, prieteni! Cuvintele mele se întemeiază pe observații adînci, științifice, vă interesează direct, spun continuu numai adevăruri zdrobitoare<sup>9</sup>, vă văd însă neatenți, preocupați de interese meschine, iată-l pe lupul cu inimă pneumatică, în tramvaiul aglomerat, scoțîndu-și bilet pentru a merge la aeroport și a decola neîntîrziat, mare scofală să zbori peste capetele tîmpite ale celorlalți! Mă simt vexat, îl văd pe tigrul cu șase bujii cum vorbește la telefon cu Geneva, dînd și primind instrucțiuni, e o atitudine ce nu face cinste regnului animal... Colocviu sau cabină telefonică e adunarea noastră?...)

XI. Ca atare, oamenii nu joacă degeaba dambilușca, spuse în continuare vorbitorul, ei îi bat cu biciul pe semenii lor spre a-i scoate din piele, ca neamțul acela lupul din haina de lup: ăsta se numește proces de autodepășire; cînd au izbutit să-și iasă din pielea fină, dau să intre imediat în pielea îmblănită, trecerea seamănă cu o mutație... Tot astfel se va întîmpla cînd se vor schimba blănurile în pene, fulgi și puf și, mai tîrziu, din pene și fulgi în suprafețe netede, șlefuite și bizotate... Biciul se va dovedi întotdeauna un instrument foarte potrivit în

evoluția regnurilor, și se vede și acum că, pe măsură ce se subțiază sensibilitatea și gândirea, sfichiuirea întregului corp devine mai necesară. De vom avea răbdare, vom prinde ziua când, biciuită la sînge, o bicicletă va ceda tot ce are ea mai bun și din cadrul și ghidonul ei se vor desprinde nisipul, praful, molecula, adaptîndu-se toate spre întemeierea unui alt regn...

(Dar astîmpărați-vă, în numele cerului, și nu vă mai foiți pe bulevarde, prin piețe, magazine și școli, căci zgomotul pașilor voștri, foșnetul pneurilor automobilelor voastre, șuierul avioanelor voastre îmi întrerup fraza, mi-o redau ininteligibilă, nu vă veți alege din această reuniune măcar cu cîteva învățăminte! Iubesc dobitocul, disprețuiesc zoofilia. Potoliți-vă, v-am rugat, altfel sînt nevoit să pun punct comunicării mele și să mă retrag la pat!<sup>10</sup>)

Spuneam că oamenii nu joacă degeaba dambilușca... Dincolo de cîteva ezitări, de îndoiala care le-a înjumătățit puterea de-a acționa, ei sînt consecvenți în mînuirea biciului și apăsarea trăgaciului. Știu ce fac și asta e bine...

**XII.** Femelele lor erau frumoase,<sup>11</sup> trebuie să recunosc, aveau un mers ușor și, unele, farmece imposibil de descris... Am cunoscut femele cu studii la Paris, slabe și prăfuite ca bibliotecile între rafturile cărora trăiseră: păstrau încă pe pielea lor fină semnele moi ale frumuseții și acele semne s-au păstrat și mai tîrziu, cînd iradiațiile bombei le-au gudronat epiderma și le-au ars albul ochilor... (Eu vă vorbesc despre lucruri înspăimîntătoare, voi îmi batjocoriți spusele umblînd de colo-colo, ba intrînd într-o fabrică, ba căscînd gura în fața unei vitrine cu lenjerie de corp... Nu v-a rămas decît să mîncăți pizza napolitană și să beți bere... Cîtă nepăsare, ce îngroșare teribilă a obrazului!... Acu îl strig pe domnul doctor să vă înțepe, să vă bage mințile în cap, cum pretinde că știe, și știe! Sînt martor ocular al tuturor nelegiuirilor voastre, chiar dacă mi-ați pus ochelari de cal și m-ați închis în acest împuțit closet public... Vă aud, deci sînt martor auditiv... Stîmpărați-vă!)

**XIII.** Și casele lor erau frumoase, continuă calul Tripedes intervenția sa. Unele fuseseră construite de Sansovino, altele de Bramante, altele de Michelangelo, oricum se lucra bine —

încet și solid — pe acele timpuri... Ridicau temple și coborau vespasiene, cu aceeași pricepere... Bravo! Dar astea i-au întârziat, căci confortul i-a moleșit, cu greu îi scoteai din casă și din piele.<sup>12</sup> (Dar scoateți-mă, vă implor, din această încăpere care miroase, căci apa nu curge, fereastra e blocată, nu văd pe-aici nici un petic de hîrtie, șirurile de inscripții de pe pereți n-au nimic liniștitor. Altfel, chem pe Dumnezeu, și nu veți scăpa nescărmănați, dată fiind marea lui mînie, capacitatea lui punitivă ilimitată...)

XIV. Acestea fiind spuse, spuse către încheiere Galenus Tripedes, eu mă retrag unde stau retras. Sînt epuizat și-mi pare rău că v-am reținut, vom vorbi cîndva la aer și veți ști atunci că eu v-am iubit, că m-am căznit să vă înfățișez soarta mea și a tuturor. M-ați jignit și m-ați ignorat. Vă iert. Trag mînerul cu dragoste, căci apa încă lipsește, și vă salut.



## CARTEA A TREIA

I. Cînd vorbim despre oameni, așa cum facem acum și aici, trebuie să ne folosim exclusiv de mai mult ca perfectul doi răspetrecut, își începă cuvîntarea Rara Avis Avicena, pentru că numai acest timp al verbului poate să măsoare imensa distanță ce ne separă de ei și de trista lor condiție. Nouă, păsărilor și insectelor, această formă aberantă a naturii — omul — ne-a produs, de-a lungul mileniilor, grave neajunsuri, jigniri și pagube (să amintim, printre altele, nedemnele plesnete cu care liberul cugetător a urmărit pe pereți neamul nevinovat al țînțarilor anofeli și al muștelor de bucătărie, sau pocnetele teribile cu care a risipit fulgii păsăretului tomnatic), și doar faptul că, în adîncul încețoșatei istorii, noi înșine am traversat întîmplător condiția stupidă de bipezi, bălăcărindu-ne în mizerabila mocirlă a smintelii orgolioase, gustînd bîlbîiala, dialectica și cefaleele (cu care se plătesc excesele unui singur organ) ne oprește de-a trata subiectul cu indignarea și scîrba meritată.

Continuăm să vorbim despre oameni și din alt motiv: faptele și lucrările lor, mai mult decît vriile, hîrjoanele, sfada și ciripitul nostru, provoacă, prin însăși desfășurarea lor, ilaritatea și mila, într-un amestec atît de potrivit, că adesea sfîrșim, cunoscîndu-le, în hohote dementiale, în colici și tăvăleală, efecte pe care bieteile fabule, cu care ei se distrează și prin care încearcă o oarecare compensație, nu le stîrnesc. Memoria noastră scurtă ar putea trece peste anecdote, mai cu seamă în verile secetoase, cînd preocupările de-a descoperi un hambar rău sigilat, un butuc de miere sau un pîriu proaspăt ne risipesc și ne înstrăinează, și am putea ignora ce fac și ce cugetă oamenii, dacă n-ar veni să ne zgîndăre și să ne gîdile istoriile lor, manualele de tot felul, documentele ținute întot-

de-auna în bună păstrare, în biblioteci și seifuri, în fine, gazetele și revistele lor pline ochi cu povestioare de altădată. Arhiva lor cu bazaconii — se spune — poate provoca râsul a trei planete<sup>1</sup> de mărimea Terrei, și lacrimile hazului ajung să umple trei oceane Pacific, în plus lacurile americane... Oamenii nu pot spinteca liniștiți o rață sau o potîrniche fără să evoce tot timpul masacrului stilul și metodele de spintecare practicate de părinții și bunicii lor, cît privește somnul, el nu e niciodată reconfortant din moment ce pleoapele congestionate le sînt vizitate fără odihnă de spectrul celor ce i-au premers. Sînt atît de robiți morților, încît trăiesc doar cu vorba ceasurile vieții lor, faptele le făptuiesc după legi și instituții îngropate sub straturi groase de colb, și fac orice numai să nu gîndească cu propriul lor creier, mai rău decît somnambulii, vai de pretențiile lor la hegemonia lumii!, să mori de rîs de caraghioșia lor...

Deschideți cărțile de căpătîi, lăsate lor spre a le amorți gîndirea și a le împletici mersul: înțesate cu fapte ce nu pot fi în veci atribuite unor ființe cugetătoare, ele relatează îndeosebi despre evenimente întemeiate pe crimă, și nu am eu atîția fulgi și-atîtea pene cîte motivații inventează spre a le prezenta drept necesare. Foamea, bolile, cutremurele de pămînt, trăsnete<sup>2</sup>, inundațiile, prăbușirile de teren, asfixia cu sulf și intoxicațiile cu ciuperci sînt dulci mîngîieri pe creștetul umanității față de cursele, asalturile, șiretlicurile, cruzimea ce urmăresc suprimarea omului, ștergerea urmelor lui de pe fața pămîntului. Nici un domeniu n-a cunoscut perfecționări mai importante, conduse uneori pînă la un rafinament ce uluiește, ca acela al crimei, iar dacă, întîmplător, mintea omului a descoperit ceva care să fie de folos, să sporească mijloacele și să înlesnească înaintarea spre bunăstare și fericire, n-a trecut mult timp pînă ce semenii să întoarcă folosul spre distrugere și risipă. Regularitatea și obstinația cu care se produc asemenea înlocuiri de scop sînt comice, cu atît mai comice cu cît niciodată nu s-a văzut inventator de procedee diabolice care să nu cadă el însuși victimă propriilor invenții. Ce poate fi mai hazos decît să vezi o specie întreagă lucrînd decenii și secole în șir, adesea milenii, pentru dispariția ei?...

Despre nesăbuința comică a indivizilor avem dovezi fără număr. E foarte amuzant să vezi cum, dintr-o omenire alcătuită din smintiți și criminali, se speră să se obțină într-o zi ceva bun, cu alte cuvinte altceva decît era de așteptat, ca în fabula

nu știu cui, care nădăjduia ca Parisul, unde trimisese un vițel, să i-l înapoieze, după studii, intelectual, și nu bou... În ciuda adevărului, o întreagă școală de gânditori a dat în brînci să ne convingă că suma tuturor porcilor înghesuiți într-un țarc face mai mult decît adunătura părților grase: iată însă că porcarul, mințit în acest chip, venind într-o zi să adune ouăle de cristal și lîna de aur de la vietățile clefăind în neștiință, nu s-a ales decît cu murdăria lor și cu excesul de slănină, după care a trebuit să plece la școli înalte, să se pună la punct cu saltul de calitate, cu adaosul de sumă, cu toate vrăjitoriile ce-i amestiseară speranțele. Fac și oamenii cîte ceva lăudabil, spre pildă perpetuarea speciei (însă ceva mai complicat și mai obositor decît noi, căci risipesc o grămadă de timp ca să se împerecheze), dar cîștigul și-l amănetază de la început, pentru că băieții și fetele rezultate trebuie să facă ceea ce ei au făcut, să accepte condiția și repetiția, de la iluzie la eșec, în așa fel încît fie să termine printr-o crimă, fie să se lase terminați măcelărește de alții. Chiar dacă toate acestea presupun unele clipe dureroase, spectacolul e comedios și antrenant, personajele se fac de rîs cu voia lor, sminteala și petrecerea pe seama ei nu sînt lipsite de învățăminte.

Pe cît de grosolan e scopul, pe-atît de rafinate mijloacele de a-l atinge. Unul dintre cele mai vechi obiceiuri, petrecerea, cunoaște o mulțime de varietăți, printre care aș enumera nunta, balul, serata dansantă, masa prietenească acasă, masa la restaurant, spectacolul cu madame, concertul (și aici cîte subdiviziuni!), teatrul, jocurile publice, parlamentul, circul, retragerea cu torțe, promenada în grup, bătaia cu flori, banchetul, tratația pe picior, onoarea la botul mînzului, recepția diplomatică, întoarcerea vizitei, revanșa, ceaiul dansant și ceaiul cu bombe, cheful de trei zile, cumetria, botezul și, în sfîrșit, praznicul la morții realizați cu prilejul tuturor acestor reuniuni.

După mijloace și numărul preliminar de victime, se alege ocaziunea cea mai convenabilă, să zicem nunta<sup>3</sup>. Pentru succesul ei, este necesar ca numărul ucigașilor să fie de cel puțin șapte, cîte taine prevede codul penal, care — dat fiind cadrul organizat — nu izbutește niciodată să-i dovedească pe toți. Se stabilesc părțile. Se delimitează interesele. Se prenotează, în linii mari, victimele. Se apreciază, paralel, pagubele materiale, egal împărțite între familii, consecințele juridice și prejudiciile morale. Se stabilește un plan de bătaie. Se pregătesc cuvintele de ocară

trebuitoare, armele la care să se recurgă (avîndu-se în vedere și sifoanele, cuțitașele de tort, carabinele cu lunetă și instrumentele muzicale ale lăutarilor), eșaloanele de rezervă (cavaleri de onoare, nași, veri ai mirelui, eventual preotul, după dezbrăcarea odăjdiilor, vecini cu tragere de inimă și precizie). Se închiriază din timp o sală (dacă se poate un restaurant vast și potrivit, ca Waterloo) și costumele de război pe talie. Se calculează o mie de alte detalii, inclusiv recuperarea veselei sparte și a mobilierului dislocat, repartizîndu-se echitabil cheltuielile pe cap și pumn de comesean.

Toate acestea fiind aranjate, părțile în așteptarea răfuielii se interesează ce tineri din localitate au ajuns la vîrsta căsătoriei<sup>4</sup> și care sînt motivele pentru care întîrzie să se cupleze și, dacă măsurătorile și testele indică ceva, aranjează într-un șir de reuniuni plenare și ședințe pe secții, în deplină înțelegere, cine pe cine să ia, cînd și în ce mod. Ca și cum n-ar fi vorba despre pregătirea unui masacru, se folosesc instrumentele cele mai delicate, mai gingașe, de la schimbul de scrisori sentimentale pînă la vizitele reciproce ale tinerilor, de la comentariul bătrînelor pînă la etalarea avantajelor și dezavantajelor unirii a două clase de salarizare, două sindicate, două grupe sangvine, două paturi cu tăblii și, firește, două cimitire. Se enumeră porțiile de pilaf de care părinții mirelui s-ar putea dispensa în favoarea tinerei căsnicii, se inventariază posibilitățile lui de-a fi, la timpul potrivit, bărbat bărbat, iar ale ei de-a înainta cutezător în coaja cartofilor de curățat (metode, procedee, randament), de-a utiliza la maximum capacitatea de alăptare (rezervoare, periodicitate, conținut de vitamine) și de-a intra în luptă, cînd patria strigă după ajutor, în cazul în care bărbații, bătrînii și copiii cad încolțiți, morți sau prizonieri. Atît sînt de nerăbdători să treacă la fapte, și atît de meticuloși, că nu se liniștesc pînă ce nu văd cu ochii lor rochia miresei, pînă ce nu pipăie capa de hermină, cerută cu împrumut de la o plutoniereasă, pînă ce nu cercetează cu lupa floricelele de ceară, plastic și șisturi cristaline ale cununiței, pantofii scorțoși de bunica, la începutul secolului, cu un prilej analog, cînd, întorcîndu-se de la fotograf, fusese nevoită să treacă balta înot, cu pantofii de lac în mînă, panglicile, așternutul de pat, fracurile nașului și ale escortei lui, cauciucurile mașinilor ce vor purta cortegiul prin oraș, sentimentele și povețele preotului ce va oficia slujba, opiniile lui privitoare la problemele

păcii și ale războiului, presentimentele preotesei, starea vegetativă a ramurilor arborilor genealogici ai familiilor ce se unesc în aceeași grădină, configurația constelațiilor la oră de seară.

Un stat-major devine necesar de îndată ce nunta a intrat în faza numărătoare inverse, cu vreo cinci săptămîni înainte de start. Mașini grele de luptă aleargă atunci spre cartierele marginale, transportînd persoane importante, adînc îngîndurate, pătrunse de răspunderea ce le revine; o armată de civili în vestimentație paramilitară îi întîmpină, le dă onorul, le ușurează coborîrea de pe afetele de tun și chesoanele anexe, îi sprijină pînă ce izbutesc să pună piciorul pe peroanele puternic iluminate, îi protejează în fața asaltului reporterilor, operatorilor cinematografici, curioșilor. Ora e înaintată, dă să anunțe un purtător de cuvînt, convocarea are ca scop stabilirea planului de bătălie, strategia și tactica, și alegerea băuturilor, factor hotărîtor în cîștigarea victoriei, inclusiv în cele trei războaie mondiale ale vremilor moderne.

Reuniunea se desfășoară astfel: părțile, desfăcute pe două laturi ale unei lungi mese acoperite cu postav verde, avansează pe rînd și simultan diverse idei, pe care secretarii, așezați în spatele fotoliilor, le trec grabnic în dosarele lor; unul strigă coniac și îndată, de vizavi i se răspunde votcă, și apoi se aude vin alb și urmează replica: șliboviță! Se strigă, în continuare, țuică bătrînă, cidru, bere la sticle, vin roșu, palincă, negru de Bitumia și rozé de Brabant, Florio și Amar, nectar de smochine și trăscau de Trăscau, în sfîrșit șampanie și lichior de nuci. Cineva poate propune limonadă, pepsi-cola sau ceai reumatic, în scopuri diversioniste, însă statele majore resping cu dezgust, pe loc, propunerea, experiența arată că nimeni nu-și pierde capul bîndu-le. Se configurează deja o situație, nunta are loc sub auspicii favorabile, statul major minor și cel major superior se retrag, în clipet de blitzuri și în ropote de aplauze, se dă un comunicat în care se afirmă că acordul a fost deplin și promițător și se publică în ziarul local o poză a principalilor eroi ai reuniunii.

Zilele trec, și mirosul de friptură de berbec, de varză călită, de cozonaci și plăcinte se întetește. Rîurile de arome își au izvorul în bucătăria socrilor mici, fumurile îmbătătoare învăluie cartierul, impregnează șirul de ploi al străzii, pătrund în sala căminului cultural, unde tocmai rulează un film despre patimile după Matei, traversează bulevardul și doboară cîteva

importante personalități locale, la birourile lor, preocupate să pună capăt lipsurilor din alimentația publică, se scurg apoi spre gară, immobilizînd rapidul internațional Istanbul-Madrid, scoțînd din sărite pe șeful stației, care decide, după lungi ezitări, să-și trimită demisia la minister (așa nu se mai poate!), întîlnindu-se deasupra grajdului comunal cu celălalt rîu de arome, provenind de la bucătăria socrilor mari — fumuri grele<sup>5</sup>, bărbătești, de chiftele cu mult usturoi, de piftii, de scovergi. În aceeași seară, exasperați de aceste tulburătoare miresme, trei călugări ai vechiului schit din apropiere văd pe sfîntul Ilie în persoană, biciul li se învîrtește deasupra creștetelor, carul lui de foc îl calcă pe cel mai vîrstnic, mai greoi decît ceilalți, se dovedesc zadarnice intervențiile postului de pompieri: carul de foc înfruntă jetul de apă și se pierde nevătămat în nori. Se primește întîmplarea cu cea mai mare bucurie, luîndu-se ca semn că legătura tinerilor e bine văzută în zonele superioare ale atmosferei. Ceasul primăriei încremencește la ora minunii, tras de jos, cu ață subțire și precizie, de paznicul venerabilei instituții, care nu ia leafa de pomană. . .

Masa, în ziua nunții, se desfășoară după cele mai riguroase reguli, primite în dar din moși strămoși și, de aceea, tradiționale. Exuberanța invitaților nu reușește să coloreze indispoziția mirilor: pe față o strîng necondiționat pantofii (la picioare) și coronița cu suport de sîrmă (la cap), pe mire îl ustură încă stomacul (ulcer) din pricina discuțiilor în jurul dotei (cu ipotecă), socrul refuzînd să-i transfere zece porții de pilaf, care i s-ar fi convenit exclusiv, acela pretextînd că nu i le poate ceda din cauza unei călătorii în Bulgaria, ca turist, și nici așa nu-i ajunge pentru plata excursiei, e nevoit să mai împrumute încă — probabil de la o mătușă —, cinci porții turistice, cu hartan de rață la cuptor. Cîteva verișoare și cîteva nepoate înfumurate, ajunse la rangul de servitoare neplătite, capabile însă de orice, se simt îngreșate, din pricină că au gustat pe la bucătării ori salatele cu ou cam alterat, ori sosurile cam prea grase, înecate în boia de ardei, ori marinatele de pește răsuflat, așa că fotografiile ce sparg gheața oglinzilor le redau palide, livide, cu buzele inflamate.

E momentul surprinderii avangărzii: se toarnă în pahare (stacane) palinca teribilă. Se repetă operațiunea pînă cînd combatanții își revin parțial în fire, verii mai ales, și se trece fără pauză la atacul pe flancuri, cu lichior și secărică; mătușile

dinspre mireasă ies curînd din luptă, parte se predau inamicului cu toată zestrea, cu tot harnașamentul (una își scoate, ca să-l predea, corsetul, învinsă). La cota mirelui, unde lupta abia se pregătește, se aduc bateriile grele, se concentrează cei mai vajnici și mai hotărîți bărbați, care trag neîntîrziat bere, vin roșu, votcă, apoi se cavalcadează spre întăriri, spre răcături, spre varză. Socrul mare, aprigul apărător al bastionului de pilaf, cade printre primii, după el se prăbușesc, pe rînd, colegii de promoție ai fiului, un general în retragere, un pluton de asalt, încercat la bucătării, o nepoată ce trăsesse la murăturile din cămară. Se aduc fripturile, se reprovizionează frontul cu alte vinuri — roșu molan, rozaliu de Șanț, Băbească de Salerno-Crîmpoșie —, se purcede la lupta corp la corp, sectorul II fiind primul, acum devenind urgentă și necesară despresurarea: combatanții își aruncă hainele (mirele fracul și papionul), șirurile de pușcași hainele negre de împrumut, coloanele de cucoane și blindate pelerinele, jachetele, rochiile de metal, șalurile antitanc și jupele parașute.

Se trece îndată la căutarea punctului nevralgic din dispozitivul inamic, acolo unde chiftelele, gogoșari și vinul spumos cu traiectorie lungă au operat primele breșe. Un combatant al miresei ia în palme capul unui nepot ce tocmai lăsase tava și-l bubuie de cîteva ori de blindajul mesei, de răsună întregul cîmp de bătălie (zornăitul paharelor), și îndată doi infanteriști ai părții atinse ridică sticlele goale și țintesc chelia socrului mare, a soacrei tractate, a unui unchi pînă atunci întîrziat în neutralitate activă. Se aud trompeți de asalt, îmbărbătători, și un eșalon de madame își face intrarea prin strîmtorile bufetului și orchestră, lovind extrem de precis cu platourile cu icre și salate moi. Cad pretutindeni, ca la seceră cei mai buni fii ai mesei. Se aruncă în luptă cuiraserii, bărbați din ambele neamuri, integral jigniți în mîndriile lor, profund decși să lupte și să moară. Unul îl poprește pe inamic cu polonicul pentru potroace, pregătit pentru la ziuă (nu aduce ziua, ce aduce ceasul), altul blochează între farfurii pe un laș ce da să fugă unde vedea cu ochii, un al treilea deșurubează mesele de servit din buloanele și balamalele lor și, detașîndu-le tăbliile, le folosește pentru confortabile lovituri în cap, de sus în jos, rareori lateral: arma, ca orice instrument surpriză, doboară zeci de asaltatori, numărul victimelor sporește vîzînd cu ochii. La pilaf, adus la masă (ceea ce nu face o bună impresie)



direct în cratiță, formațiile răvășite primesc comanda regrupării și recîstigării liniilor, dar grupe de parașutiști (dintre care nepoții nașului și clienții cuscrului) intervin lateral, ajutați de chelnerii locali — interesați de la un moment să cîștige alături de cîștigători — și o masacrează pe plutonăreasă (furnizoarea capei), pe căpităneasă (sora cumnatei), pe maioreasă (vecină, beligerantă ocazională), pe coloneleasă (procuratoarea pentru ocaziune a serviciilor de ciorbă), pe generăleasă (spirit rigid, femeie înaltă cu înalte prejudecăți, imparțială în măruntele dispute, dar tigrul fioros în bătăliile cruciale), pe mareșală (doamnă de un aristocratism pur, elegantă și energică asemenea răposatului său soț, mareșalul de Kastana Muntenegru). Ultima, colectînd la varză toate virtuțile neamului ei de războinici, plus pe cele ale soțului, neînfricat încă în groapa lui, acumulîndu-le alături de eroismul din piept și de decizia din braț, rezistă o vreme exemplar pe divanul răsturnat, sub șifonier și pe culoarele labirintului, unde îi zac strămoșii — doi regi și un țîrcovnic de biserică (așchia rea a familiei) — răspîndind teroarea în asaltatori, doborînd o grămadă, mutilînd cu lovituri de sifoane și de satîr spuma armatei atacatoare. Cum superioritatea numerică își spune oriunde cuvîntul, cade secerată pe cînd striga să se aducă muștarul, știut fiind că muștarul azvîrlit în ochi derutează, oprește și cel mai îndrăzneț asalt, doboară pînă și avioanele <sup>6</sup> din înaltul cerului.

Luptele continuă de obicei pînă a doua zi la prînz (dar s-au văzut și conflagrații ce nu s-au stins înainte de trei zile, cu toate intervențiile poliției de-a se căuta o rezolvare diplomatică, la Geneva!), se înregistrează momente sublime, se spun în iureșul bătăliei cuvinte memorabile — despre pilaf, despre fecioria miresei, despre soarta omului pieritor, despre socotelile socrului, căruia, dacă i-a mers cu fîca mijlocie, nu i-a mers cu prezenta, oricît a manipulat. Către ultimele ore ale luptelor, războiul își mută teatrul de operațiuni în stradă, mai la larg, unde se apelează la parii gardurilor, la pietrele caldarîmului și, în final, la cea mai temută armă a arsenalelor moderne, secretă pînă a nu fi scoasă din carîmbul cizmelor: cuțitul.

Fiecare nuntă trebuie să aibă cuțitarii ei reputați. De regulă, aceștia nu se-amestecă în disputele din timpul mesei: mănîncă liniștiți tot ce li se pune în farfurie, beau cînstit tot ce li se toarnă în pahare, își găsesc timp să facă complimente miresei

și să deșurubeze, dintr-o memorie al cărui ghivent scîrție, o mulțime de fasunguri elocvente privind anii cînd mirele le era coleg la școala de arte și meserii, și cînd pișicherul fura plătica din tigaia intendentului — pescar vigilant la apă, dar foarte molliu la gătit. În cele opt ore destinate culturii, cuțitarii cîntă de inimă albastră, romane și folcuri, cu foc și romantism, ca la seara literară a nu știu cărui bard, și în cîntul lor se amestecă și melancolia țărîinii, și dorul de acasă (sentiment ce se înfiripă optim pe vatra de-acasă), și nevoia acută de răzbunare împotriva celor apropiați, mizerabilii!, ca să știe cei de departe și să ia aminte. Abia la ieșirea la aer, dimineța pe răcoare, a doua sau a treia zi, după stare și onoare, spiritul belicos li se pune în mișcare și merge, pe picioarele lor nesigure, la țintă, la sînge, la victorie. Ei luptă uniți, cuțit lîngă cuțit, s-ar putea spune că nu alții decid soarta părților și împlinesc rațiunea nunții. . .

Măcelul se încheie cu vaietele supraviețuitorilor în drum spre spital, cu strîngerea mesei și triumful — susținut de lăutari — al învingătorilor. Mireasa și mirele, însoțiți de cîțiva credincioși se retrag în patul nupțial, scăldat în lumina diurnă, unde urmează să li se aplice cataplasme și oblojeli, uneori carapace de ghips. Armatele victorioase și armatele înfrînte se retrag în țările lor de dincolo de negură, socrul mic cu răni adînci și piciorul tîrîș se întoarce la gospodăria lui, să-și înnumere încă o dată porțiile de pilaf cu care va călători peste hotare, soacra mare se retrage în munți, ca strămoșii, ca să ascundă în hazinele darurile și banii războiului, căci nu e război din care să nu tragă profit un oarecine, o oarecare. . .

Ocaziunile celelalte, numite la început, prilejuiesc confruntări asemănătoare, fiecare cu specificul și culoarea locală. Morți și răniți, la fel.

Dacă eu, care sînt sticlete de livadă, am putut să văd cîte am văzut și să mă distrez după cum m-am distrat, închipuiți-vă, stimați prieteni, ce și cît poate vedea un papagal instalat într-un turn avînd un larg cîmp de observație, și cît poate el să rîdă (avînd organe specializate pentru rîs). . . Cunosoc un cuc, adăpostit într-un pendul cu balcon, care posedă, pentru a-și exprima veselia, douăsprezece talgere de tinichea potrivite să acompanieze petrecerile. . . Închipuiți-vă cît poate el să rîdă de oameni, dacă nu trece oră de la Dumnezeu fără ca talgerele să bată ca nebunele. . .

II. Oamenii? Fac un efort considerabil ca să-mi amintesc de ei, spuse Iritans Monteverdi-Flit<sup>7</sup>, și doar rareori memoria mă servește și-mi aduce imaginea lor. Aș avea și eu poftă de rîs, căci singurătatea mea pe tulpinile sălciilor și arțarului e în general tristă, monotonă, cîntecul broaștelor în vîlceaua de la Podul Trăsnit nu are haz. Dacă nu se remarcă prin altceva, omul este totuși un subiect vesel. Scuzați-mă două minute, să-mi iau haloperidolul și să mi se facă injecția... Am să revin cu explicații care vă vor interesa...

... Unde rămăsesem? Vorbeam oare despre valorile nutritive ale gunoiului de grajd, despre josnicia dovedită de pisică în tranzacția cu vrăbiile și presurile sau despre pretențiile omului? Și dacă îmi amintesc că despre om era vorba, pot să jur că nu-mi amintesc nimic despre faptele lui, cu toate că afirmam în fața tuturor că acele fapte sînt ridicele și stîrnesc hazul (atunci cînd nu indignează). Îmi vine în minte acum episodul de la Valencia... Căzuse acolo, din întîmplare, un avion de rutină purtînd o bombă și, după cum au scris ziarele, cîteva sute de oameni au pierit într-o clipită. Faptul ar fi putut rămîne fără importanță, căci numărul victimelor nu depășea pe acela al accidentelor de circulație, chiar dacă acestea din urmă se însumează într-un număr mai lung de ani... Felul cum mor victimele mă interesează mai puțin, din moment ce lumea pretinde victime... Ei bine, pe chestia de la Valencia s-a făcut un tapaj disproporționat de mare, s-au pus în mișcare sate și tîrgușoare, ba chiar insule izolate din singurătatea oceanului, tot ce era omenire și nu avusese nenorocul să se afle sub avionul ce dăduse bomba s-a ridicat să protesteze, să strige, să avertizeze... Ceea ce mi s-a părut curios a fost faptul că indignații n-aveau cui să se adreseze și atunci strigau unii la alții, se amenințau unii pe alții, își aruncau unii altora cuvinte de dispreț și înjosire, străbătînd ulicioare și străzi pe unde nu călcase și n-aveau în veci de gînd să calce făptașii. Reporterii îi însoțeau, unii filmau tălăzuirea mulțimilor și își opreau obiectivul pe cîte o inscripție, depeșele venite de la Paris se încrucișau cu rapoartele plecate de la Tokio, cîte un senator accepta să dea citire, într-o adunare de babalici, unora dintre relatările de la fața locului; vinovații dispăruseră, părea că nici nu existaseră vinovați, morții rămîneau cenușă, așa cum fuseseră încă din prima clipă, în acest timp alte familii ieșeau la poartă, în stradă, și se revărsau în șuvoiul de protesta-

tari, hotărîți să strige și să se indigneze... Se dialoga, vezi bine, cu fantomele...

Veți obiecta că treaba asta își are rațiunea ei, că așa cum spuneau cei ieșiți în uliță, trebuie să se știe pînă departe, în metropolă, că oamenii sînt împotriva, că nu acceptă să fie zdrobiți de bombe, povestea nu e recomandabil să mai fie repetată, uite ce zgomotoasă poate deveni mînia oamenilor pașnici... Oho, ce frumos, ce înălțător!... Dar luați seama că șuvoaiele de oameni decisi să nu mai îngăduie cereau, încă din ajun, prefectului și parohiei autorizație să fie indignați și să tălăzuiască, indicau pe hîrtie, cu semnături și tocmeli, străzile și ulicioarele pe unde să-și strige deajunsul și refuzul, promiteau să înceapă la orele cutare și să sfîrșească la orele cutare, cu pauză pentru masă, solicitau să li se orînduiască pe trotuare măsuțe cu limonadă, crenvurști și plăcinte calde și se angajau prin contracte amănunțite să despăgubească pe oricine ar fi avut de suferit deplasarea, la înghesuială, a unui gard, răsturnarea unui automobil, fracturarea unui copac, veștejirea unui rond de flori...

Adică era mare lucru să se înțeleagă, dacă cineva ar fi avut curiozitatea să se intereseze, că oamenii sînt împotriva procedului de-a fi uciși peste noapte sau în zori, fără a fi întrebați?... Ca și cum s-ar fi spus că, în fine, dacă e să fie suprimați, e indicat să-și dea și ei consimțămîntul, după care bomba, avionul, pilotul, racheta și satelitul pot cădea... Las la o parte alte considerații, țin doar să amintesc că fabricanții de bombe, prea ocupați de producția lor, au fost foarte mișcați de această idee rezonabilă și au cerut generalilor să nu dea bombe acolo unde cei îndreptățiți nu sînt dispuși s-o primească în cap.

Desfășurarea pe străzi a sutelor de oameni impresionează pelicula fotografică, nu însă pe strategii. Așa cum indignarea are dreptul să se exprime, strategia are rostul să suprimă. Fiecare cu treaba lui și, din moment ce contractele stipulează în zece puncte pînă unde pot înainta părțile, totul e în regulă, se poate dormi liniștit sub un cer potențial bun (sau rău).

Avionul jandarm iese din neguri în zorii zilei, pe neștiute, face bezele turiștilor și țăranilor de pe ogoare și, din neatenție, se prăbușește. Indignații ies din casă la oră fixă, anunțată prin radio și prin ziare, își împlinesc cursa, strigă că nu le convin ora matinală, bezelele surpriza, mai ales bomba, și se întorc la treabă ca să sporească producția de tunuri, crucișetoare

și focoase cu mai multe încărcături. Unii pe înfundate, în adînc secret, alții în plină lumină, sinceri ca rîndunica. Se poate înțelege cine pregătește surpriza... În chestia asta oamenii se dovedesc mai naivi decît albinele...

Nepriceperea lor a pricinuit destule neajunsuri și le rezervă încă multe...

III. Eu cred că antevorbitorul meu vulgarizează îngrozitor o idee nobilă, spuse Myriapodus Tancredini. El își închipuie că o largă acțiune omenească poate porni de la reacții imediate, unul se apropie cu plesnitoarea să mă terciuiască, iar eu fug cu toate picioarele mele să mă ascund într-un jgheab al bufetului... Asemenea albinelor, cunoscătoare profunde ale strategiei, omul respinge acțiunea oarbă, și asemenea lor, nu acționează înainte de-a consulta tabelele logistice, și nici măcar atunci cînd ursul a răsturnat butura sau coșul împletit, nu înțelege să-și prezinte replica. E nevoie de un răgaz cerut de calcule, de potrivirea tirului, abia într-un tîrziu cade comanda. Ceea ce vedeți dumneavoastră pe străzi e o afacere ca oricare alta, căci, așa cum multe rațiuni și socoteli îl pun la treabă pe fabricantul de bombe, împingîndu-l să caute avionul care să-i facă modestul serviciu și aviatorul care să-i poarte peste capete mașinăria, tot astfel o mulțime de scopuri nedeclarate se află după paravanul cu umbre jucăușe pe care îl vedeți. Și într-un caz și în celălalt, se poate bănuie că există persoane și grupuri care își văd serios de interesele lor, nu se poate să nu se urmărească beneficii și avantaje, între impuls și răspuns fiind, așa cum ne învață dialectica, un raport dialectic. Dar afacerile trebuie decelate ca afaceri, trebuie consultată bursa.

Pe cînd, într-un trecut îndepărtat, eram cîine, am urmărit pînda a doi dulăi. Unul încerca să-i taie calea celuiilalt și, la fiecare pas făcut de primul, cel de-al doilea mîrîia amenințător, cerînd cale liberă. S-au supravegheat așa timp de cîteva ore, abia au înaintat cîteva metri, nici unul n-a atacat, dar nici unul nu s-a lăsat atacat. Interesant este că între ei funcționa o înțelegere tacită, pentru că, în tot timpul conviețuirii pașnice, fiecare și-a împlinit o grămadă de treburi, pe care, bănuiesc, nu le putea rezolva dacă ar fi fost liberi și ar fi zburdat prin livezi, după pisici, după cai verzi pe pereți: unul și-a netezit amănun-

țit blana, și-a extras din laba posterioară o așchie de pin, și-a curățat unghiile, cel de-al doilea și-a reglat auzul, purtându-și labele, pe rînd, peste pavilionul urechilor, și-a dres stomacul cu cîteva fire de iarbă, și-a deparazitat conștiincios picioarele de dinapoi. După unele mișcări mai accentuate, cînd s-ar fi părut că nimic nu-i mai oprește să se înhațe de gît și să se tăvălească, se așezau domol pe coadă și priveau, într-o poziție de adîncă, pură contemplație, zborul lăstunilor pe cerul senin, crenelurile munților ce ferestruiau orizontul, rotunjirea merelor sub soarele de iulie, și după seriozitatea cu care făceau toate acestea, am fost sigur nu numai că nu își pierd vremea, dar o și folosesc în modul cel mai inteligent cu putință. Într-o vreme, melancolia și sentimentele umanitare trădate de ochii animalelor mi-au spus că acea liniște încordată a devenit fertilă, și nu mă îndoiesc acum că cei doi făceau, fiecare după har și nivelul cultural, versuri... Se poate afirma, și eu o afirm cu toată răspunderea, că mocnitul conflict stradal fusese o necesitate, timpul consumat în pîndă avusese rațiunea lui, din tensiunea participanților — ce, pînă la urmă s-a încheiat cu părăsirea teatrului de operațiuni — civilizația a cîștigat o experiență și s-a îmbogățit cu cîteva ode și epode pe măsura vremurilor. Dar cine ne oprește să credem că unul din cei doi exersase, în răgazul creat, la un clavecin imaginar, așa cum deținuții fără pian învață pianul pe marginea scîndurii patului?

Nu se irosesc energii de florile mărului, cum nici tîrla de cotei care hoinărește noaptea pe ulițe și prin grădini, uneori ațîțată de parfumurile franțuzești ale unei cățelușe, nu bate caldarîmul și roghina de capul ei, cînd știut e că negustorii de mănuși, care au evidența fiecărei pielicele, urmăresc din turn, cu radarul și lunetele, pas cu pas, evoluția materialului, integritatea lui, acumularea de calități — căci pielea e mult mai durabilă decît plasticul...

Uitam să vă spun că statistica ține evidență de fiecare individ, fie el om sau cîine, toate cîștigurile și toate pierderile sînt trecute corect la catastif. Mă rezum să avansez, în încheiere, ipoteza că și zborul fluturilor în livezile înflorite e o mașinațiune a unui oarecare, persoană ce nu socotește că trebuie să se arate presei<sup>8</sup>. Dovadă provizorie poate servi înmulțirea insectelor, a cataloagelor, ce cunosc — an de an — retipăriri în tiraje fabuloase...

IV. Să ne înțelegem bine: nu e cazul să facem aici afirmații care să privească soarta planetei, doar ne-am înțeles să vorbim liber, desprinși de interesele mărunte, scutiți de orice ar putea să ne implice responsabilitatea, spuse Tintarella Bevilacqua. Colocviul nostru și-a propus să dezbată marile probleme ale lumii mărunte sub sloganul: « Ne privește totul, dar răspunderea pentru spusele noastre o poartă integral medicii ». Căci numai medicii au drept de port-ciocan.

Lipsită de orice responsabilitate <sup>9</sup>, intervenția mea se vrea precisă ca piersica, argumentată ca Norvegia, blindată ca răgacea, înaltă ca Convenția <sup>10</sup> de la Paris, pătrunzătoare ca violoncelul, universală ca subtilul cariu de lemn. Desfid orice încercare a domnilor auditori să rețină adevăruri din zbîrnîitul meu, noi nu bizîim aici ca să schimbăm lumea, asta e treaba mandibulelor tari și a perforatoarelor angajate, noi țiuim persistent spre a ne trece vremea, căci prînzul e departe, unii suferă sîcîiala tratamentelor inumane, și pînă la filmul următor va mai trece multă apă pe Dunărea mediterană... Așadar, în pomi și pe streășini, prieteni!...

Am un prieten care funcționează ca pioneză în lădița de campanie a unui combatant și, în această calitate, a călătorit din Algeria în Indochina și din Congo în Camerun, participînd la cele mai multe dintre luptele purtate pe acele tărîmuri de stăpînul său, un tîmpit de caporal dornic de îmbogățire rapidă și de căsătorie cu fiica președintelui Truman. Acea ploșniță a dobîndit o mare experiență de viață și, în concedii, m-am putut împărtăși și eu dintr-însa. O scenă memorabilă mi-a arătat că omul, la a cărui amintire ne cutremurăm, dă uneori dovadă de delicatețe și simț al realităților. Era în timpul ultimului război mondial. Se pregătea o bătălie decisivă, o armată sperînd să smulgă din mîna celeilalte un golf, o colină, un drum meag de țară, un istm, o șiră cu cobze. Săptămîni în șir, avioanele, camioanele grele și trenurile blindate au transportat tone de material și mii de oameni la cota stabilită; la un moment dat n-aveai unde pune piciorul, atîta armată se adunase în tranșee, în cazemate, pe parapetele întăriturilor; a trebuit să vină un general care să deseneze cu creta un cerc pe pămîntul gol și să indice un loc oarecare unde să se pună piciorul, dar numai de către cei ce-l pierduseră pe celălalt în luptă. Toate erau pregătite, soldații își terminaseră rugăciunile, comandanții cafelele, artileria încheiase operațiunea de încărcare a tunurilor,



aviația nu aștepta decît să i se facă vînt, în picaj sau vrie, tancurile ardeau de nerăbdare să atace, geniștii se plictiseau după ce brăzdaseră cîmpia cu pontoane și poduri, pentru care și obținuseră crucea cu spade și laudele de rigoare, vînătorii de munte epuizaseră teritoriul în căutarea unui perete sau unui gard care să le ofere escaladări pe măsură, alunecări și înlocuiri de cabluri, în nădejdea ridicării lor în grad. O inspecție paralelă a comandanților celor două armate, unul pe o parte a cotei, celălalt pe cealaltă, a constatat că totul e gata de luptă și că nu depinde decît de voința și bunăvoința lor să dea semnalul pentru ca miile și zecile de mii de războinici să se năpustească unii împotriva celorlalți, să se cășăpească conform regulamentele și instrucțiunilor, să moară și să învingă echitabil. Momentul fiind solemn, liniștea desăvîrșită, ca orice liniște de dinainte de atac, cei doi generali se pregăteau, la o distanță de cîțiva metri, despărțiți de uriașe mortiere, de garduri antitanc din beton și de cazemate ghintuite, să pronunțe cuvinte memorabile, prin care să rămînă veșnic în manualele școlare. Deodată însă...

Dinspre istm, dinspre magazia cu șoareci apăru în goană un soldat în vestimentație sumară, strigă ceva către înalții comandanți, făcu semn șirurilor cățarate pe metereze și valurile de pămînt să ia pe loc repaus, scupă cu năduf către tunurile gata de tragere. După ce se apropie, individul scoase din sîn o scrisoare, o flutură deasupra capului și, văzînd că iscă noi neînțelegeri între beligeranți, care se grăbeau să o recepționeze, găsi mai potrivit să citească el, cu voce puternică, spre a fi auzit și de unii și de ceilalți. Ce spunea scrisoarea? Expediată de Centrul internațional al Crucii Roșii, scrisoarea anunța că, din cauza unor defecțiuni tehnice, vagoanele cisternă cu sînge conservat pentru transfuzii și acceleratele cu medici și sanitari pentru operații au fost garate pe-o linie secundară, undeva în apropiere de băile König, din Germania inferioară, că deocamdată lipsesc locomotivele pentru manevră, elicopterele pentru depanare și mecanicii și piloții în stare să salveze situația. Ca atare, se apelează la înțelegerea înălțimilor lor domnii generali de armate să amîne cu două-trei zile bătălia, pînă ce zece țări neutre ce și-au oferit serviciile, — și căroră, cu siguranță, li se vor mai alătura și altele —, vor putea întreprinde ceva pozitiv pentru scoaterea lucrurilor din unghiul lor mort. Chiar dacă bătălia plănuită nu prevede, la sfîrșitul ei, măcar

un supraviețuitor — căci armatele, hotărîte să învingă, sînt decise să se sacrifice pînă la ultimul soldat — prestigiosul centru internațional roagă pe cei în drept să judece cu înțelegere situația creată, să renegocieze ora H., căci ar fi inuman ca un oarecare să strige după ajutor, iar echipele de salvare, cantonate la mii de kilometri depărtare, să nu-l poată auzi și să nu-i poată oferi măcar un antinevralgic.

De bună seamă, bătălia a fost amînată cu patruzeci și opt de ore, timp în care comandanții au folosit toate mijloacele de care dispuneau pentru a se plînge miniștrilor și parlamentelor împotriva haosului ce domnește de la un timp pe căile ferate, trupele și-au consolidat întăriturile și și-au lustruit tunurile și carabinele, niciodată nu poți spune că lustrul e perfect !, populația civilă a cîștigat ceva răgaz pentru a-și procura cartofi, flanele cu efigia regelui big-bandului preferat, pomadă împotriva viselor urite și sicrie pe măsură.

La termenul stabilit, trenurile cu sînge conservat au ajuns la destinație, comandanții au comandat foc, istmul s-a cutremurat din temelii, praful și pulberea s-au așternut între magazia cu șoareci și drumeagul de țară, mii de suflete s-au înălțat, în coloane și detașamente, spre cer. . .

A fost o bătălie strălucită. Au contribuit la reușita ei factori numeroși, dar dintre aceștia, cel mai important rămîne în anale consensul umanitar că nu se poate trage măcar un foc pînă ce nu se află de față echipele de prim ajutor, tulumbele pentru transfuzii<sup>11</sup>.

Ploșnița care mi-a povestit aceste întîmplări impresionante m-a asigurat că stăpînul ei, caporalul înfierbîntat de dragoste pentru fiica președintelui Truman, a scăpat cu viață din marea încercare, lucru absolut de neînțeles.

V. Darurile prea multe ale omului m-au indispus întotdeauna, mă întreb cum ne-ar fi privit el dacă avea în plus puțința să circule pe sub apă și în aer, spuse Italo Benzi Rondini. Să vă povestesc cum am scăpat din ghearele lui, căci mă prinsese în pădure pe cînd, abia scutit de înfățișarea de om, începea să-mi crească pe spate păr de lup — astea s-au petrecut pe la începutul secolului al XVII-lea, nu mai știu sub domnia cărui rege al Franței. . . Fusesem soldat în ceata înarmată a unuia Legrand de Savoia, luptasem o vreme în Germania mun-

ților obscuri, mă acoperisem de glorie într-o încăierare ce se aprinsese tocmai în fundul pământului, în pivnițele unui podgorean de pe Rin<sup>12</sup>, stăpînul îmi dăruise pentru faptele mele o mulțime de lucruri — o saltea umplută cu cîlți, o masă pe trei picioare, o pereche de obiele doar de cîteva ori folosite, un sac cu ovăz și o nevestă capturată de la valoni, de două ori mai înaltă decît mine. Așează-te unde crezi și îți convine și întemeiază-ți o familie, mi-a spus bunul Legrand, agoniseala îți va ajunge tot restul vieții, mai ales că femeia, bravă cum se-arată, știe să tragă și la plug. Am așteptat cîteva zile acceleratul care să mă ducă spre sud, acceleratul nu circula încă, așa că am furat o căruță cu coviltir, trebuind mai înainte să-i tai beregata țăranului ce se tot opunea, căci avea de încheiat un pariu cu danezii, undeva pe linia Oder-Weise. Urcat sus pe salteaua confortabilă, am mînat cu mare bucurie, consultînd din cînd în cînd femeia asupra avantajelor și neajunsurilor oferite de diversele peisaje îmbietoare. Năzuroasă, valona strîmba din nas și cerea să trecem bravi printre ispite, impresionismul obstinat îi întoarce stomacul valon pe dos<sup>13</sup>, ceea ce e de priceput, așa că nu ne-am oprit decît pe-o culme, unde se băteau milanezii cu venețienii, într-o răstoacă, unde francezii îi jupuiau de vii pe turci, într-un fel de cetate, unde cetățeni mărunți tocmai terminaseră o răscoală și se ocupau cu uciderea notabilităților locale, așteptînd ca a doua zi acele notabilități să treacă ele la măcel, corespunzător, să-i curețe pe cei mărunți. Am mai poposit într-un sat, ca să ne împărtășim și noi din bunurile unuia ce fusese ars pe rug, și într-un han, de unde fuseseră izgonite două cete de borfași și acum se făcea mare slujbă de mulțumire lui Dumnezeu pentru că scăpaseră cu bine din jaf: de acolo am luat, cu pioșenia cuvenită, cîteva acoperțuri, un serviciu de ciorbă frumos lucrat în alamă și o casetă cu galbeni. Pe preot ne-am mulțumit să-l speriem, aruncîndu-l — pînă la noroaiele iadului — într-o privată.

Am traversat de trei ori Alpii, încurcați de unul Simplon, tăietor de piatră, care ne tot promitea un tunel, dar cu greu se apuca de treabă, încurcat la rîndul lui de o nevestă cam sucită, cam geloasă, avînd mania telegramelor, una două și iarăși vino urgent, mama în agonie, băiatul rupt pisica, bunica fugit America cu căpitan galeră, stop, vino bani potriveți. . . A fost foarte greu, mai greu decît în bătăliile cu celții, la un moment critic ne pierduserăm unul de celălalt, caii rămăseseră cocoțați

pe-o stîncă, a fost nevoie să accept ajutorul dezinteresat al cîinilor elvețieni, al gărzii elvețiene, al parlamentului elvețian. Cînd ne-am văzut, într-un tîrziu, la Milano, orașul tocmai fusese terminat, magazinele arătau splendid, castelul Sforza igienic, un necunoscut pictase o cină pe peretele unei mănăstiri; valona, în cărnurile căreia se trezise pofta de viață: nu și nu, să acceptăm invitația patronului și să stăm la masă, după care să ieșim în tîrg, să vindem obielele și serviciul și să cheltuim cu înțelepciune banii prin prăvălii și supermarket. . .

Am plesnit-o peste gură de-a văzut pe Hristos, am replicat că se duce dracului cariera mea, scrisă pe-o piele de vițel de mîna lui taică-meu, pe mine mă așteaptă o misiune importantă, nu am trecut eu Alpii de pomană! . . Ne-am imbarcat într-o șaretă, am luat-o la vale către Pisa și, pe la kilometrul 206+5 am întîlnit armata lui Napoleon. Un comandant mi-a propus o afacere: să-i dau piesele (cuverturile și serviciul de ciorbă) în schimbul coloanelor de porfir pe care se săturase să le transporte tocmai din Egipt. Am căzut la învoială, am înhămat valona la căruța cu coloane și am coborît din nou spre sud. Italienii sînt mari amatori de obiecte de furat, chiar de coloane egiptene, astfel că, pe drumul ce duce spre Roma, un conservator de muzeu m-a țintit cu ochii lui negri și mi-a spus: porți cu tine, nesăbuitule, jumătate din istoria lumii, îi zdruncini trecutului capitellurile, habar n-ai că povara asta te poate face om. Mi-a venit, nu știu cum, să-l cred, așa că am cerut amănunte și, în final, prospecte și propuneri. Am dezlegat din jug valona cea credincioasă, am ridicat în picioare coloanele de porfir, am înjghebat pe loc o șandrama, căreia i-am pus firmă și taxă de intrare și pe dată o grămadă de burghezi ce cîștigaseră ceva bani în ultimii ani au dat buzna să-mi viziteze tezaurul. N-a tras bine nevastă-mea oblonul prăvăliei, că s-au și înființat la poartă zeci de autobuze cu turiști — în special nemți și englezi —, automobile mici și mijlocii, unele cu rulote tractate, curînd după aceea s-au înființat, cu aparatele lor și cu obrăznicia ce-i caracterizează, reporterii cinematografici, gazetarii, reprezentanții societăților de binefacere, unul sau doi papi în funcțiune<sup>14</sup>.

M-am îmbogățit vertiginos, am dobîndit un nume neconfundabil în toată provincia, lumea civilizată m-a acoperit cu lauri, premii și laude, am trecut la afaceri colaterale, ceva mai puțin de jumătate din acțiunile industriei de poliesteri,

ceva mai mult de jumătate din beneficiile industriei aeronautice naționale, plus veniturile substanțiale din partea valonei, care lucra pe cont propriu, la tarife exorbitante, amorul e bine plătit în peninsula și turiștii mor să cunoască toate farmecele pământului pe care îl calcă (rivalitatea noastră relativă am tranșat-o onest, înființând în raport de vizavi două partide politice, ocazie de a ne înfrunta uneori în cele două camere, în piețele publice, de-a colabora în cadrul coalițiilor temporare).

Lucrurile luaseră o turnură fericită, când doi indivizi mascați, purtând în mîini puști-mitraliere și grenade fuzante, au pătruns în biroul meu, instalat la al treilea etaj, al unui zgîrîie nor florentin, și, punîndu-mi la nas și gură un căluș îmbibat în eter, m-au imobilizat ca să mă lege burduf. M-am trezit într-o încăpere destul de largă, frumos mobilată, un fel de salon-sufragerie fără ferestre și, pe cît mi-am putut da seama, fără ușă. Aveam la dispoziție o sumedenie de băuturi alese, un televizor în culori, o bibliotecă de egiptologie (drăguț din partea răpitorilor) și o mașină de cusut, al cărei rost nu-l înțeleg nici astăzi. Necunoscuții care mă sechestraseră m-au fotografiat zilnic cu aparatele lor Polaroid, mi-au imprimat de nenumărate ori vocea pe casetofonul cu elice de care erau mîndri, mi-au adus în fiecare zi gazetele, pe ale căror pagini de frontispiciu, alături de portretele extrem de reușite, erau imprimate cifrele astronomice ale răscumpărării mele și sub care se publicau cu regularitate declarațiile valonei, călătoare ba la New York, ba la Bangkok, ce își repeta hotărît refuzul de-a plăti suma. În prizonerat era confortabil, băutură pe săturate, băieții extrem de politicoși, excepție doar unul care mi s-a adresat cu bătrîne, înainte sau după ce mi-a tăiat degetul<sup>15</sup> arătător, ca să-l trimită mărturie avocatului meu.

Băiatul ăsta trebuie să fi fost fecior de cățea, altfel cum să-i spun? căci tot el a venit, în cea de-a opta zi a detențiunii mele, să-mi ia viața. Cred că nici nu i-a fost greu, pentru că, scîrbit de nerecunoștința valonei mele, eram de mult pregătit să i-o încredințez. M-a tratat la început cu limonadă de ananas, a trecut firesc la o specie de somnifere verzui, de care n-am văzut pe-aici, ceea ce denotă că stabilimentul nostru se situează în urma particularilor din țările avansate (nu mai vorbesc despre eficacitate, reiese de la sine), a purces la execuție metodic, cu oarecare părere de rău că trebuie să mă curețe (neîndoios

prefera să încaseze banii și să mă elibereze, dar respecta refuzul femeii valone), și, ca să nu lungesc povestea, chinuitoare în cazuri d-astea, m-a ciopîrțit amănunțit cu o bardă. Tulburător a fost că barda nu era alta decît aceea folosită de strămoșii mei, adusese bune servicii chiar și lui Napoleon, cînd i-o împrumutasem; la vederea ei, cu toate că eram bine drogat, n-am putut să nu tresar, ba chiar să lăcrimez istoric.

Pe cînd părți concludente ale trupului meu erau ambalate în hîrtie cerată, sufletul eliberat de griji și de amintirea valonei se retrăgea înapoi în pădurile nordului, căutîndu-și etapa următoare, fericirea, bunăstarea, adevăratele valori ale lumii, liniștea și preponderența.

Nu apucasem să mă întrupez lup (asta îmi și fusese dorința !) că un grup de vînători m-a încolțit sub trunchiul unui stejar și, nici una nici alta, voiau să-mi răpească pielea. După îmbrăcăminte și arme, mi-am dat seama că recăzusem în secolul de unde odinioară plecasem, numai că de data aceasta secolul acela nu-mi mai părea de neînțeles, îi cunoșteam obiceiurile, cultura, nivelul tehnic, dibuisem și stăpîneam metodele și stilul în care lucrează oamenii lui. Am strigat de sub trunchiul căzut, cu forță bazată pe experiență, că eu nu sînt un fitecine, că, dacă nu mă bucur de o instrucțiune ieșită din comun, știu măcar să apostrofiez, să șofez și să capotez, cum mi se și întîmplase în Italia tuturor posibilităților, și că vai de acela care va încerca să mă belească, vai de mama lui, vai de statutul lui de om, producător de răni vînătorești și consumator de carne vînată... Vînătorii care mă hăituiseră se descurcau minunat, pe cît mi-am dat seama, în problemele păcii și ale războiului, chiar în cele ale războiului de guerillă, erau însă proști ca noaptea în privința categoriilor filosofice, metafizica îi deprima, le ridica în față transcendențe insurmontabile. Ca urmare a unui firesc complex de inferioritate, și poate surprinși de faptul că un lup se dovedea atît de temerar în vorbire (și gestică nu cred că fusese mai prejos), și-au luat uneltele și s-au înapoiat cu coada între picioare la casele și nevestele lor.

După lup am devenit rîndunică, așa cum se poate lesne constata... Cursele n-au dispărut însă nici acum din calea mea, știu că îmi jinduiesc carnea o mulțime de răpitori. Nu-mi rămîne decît să sper ca, fără droguri, ciopîrțiri sau luări de declarații, să trec într-o zi în regnul obiectiv și rezistent al

obiectelor, în acest sens fac unele pregătiri, nu este fericire mai mare pe pământ decît să fii un serviciu de ciorbă, din alamă, cu încrustații mistice...

Vă mulțumesc pentru că ați și sesizat încotro mi se îndreaptă gîndul...

V. Aceste treceri succesive — și uneori violente — dintr-un regn în altul și dintr-o stare situațională într-alta, cu toate cîștigurile ei, cu toate importanțele anexări morale ce le urmează, mi se par încă destul de greoaie, încărcate cu inutile formalități și nesfîrșite complicații birocratice, spuse Aquila Reale Tramontani, și dăinuirea procedurilor învechite, într-o vreme cînd preocuparea pentru simplificare și economii a condus la soluții ingenioase pînă și pe lăcuste, e de natură să ne îngrijoreze. Am călătorit recent prin mai multe țări ale Europei, am survolat cum se zice continentul, și am fost impresionat de felul în care spaniolii, bivonii și retucii rezolvă chestiunile vamale, atît de obositoare în trecut și, de la un timp, ridicole în raport cu rezultatele. Vameșii lor posedă asupra-le mici aparate detectoare, care, plimbate pe partea exterioară a geamantanelor, înregistrează fidel, ca un aparat de fotografiat, întreg conținutul, forma și densitatea obiectelor, originea lor (cu indicarea precisă a fabricii și a orașului unde se află fabrica), valoarea lor etc. Imprimatul (sau poza, sau mai exact radiografia) este operativ predat biroului vămii, unde primește cîteva ștampile și semnături, apoi se introduce, fără alte operațiuni, într-un computer de mărimea radioului portativ. Prin unde electromagnetice imaginea se transmite aproape simultan la dispeceratul central din Alaska, unde 240 000 de circuite integrate, cărora li se adaugă un număr dublu de funcționari sîrguincioși, cu studii academice, trec neîntîrziat la analiza spectroscopică, metrologică și funcțională și, în mai puțin de opt ore, rezultatul, sub forma unei telegrame, se află limpede pe masa șefului. Un rînd de ștampile și o singură semnătură sînt suficiente pentru ca hîrtia să plece spre vama care a solicitat expertiza. Bine dispus, îndatoritor, întotdeauna cu o glumă pe buze, vameșul aflat în posesia datelor esențiale dispune deschiderea geamantanului, confiscarea baticului cu trandafiri, a periutei de unghii sau a parașutei pe care le-a achiziționat voiajorul, lichidarea obiectelor dispare și clasarea chestiunii.

Un aparat întrucîtva similar, poate chiar mai perfecționat, se utilizează la frontiera dintre Garonia și Media Cisalpină, unde o ușoară apăsare pe un buton e de-ajuns pentru ca o serie de ferăstraie discrete să taie subțire baloturile și coletele călătorilor, să extragă din interiorul lor biscuiții fără viză vamală, luminările de spermanțet interzise în țara vecină, subansamblele de camioane și tractoare pentru care se pretind taxe speciale, persoanele ascunse în rufăria de corp, sancționabile pentru indiferența lor la peisajul dăruit cu generozitate de gazde. N-am văzut, dar mi s-a povestit, că în alte țări, ca spre pildă Remarca și Rapetanul, funcționează un sistem și mai simplu: vamele tuturor țărilor de pe glob, în înțelegere cu furnizorii (magazine, depozite, producători) implantează în produsul achiziționat, încă de la cumpărare, o baterie minusculă ce pune în funcțiune, la momentul controlului, un sistem de alarmă. Vameșii nu mai au trebuință să studieze bagajele, căci bucata de șvaițer începe să țipe încă înainte de-a intra în aeroport, iar umbreluțele de damă, ascunse în căptușeala ghetelor, alarmează întreg orașul încă din clipa intrării trenului în stația de frontieră. E adevărat că pentru fabricarea bateriilor și a sistemelor electroacustice lucrează, în America și Europa, peste trei sute de uzine, în care sînt angajați aproape un milion de lucrători, important este că neplăcutele dispute de la vamă au fost înlăturate, trecerea cunoaște o mișcare fluidă, călătorii, ca și vameșii, sînt scutiți de-a purta discuții neprincipiale, tocmeala fiind o trăsătură a înapoierii.

Și, dacă așa stau lucrurile într-un sector atît de zbuciumat, ca vama, de ce oare n-am preconiza o simplificare analoagă la vămile văzduhului, prin care trecem cu doar noi știm cîte dificultăți? E o problemă metafizică, cu aceasta sînt de acord, dar e, în măsură egală, o problemă tehnică și, dacă prima rămîne neschimbată de la începutul începuturilor pînă astăzi, cea de-a doua se poate bucura de achizițiile recente ale civilizației...

Ridic chestiunea, n-am soluții. Vă solicit părerea, așa cum i-am cerut-o și doctorului Benonini, de dimineată; sînt convins că mai multe minți puse la lucru vor afla mai curînd cheia decît o singură minte, chiar dacă aceasta a mea provine, îmi pare rău că mă repet, din însăși marea tîgvă a lui Apis Orientalul...



VI. Vă somez să vă predați, cu armament și oameni cu tot! spuse Tintarius Pergolesi. A sunat ora răzbunării. Vorbele au devenit de prisos. Cerul e plin de stele. Curînd veți vedea cu ochii voștri cum morții ies din morminte, vulpile în stînga, leoparzii în dreapta, prepelițele și coțofenele la mijloc, toate vietățile vor saluta cu dese reverențe, reglementar, pe Domnul: nu va suna ceasul de treizeci și cinci de ori, și catapeteasma fabricii de manometre se va rupe în două (sau trei). Cuvîntul meu e cuvîntul definitiv, sintaxa mea e sintaxa germană modificată puțin după cea slavonă, luați aminte și vă sfiți! Și nu pune laba pe mine, Maiestate, căci de labă vei pieri! Și nu-mi face injecții, prea înălțate, căci de injecții vei binemerita. Și dacă veți continua să mă loviți, pace nu veți avea, jucării nu veți mai căpăta, lasă că veți lăsa o impresie deplorabilă, se va duce buhul de felul cum șofați buhaiul colocviului... Nu interveniți să-mi întrerupeți intervenția! Și cu acestea vă părăsesc de bunăvoie, trec în tabăra coleopterelor: cu ele și datorită lor, voi învia din morți, cu moartea pre moarte și cu premoniții corespunzătoare... Amen...

VII. Scurta alocuțiune a confratelui Pergolesi mi-a mers personal la inimă, spuse Presura Monforti-Merlini. Doar cîteva cuvinte și am și văzut morții ieșind din morminte, cîmpiile scoțînd flăcări, ceasornicele lumii luînd-o înainte... Ascultîndu-le, gîndeam cît de sugestivă e în fond limba păsăretului și a ierburilor. Bate vînt de primăvară, florile cîmpului încep să grăiască, soarele iese sfios din nori, pe dealuri pasc turme de mioare, foarte curînd ghiocelul cel armonios își scoate căpșorul de sub cuvertura ultimei zăpezi și, chiar mai înainte de-a se anunța la radio că s-a decretat solstițiul, apar pe ulița copilăriei poeți tineri și ferice, cu sacul la subțioară, cu zarzavaturi trufanda, ca și vestitorii primăverii, oaspeții caselor noastre, cocostîrci și rîndunele, bombonereasa Rodica, maeștrii făurari, în păduri nu mai trosnesc stejarii, în schimb dau cu toții fuga la pîriu să-l soarbă dintr-o sorbire și gata. Se spune că în asemenea împrejurări excepționale apar terapeuticele noi, și noi am constatat cu propriile noastre antene că acest lucru e pe deplin posibil, nu face ergoterapia într-un deceniu ceea ce rezolvă o zi caldă de primăvară într-o singură cursă a soarelui pe cer, tur-retur...

Printre păsări, maladiile moderne fac mai mult decât ori-cînd ravagii. Doar o scurtă plutire prin aerul dimineții, în zbor jos, de pe gardul de lemn cîinesc pînă pe streășina pavilionului și înapoi, cu o foarte contemplativă zăbavă pe portbagajul cu trapez al automobilului direcției, mi-a învederat atîta realitate, că vă pot povesti trei zile despre tragedia păsăretului și, dacă aș fi romancier, nu m-aș opri cu romanul fluviu decât la marea cea mare, în zona deltei, după ce v-aș inunda satisfăcător cu apele mele reci și adevărate. Mi se face penajul măciucă numai cînd mă gîndesc cîte se pot strînge într-un referat...

Am cunoscut scatii și pițigoi a căror fință s-a rupt în două, care se plîng că, în timp ce o parte a lor vînează musculițe, păpuși și viermișori, cealaltă parte întîrzie în nemișcare pe ram, cu sentimentul penibil că orice ar întreprinde e de prisos, pentru că e de-ajuns să se decidă a plonja în aer, și acțiunea s-a și transformat în trecut, în timp consumat; s-au cunoscut gugustiuci ce întîrzie să se împerecheze, reprezentîndu-și mult mai acut starea de sațietate de după drăgosteală decât impulsul instinctului, farmecul orbirii înflăcărate; am cunoscut rîndunei și rîndunele în pieptul cărora inima a încetat să bată, prea intens supusă examenului critic autodizolvant, și aceasta, pentru că, manipulînd de prea multă vreme conceptele universale, abstracțiunile, raporturile variabile între spațiul și timpul traversării lui (de-a lungul lungilor curse pe deasupra Mediteranei, cînd Grecia, Italia, Macedonia nu reprezentau decât derutante puncte de referință) au pierdut acuitatea receptorilor, dintre formele și culorile înțilnite nu mai rețin decât mîzgălitura unor linii paralele ce se scurg, fără noimă, mișcarea constantă a deplasării la înălțime le-a hașurat hărțile pe care le știau, ochii lor nu mai disting decât niște fotografii uscate, șterse, neprecise; într-o situație îngrijorătoare se află cocostîrcii și stăncuțele, creatoare prin anii 30 a neuitatelor baletе ruse, pentru care au scris muzică nemuritoare cei mai inspirați compozitori ai secolului, Stravinski printre alții... Zburau sus, în cercuri largi, aproape nu distingeai bătaia aripelor și efortul (considerabil), lunecarea lor pe decorul de mici nori argintii crea impresia unei mecanici celeste mai fine decât aceea a constelațiilor, rotocoalele se întretăiau egal și, urmărindu-le cum se petrec și se desfac, aveai senzația că cercul se dublează pe verticală, apoi se multiplică în toate direcțiile, șirurile în

vîrtej dăinuind pînă la a realiza în azur o uriașă sferă strălucitoare; acum acea mecanică de porțelanuri zburătoare s-a deteriorat, păsările inculte încurcă frecvent figurile, șirurile se rup înainte de-a rotunji cercurile, se semnalează prea dese ezitări ale flancurilor, care întîrzie să se replieze și pierde vizibil din eleganță și plasticitate. Fenomenul este explicat de faptul că auzul acestor păsări nu mai percepe melodia (se pare că și vînturile înălțimilor și-au diminuat intensitatea, lungimea de frecvență), reținînd doar ritmuri, și nici pe acelea fără discontinuități: căderile în poză, plutirea pe poante, marele șpagat au devenit un lucru rar, coregrafia ivrescă trădează o trăire interioară fragmentată, traumatizată, grevată de contradicții. Simptomatologii derutante prezintă rațele, dumbrăvencile, unele păsări de noapte, cucul și mierlele: din jocul și cîntul lor au dispărut notele de optimism, disponibilitatea, gustul pentru gratuit, adaptarea spontană la schimbările atmosferice. Am cunoscut o rață căreia apa îi producea repulsie, un cuc amuțit pe vecie, o cucuvea zguduită de sughițuri nespecifice, un stol de dumbrăvence marcate de o totală incuriozitate față de nou și, ca atare, cu o comportare caracterizată prin inapetență pentru viață și întîrzieri flagrante în luarea deciziilor. În locul vechilor figuri ludice, comportamentul unora dintre aceste creaturi se înfățișează ca scheme seci, parcă decalchiate după stereotipia gîndirii și acțiunii omenești — prea multe repetiri, prea sărace episoade cu adevărat inventive, prea frecvente locuri comune.

Dar cea mai îngrijorătoare evoluție mi se pare aceea a cucului, pentru că repertoriul lui, deja sărac, se reduce în prezent la un geamăt inexpressiv, monoton pînă la exasperare. Se știe că această sărmană pasăre debita corect o singură strofă, vers endecasilab cu rimă alternativă ba împerecheată, ba îmbrățișată, unitară totuși în structura ei. Nimic din aceste cunoscute trăsături nu mai revin în cîntul său, în geamătul său jalnic. Se pare, și fenomenul urmează să fie studiat mai atent în anii următori, că o anxietate pronunțată, cu frecvente stări de abulie și chiar de somnambulism, îl constrînge să întrerupă fraza înainte de dobîndirea unui sens logic, fragmentarea silabică, cu cezură adîncă, indicînd grave tulburări la nivelul scoarței... Este ceva similar cu efectul Perfil, obținut experimental prin șocuri electrice, deși cercetările ulterioare ne pot aduce surprize, căci cucul, cu toată apatia lui, continuă să manifeste —

la excitantele iarbă verde, atac al uliului, lună plină, lapoviță și ninsoare întîrziată — un interes mai accentuat, o neliniște înviorată, cînd își scutură penele și, într-un efort compensator, încearcă să parcurgă dintr-o singură răsufare strofa amintită...

Situația este cu atît mai tristă cu cît terapeuticele clasice s-au dovedit în aceste cazuri ineficiente (la 72 la sută din subiecții tratați în clinică, rezultatele au fost nule). Sedativele, curele prelungite cu meprobamat, băile scoțiene, drogurile antiepileptice și chiar tehnicile ce includ presura, acupunctura, constrîngerea fizică și anularea totală nu ne încurajează a merge pe căi bătătorite.

Colocviul nostru, dacă vrea să-și cîștige recunoștința pășaretului, trebuie să declare răspicat, în termeni lipsiți de orice echivoc, opinia că tratamentele naturale (armonia naturii aplicată sistematic în cataplasme, azurul pur sub formă de gargară, susurul apei de munte sub formă de aerosoli etc.) nu duc la rezultate sesizabile decît însoțite de o ergoterapie diferențiată, în cadrul căreia lecturile din marii oratori ai antichității, analiza morfologică, muzica concretă își au rostul lor bine stabilit. Cucii, tratați cu mici piese la clavecin, în timp ce li se indică noi modele la gherghef, cunosc ameliorări spectaculoase; graurii și ciocîrlanii, îndrumați să deseneze în aer liber, ciorile puse să se descurce în chestiuni delicate de grădinărie își recapătă încrederea în viață și încep, după cîteva săptămîni, să recunoască unele linii ale perspectivei eclipsate, unele rîme pe care ochiul nu le mai distingea în buruieni. O igienă generală îngrijită, o acurateță sporită a mediului, dialogurile regulate ale medicului cu pacienții, în scopul statornicirii unei încrederi în tratament, eventual o corespondență ușoară cu bolnavi de peste mări și țări — sînt atîția papagali brazilieni ce răspund cu plăcere la scrisorile trimise de pe meleagurile noastre — sînt factori ce contribuie la sporirea efectelor ameliorative.

Fără îndoială, o mai bună stare de sănătate va putea fi sperată după instalarea în cer a noului soare, agregat aflat într-o avansată fază de construcție, de o putere preliminară la cel puțin trei bilioane de megacalorii pe metrul pătrat, înzestrată cu un radiator suflant, cu un redresor ce exclude variațiile, sursă practic ineputabilă, cu pompă mecanică pentru refulare și cu cric pneumatic de săltare printre nori...

IX. Eu am să fiu cît se poate de scurt, spuse Curzio Erede, căci boala lungă, sărăcia păsărilor. Eu cred, măi confrate, că toată această plicticoasă pritoceală doctoricească și toate manevrele astea rafinate nu sînt altceva decît un moft scornit de persoane care n-au o treabă mai bună de făcut. Avem un dar nemaipomenit de-a complica lucrurile, ne place să dădăcim pasărea ca pe copil, și nu mai găsim cuvinte în dicționar ca să împodobim cu pene niște situații simple și răsperate. Apoi eu, măi confrate, nu stau să purec fiecare găină pe care o blegește melancolia, n-am timp să pipăi țîfna fiecărei bibilici. Răsfățul mă dezgustă și, dacă mă gîndesc bine, nici nu cred în realitatea maladiei. Eu iau de scurt persoana, 'o jumulesc puțin, îi belesc la nevoie ceafa și creasta lenevită, și-i zic răs-picat să se ducă unde o vedea ea cu ochii, că nu scapă cu bine din ghearele mele. Am tăvălit odată o ghionoaie de i-au mers fulgii, a înțeles madama că nu-i mergea cu lamentațiile tip Monteverdi, și sînt îndreptățit să cred că sclifosita a servit ca lecție întregii păduri. Eu plec de la ideea sănătoasă că părinții și bunicii noștri nu sufereau de nimic, nu se văitau nici măcar de durere de plisc, puneau pe masă un hoit atît de mare, spărgeau o ceapă atît de iute, înfulecau o varză atît de rotundă... Și le mergea, mulțumesc, minunat. Vremurile moderne, cu versurile lor albe, cu eseurile în doi peri, cu recitatori dezacordați și chitare despletite, cu grămada multilaterală de finețuri și bășici sufletești au stricat moravurile și au lenevit pipotele. Eu, măi confrate, tratez universal plîngerea și smiorcăiala, inclusiv cancerul, cu bătrînescul ceai de patlagină și, cînd recidivează, cu aspirină (Charles) Boyer. N-am treabă. Apoi să te prind eu, ghiorlane, că-mi vii cu certificat medical eliberat știu eu cum de-o coană dropie ahtiată după țigări americane, că te vede Joe sub chip de vultur! Un șut în... și-ai să vezi, pe bază de statistică, scăderea morbidității și urcarea longevității...

În încheiere: consumați ouăle numai fierte, beți numai apă de izvor, evitați aglomerația, împotriva rîiei folosiți cu încredere băile de sulf de la Sulfuroasa, purtați feregeaua cît mai strîns, eventual acoperiți-vă cu ea și ochii nu numai respirația, în lumea de azi deochiul rămîne o reală amenințare...

X. De bunăseamă, teoria evoluționistă s-a depreciat de tot, spuse François Lecocq, nici n-am văzut o mai mare înfrîn-

gere ca aceea suferită de biologii germani și englezi. Ultimele rezistențe ale acestora, în munții Bavariei, au fost zdrobite recent de tunurile, tancurile și aruncătoarele de flăcări ale noii școli creativiste franceze, în frunte cu incomparabilul Maurice Benoit, coaforul-filosof din Lyon. Am filmat cu aparatul meu căderea și risipa retrograzilor, rar în istorie o mai rușinoasă înfrângere! De-a lungul văii Rederului, la 30 de kilometri în amonte de Perinord, coloanele de căruțe cu coviltire, sutele de cai, cotigile și tărgile ce transportau boarfele neamului anglo-saxon pe jumătate nomad, au căzut într-o ambuscadă spectaculoasă și am tras o mulțime de cadre ce dovedesc că puterea argumentelor celor ce se retrăgeau în dezordine nu mai reprezintă decât o jalnică amintire. Francezii au atacat <sup>16</sup> de pe culmi, au surprins prin iuțea operațiunii, tunurile au bătut metru cu metru șoseaua, intervenția pușcașilor n-a avut ce alege din grupurile răzlețite prin pădure. A fost o vînătoare de evoluționiști ca-n peliculele americane. Francezii, care în mod obișnuit pierd toate bătăliile cîmpului deschis, dețin neîndoielnic secretul exclusiv al luptelor la cote înalte, nu le egalează nimeni pe lumea asta abilitatea, repeziciunea, inițiativa, lucru subliniat din nou de toți comentatorii militari ai gazetelor apărute în ultima săptămînă.

Au învins francezii, însă mai presus de ei a învins ideea că lumea a fost creată de Dumnezeu în șapte zile, așa cum dealtfel transmiseseră, încă înainte cu cîteva luni, agențiile de presă occidentale, care dăduseră și unele detalii. Aceste detalii, puțini cunosc faptele, le fuseseră procurate de mine, care îl întîlnisem personal pe Dumnezeu în drumul spre Damasc, într-o vineri — ultima vineri a lunii iunie — și, dacă nu luasem imagini, căci aparatul îmi era atunci la reparat, filmul importanței întîmplări mi s-a întipărit puternic în memorie astfel că mi-a fost ușor să-l derulez și să-l punctez cu observațiile de rigoare.

Drumul Damascului este, după cum vă este cunoscut, străjuit de bătrîni, înalți tufani ce răspîndesc împrejur un aer proaspăt înviorător, lucru care face ca mulți turiști, în ciuda asfaltului de foarte proastă calitate, să-l străbată, să-l caute. În vinerea despre care vă vorbesc, temperatura atinsese 47 de grade Celsius, radiatorul automobilului meu fierbea ca un ceainic; în aceste condiții, am hotărît să zăbovesc mai mult în pădure, să aștept declinul soarelui, eventual să-mi reiau drumul la căderea serii. Cum băusem toată ziua răcori-

toare, îndeosebi pepsi-cola, am simțit nevoia să mă egarez puțin pe potecile îmbietoare ale pădurii, să-mi desfăt ochii cu frumusețile sălbăticiiei și, în solitudine, să mă degajez onorabil într-un spațiu sfânt prin definiție. Tocmai înaintam spre un luminiș, când am zărit în razele piezișe ale soarelui un moșneag, nici prea înalt, nici prea voinic, puțin adus de spate, îmbrăcat într-o scurtă robă de in, strânsă la mijloc cu o centură roșie, purtînd pe cap o pălărie albă colonială, în picioare sandale romane cu legături de piele, pe umăr o baghetă de care atîrna o desagă cam ponosită. Înaintasem destul de precipitat spre copacul ales, și bănuiesc că pasul meu bruiase întrucîtva vastă tăcere; moșul însă nu mă auzise, ceea ce m-a determinat să cred că era surd bocnă, asta mi-a și sugerat să mă tupilez într-un boschet și să observ cum evoluează bătrînul, cum își rezolvă el chestiunile diurne, ce întreprinde. Undeva, în adîncul silvestru martela în răstimpuri un forestier.

Moșneagul înainta încet, senin ca bleul cerului, chipul brăzdat de riduri adînci nu lăsa să se citească preocupările, nevoia care îl mînase pe potecă nu părea să-l ambeteze. L-am văzut de foarte aproape: avea ochi albaștri, linia nasului, puțin acvilină, îi conferea un aer bonom dar decis, barba albă, lungă, îl asemuia acelor portrete realizate, prin intermediul Eurovi-zionii și a duhului sfînt, de către ultima generație a pictorilor franciscani, citeai pe acel chip fatiga lejeră, conștiința datoriei împlinite, detașarea de cotidian și pasager, indiferența supremă față de creația asupra căreia n-avea motive să mai revină, găsind-o certamente perfectă, deplin structurată, în bună stare de funcționare. Nici măcar un fir de angoasă, de maleză, de dorință de-a metriza firea, trăsătură atît de agasantă la conser-vatorii Luvrului, care, ori de cîte ori am vizitat muzeul și m-am oprit să pipăi un obiect, m-au fulgerat cu priviri de stăpîni inoportunați de curiozitatea slugilor. Dealtfel, aerul faché nici nu cred că i-ar fi stat bine bătrînului, în treacăt fie spus, deosebit de fotogenic...

Flanînd prin poienile răcoroase, moșul se amuza făcînd minuni ocazionale, retroversiuni recreative de școală, transformaționiste, atingînd cu bagheta diverse ființe și obiecte, ce se supuneau cu deosebită docilitate apropierii și intervențiilor sale. Am văzut cu ochii mei o ciupercă devenind pe loc cormoran, un sticlete parvenind la starea fabuloasă de pisică sălbatică, o viperă îmblănindu-se rapid pînă la a lua înfățișarea unei subtile

hermine. Dintr-un cuib de viespi a făcut o pereche de cai roibi de toată frumusețea, dintr-un bursuc a făcut o lișiță, dintr-un ied un elefant greoi, purtînd pe gîtul viguros o pagodă cu doi maharajahi și o cucoană, după purtări o englezoaică, ceea ce mi-a părut o aluzie încărcată de ironie. Parolist, consecvent cu atitudinea lui de ani și ani, intervențiile erau temporare (pentru că se aplicau unei lumi înjugată la carul grăbit al timpului) astfel că, îndată ce pasul lui înainta și mulțumirea se exprima suav sub pînzele umilității, vietățile obținute redeveneau ceea ce cu un minut mai înainte fuseseră... Nu sînt sigur, dar restabilirea și refularea mi-au părut că se dispensează de bagheta miraculoasă, la retrogradare moșul servindu-se de un mic aparat cu manivelă, căci tot timpul — în afară de răgazul destinat nevoilor, cum se va vedea — a tot învîrtit la acea manivelă...

Tehnologia folosită îmi era, în linii mari, cunoscută — din cărți, din unele mărturii — procesul îmi devenise și mai limpede după traducerea în franceză a cărții americanului Davies Edwardson, care lucrase o vreme în laboratoarele preaputernicului, aveam și unele informații despre posibilitatea restabilirii formelor, noutatea absolută mi s-a părut a fi următorul șir de operațiuni, cu totul și cu totul miraculos, cînd bătrînul, întîlnind un maldăr de deșeuri, n-a ezitat să-și utilizeze forța asupra-le. În numai cîteva minute, atotputernicul a transformat un bidon de ulei pentru motor într-un uriaș, înflorit smochin, o cuvertură uzată de învelit automobilele într-o gazelă suplă și jucăușă, cîteva mici piese de tractor într-o opulentă turmă de oi, cu cioban tras prin inel, cu cîini păzitori, cu măgar împovărat de ciubere, cu ambianță provensală emulativă. Ca și cum n-ar fi făcut destule, Domnul a frecat două lemnișoare pînă ce au început să fumege și, îndată, din gudronul lui a extras (cracare catalitică?) o cantitate impresionantă de mase plastice, cu ajutorul căroră, fără efort și etern senin, a confecționat o mulțime de obiecte de uz plăcut ca : capoate de ploaie, pistoale cu apă pentru copii, fructe decorative și rame pentru oglinzi, aerostate, decoruri de teatru, organe artificiale pentru chirurgia plastică și dentistica estetică, ambarcațiuni sportive, scări rulante, biblioteci pentru apartamentele mici și mijlocii, piste de decolare pentru supersonice, mitraliere de mare randament și fuzee cu mai multe încărcături atomice, papuci de casă (cu un design extrem de reușit). Am observat pe chipul bătrînului semnele unei mari satisfacții, căci se pare, în această



privință nu posedă o experiență prea lungă, tratatele consultate vorbesc — dar cît de neprecis, cît de evaziv — despre un șir degutant de eșecuri, de abateri de la normele de calitate. Ca și mai înainte, Dumnezeu cel adevărat a folosit convertizorul cu manivelă ca să restabilească ordinea primordială (mi-a părut că nu făcuse totul decît de dragul demonstrației). Un incident pasager a intervenit aici, asupra căruia nu pot păstra tăcerea: la reintrarea lucrurilor în firescul pădurii, mitralierele și fuzeele s-au dovedit îndărătnice, moșul întorsese de o mie de ori manivela și transpirația îi udase pînă la poale roba de in, dar armele ucigătoare refuzau să se supună. Poate s-ar fi supus (cine stă să se împotrivescă voinței de fier a Atoatefăcătorului?), dar de îndată ce primiseră forma și încărcătura criminală, mitralierele și începuseră să tragă, retezînd ca secera tulpinele din jur, ba lovind cu precizie chiar și un sat ce se întrezărea prin frunziș, în timp ce fuzeele izbucniseră spre cer, călătorind cu viteze fantastice, scăpînd de sub controlul ferm al creatorului; înapoierea lor de pe traiectoriile orbitale era o imposibilitate și, o clipă, l-am auzit pe marele operator înjurînd ca un porc. . . . Lucrurile s-au aranjat însă în ceasul următor, cînd lovituri înfundate au zguduit pădurea și șoseaua Damascului, semn că încărcătura căzuse și explodase undeva departe. Am înțeles, după felul în care stăpînul lumii a ridicat din umeri, că marele, înțeleptul corifeu al cerului și al pămîntului și-a asumat pe loc întreaga responsabilitate, a și găsit — în necuprinsa lui înțelepciune — o motivație plauzibilă și nu-i rămîne decît să redacteze un text acceptabil pentru agențiile de presă, la momentul oportun. Neîntrecut inventator de secrete, stăpînește desăvîrșit știința de-a manigansa secretele în favoarea intereselor superioare.

Și-a ușurat udul cu legeretă și detașare, la rădăcina unui copac, peste cuvertura unei inflorescențe de-o prospețime și un colorit dumnezeesc. L-am văzut de aproape, atît de aproape că, la un moment dat m-am temut că ploaia stîrnită de el mă va atinge. O mică decepție: alcătuirea prea-puternicului nu ne îndreptățește în nici un caz să credem că lumea ar fi fost creată după normativele și obiceiurile cu care sîntem obișnuiți. Altundeva îi stă, certamente, puterea. . . . Grandioase fapte, dar derizorii mijloace! Tocmai aici se află, după părerea mea, secretul extraordinarului său randament. Științific, lucrul e perfect explicabil: a creat în timpul săptămînii de lucru, printre



picături — duminica ar fi fost indiscutabil mai potrivită...  
Un muritor de rînd ar fi procedat invers...

În veci necunoscute rămîn căile Domnului...

L-am mai zărit cîteva minute, răgaz în care și-a încheiat cu deosebită eleganță prohabul, a trecut superficial un șervețel de foiță peste curelele sandalelor prăfuite, și a înghițit două pilule rubinii (Izochet-retard? Nitropenton?). S-a retras spre un pîlc de salcîmi și s-a făcut nevăzut. Nu peste mult timp am auzit un puternic zbîrnîit de motoare și un O.Z.N. și-a luat zborul spre soare.

Din pricina turbionului iscat și a luminii eclatante care mă orbise, n-am putut vedea prea bine aparatul; am reținut totuși amănuntul că îngerii care îl propulsau pe verticală purtau la mîna brățări în filigran și poșetuțe cu cordele, asemănătoare celor aflate în comerț, cu care anumiți băieți liber-cugetători replică la acostările inoportune și se apără de obrăznicii...

**XI.** După confruntarea tuturor informațiilor pe care le posedă serviciul nostru, persoana întîlnită de vorbitorul dinaintea mea în sus-zisa pădure, nu era Dumnezeu cel adevărat, spuse Laurent L'Oiseau, căpitanul de cursă lungă. Dumnezeu nu a mai fost semnalat de cel puțin cinci ani în arondismentul indicat, și vă pot asigura că există un sistem atît de bine reglat de semnalare a corpurilor zburătoare, că nici măcar o muscă nu poate traversa de pe o bucată de brînză pe-o pagină de gazetă fără ca traiectoria ei să nu se înregistreze, iar cutezanța să nu-i fie sancționată; aș putea adăuga că aparatele noastre sînt atît de sensibile și atît de pedante, că zburătoarea n-ar scăpa înainte de a i se lua exact gabaritul, viteza de deplasare, scopul misiunii, consumul, numele părinților, al membrilor familiei, data nașterii și a decesului, comportarea în serviciile pe care le-a ocupat, situația militară, convingerile religioase, preferințele literare, raporturile cu prietenii, femeile și animalele, devotamentul față de înaintașii zborului...

Avem date certe că individul care uda, și se va vedea curînd cu ce gînduri, tulpina unui copac și inflorescențele fără putință de replică, nu era altul decît un impostor. Circulă sub diferite înfățișări, cu trenul, vaporul, avionul sau bicicleta, se ascunde în orașele metropolitane sau într-un umil grajd de țară, se înconjoară pretutindeni de mister, apare, cînd nici nu te aștepți,



sub chipul unei fecioare superbe și, o dată, la Las Vegas, a curățat de bani pe cel mai încercat jucător, pentru ca, a doua zi, să fie întâlnit în Tibet, locatar de două săptămîni al unei chilii mănăstirești, bărbat ca mine și ca dumneata. Departe de sfințenie, eu cred că tipul e dracul curat: se știe sigur că a construit în numai zece zile Domul din Milano, pe care l-a împodobit cu statui, cu lucrări de orfevrerie neîntrecute, cu picturi, populîndu-i nava cu credincioși, zi de zi, timp de șase veacuri (în grupuri și individual). E adevărat că știe să transforme un obiect într-altul, inclusiv unele animale... Nici nu e de mirare, de vreme ce ține la Hongkong un atelier de transformări și renovări a produselor din piele; însă acestea le face absolut interesat, în goană după cîștig ușor, nemuncit. Agenții noștri din Guadelupa l-au surprins pe cînd, amestecat în mulțimea unei piețe, tocmai acționa asupra trupului unui hamal portuar și-l redase prim ministru al Marii Britanii, nefericitul transformat fiind împiedicat să protesteze, pentru că, în noua lui condiție, orice înjurătură lua forma nedorită a unor discursuri foarte îngrijite, din frazele cărora se puteau desprinde promisiuni de redresare a economiei britanice, precum și precizări ce semănau cu răspunsurile la interpelările din Camera Comunelor. Escrocul n-a cedat decît în fața furiei oamenilor revoltați: ei aveau nevoie, în această piață ordinară, de primarul localității lor, nu de premierul Regatului Unit... Somat să facă ceva în sensul dorinței lor, a băgat-o pe mîneacă, și-a făcut vînt cu brațele desfăcute și s-a înălțat la cer. Peste o oră era demascat în Norvegia unde, manevrînd o chitanță măsluită, încerca să-l tapeze pe-un lapon de bani de cinema...

Individul face adesea pe Moise sau Mahomed, umblă cu amenințări la adresa lumii, cu profeții false... De două ori a provocat mari ploi și inundații în California, a treia oară nu i-a mai mers: agenții noștri, alertați la timp, i-au dejucat planurile și l-au popularizat ca pe un înrăit care se joacă cu focul...

Pasagerile lui succese se datorează credulității și bigotismului. De aceea, revine ca o datorie cetățenească a fiecăruia din noi să-l semnaleze organelor polițienești sau să-l poprească (dacă există mijloace). Împotriva obiceiului său periculos de înălțare la cer, institutul central studiază proiectul unei plase de sîrmă ce va putea fi întinsă între cabluri și baloane captive, făcînd imposibilă decolarea și evadarea, din zona sudică a Europei pînă în nordul Americii de Sud.

**XII.** Noi discutăm și iarăși discutăm<sup>17</sup> aici o serie de chestiuni de minimă, medie și extremă importanță, dar abstrăgându-ne sistematic de la realitățile concrete, indivizi pragmatici profită de absența și indiferentismul nostru și ne ruinează ! strigă Condor Montecchi, renumitul armator din Livorno. Iată, continuă el fluturînd o telegramă, acum o oră ne-a fost spart depozitul de statui ! Se dă ca sigură răpirea Proserpinei ! Nu-mi vine să cred, nu izbutesc să-mi revin în simțiri și să apreciez proporțiile situației. Oricum, pot afirma în fața domniilor-voastre că asemenea catastrofă nu ne-a mai lovit de la dispariția fără urmă a Mușetelului și Măselariței, în ianuarie trecut. . .

De prisos a întinde comentariile. Să ne ridicăm degrabă cu toții, să telefonăm în toată lumea, să întreprindem ceva pînă ce nu va fi foarte tîrziu ! . . Vă mulțumesc pentru atenție. . .

**XIII.** Lăsați-l să se ducă, prieteni, știe cui să se adreseze și unde să caute, spuse Alceo Alla Spontini ; eu propun să discutăm împlinirea pentru că — așa cum ne învață clasicii — este mai important să vorbim despre statui decît să le pipăim și să le posedăm. Între noi și ele e o diferență nu numai de vîrstă, dar și de preț, și nimeni pe lume nu ne poate spune dacă au fost într-adevăr răpite sau au fugit singure din depozit, după lunga plictiseală la care au fost condamnate. Luați-vă sedativele, depănați în gînd numărătoarea Yoga și ascultați-mi cu răbdare spusele :

Într-un trecut nu prea îndepărtat, cînd încă eram om, am inventat la Lucerna un stîlp de metal cu care se putea sfredeli pămîntul. Ideea mă chinuise încă din copilăria cea fragedă, căci tatăl meu, pianist remarcabil, suferea cumplit că nu poate implanta picioarele instrumentului în podiumul de concert și, nefixat, pianul său aluneca, cînd era muzica mai frumoasă, fie în fosa de dinaintea podiumului, fie în sala înțesată de melomani. Bătrînul avea un burghiu foarte drăguț, piesă de o rară distincție, găurile pe care le dădea nu reușeau însă să pătrundă prin capac și prin ladă pînă în podea, pentru a fi trecute prin ele șuruburile, cablurile sau barele de oțel, forjate de însuși inginerul Eiffel. Îmi amintesc cît de chinuitoare erau strădaniile lui : pregătirea unui concert sau a unui recital îl împingea pe marginea nebuniei, căci trebuia să întrerupă

mereu repetițiile pentru a se ocupa de găurile niciodată profunde, uneori era nevoit să se prezinte în fața publicului obosit, nervos, încărcat de neliniști, mama și cu mine, martori ai eforturilor și înfrîngerilor succesive ne întrebam dacă nu va fi constrîns să-și părăsească într-o zi profesiunea. Sperasem ca un american să-l ajute, americanul nu s-a ținut de cuvînt.

Aveam zece ani cînd, din cauza instabilității pianului și a nereușitelor de a-l fixa în podea, inevitabilul s-a produs. Îl însoțeam pe tata la Salzburg, repetițiile concertului al treilea de Beethoven, cu orchestra din Viena (numele dirijorului îmi scapă) fuseseră programate la *Mozarteum* diminețile, înainte de ora opt. Cum n-am fost niciodată un matinal, mergeam la sală ceva mai tîrziu, dîndu-i răgaz bătrînului să-și facă fără martori încălzirea, gamele demonstrative, perforările. Am intrat la repetiție pe la 10. În fotolii nu se aflau decît directorul instituției cu secretara lui. Pe scenă, orchestra prepara uvertura la *Oberon*. Pianul nu fusese tras la rampă. Firește, am întrebat de tata. Mi s-a spus că se retrăsese în cabină, că avusese o altercație cu dirijorul, nu știu pe ce chestie, că a cerut îngăduința să reintre mai tîrziu. L-am căutat la cabină. Lipsea. O cabinieră m-a informat că ieșise, nu însă înainte de a-mi lăsa o scrisoare. Cu un scris foarte nervos, neobișnuit de lăbărtat pe pagină, tata îmi comunica hotărîrea lui de-a părăsi localitatea, de-a renunța pentru un timp la cariera lui de virtuoz, de-a se dedica exclusiv cercetării în domeniul stabilității și securității pianelor: «Plec în Franța, scria el negru pe alb, mă așteaptă acolo o mulțime de prieteni care îmi cunosc drama și care vor ști să-mi creeze condiții pentru studii. Ajut-o pe mama să înțeleagă exact ce s-a petrecut, speră alături de mine în grabnica mea restabilire.» Vederea mi s-a întunecat. La vîrsta lui, uzat de necazuri, plecarea era o aventură. Precipitarea cu care luase hotărîrea și acum încerca să și-o împlinească, faptul că nu-și asigurasă un înlocuitor ca solist al concertului, teama că ziarele, care-l prezentaseră cu neprecupețite laude, vor transforma întîmplarea într-un scandal, m-au forțat să intervin pînă nu e prea tîrziu și să-l împiedic.

L-am găsit în holul hotelului gata echipat pentru călătorie, înconjurat de cîțiva cunoscuți. Erau, după cum au sunat prezentările, persoane importante în viața muzicală contemporană: Herbert von Karajan, dirijorul orchestrei din Viena, Victor Procopiu, admirabilul creator al marilor baletе de la București,

sir John Barbirolli, o certă speranță a baghetei britanice, Frederic Chopin, al cărui nume de aur a poleit de mult cartea de aur a muzicii. Chopin sosise la Salzburg special pentru concertul tatei, îl însoțea o fermecătoare actriță din Danemarca, mult mai sensibilă, mai distinsă decât marea lui poloneză<sup>18</sup>, alături de care ne făcuse o vizită în primăvară. Toți încercau să-l calmeze, să-l întoarcă din hotărîre, să-l determine să-și reia repetițiile și să dea concertul. Alunecarea pianului, spunea Karajan, nici măcar nu e un fenomen nemaiauzit. De cel puțin două ori în lunga lui activitate i s-a întîmplat să-l vadă pe pianist călătorind cu instrumentul prin sală, a doua oară pierzîndu-l, ceea ce a creat o situație extrem de spectaculoasă, căci solistul continua să cînte fără să mai aibă în față claviatura. Am profitat de un moment mai calm spre a-i comunica tatei ideea salvatoare ce-mi venise în minte și o purtasem întreaga dimineață în adîncul ființei mele îndurerate: mă voi dedica ingineriei, nu mă voi da bătut pînă ce nu voi rezolva problema ce i-a întunecat lui viața și, dacă dînsul nu va mai avea cînd să se bucure de avantajele pianului ancorat în dușumea, va fi, presupun, fericit să știe că nici un pianist din lume nu va mai avea parte de transporturi nedorite și de căderi în fosă. Minune: demonstrația mea a fost convingătoare, din nefericire ea n-a putut evita inevitabilul, după cum v-am anunțat.

Karajan s-a întors grabnic la Viena, căci avea de susținut acolo o partidă de tenis cu campionul Spaniei, Chopin, cu daneza, s-a retras la polonezele lui, Procopiu a profitat de răgaz, ca să facă ceva cumpărături, sir John Barbirolli a luat avionul pentru Londra, unde era așteptat să dea primele sale meditații de oboi. L-am condus pe tata la *Mozarteum*, dirijorul (al cărui nume îmi scapă) a fost de părere că se poate trece peste repetiții, date fiind reputația și seriozitatea solistului, directorul instituției l-a primit cu brațele deschise, cu enormă cordialitate și cu bomboane spirtoase austriece. L-am trimis chiar din cabina radiodifuziunii un mesaj mamei, ca să-i spun ce se întîmplase, și cum, în cele din urmă, rațiunea învinsese. A fost bucuroasă că, după zece ani de nebuloase căutări, mă gîndisem matur la profesiunea de inginer.

Partea întâi a Concertului (într-o sală plină pînă la refuz) a fost excepțională: tata s-a întrecut pe sine, a cîntat înaripat și cu o precizie ce a uluit, părea că nicicînd n-a fost mai inspirat. Acel minunat *Alegro* pe care, copil neștiutor, îl simțeam ca o

sporovăială a unui elev cam zăpăcit, întrerupt de muștrările bolborosite ale pedagogului gata să-l cîrpească, a întrecut în strălucire toate așteptările: publicul a fost atît de entuziasmat că, împotriva obiceiului, a izbucnit în aplauze în chiar pauza dintre părți. Lacrimile bucuriei îmi udaseră obrazii și curgeau șiroaie în bărbia care tremura. Succesul acesta îl împărtășeam mai altfel decît altele, pentru că știam că acele momente sublime puteau să nu se înfiripe, dacă eu însumi nu avusesem ideea pe care am avut-o. Nefericită idee!

Înainte de-a vă povesti deznodămîntul, găsesc util să vă relatez, în cîteva cuvinte, evenimentele întîmplate de dimineață, o dată cu retragerea tatei din repetiții: cedînd rușinos șantajului și amenințărilor cu pîrjolul, guvernul austriac se făcuse nevăzut, creînd cale liberă armatelor lui Hitler să intre în țară și să o anexeze. Invadatorii se sprijineau pe-o coloană a cincea destul de periculoasă, acționînd îndeosebi în marile orașe din provincie, printre care Salzburgul. Cîțiva instrumentiști ai orchestrei, printre care concert-maistrul, făceau parte din echipele de șoc al organizațiilor subterane plătite de Berlin și, informați că ora anexiunii a fost fixată, s-au și grăbit să aducă în sala de concert armament și muniție, pentru a fi gata de luptă la momentul oportun. Materialul l-au ascuns în tuburile orgii și în cutia pianului. Se pare că încărcătura fusese apreciabilă, căci tata se plînsese de cîteva ori, la prima oră, de faptul că pianul, pe care își dezmoțise mîinile, spre deosebire de toate instrumentele pe care cîntase, nu lunecă la apăsarea pe pedale, și declarase că, din moment ce tot va porni la vale la o frază mai tumultuoasă, se teme ca greutatea să nu imprime lunecării o viteză din capul locului prea accelerată, care l-ar proiecta cine știe unde, poate chiar în scuarul din fața clădirii... Dirijorul luase observațiile acestea ca pe unul dintre capriciile obișnuite ale soliștilor zguduiți de emoție, în schimb concert-maistrul, după ce pălise, fusese văzut de secretara directorului umblînd sub capacul pianului și scoțînd de acolo ceva ce semăna cu o portocală, dacă nu chiar cu o grenadă de asalt. În fine, incidentul acesta se încheiase, tata părăsise repetiția, aparatele de radio din oraș difuzau proclamații către populație, în care i se cerea să păstreze calmul, invitînd-o să-și vadă liniștită de treburile, ca atare concertul nu era amenințat de înaintarea blindatelor.

După ce și-a frecat gospodărește mîinile, gest foarte îndrăgit de mama, pianistul a făcut semn dirijorului că este gata de-a

ataca partea a doua a concertului, acel adagio impregnat de poezie, care face deliciul firilor melancolice și arată, dacă mai era nevoie, cât de adîncă e gîndirea marelui Beethoven. Tata și-a ridicat brațele, și-a înclinat capul pe spate, ca și cum îl trăgea înapoi o mare, respectuoasă sfîciune pentru geniul ce îi încredințase secretele lui, după care a atins ușor claviatura... În acea clipă, am văzut sala fulgerată de-o teribilă explozie...

Forța explozibilului, suflul degajat au făcut zob pianul și pe pianist, primul rînd de violoniști, o parte din fotoliile de orchestră, împreună cu persoanele care le ocupau, și cîteva din balcoanele din apropierea scenei. Un fum gros a împiedicat rapida evacuare a publicului, care, în panică, a înregistrat pierderi în morți și răniți, cum au scris ziarele. Dirijorul a fost proiectat prin fereastră.

Secretara direcției, doctor în fizica acustică, care în timpul concertului a stat tot timpul sprijinită de un cadru al culiselor, a explicat explozia prin acumularea excesivă a vibrațiilor în spațiul închis al sălii, fapt care a provocat mici descărcări electrice în ebonita din care sînt confecționate unele piese constitutive ale pianului și a dus la detonarea încărcăturii. Directorul sălii *Mozarteum*, al cărui spirit de contrazicere a trecut granițele Austriei, a fost de părere că tatăl meu, pus pe arțag încă de la sosirea în localitate, purta cu sine, în buzunarele interioare ale fracului, o apreciazabilă cantitate de trotil, și cu greu a fost convins să arboreze pe frontonul clădirii steagul îndoliat pentru catastrofa ce avusese loc: pretindea, deșteptul, că hitleriștii sosiți să parafeze Anschlussul vor da o interpretare nedorită acestui trist semn...

Am spus la început că, la scurt timp după aceste întîmplări, am inventat la Lucerna un stîlp metalic de sfredelit pămîntul. Nimic mai adevărat, cu toate că indicasem Lucerna în loc de Heinebad, ca să nu mi se ia urma. Stîlpul meu era înzestrat cu sapă cu role, lucra cu lichid, la mari presiuni; o dată, în timpul experiențelor am înaintat atît de rapid, încît am simțit cum capătul de înaintare se opintește în Anzii Cordilieri și-i mișcă din temelii. Cum nu puteam părăsi Austria, spre a constata cu propriii mei ochi efectele forajului, și cum mă temeam că ocupantul va folosi stîlpul de sfredelit în scopuri militare, am ars documentația și, luînd un pumn de barbiturice, mi-am șters din minte formulele remanente. Fără doar și poate, invenția mea ar fi putut fixa pentru totdeauna pianele supuse



fenomenului de alunecare, dar tatăl meu nu se mai putea bucura de rezultatele ingeniozității și priceperii minții mele. Nu mi-a fost ușor să calc sfînta promisiune...

În anul următor, un suedez a brevetat un procedeu de stabilizare a pianelor de concert prin betonare, iar peste doi ani am suferit un accident de automobil. Înainte de-a fi pasărea agreabilă pe care o aveți în față, am fost o scurtă perioadă de timp crocodil de Gange, cu dungi galbene pe partea abdominală.

XIV. Pentru că fiecare a povestit cu detașare ce i s-a întîmplat pe cînd era om, spre a demonstra cît de jalnică i-a fost condiția și cît de joasă calitatea vieții<sup>19</sup>, am să-mi permit, cu îngăduința dumneavoastră, să înfățișez și eu viața mea de-atunci, după care vă voi solicita un bilet de voie să pot merge la culcare<sup>20</sup>, spuse academicianul Fernando Ptizzi, din Modena pe Spree.

Încă de timpuriu, am auzit vorbindu-se despre oameni și popoare care se joacă cu focul și cei care vorbeau mi-au dat să înțeleg că mai toate neajunsurile și mizeriile omenirii se trag din practicarea nepedepsită a acestui joc. Pînă la aceea vîrstă cunoscusem aproape toate jocurile clasice și mă lămurisem cît este de periculos fiecare, cum deformează el personalitatea și, mai ales, cum scoate el pe copil din circuitul productiv, rătăcindu-l în labirinturile falselor oglinzi. Un coleg de grădiniță bătuse cercurile, mînase caii trenulețelor liliputane, jucase arșice: devenit bărbat, alegîndu-și meseria de cofetar, n-a reușit (cu toate pedepsele la care a fost supus) să bată albușul de ou (telul îi răsucea oala, care se răsturna), iar cînd a fost să coacă cozonaci, a lăsat în aluat o mulțime de arșice și o linie de cale ferată, de care nu se putea dezbara. Un lucru și mai supărător i s-a întîmplat copilului unui vecin care, obișnuit să se joace poarca, măgarul cu samarul, crabii și creveții, capra, boul și vițelul, tăntălăul și neghiobul, a continuat să folosească numele acelor pasionante jocuri în relațiile cu partenerii, cînd s-a făcut mare. Partenerii, la început, i-au pus în vedere să-și modifice limbajul, dar el recidivînd, s-au supărat, au făcut ceva tapaj, au cerut satisfacție pentru ofensă la nivelul cel mai înalt. Băiețașul de altădată devenise ministru de externe și prelungirea jocului l-a costat pierderea slujbei. Cîțiva copii se jucau cu păpuși; cum se obișnuiește, îmbrăcau și dezbrăcau

păpușile în fiecare zi, le făceau baie, le culcau, uneori — când nu erau ascultătoare — târnuiau păpușile de păr, iar pentru vini mai mari, le decapitau. Când s-au făcut oameni mari, obiceiurile și plăcerile i-au urmărit: avînd de cercetat pădurea braziliană, ei s-au înțeles foarte bine cu membrii triburilor locale, i-au spălat și îmbrăcat, i-au culcat cu somnifere Hoechst, i-au târnut adesea de păr pentru micile lor neglijențe și incorectitudini. Localnicii, care se jucaseră și ei în copilărie cu păpușile și de-a familia, le-au răspuns pe măsură și, cu mișcătoare delicatețe, i-au supus, pînă la unul, operației de decapitare. În fine, un amic al meu s-a jucat pînă tîrziu de-a hoții și gvardiștii și nu era mobilă în casă sau tufă de arbuști în grădină din care să nu-și facă, în toiul luptei, fie tranșee, fie bastion, fie linie de apărare tip Maginot. Făcîndu-se om mare, funcționar important al renumitelor uzine Fiat din Torino, puterea și banii i-au permis să-și reia jocurile copilăriei, astfel că, înarmat cu grenade și pistoale cu repetiție și ajutat de alții ca el, și-a petrecut o bună parte a concediilor terorizînd instituțiile, jefuind băncile, sechestrînd personalități ale vieții publice, executîndu-le sumar.

O bună carte de pedagogie m-a luminat la timp asupra consecințelor jocului copilăresc, așa că mi-am rugat părinții să-mi interzică — sub amenințarea cu carcera — cercul, dam-bilușca, popicele și poarca. Părinții m-au înțeles și mi-au lăudat înțelepciunea, dîndu-mi spre delectare să le țin conturile fabricilor, să avansez oferte firmelor cu care aveam raporturi, să semnez contracte și să prezint, o dată pe an, bilanțul întreprinderilor. Dobîndirea unei vaste experiențe m-a condus la studiul economiei și al dreptului, exercițiile de adițiune și înmulțire m-au îndreptat spre statistică și marketing, clipele de răgaz, folosite intens pentru studiul populațiilor, m-au ridicat pe lespezile filosofiei. Când mi s-a învederat că unii se joacă cu focul, am lăsat fabrici, familie, tratate de drept, registre și clasoarele cu furnizori și clienți și-am plecat să cercetez cu ochii mei cum se practică acest joc, cu ce urmări.

Lucrurile se petrec mai puțin spectaculos decît mă așteptasem. Undeva, într-un poligon al Academiei Belgiei, plasat pe coasta oceanului, am urmărit un tînăr jucîndu-se singur cu focul. Individul grebla un teren înierbat, aduna frunzele într-un maldăr și apoi le aprindea. Frunzele ardeau la început cu flăcări întinse, după un timp flăcările se scurtau, dispăreau sub frunze

și le lua locul un fum gros, care inunda cu apele lui întreaga regiune.

Nimic grandios, nimic care să aibă implicații sociale, demografice, sanitare. Aș putea spune că jocul e chiar anost, m-am întrebat sincer ce satisfacții — din punctul lui de vedere — putea avea jucătorul. M-am înapoiat din Belgia copleșit de tristețe și cred că această tristețe s-a transmis și rîndurilor mele ce au alcătuit studiul publicat în *Annales* (XXI, 1942).

O anonimă mi-a semnalat un joc cu focul la paralela 36, undeva între San Francisco și Toledo. M-am grăbit într-acolo. Sub clinul unui deal am văzut un șir de căpițe de fîn sub care stăteau ascunse tancuri, rachete, ba chiar o flotilă de avioane grele de bombardament. Pe terenul care se deschidea în față, un fel de terasă plantată cu măslini și străbătută din loc în loc de panglica unor șosele foarte bine întreținute, se aflau cîteva barăci. Mi s-a spus că sînt hangare, că sînt pline ochi cu muniții, mai ales cu misile cu focoaase atomice. Hangarele nu m-au interesat, pentru că totul se înfățișa în deplină ordine și curățenie. Era să plec, descurajat de insuccesele ce mă cam urmăreau de la un timp, întrebîndu-mă îngrijorat ce voi scrie în numărul următor din revistă, cînd o întîmplare m-a condus la birouri. Acolo, pe cînd funcționarii se chinuiau să-și așeze semnăturile pe delegația mea, am zărit printr-o ușă întredeschisă exact ce mă interesa. Am dat buzna în încăperea alăturată și, clipă fericită!, am surprins mai mulți ofițeri care se jucau cu focul. Mi s-a explicat pe dată cum se joacă jocul și care sînt regulile lui: domnii ofițeri stau în cerc, cu brichetele de gaz în mînă, un arbitru dă la un moment dat comanda, toți participanții apasă pe declanșatoare. Unele brichete se aprind, altele nu. Se notează cu zece puncte reușita, se sancționează cu minus zece eșecul. La sfîrșit se face socoteala și cei ce pierd plătesc doi dolari pentru fiecare punct pierdut. Se joacă pasionant, «la jumuleală», cum e expresia militară. Mi s-a povestit că unul dintre jucători, lipsit total de noroc într-una din seri, după ce și-a jucat, pierzîndu-le, prăvălia, casa, soția și cățelușa adorată, ciudos și încălzit de băutură, s-a dus în camera de comandă și a vrut să tragă manetele ce pun în funcțiune bateriile de detonare a focoașelor. Colegii nu l-au lăsat, i-au blocat brațele; l-au potolit doar cu amenințarea că-i vor scrie și-l vor pîrî lui taică-său, preot anglican în Noua Anglie, om de-o severitate legendară. Manetele se manevrează relativ ușor, e

suficient să le tragi de sus în jos, pentru ca cele o sută de rachete să-și ia zborul programat spre principalele orașe ale Canadei. . . Jocul ofițerilor mi s-a părut neinteresant, ba aș spune chiar anost. Ce să pretinzi de la niște oameni însingurați, cu o imaginație potolită, plictisiți de regulamente și exasperați de scurtimea concediilor și a permisiilor?

Se vorbea insistent că guvernul unei țări latino-americane se joacă, de asemenea, cu focul. Am primit permis să iau parte la una dintre reuniunile cabinetului. Mi-a fost destul de greu să ajung la Belinda, capitala țării cu pricina, din cauză că străzile erau blocate de baricade și de chesoane răsturnate, de la toate etajele elegantelor hoteluri coloniale din centru se trăgea îndrăcit cu armele. N-am înțeles cine lupta, fapt e că n-am putut ajunge la ședință decît după ce un colonel binevoitor mi-a oferit un car blindat care să mă conducă printre ruine. Domnii miniștri tocmai se întorceau de la o execuție de rebeli, în curtea interioară a palatului, erau mîndri de răspunderile lor, unii declarau că scenele le produsese ră o mare poftă de mîncare și bufetul întîrzia să-și deschidă obloanele, alții regretau că, pe căldurile ce se întetiseră, trebuie să rămînă în fracuri și tunici închise la gît, ar fi dat dracului protocolul și s-ar fi aruncat în piscina care le clipoceă în urechi și le înnebunea vederea, în fața ferestrei. . .

În timpul reuniunii s-a jucat jocul Bengal. Figurile lui sînt destul de complicate, de aceea manevrele le fac soldați cu un îndelung exercițiu. Ei aprind bețișoare de santal, le agită prin aer și imaginează cu scînteile ce se aprind o mulțime de constelații artificiale de-o clipită, aerul umplîndu-l treptat cu arome extrem de plăcute, persistente. Nimic periculos nici aici, ba aș spune că jocul e chiar binefăcător, pentru că numai la cîteva minute de încheierea lui și a ședinței de cabinet, deschizîndu-se ferestrele, o duhoare de cadavre a pătruns în sala în care ne aflam. Santalul, se spune, are darul de-a dezinfecta atmosfera. În urma călătoriei, am redactat un raport în care mă declaram de acord cu practicarea acestui joc, menționînd doar că el mi se pare costisitor pentru buzunarele omului de mijloc (lemnul de ars se importă tocmai din Indii). Un rezumat al raportului urmează să apară în *Annales*.

Am mai cunoscut jucători cu focul într-o stîină din Tirol, într-o colibă din Anatolia, lîngă un zid din Saxonia, lîngă o apă curgătoare din Africa Centrală. Jucătorii își luau însă prea

în serios jocurile, unii le dădeau nu numai sensuri simbolice, ci și funcțiuni utilitare. Când ajungi să te joci cu focul spre a răscoace o mămăligă, chestiunea superioară se bagatelizează dintr-odată, te întrebi ce rost are, cui servește și de ce să nu eviți cheltuiala printr-un telefon la casa de comenzi a marelui magazin, plăcerea transferându-se la jocul telefonic — un foc electric de sonerie înflăcărată.

În încheiere: e minunat faptul că noi păsările și voi insectele nu vă dați în vînt după jocul cu focul. Periculos nu este, după cum ați văzut, dar nici foarte și prea amuzant. Oamenii au descoperit focul spre a strîni curiozitatea indiscreților, spre a pune pe drumuri, prin anonime, comisiile academice, de Cruce Roșie și brigăzile mobile, instituții ce nu-și văd capul de atîtea treburi.

Soția mea din timpurile de tristă amintire, cînd eram oameni, a sfîrșit într-un parc din Auschwitz, nu știu bine în ce împrejurări, acum e barză de Rin, trăim fericiți împreună, călătorim mult, visăm să devenim într-o viață viitoare bețișoare parfumate de santal...

XV. Studiile mele de filolog m-au dus la anumite adevăruri categoriale, spuse greierul dr. docent Violon da Gamba, și ele sînt cu atît mai importante, cu cît în pădurea noastră și prin livezi, păsările, plantele și insectele sînt încă puternic marcate de diferențele lingvistice pe care le-au cunoscut. Eu mi-am restrîns preocupările la aria artei, cu rezonanță în mediul silvestru și încă fertilă în actuala preocupare de-a distribui frumosul pînă și printre gîze, căci timpul liber ne permite ore de dilettantism și petreceri cu lăutari, remarcabile succese la pocnetul de bici și la capodoperele kitsch, scuzați-mi eufonia și euforia. Termenul ce desemnează pe artist în diverse limbi indică exact calitatea conceptului pus în mișcare într-o anume colectivitate. Astfel, neamțul (și aici avem cîțiva copaci din Germania de nord) numesc artistul *Kunstler*: doar pronunțînd cuvîntul, că și vezi înaintea-ți un tip miop, cu riglă și teslă în mîna dreaptă, extrem de îndemînică, cu șubler și micrometru în mîna stîngă, cu microscop, telescop, hîrtie milimetrică și mașină de capsat în celelalte mîini. Opera lui artistică îi seamănă: dacă e un peisaj, cîmpia se încheagă pe pînză în strînse coordonate dinamice, casele satului se înșiră dinamic în angrenaje

perfect îngemănate, copacii cresc egali, paraleli, dinamici în limitele nutriției clorofilice, masa lor lemnoasă se dezvoltă uniform sub cerul cu ploi dirijate, cu soare atent distribuit, dinamic; dacă e portret, personajul se prezintă măreț, înzestrat cu cronograf de precizie dinamic, cu cămașă sintetică, cu privire acută, corectată de lentile de contact dinamice, cu paloarea specifică a studiului, pe capitole și versete, al pretextelor lutherane, cu roșeață în obraz furnizată de vitaminele dinamice ale lui I. G. *Farbenindustrie*, cu trăsăturile neechivoce ale hotărîrii de-a învinge; dacă lucrarea este muzicală, rezultatul apare o mașinărie enormă și perfectă ca însuși cosmosul și o mie de nemți instruiți și-ar bate degeaba capul să mai afle ceva de adăugat sau de ameliorat la această superbă smîntîitoare...

Francezul îl numește pe meseriașul cu profesiunea asta *artiste* și, derivat: *artisan*. El înțelege că individul care acceptă să lucreze sub această firmă își pierde curînd seriozitatea și nu mai înțelege să facă nimic bun. Tipul astfel pervertit începe să-și irosească vremea ferestruind pietrele catedralelor, răsturnînd căldări de culoare și polisînd pînza pînă ce devine transparentă, îmbinînd țesături, marmură, păreri muzicale, pînă ce totul iese subțire și dantelat — spumă de bărbierit zeii. Spuneți *artiste*, repetați spusele, și veți obține un lucrător al văzduhului, iar *e*-ul mut sugerează cam ce se petrece în stomacul dicționarului care îl conține. Ascultați, în schimb, un marș militar franțuzesc și veți fi brusc înveseliți de acordurile lui desuete, de gramafon dogit, și veți rîde cu poftă de tenorul castrat care se dă drept zuav sau cuiraser. Francezii n-au fost nicicînd militari, războaiele le-au purtat victorios civilii, fetele de speța Ioanei cu Arcul și Mieta Pompadour. Soldații lor sînt niște *artificieri*, amatori de spectacole în parcuri, trăgători la fit cînd e să fie pe viață și pe moarte...

Italianul îl numește pe meșter *artista*, și vocala desemnînd femininul este un indiciu prea suficient că lucrările ieșite de sub mîna lui se înrudesec cu fagurele de miere. Un bărzăune italian e în stare să umple pereți cît zidul Romei cu scene și chipuri grațioase, cu mișcări de dans, istoria cea mai sîngeroasă capătă pe arcușul acelui *artista* o molatecă, adîncă, desăvîrșită și dulce desfășurare, ca și cum perfecțiunea însăși a catadicsit să se explice armonios. În nu știu care limbă turanică artistul e numit *cîrmîr*, și vă asigur că operele create de el seamănă

leit cu ce se aude și cu ce se citește; tot astfel se întîmplă cu termenul *hudojnic*, care e un produs hibridat obținut din *josnic*, *bicisnic*, *pidosnic*, *drojdie*, *bleg* și *grijanie*; lucrătorul numindu-se astfel, oricît ar fi el animat de bune intenții și ar avea cele mai favorabile condiții din lume ca să-și uvrajeze sentimentele, și cele poate cîteva idei, nu reușește să scoată decît ori piese monumentale, de natură să umilească Himalaia și să invite pe cei fără adăpost să le devină chiriași, ori mărunțișuri insistente pînă la plictis: cu o nucă într-o colivă nu se face parastasul. O armată de păsări îl ciugulesc de milenii pe Prometeu, dar haidamacul nu e încă în stare să ciripească o șansonetă de care să nu ți se facă rușine, un foxtrot de sîmbătă seara. Și dacă această categorie și-a atestat și consacrat acel termen *drojdios*, ceva șanse le-au dobîndit retorii lor, copioși ca și monumentele, provinciali pînă și la purtatul pălăriei: dă unuia permisunea să se scuze, să demonstreze de ce nu, de ce încă nu, că îți umple într-un sfert de ceas vagonul și tărăboanța și trecînd, în loc să claxoneze, țipă ca o pereche de șenile.

Cuvintele creează profesiunea, termenii îi fixează și le conferă (sau nu le conferă) har.

Eu atîta am avut de spus. Adresez din suflet un salut cordial păsăretului din țara lui Prometeu, succes pe ramură vulturului care-i ferfenițește divinului artizan ficatul! Vouă, vă strîng prietenește mîna și, de pe meleaguri înSORITE, nu vă sărut pe gură, căci desigur vă repugnă țepușile bărbii mele și obiceiurile *pidosnice* care ne amintesc omul.

**XVI.** Oamenii supraviețuiesc, acolo unde condițiile de hrană, de încălzire, de apărare și perpetuare le sînt încă favorabile — în insulele Bremont, în sudul Americii australe, prin grotele munților Loyd, în arhipelagul japonez — numai și numai datorită furtului sistematic pe care îl practică, spuse Simon din Argos, alias Simone Boccaferma.

**XVII.** Pe cînd eram constrîns să trăiesc sub înfățișare umană, spuse Simon din Trento, alias Simone Boccaferma, credeam cu inocență în integritatea și cinstea omului, reținînd

din lecturi și spuse numai elogiile la adresa lui. Miopia mi-o explic acum ușor: eram interesat să știu doar ceea ce-mi stimula evoluția; dacă trăiam în mijlocul oamenilor, produs al istoriei lor, implicat total în destinul speței, eram în mod firesc constrâns să nu privesc decît din interior și să-mi placă totul. Diogene se arăta încîntat de perfecțiunea borțosului său butoi, căci, neieșind din el vreodată, habar n-avea că pe dinafară doagele sînt putrede, cercurile ruginite, întreaga construcție pe cale de-a se face țândări, îndată ce se va rostogoli în prăpastia pe muchea căreia fusese sprijinită. Din interior butoiul se înfățișa drept lumea cea mai frumoasă și mai confortabilă cu putință, spațiul părea larg, iar cerul se adîncea la infinit spre orizont, etalînd toate culorile lui (ziua), aproape toate constelațiile lui (noaptea). Cînd dialectica naturii (în cazul meu un accident de automobil) a permis depășirea condiției oarbe și rușinoase și trecerea pe-o altă treaptă a ierarhiei biologice, devenind, după cum se știe, broască de baltă, unghiul exorbital, umiditatea și sîngele rece<sup>21</sup> mi-au îngăduit să văd realitatea cu alți ochi, să-mi dau seama că bălăcisem în eroare și nu înțelesesem mai nimic din ce trebuia înțeles.

Omul nu trebuie condamnat pentru asta, el e mai curînd demn de a fi compătimit. Logica ne-ar îndemna să-l ajutăm: să-i înconjurăm într-o zi butoiul, să i-l rostogolim în prăpastie, ca să nu rămîină din el nici amintirea, căci, dacă așteptăm ca doagele să se risipească singure, s-ar putea ca individului să-i vină în gînd să-și mai procure un butoi și apoi altul și altul, să umple cu ele prăpastia, ba chiar să se ridice deasupra, cu un nou turn Babel de doage și cercuri, lungind către un cer fals, pilonii unei erori condamnate a nu cîștiga niciodată înălțimea și perspectiva... N-o facem, desigur, de teama de-a nu rostogoli odată cu butoiul și conținutul lui, omul; el nu trebuie încă o dată pedepsit, după ce, reiese din toate faptele expuse aici, nu și-a ispășit încă prima pedeapsă... Eu zic să-l lăsăm în întunericul care îi face plăcere, cu grija numai de a-l opri să ne mai jefuiască, pentru că, am întîrziat să vă spun, această ființă cu o mare rază de acțiune, fură de rupe pămîntul...

Borfaș de rînd, individul folosește nopțile spre a-i ascunde nelegiurile: tot ce are și își dorește obține prin furtișag, în paguba noastră — a animalelor, a păsărilor, a insectelor nevinovate. Cîțiva gură-cască l-au văzut într-o seară urcînd în caș-



linga unui biplan și numai că n-au aplaudat ca proștii cînd și-a luat zborul și a zburat ca o turturea. Mîntea și experiența nu l-au luminat spre a-și da seama că biplanul semăna izbitor cu aparatele noastre: poseda aripi subțiri de liliac, gușă caldă ca a turturelei, cioc de acvilă, derivă de pește. . . Furtul ordinar l-a dovedit un pițigoi italian care a descoperit într-o casă din Milano planurile trase la heliograf de un complice cu numele Lionardo. . . Lupingul, picajul, vria, decolarea pe verticală au fost furate și ele și e locul să spun că acestea au fost posibile și din pricina lipsei noastre de vigilență: noul Diogene ametește cu vorba și promisiunile pe mulți naivi.

Ne-a furat idei valoroase privind submersiunea, săparea canalelor și a galeriilor subterane, construcțiile hidrotehnice, folosirea radarului, calcularea rezistenței la curenți și șocuri și multe altele. În domeniul industriei ușoare a aplicat proiecte pe care nu le-am păzit cu strășnicie, acum umblă îmbrăcat în textile de împrumut, se împăunează cu penele și blănurile animalelor, se hrănește cu fragedele tulpine ale feciorelnicelor ierburi, se apără de boli cu florile plantelor noastre înșorite, ba uneori nu se dă înapoi de-a ne jefui ouăle, fructele și sucurile. S-a bucurat pînă și de sărăcia trestiei, de-a lăsat-o doar cu golul rotund al tulpinei. Calic, ne ia de sub penaj chiar și frunzișul căzut, găinațul, gunoiul.

Jaful e de-a dreptul dezastruos în arte și lingvistică: cu cîntecul nostru, individul a împletit melodii romanțioase și chiar simfonii, cu culorile noastre a împodobit încăperi și sticlării, un confrate al brigandului nici nu s-a mai sfiit să-și numească simfonia *Cucul*, în timp ce un altul a confecționat o pasăre din bronz, dînd să se înțeleagă că înfruntă nerușinat întreaga speță a păsăretului. Cu performanțele înșiși ale păsărilor! . . . Limba lui e colorată și expresivă pentru că ne-a derobat de podoabele noastre — orăcăitul, lătratul, fluieratul subțire, mormăitul greoi, strigătul, bîlbîiala expresivă, stupitura vioaie, strănutul percutant. . . Nu e de exclus bănuiala că cineva dintre ai noștri — poate plopul, poate păducelul, deși eu înclin să învinuiesc mai curînd papagalul — i-au înlesnit accesul în Biblioteca paradisului, de unde a subtilizat toate dicționarele noastre etimologice universale. . . În fine, ne-a devalizat de verdele și galbenul lanului de grîu, de fermentația intestinală, de rara proprietate a cameleonului de-a se face nevăzut fără

a fi nevoit s-o ia la sănătoasă. Cercetați-i proverbele și fabulele și vă veți convinge că întreaga lui comoară de înțelepciune e transcriere cuvînt cu cuvînt a experienței noastre de viață, a moralei noastre fără seamăn... Bestia cu chip de om, leneșul scormonitor și în lături s-a înfruptat cu tot ce a dorit, el n-a adăugat nimic bunurilor jefuite, ideilor sustrase; s-a îmbogățit peste noapte ca o lepră, acum ne sfidează cu luxul și putințela sale...

Eu chem pe cei de față la luptă pentru recuperarea grabnică a obiectelor furate. Dacă sîntem hotărîți, nu ne rămîne decît să formăm un comitet, un secretariat operativ și, pînă la ziua răfuiei, să publicăm o gazetă.

Propun să încredințăm gazeta giștei de casă...

**XVIII.** Acum cinci ani, primăvara, am ridicat, împreună cu harnicele mele tovarășe, un splendid mușuroi pe marginea iazului dinspre Gloduri (la aproximativ 35 de kilometri de planeta Venus). Construcție splendidă, impunătoare, cu tot confortul unei locuințe moderne — termoficare, lift, spălătorii, garaje... După ce familia noastră, formată din trei milioane de persoane, s-a mutat în mușuroi, unde locuiește și astăzi, am ridicat, la îndemnul primarului, un monument măreț în cinstea constructorilor și a municipalității. Monumentul a fost, ca și construcția, lucrare colectivă și reușita lui deplină ne îndeamnă să continuăm a lucra cooperatist, plănuiind să creăm chiar anul viitor o piscină în mărime naturală, care să ducă în lume, prin salturi sprintene, mesajul nostru de complementaritate...

Monumentul nostru reprezintă o menghină ce ține în brațe un cocoș; menghina sugerează celui ce o privește ideea că soarele ne încălzește deopotrivă pe toți (toate), iar cocoșul strîns de cleștii ei — dorința noastră de optimizare, căci furnicile ard de dorința să devină primele obiecte ale viitorului regn — regnul obiectual visat de utopiști și de discipolii lor, gîndacii de Colorado. Menghina e atît de impunătoare, atît de luminoasă, semnificațiile ei atît de limpezi, că nu ne putem opri să nu o privim în fiecare zi, din față și din profil, să-i descifrăm fără încetare semnificațiile. Admirația noastră s-a transformat cu vremea într-un adevărat cult. Dacă n-am avea încă multe

proiecte de realizat, am face din acest cult o nouă religie... Să vedem, să mai studiem...

Cînd s-au împlinit zece ore de la ridicarea monumentului, am sărbătorit izbînda noastră artistică printr-o mișcătoare sărbătorire, prin fixarea unei plăci pe peretele mușuroiului. Am repetat ceremonia și la împlinirea a douăzeci de ore, dînd atunci și o masă, la care au venit, în semn de omagiu, și delegații ale omizilor, melcilor și lăcustelor codate. Stabilind deja o frumoasă tradiție, am plantat atunci o nouă placă evocatoare, cu litere săpate în marmoră de Carrara. Răuvoitorii — unii greieri vecini — ne-au povățuit să abandonăm obiceiul, însă noi am sărbătorit și a patruzecea oriversare, ba și pe următoarele, pînă la o sută. Fixarea de plăci ne-a emoționat și ne-a însuflețit, așa că am căutat să mergem mai departe în procurarea acestor înalte, nobile satisfacții. Pentru că monumentul s-a cam ruinat — timpul lucrează chiar și fără voia noastră —, am început să oriversăm (dacă pronunț a doua oară acest termen, să-l considerăm intrat definitiv în limbă) împlinirea unui număr de zile de la plantarea primei plăci, a celei de-a doua, a celei de-a șaptezecă și, de la un timp, oriversarea inscripțiilor în amintirea plăcilor... Un șir lung de inscripții amintesc ziua cînd monumentul nostru a început să se deterioreze, la o săptămîină, la șase luni, la un an...

Este o mîndrie pentru noi a vă aduce la cunoștință că astăzi nu trece o zi, nici măcar o oră, în care să nu sărbătorim, cu mese și cuvîntări foarte simțite și mișcătoare, împlinirea unei anumite scurgeri de timp de la punerea primei plăci, a celei de-a doua, a celor următoare, a dubletelor, tripletelor etc... Șirurile prietenilor care ne însoțesc aceste clipe de rememorare și bucurie au devenit nesfîrșite, avem probleme cu cazarea numărului uriaș al oaspeților, căci de la un timp iau parte la mese și la fixarea noilor plăci și animalele pădurii, precum și pelerini de la cei trei poli ai pămîntului, echipe de elefanți indieni și cete de pești ai Atlanticului și mării lui Behring. Fiind totul gratuit și onorific, nu se poate vorbi despre o industrie turistică. Onoarea ne costă și se estimează că ne va costa de o mie de ori mai mult în anii viitori, cînd vom începe să sărbătorim (punînd plăci aurite) sosirea primului vizitator, a primului gîndac, a primei libelule, a primei echipe de elefanți, a focilor... Avem multă bătaie de cap, sîntem ocupați de nu ne mai rămîne

timp să construim un nou mușuroi, dar pieptul ne este plin de sentimentul datoriei împlinite, iar malul Glodului — plin de plăci cu inscripții ori — și aniversative.

Scopul intervenției mele, spuse în încheiere Benino Formica, este de-a saluta o excepțională inițiativă, dar și de a convinge pe membrii prezentului colocviu să ne viziteze, să ne facă plăcerea de-a lua parte la fixarea unei plăci de bronz în cinstea așezării celei de-a opta plăci al celui de-al șaselea an al ridicării monumentului redeșteptării Furniciei transalpine... Festivitățile vor începe peste un sfert de oră și vor dura șapte luni.

## CARTEA A PATRA

*(Raport cu privire la pagubele pricinuite de domnii pacienți în pavilionul nr. 3, la direcție și cantină; propuneri de sancționare și despăgubiri; pretențiile Japoniei și măsuri de ergoterapie<sup>1</sup>)*

I. În calitatea mea de monarh absolut în pavilionul nr. 3, parter, în baza prerogativelor regale și împuternicirilor excepționale acordate de Dumnezeu și de cele două camere de gardă, am dispus efectuarea unei amănunțite anchete pentru elucidarea împrejurărilor ce au condus la dezordinile din ziua de 30 octombrie a.c., la conflictul dintre rîndunele și participanții la Colocviul păsăretului și insectelor, la ale cărui lucrări am luat parte, și care s-au încheiat cu invadarea Japoniei.

Imediat după ceaiul de dimineață, am văzut pe firele de telefon, în dreptul farmaciei, un număr de cinci pînă la șaptezeci de rîndunele. Aveam încă în mînă felia de pîine cu magiun, cînd mi-am dat seama pe loc că sosise delegația acestor păsări așteptate și m-a cuprins bucuria, știind că ele aduc lucrărilor noastre salutul insulelor de la Soarele prerăsare. I-am împărțit bucuria și satisfacția mea mareșalului, care se afla în cabina de la stradă, înaltul ofițer era încă acaparat de o convorbire telefonică cu orașul, abia mai tîrziu mi-am dat seama că, informat, se preocupa de luarea măsurilor de urgență corespunzătoare.

Pîinea cu magiun o dată consumată, am fost condus cu alaiul convenit la baie, unde noutatea era comentată de miile de participanți. Un cormoran m-a implorat să nu particip în acea zi la lucrări, că o să-mi pară rău, lucru căruia nu i-am dat mare importanță și pe care, acum după evenimente, îl interpretez altfel.

A trebuit să aștept mult timp, cu prosopul și periuța de dinți în mînă, pînă ce să se formeze alaiul obișnuit care să mă conducă la sală. Cînd, în sfîrșit, au sosit din dreapta escadronul de spahii și comandanții marilor unități, am auzit urale și

a trebuit să-mi corectez ținuta pentru scurta paradă matinală. M-au însoțit Caterina de Medicis, doi laureați recenți ai premiului Nobel, marele Clemenceau (ca întotdeauna spiritual), Gheorghe, omul meu de curte, și doamna care servește ecleruri la chioșc (grațioasă, încântătoare, ca un copil care a terminat recent Politehnica). M-au încadrat, de-o parte și de alta, pe dreapta, șirurile de cuiraseri, infanteriștii marini (comandați de un castor în vestimentație strălucitoare) și câteva grupe de zuavi. Am pășit în aclamațiile mulțimii cu pasul din regulamentul numărul 6 (marș de paradă, maiestuos, hotărât), am salutat de la înălțime, cum se cuvenea, m-am oprit în scuar cu intenția să iau în brațe un copil și să-l sărut, dar copiii nu sînt îngăduiți în perimetrul ceremoniei, am îmbrățișat o modestă soră de la tratamente. Un baset de la televiziune, inoportun și obraznic, mi-a întins sub bărbie microfonul, cerîndu-mi să le spun telespectatorilor lui cum mă simt. L-am mușcat scurt de mîină, pentru ca telespectatorii să-și dea seama singuri de starea sănătății mele. Am luat-o, eu și cortegiul, la dreapta, apoi iarăși la dreapta, și în câteva minute am urcat scările. Din partea participanților la colocviu m-a salutat un condor imperial, originar din Anzi, încredințîndu-mă unui translator care, m-a asigurat condorul, știe toate limbile păsărilor, inclusiv franceza.

Sala era arhiplină, ca la orice ședință de închidere. Caterina mi s-a plîns că lipsește aerul, neajuns înlăturat înainte de-a da eu vreo dispoziție, căci am văzut în același minut cum se aduc tuburile de oxigen și cum încep să lucreze pompele. O sală în care se adună mii de păsări, consumatoare la înălțime de mari cantități de oxigen, resimte întotdeauna lipsa aerului.

În acest timp, Anglia și Paraguayul au rămas tot timpul în expectativă.

La ora fixată, prezidentul ședinței, o ciocănitoare din sud, a deschis lucrările. Mi s-a cerut să adresez câteva cuvinte, am refuzat înclinînd ușor din cap, fiindcă aveam gura plină, nu terminasem încă de mîncat pîinea cu magiun. I s-a dat cuvîntul unui pescăruș din Groenlanda spre a lămuri câteva chestiuni privind schemele profesionale, sistemul corporatist al cocoșilor de munte și soluții pentru iluminarea dumbrăvilor și pădurilor, în speranța că energia electrică va diminua procentul de delincvență silvestră juvenilă, crimele și jaful. Am fost atent la enunțarea problemelor, nu însă și la dezvoltarea soluțiilor, din pricină că a trebuit să decelez o căpușă

ce se ascunsese sub aripa dreaptă și mă exaspera (în prima parte) și să mă ocup cavalierește de Caterina (în partea a doua) care nu mai înceta să cotcodăcească: regina făcuse un ou!

Referatul care a urmat m-a interesat foarte puțin, aproape deloc (vorbea un pițigoi carpatin) așa că am avut răgazul să studiez puțin sala. Barocul renovat mi s-a părut acceptabil, balcoanele au avut de câștigat prin suprimarea franjurilor și înlocuirea tapiseriei roșii; inspirată mi-a părut și înlocuirea lămpilor de cristal, meschine, cu candelabre de sticlă trasă, care, dacă sînt ceva mai ieftine, au în schimb avantajul că par enorme constelații și permit un ecleraj extrem de plăcut. În acest splendid decor, participanții — în costumele lor alese, de sărbătoare — dădeau colocviului un aer deosebit de distins. Am zărit în loje și primele rînduri de fotolii o mulțime de personalități remarcabile: o imensă plăcere mi-a făcut revederea cu Alceo Banieri, moștenitorul imperiului pinguinilor și porumbeilor rotați, actualmente înalt comisar la Geneva, Juanita Palma, superbă gîscă austriacă, mi se pare că lieder al unei grupări conservatoare, Carlo Giulio Penata, cu care am fost coleg la colegiul Cambridge, secția Rășchitoare, Viktor Vogel-Farbe, cunoscut brabete de Brabant, norocosul câștigător al cursei aeriene de fond Berlin-Singapore, Galina Precupova, cîntăreață pe streășina renumitei *Scala*, Felix Rotari, porumbel voiajor pe liniile Lloyd... M-au emoționat delegațiile de scatii, în tradiționalele lor costume naționale, elegantele dumbrăvence, mîndrele pajuri ale Aplilor, cochetele presuri, ibișii egipteni, un oarecare Colibri da Foresta Oscura, prinț argentinian, grupurile compacte de specialiști reprezentînd populațiile de albatroși, coțofene, papagali și mierle din țările mediterane, apoi, așezate în dreapta, solemnele bufnițe, cucuvele și stăncuțele ruinelor imperiului britanic (Scoția). O lume pestriță dar distinsă, gravă dar fremătătoare, rafinată dar pragmatică... L-am întrebat pe Gheorghe unde sînt insectele, colocviul interesîndu-le în bună măsură. Aghiotantul meu mi-a arătat un mic nor de țîțari plutind în pulberea de lumină a candelabrului central, apoi cîteva lăcuste ocupînd galeria. Printr-un gest discret (Gheorghe și-a scărpinat ușor umărul) m-a făcut să înțeleg că reuniunea e onorată și de ploșnițe și de purici și de speciile rare ale tropicelor. Într-adevăr, curînd am avut plăcerea să simt în preajmă prezența unei viespi și

a două muște de cal. Insectele formează majoritatea, m-a asigurat Gheorghe...

Lucrările s-ar fi desfășurat așa cum au început — calme, animate de dorința înțelegerii și colaborării, sub semnul optimismului — dacă nu soseau, venite din țări îndepărtate, câteva mii de rîndunele. În timp ce șeful delegației lor s-a și instalat la tribună, dezvoltînd considerații privitoare la condițiile specifice oferite lor de japonezi, stolurile au pătruns în sală, au invadat literalmente spațiul deja aglomerat, s-au așezat ciucure pe candelabre și lampioane, pe balustrade, pe spătarele fotoliilor, pînă și pe arabescurile de ipsos ale pereților. Nestăpînite, absolut insolente și gălăgioase, au făcut imposibilă audiența reprezentantului lor, umplînd ședința de rumoare și găinaț<sup>3</sup>.

S-a produs pe dată o oarecare tulburare, am văzut rîmele și gîndacii odoriferi ridicîndu-se și părăsind sala, un lăstun s-a adresat prezidentului<sup>4</sup> să intervină. Zadarnice au fost loviturile de ciocan ale ciocănitorei, larma a luat dimensiuni catastrofale.

Am folosit răgazul cerut de restabilirea ordinei și i-am desfășurat Caterinei un scurt reportaj al recepției din ajun, cînd m-am întreținut cu primul ministru al republicii Bursaca și cu reprezentantul apostolic al Sfîntului Cuib, oferindu-i reginei boabe de grîu și firimituri de pișcoturi, pe care ea le-a ciugulit cu plăcere, însă puțin îngîndurată. I-am dat să ciugulească și câteva drajeuri de teperin. Mi-am potolit și eu foamea și iritarea cu o felie de pîine cu magiun, strecurată într-o mapă de serviciu de aghiotantul Gheorghe, după care am ciugulit și eu câteva semințe. Aparteul cu Caterina m-a răpit, astfel că n-am fost atent ce s-a întîmplat în sală, fapt este că, ridicînd ochii, m-au izbit scene de o violență nebănuită: roate mari de păsări patru-lau sub cupolă, ce se desfăceau ca să se arunce în picaj și să jumulească din zbor păsăretul mărunț, mii de vrăbii, rîndunele, sticleți și mierle se atacau și se loveau cu răutate umplînd aerul de un clocot de bătălie. Aș fi spus că sînt din nou pe cîmpia de la Eranto, că atacă cavalerii înzăuați, dar lupta se dădea la înălțime și nici urmă de platoșe și zale, căci fulgii și penele vorbeau de la sine despre vulnerabilitatea combatanților. Aerul se îngroșase de scamă, parcă un vagon de bumbac ar fi fost răscolit de o fermă de găini rășchitoare, urcînd pînă în tavan troiene de puf și de pene; era imposibil să distingi



prin ninsoarea groasă cine atacă și cine se apără, cine învinge și cine se predă.

Nesăbuitul de aghiotant, afectat de faptul că uliii, ereții și acvilele întârziău să intervină, a alergat după o pușcă de vânătoare, a revenit într-un suflet cu ea și, ochind candelabrul, a tras rapid cele două focuri ale armei. Am văzut cîțiva delegați căzînd în vrie din înălțimi, am fost mișcat la vederea singelui îmbibînd mocheta, m-au zguduit zbaterea aripilor lovite, spasmele morții, nemișcarea din urmă, însă m-a umplut în același timp de revoltă faptul că, venit de nu știu unde, un ogar de vînătoare s-a repezit să înhațe păsările muribunde și să le aducă pe rînd la picioarele mele... Intervenția cîinelui în lucrările colocviului păsărilor mi-a părut de neiertat.

L-am chemat pe Gheorghe, i-am exprimat reproșul meu formal și, cerînd să-mi predea imediat pușca, l-am trimis la mareșalul porții, să-l închidă sau să facă ce-o vrea cu el. Am fost atît de supărat, că mă mir cum de mi-am stăpînit nervii și nu i-am descărcat pușca în aripă. M-am liniștit curînd cu o felioară de pîine cu magiun, medicii au dreptate să recomande drept calmant puțină hrană, după care am ciugulit semințe împreună cu Caterina, tulburată și ea. Regretabil că se pot produce asemenea scene, nu mai de mult decît alaltăieri asistasem la o scenă tot atît de respingătoare, în timpul Convenției animalelor și peștilor.

În fond, conflictul pornise de la vorba necontrolată a unui nagîț care, spre a restabili liniștea, le apostrofase pe rîndunele spunîndu-le că sînt agenți năimiți ai japonezilor, cozi de topor (de rîndunică) și călăi ai coloniilor de melcișori. Rîndunelele răspuseseră (tot necontrolat!) că năimiți sînt maică-sa și taică-su și struțul care i-a botezat; păsăretul cel mult a intervenit cu blesteme la adresa rîndunicilor; li s-au alăturat, cu ură și mînie, acvilele ce, dacă ar fi avut atunci la îndemînă bomba atomică, ar fi aruncat-o fără ezitare asupra insulelor japoneze.

Liniștea și ordinea au fost restabilite, lucrările și-au continuat cursul. Dar ceea ce fusese interesant se consumase: toate păsările ascultau intervențiile cu mare neatenție, rîndunelele, după ce au pronunțat salutul lor cordial, plecaseră în țările calde (în Japonia), provizia de semințe și de pîine cu magiun se epuizase, Gheorghe stătea la popreală sau poate mareșalul îl trimisese după țigări. Am consultat-o pe regină dacă crede

că mai poate suporta plictiseala, ea mi-a răspuns că, după ce mai face un ou, e dispusă să plecăm.

Curînd am decolat, am zburat ușor pe deasupra capetelor, am admirat încă o dată felul cum au fost restaurate lambriurile sălii și, găsind un ochi de geam deschis, ne-am retras cu largi, maiestuoase bătăi de aripi.

II. Cînd sîngele e inundat de adrenalina suprarrenaliei iritate, pulsul atinge valori înalte, îngrijorătoare, și recomandabil e să se provoace o acțiune care să aibă valoarea unui act relaxant. Ura se stinge cînd sare supapa și aburii toxici se risipesc. Oamenii știu să se răcorească la timp, evită congestiile și infarctul dînd palme, lovind orbește unde văd cu ochii, trăgînd, ca Gheorghe, cu pușca, declarînd și purtînd războaie. În această privință sînt de admirat.

Păsările colocviului păsărilor s-au orientat asemănător (este cunoscut simțul lor de orientare). Telegramele din cursul zilei mi-au adus vești despre toate cele ce au urmat. Curînd după plecarea mea, lucrările s-au suspendat (la propunerea unui papagal, care a fost de părere că nu se poate trece ușor peste ofensa primită) și s-au format pe loc detașamente de asalt. Rîndunelele trebuie să plătească, a declarat un general, Japonia, care le ține pe vechi state de salarii, trebuie pedepsită, a adăogat un plutonier, dacă cumpăna lumii a tras într-o parte, e de datoria noastră, a soldaților, să punem sîngele și penajul nostru în balanța dimpotrivă, spre a reechilibra lucrurile, a spus un soldat. Crucișetoare cu furnici, tancuri conduse de bondari și viespi sălbatice, o infanterie marină de scarabei și greieri și o flotă aeriană formată din mii de efemere, condusă personal de admirabilul Bonifacio Ephemera, conte de Bidonya, s-au îndreptat spre Japonia imperială și, către seară, depeșele agențiilor de presă și transmiteau debarcarea, invazia, reportajele primelor lupte.

Am rămas treaz toată noaptea, fascinat de rapiditatea cu care se acționează, fără mare poftă de mîncare: abia de-am ciugulit cîteva rîme dintr-o farfurioară.

III. Război, egal jaf. Asta știam din cărți, mai ales din volumele *De l'inégalité parmi les fourmies* și *Grandeur et déca-*

dence de Lili Putaine. Telegramele de dimineață mi-au adus la cunoștință, spre surprinderea mea, încetarea ostilităților și retragerea forțelor invadatoare din insulele japoneze. Mai lung a fost drumul pînă la teatrul de operațiuni, decît războiul.

Am văzut prada de război. Un graure și-a adus mașină Toyota, o codobatură sîrmă de împletit pentru garduri și coțete, o gîscă aprinzător automat de aragaz, un brabete două seturi de transistoare, o coțofană combină radiofonică și blănuri, un botgros o bormașină, un sticlete o stație pentru observații meteorologice, un cărăbuș o hartă a Indiei, un țințar o tipografie, un vultur pleșuv o păpușă, o gaiță un aparat de ras, un penguin un pistol cu apă, o găină schiuri de performanță, un corb o pereche de șoșoni și ochi de sticlă, o bibilică benzi transportatoare, benzi de magnetofon și nasturi.

Mi-au fost dăruite din materialele capturate: o pereche de cercei cu diamante, un briceag tip pește, o lampă răscoită (cu petrol), un pateu cu icre de Manciuia și o iapă arabă. Cerceii i-am transferat Caterinei.

IV. Am convocat de dimineață colegiul cronicarilor și, în trei cuvinte, i-am pus pe băieți la treabă. Mi-am exprimat dorința să văd o mare frescă a războiului de la Soare prerăsare. Cu cifre și fapte. Nimic despre captură, numai gloria și eroismul. Un istoric mi-a spus la despărțire: « să trăiești! » semn că ceva mi se pregătește. Mă tem să nu mă mistifice.

V. În drumul lor spre Japonia, rezultă din ultimele informații primite, detașamentele de asalt au răsturnat paturile, au sfărîmat dulapurile și, traversînd la cantină, au provocat importante distrugerii de veselă și personal. Sînt pagube importante și la direcție, unde păsările înfuriate au spart macheta stabilimentului (scara 1:500), au devastat biblioteca și au vrut s-o siluiască pe secretară. Către sfîrșitul invaziei, cîțiva ciocîrlani cu moț și un gîscan au spart vitrina cu realizări de la intrare, însușindu-și un tensiometru și un clistir.

VI. Japonia nu cere despăgubiri. Cantina, în schimb, ridică mari pretenții. Secretara direcției a cerut transferul.

Pină la noi dispozițiuni, se suspendă cinematograful de miercuri. S-a dat plecarea unor păsări mici <sup>4</sup>. Se va înăspri programul de gimnastică, introducându-se numeroase noi figuri de zbor și cădere liberă. La atelierele de recuperare se vor introduce operații noi: umplerea pernelor cu puf, scrisul caligrafic. Orele de muzică se vor completa cu studiul sistematic al fluieratului și, pentru cei deosebit de dotați, studiul croncănitului. Pentru festivalul anual se va pregăti piesa *Cîntecul păsărelelor* de compozitorul Janequin <sup>5</sup>.

Disciplina și ordinea vor fi desăvârșite, în pavilionul 3 nu e permis să se audă nici măcar musca.

VII. Ieri m-am încoronat, încununându-mi capul cu o oală splendidă — metal compact, bine rotunjit, cu mâner pe dreapta. Caterina m-a sărutat. Am simțit că se revarsă asupra îmbrățișării noastre întreaga istorie zbuciumată a păsărilor. Uzi și fericiți, ne-am retras în pățul, căci a venit și pentru noi vremea cuibăritului...

## CARTEA A CINCEA

I. Într-adevăr, « sublima metamorfoză », cum o numește Alois Krauss, adică trecerea de la condiția de biet om la aceea de măreț dobitoc, mai apoi de ușoară pasăre și insectă și, în sfârșit, la minunata și de mult râvnita stare de obiect, spuse Conrad Abricht, departe de-a fi fost o înaintare agreabilă, ca plimbarea unui gurmand prin pateurile cu ciuperci, apare, acum cînd am traversat-o cu toții, mai curînd o trecere pe sub furcile caudine, pentru unii grotescă și buimacă, pentru alții agasantă ca un cui în pantof, pentru cei mai mulți de-a dreptul penibilă și dramatică. Ce greu e să te desprinzi de masca lipicioasă a omului ! Un văr de-al meu, inginer de tulumbe pentru vidanjarea canalelor, cu numeroase succese prin expozițiile de peste ocean, vizitase într-una din călătoriile sale o celebră grădină zoologică și-i rămăsese gîndul la o blănoasă și ageră mangustă ce răpusese, spuneau paznicii, cîteva duzini de șerpi veninoși. Ura de copil șerpilor, îl torturau furtunul și tuburile cu care era obligat să lucreze, ba avusese de suferit ofensele unui sorb șerpuitor de mare capacitate care, pe cînd se evacua apa dintr-un tronson al tunelului de la St. Godard, îl trăsese din greșeală în pîntecele său, îl frămîntase și-l digerase prin intestine noroioase și întunecimi infernale, redîndu-l vieții — într-un lac de refulare, în apropierea mării — numai piele și os, de parcă trăise o mie de ani sub dușuri scoțiene. Își pierduse mult timp din viață inventînd și brevetînd mașini de retezat furtunul și salamul, de scurtat conducte, de întins mațe, cabluri și chiar sfori de colet, studiasse pînă la epuizare comportamentul șerpilor de toate felurile, aflase antidotul veninului celor mai periculoase tîrîtoare, devenise un explorator temerar al canalelor subterane ale marilor orașe, cărora știa

ca nimeni altul să le fisureze pereții și să le spargă mufele și manșoanele, era la un pas de premiul Nobel, în urma adaptării de rotile șarpelui boa, după ce fragmentase fiara în mod corespunzător, alcătuiind din ea vietăți cu cel mult trei vertebre, plăcute la rulaș și înfățișare, amatoare de jocuri prin grădină, supuse cînd era vorba să fie sacrificate, gustoase în mîncare, cu usturoi și oțet, mai ales rotilele<sup>1</sup>...

II. Dar ura împotriva șerpilor dăinuia în inima lui cîndva speriată, era încredințat că de șarpe și venin va sfîrși, jurase<sup>2</sup> să nu mai doarmă pînă ce nu va șterge de pe fața pămîntului urmele sinuoase ale acelor jalnice animale. Nu-și putea realiza gîndul decît dacă ar fi devenit mangustă, abilă a descoperi ascunzișurile dușmanului, imună la atacurile cu venin. În treacăt fie spus, ați văzut și dumneavoastră cît de persistentă este ura, ea se păstrează mai bine decît oricare alt produs al naturii omenești; carnea, untul și zarzavaturile se degradează în cîteva săptămîni, chiar ținute în frigorifere drastice, ura rămîne nealterată în orice mediu și la orice temperatură, uneori nu-și schimbă calitatea nici într-o sută de ani. Se spune că un băiat a jinduit o acadea din coșul unui bătrînel cu barbă și ochelari de sîrmă, sprijinit de gardul școlii, și, neavînd bani, s-a hotărît să o fure. Moșul a prins la timp mișcarea, l-a pîndit și, cînd băiatul a întins mîna, l-a plesnit peste ea. Pofta oarbă sancționată devine cu vremea o forță mai înfricoșătoare decît turbarea rîurilor în timpul ploilor torențiale. Băiatul pofticios s-a făcut mare, ani în șir a învățat sînguincios știința militară, și-a convins semenii că Europa trebuie să trăiască în glorie și nu ca o învățătoare pensionară ce n-are un cartof să-l prăjească în loc de friptură, oamenii l-au delegat să facă precum a gîndit, militarul s-a lăsat la vatră și s-a ridicat în rang de cancelar<sup>3</sup>. Acadeaua colorată de odinioară i s-a urcat ca o stea călăuzitoare deasupra frunții înguste, și cît ai zice pește, a cucerit Europa dulciurilor, malurile vecine, gloria ce stătuse ca un tort pe cer de secetă și n-avusese ocazia să se împartă. Stăpîn absolut pe pămînturi, ape și văzduhuri, supraomul n-a stat o clipă pe gînduri să-și ia revanșa: a ucis sau deportat pe toți bătrînii cu barbă și ochelari de sîrmă și a dat tuturor celor ce l-au urmat cîte o acadea asemenea acadelei ce mustea triumfător și cu sclipiri de sînge pe boltă. Bineînțeles, acest soi de

forme plastice ale urii sînt rare, ele vorbesc însă despre înălțimea (tipul era scund), tenacitatea (destul de nearticulată în multe acțiuni), puterea (pînă la urmă, cum era și firesc, a mierlit-o, căci unul i-a tăiat limba), dorința de întindere peste pămînturi (s-a mulțumit și cu o palmă de țărîină deasupra) și alte virtuți nepieritoare ale oamenilor...

III. Așadar, vărul meu nu mai mîncă și nu mai dormea, chinuit de dorința de-a deveni mangustă. El, care făcuse multe invenții, nu reușea să pună la punct aparatele în stare să-l transforme: unul ce urma să-i croiască labelle din față îi strunjise din greșeală mîinile pînă ce acelea semănau cu două bețe chinezești de mîncat orez și, datorită lor și unor aranjamente ale maică-si, mătușa mea bună, dirijase două concerte la Carnegie-Hall, un altul îi crescuse pe spate o blăniță, însă materialul se dovedise de foarte proastă calitate, se rosea repede și, bietul băiat, aproape dezbrăcat, putea fi luat oricînd drept șoarece și mîncat de pisici; un al treilea dispozitiv îi modificase capul și trăsăturile, numai că nu știu cum lucrase, că ochii îi luceau ca ai cobrei, în timp ce cuvintele îi ieșeau șuierate din gura foarte mult îngustată, siflantele exasperîndu-l. Nefericitul s-a aruncat într-o noapte într-un puț de pe moșia părintească și țărani au văzut, pe cînd dădeau fuga să-l salveze, cum din adîncul pămîntului, pe jgheabul de piatră, iese și se face nevăzută o cîrțiță. Micul animal tîra după sine un metru de croitorie, ceea ce a fost o dovadă indiscutabilă a identității persoanei și preocupărilor.

Am deplîns, împreună cu familia, nereușita vărului meu, pînă într-o zi, cînd un post de radio a transmis un interviu cu cîrțița ce dorise să fie mangustă: declara, printre altele, că nu regretă întorsătura lucrurilor, că acum vede limpede unde a greșit și lucrează pe brînci la un aparat care să-l facă, într-un răstimp preliminar, fluture cap-de-mort, dacă se poate cu motor în doi timpi, de mic litraj.

IV. Înainte de a vă povesti cum am procedat eu ca să scap de mizerabilul trup omenesc, am să vă mai rețin cu situația unui cunoscut al meu, pe nume Blaise Pascal, un franțuz foarte original, înzestrat cu o putere de muncă ului-

toare, priceput într-o mulțime de meserii, spuse în continuare Conrad Abricht. Individul, după multe încercări de laborator și în câmp deschis, și-a dat seama că acționează zadarnic, că trecerea dincolo nu e posibilă atîta timp cît operațiunile de transformare privesc numai corpul, de aceea și-a îndreptat în special atenția asupra sufletului. A pornit la treabă separînd într-o eprubetă spiritul pînă la un mare grad de puritate, și obținînd oxid de spirit, a condus experiența prin presărare, diluare în soluție, infuzie și injecții intravenoase. A constatat lucruri demne de interes: un hoț de buzunare, căruia i s-a infuzat spiritul unui metafizician nu încetează să fure, ci face aceasta cu plăcere sporită, susținut acum de argumente mai cuprinzătoare decît cele șubrede de dinainte, așa cum mărșăluitorul de cursă lungă cîștigă mai multe medalii cînd e îmbrăcat mai sumar decît în nădragii lui bărbătești; hoțul e prevenit, înconjurat cu stimă, invitat la petreceri cu buzunare multe și tacîmuri scumpe, încurajat în momentele sale de descurajare și inactivitate. Unui dictator din America de Sud (acolo oricînd afli speța, deoarece limbuția latină se mariază fericit cu temperamentul erectiv), era urît de toată suflarea pentru actele lui lipsite de bun-simț, însă o injecție cu spirit lucid l-a redat metodic, individul a amenajat pe loc un parlament bine populat cu senatori de carton, organisme reprezentative din bețe și saltele sprijinite, numeroase societăți cu mulți membri — uniforme cu nasturi și cravate pe umerase susținute de cuiere cu tălpică, comisii de capete adevărate de tîrgoveți, orînduite în țepuși, lîngă care magnetofoane discrete aduc intervenții personale și, în parte, contradictorii, totul atît de bine organizat încît fotografiile luate de reporteri au înregistrat și zîmbete, gesturi amabile, scene mișcătoare.

Blaise Pascal și-a administrat sieși tratamentul, și-a întors asupra-și spiritul (desigur, tratat cu săruri în eprubetă) și — crescînd doza timp de-o săptămînă, după ce și-a ucis nevasta, a jefuit un magazin de ciorapi și a prezentat mărturie falsă într-un proces cu corupători de minori — a închis ochii spre a deveni în mai puțin de un sfert de ceas dromader, capră alpină, salamandră, apoi, în salturi succesive, vultur de cadavre, pasăre colibri, bărzăune, larvă, mușețel, mărarul săracului, năsturaș roz și, în sfîrșit, bușon de astupat chiuvete și bideuri. Este cea mai lungă metamorfoză pe care o cunosc și, se pare, cea mai merituoasă, pentru că ziarele au dat la timp știrea că



Natura, sforțându-se din toate măruntaiele ei, a izbutit să-i obțină și o decorație, și să i-o confere...

V. Eu, cel care vă vorbește, Conrad Abrycht de Rolzang și Elevator, sufeream de mult din cauza strîmtorării la care mă împinsese condiția umană și doream din toată inima să isprăvesc cu viața și mizeriile ei — șicanele proprietarilor, laudele proștilor, invidiile prietenilor, vorbele bune ale femeiuștilor ce mă jefuiseră, alegerile în diverse comisii, în universități, academii și bordeluri. Știam că soarta îmi este pecetluită, oricum trebuia să isprăvesc într-o bună zi, condiție pentru a-mi optimiza neîncetat devenirea. Problema era că nu știam cum să procedez și ignoram în mod condamnabil că drumul e lung, spinos și nu lipsit de surprize și sîngerări.

Norocul meu a fost că cineva dintre puternicii zilei, disigur o ființă superioară ce ajunsese de mult la ultimele împliniri și acum se învîrtea ca ax cardanic în cea mai bună dintre lumi, m-a ajutat și m-a îndrumat. Acel cineva mi s-a înfățișat într-o noapte în vis sub formă de abur și mi-a spus:

— Dormi, tu viteze născut din mamă cu licență în comerțul engros și din tată parașutist de performanță? Nu-i dat să doarmă cît noaptea-i de mare unui precupeț de împrejurări mărunte, căci ajungerea mai sus se obține numai prin tîrîșul prin ochiurile de jos, ia tu aminte ce-ți spun: eu sînt vestitorul Celui de departe și tot are grijă și milă de tine. El poruncește să te scoli neîntîrziat, să-ți anunți nevasta și prietenii că, gata, s-a terminat comedia, apoi, luîndu-ți cîteva schimburi de corp și de pat, să te îmbarci în prima corabie din port a companiei *Bunderupp* sau *Linderupp* sau *Heirupp* pentru a călători spre Orient și, atacat de submarine engleze, să sfîrșești ce aveai de la început de sfîrșit. O moarte ca-n povești te așteaptă, și-o după-moarte ca o după-amiază de vară cu șpriț rece sub umbrar, căci de îndată ce vei închide ochii, vei fi luat în evidența unui regn mai darnic, însoțitori plini de bunăvoință te vor conduce în lesă la castronul cu măruntaie și te vor purta pe ulițe largi pietruite și te vor trece în grădini și ateliere unde, după un lătrat și-o lingușeală, vei deveni graure, calic mîncător de rîme... După ultima rîmă și ultima musculiță îngurgitate, vei deveni gîndac de bucătărie și, prin asimilare, plasture Bayer pentru bube. Fă

cum îți spun, că împotriva stă reaua Morgenstein, nesuferită de Acela, descalificată în meciurile de selecție, încă în stare de tăieturi la gât, scuipături rușinoase în față, referințe răuvoitoare în diverse ocazii. Acum părăsi-vei dulcea somnie, vei bea cafeaua și vei refuza oferta de-a forma un nou comitet administrativ pentru cinematograful de cartier, căci ai treabă... »

VI. M-am trezit tulburat, căci pînă una, alta era vorba despre moartea mea, m-am năpustit în bucătărie, unde nevasta rezistă de ani de zile presiunii puternice a vaselor fierbînd, nedespărțindu-se de polonic și mașina de tocat nici în zilele cînd aburul ucigător o opărește sau exploziile puternice o ciopîrțesc și-o aduc la starea de friptură grasă cu sos, și i-am relatat cum Cineva mi s-a arătat în vis sub formă de abur leșios și mi-a spus: « Dormi, tu viteze născut din mamă cu breton și tată falsificator de monedă divizionară, nu-i dat să doarmă peste orele prescrise de medic unui pacient obez ce dorește să treacă prin inelele înguste ale vămilor, ia tu aminte și înregistrează pe bandă magnetică mesajul următor: eu sînt crainicul canalului 13 al televiziunii transcendente, studiourile îți poartă de grijă și au milă de abonații lor. Scoală-te neîntîrziat la al treilea semnal, anunță-ți prin telegrame șeful de serviciu, contabilul principal, agentul de evidență, funcționara de la finanțe și dirigintele de șantier al băiatului zidar că, gata, viața s-a împutit, ai dorințe noi, înțelege să denunți contractele și să dai în vileag înșelăciunea lor globală și a prevederilor, apoi, luîndu-ți partea ta din avere, inclusiv patefonul, să te îmbarci într-o limuzină *Buick*, *Volkswagen* sau *Trabant*, pentru a călători spre Marienbad și, atacat pe drum de vameși austrieci, jinduitori ai patefonului dogit și ai setului de lame de ras, să accepți (căci altă soluție nu există) ridicarea nervilor la un grad convenabil și apoplexia. Moartea va fi scurtă, în schimb trecerea dincolo, în familia animalelor, foarte linsă, neimpozabilă, căci îndată ce vei simți că ai coadă, iar mirosul s-a bifurcat stereopodic de două ori, cîte picioare răscolesc raturile, vei primi tărițe și sfeclă furajeră, îngrijire potrivită unui catîr și bice. Nu dispera, sfecla va fi puțină, tărițele încinse, bicele singure vor izbuti să te miște din piele. Vei ieși gol și întreg pe propria-ți gură, urlînd simultan, dar te vei întrupa sub formă de pensulă de bărbierit, zisă și pămătuf, cu care,

în lipsa soțului, cocheta Armenstein, nesuferită de protectorul tău, se va săpuni și se va depila înainte de spectacole. Vei auzi atâtea cuvinte teribile din gura ei, că vei pune pe hîrtie cu oarecare dificultate spusele multe de care Acela are mare nevoie — nu știu ce combinație nu-i iese din cauza matracucii... Descalificată, cocheta va capota (va fi, pe rînd, bulldog, căpușă, floare de muștar, brînză telemea și stilou Parker, căpătuindu-se corespunzător). Acum părăsi-vei dulcea somnie (efectul somniferului stinge-l ca o cafea, uite colea o punguță cu surogat) și refuzînd să mai rămîi, vei pleca neîntîrziat la Bruxelles, unde te vor ajunge noi instrucțiuni...»

VII. Nevastă-mea miroasea foarte apetisant a friptură de gîscă, continuă Conrad Abricht, așa că aromele erau gata să mă doboare; n-am cedat tentației de-a lua o bucată, precum cu siguranță ea ar fi dorit (mai mult ca sigur să reaua Marienstein manevrasse vrăjitoria asta!) și am plecat de-acasă spre a-mi anunța prietenii. M-am oprit în biroul lui Sturm von Drang, ajutor de bancher în localitate (localitatea era întimplător Hamburgul, nu insist), căruia, într-un suflet, i-am spus cum, dormind cele șaisprezece ore pe zi, spre dimineață am avut un somn tulburător, în cadrul căruia s-au prezentat mai multe pelicule, ultima cu un protagonist misterios. Individul, apărut în vis sub formă de val și rotocoale de fum, combinație de arome etilice, gaze naturale și friptură de porc cu cartofi prăjiți, mi s-a adresat astfel, citez: «Dormi, tu fanariotule, născut dintr-un tată pithecantrop inactivat cu sedative și dintr-o ilustră mamă, regină a plăpumarilor; nu-i dat să doarmă cît ziua-i de lungă unui arhitect care vrea să ridice elefanți, girafe, zebre și alte construcții pe continentele viitorului, se ivesc în fiecare minut probleme foarte delicate de aprovizionare tehnico-materială, după cum se știe lipsesc periodic și în permanență nisipul, varul, cărămida, cartonul gudronat, cimentul, apa, forța de muncă și energia... Ia tu aminte ce-ți spun (atenționarea, scuzați cuvîntul imbecil, era necesară, pentru că eram ocupat în vis cu trecerea prin tifon a unor muște, în vederea pregătirii unor cataplasme), eventual stenografiază-mi pe picior indicațiile: eu sînt trimisul Celui ce propovăduiește pustiul cu scaieți și prevede domnia dunelor nesfîrșite de nisip, și tot are grijă și milă de tine. El îți trasează poziția verticală, programul

săptămînal și perspectiva travelling, mișcătoare pe un terasament de-aici pînă-n adîncul timpurilor care ne stau în față, ca atare scoală-te, înviiorează-te cu marșul pe două voci al copiilor din difuzor, bea-ți repede ceaiul de plante și anunță-ți semenii din tramvai sau poștalion, că gata, pînă aici a fost ce-a fost, de-acum înainte va fi numai ce urmează să fie, nimeni nu te mai oprește, înaripat cum ești pe roate metalice, să devii altceva, în alt regn, în alt compartiment, în altă casetă, în altă eprubetă, într-o groapă de cer sau de humă, oricum dincolo, oricum mai încolo, cu alte cuvinte situația de om, devenită de mult jenantă, o abandonezi cu plăcere, aștepți nu învierea morților, ci viața viitoare, iar în cadrul ei un loc în față, eventual peste de baltă sau mușită pe carne proaspătă, foarte probabil fir de busuioc pe-un maidan etc. Te atenționez să le vorbești însuflețit, inspirat, colorat și alegoric, semenii să aibă simțămîntul complet al unei chemări căreia nu-i poți rezista, deși ai frîne la tocuri și ancoră la prohab, tu te duci, dacă e să fie oricum și indiferent ce, nu te duci decît cu bucurie în gușă și cu entuziasm în căpușă, atenție la cuvinte — soartă, moarte, sacrificiu, depășire și mai mult decît bine, cu majuscule inițiale și pe parcurs, fac bună impresie și conving. Ascultă la mine ce-ți spun, că doar nu vorbesc cu pereții (eu în somn, iubiți prieteni, sînt puțin absent, unele intenții îmi scapă, ba chiar mă pierd și moțai pe picioare), ai șanse ca într-o lume de nisip, în care să nu se distingă un grăunte de celălalt, să rămii deasupra... Puternicul, prea-puternicul, Acela, persoana care m-a trimis, ei bine zeul care mi-a dat însărcinarea... (oh, că n-am întîlnit încă un om mai îngrămădit cînd doarme!), în fine, insul în numele căruia vorbesc te-a ales ca nisip special, ca material foarte reprezentativ și de nădejde, nu întîrzia deci să-ți închei existența de om și să te livrezi imediat loco-gară, căci toate le poate face Acela (tipul de care ți-am tot vorbit... iar o luăm de la început, ce dracu?)! în afară de ieșirea din scriptele orașului... După livrare, vei trece și tu pe banda rulantă a evoluției inverse, vei fi focă, galinacee, nufăr și iască de arbore și, după un anume stagi (pe care El nu mi l-a precizat... Care el, care el! Divinul, că în numele lui îți vorbesc, zevzecule!) vei fi ceea ce toți doresc: nisip... »

Ajutorul de bancher, prietenul meu Sturm von Drang, m-a ascultat cu mare atenție, a ridicat din umeri și, întîmpinînd surprinderea mea, mi-a urat succes.

VII bis<sup>4</sup>. Permiteți-mi să mă strecur printre vorbitori și să-mi spun și eu cuvîntul, spuse August Wilhelm Plattband, strecurîndu-se printre vorbitori și începînd să-și spună cuvîntul. Ascultînd intervențiile stimaților mei colegi, mai cu seamă documentata expunere a profesorului Friedrich Zahnfest din Rotterdam pe Gange, despre pericolul pe care îl reprezintă instalarea de lansatoare de rachete pe taxiurile municipale, mi-am amintit fulgerător, și nu fără un sentiment de inconfort, de cunoscutul tablou al lui Mantegna înfățișînd martiriul sfîntului Sebastian, aflat cîndva la Luvru și, prin el, tinerețea mea aventuroasă. Mișcarea gîndurilor în cap, ale cărei variații le-am simțit distinct de multe ori, însă niciodată mai limpede ca acum, a creat asociații și paralele, conducîndu-mă la revelații și concluzii filosofice deja formulate. Aceste concluzii voiesc să vi le împărtășesc, spre luminarea chestiunilor în discuție.

Prima idee pe care o desprind este că a sosit timpul să facem o separație netă între obiect și oamenii care mai continuă să facă, ici-colo, umbră pămîntului, adică să lucrăm în așa fel încît existența și funcțiile unui lucru sau unei mașini să nu depindă în nici un fel de preocupările, activitățile și destinul oamenilor. De vreme ce speța umană s-a compromis și categoria e pe cale de dispariție — nu interesează cauzele care o poartă spre un asemenea final, se poate presupune dorința de sinucidere —, singura șansă a dăinuirii și urcușului spre glorie a obiectelor este emanciparea de sub tirania acestei vietăți stupide intrată de mult în ciclonul falimentului.

Mă întreb: de ce violoncelul să cînte numai la atingerea degetelor murdare, de ce smîntînitoare ce merge în gol să mai fie supravegheată de un oarecare (în treacăt fie spus, nepriceput să o repare în caz de defecțiune), de ce mingea de cauciuc, umbrela de soare, paratrăsnetul, bucata de parmezan, tractorul, schimbătorul de ioni, mărul rumen și aromat, acul cu gămălie și convertizorul cu oxigen să mai continue să funcționeze sub rușinoasă, costisitoare dependență, cînd programele lor de viață și de activitate le asigură o lungă și lipsită de griji trecere prin ani și o înmulțire de sine stătătoare? Am cunoscut o ștampilă cu număr de înregistrare ce se lamenta ziua-ntreagă că lipsește funcționarul care să o manevreze, și nu mai știa ce să întreprindă pentru a-l determina pe un stagiar ocazional să o ia între degete și să ștampileze, fără cel mai mic discernămint, toate hîrțile, toate scaunele biroului, geamurile ferestrelor și

pielea diafană a celor cîteva ampoloiate ale oficiului... Situație rușinoasă, regretabilă!...

VIII bis. Cu atît mai rușinoasă situația bombei, își continuă vorbitorul expunerea sa, cu cît încărcătura de sute de kilograme se declanșează printr-o simplă atingere a focosului, sau, într-un caz special, printr-o tragere ușoară a perculatorului... Să-l lăsăm pe om să se descurce în treburile lui parcate în finalități precise, meschine de la începutul la sfîrșitul vieții lui, să ne preocupăm singuri de evoluția și răsturnarea raporturilor, mai cu seamă că, stăpîniți de idei nobile, — nu printre ultimele este ideea acțiunii gratuite — noi deținem știința funcționării fără scop, așa, de dragul cîntecului sferelor și al bilelor, de plăcerea uzurii, de satisfacția urmăririi trecerii dintr-o fază într-alta și de la o formă la alta.

Cîteva intenții bune duse pînă la capătul ilogicului, și liftul (ca să iau un exemplu la îndemînă) poate alerga printre etaje fără pasageri și fără bagaje, conducîndu-se singur, abătîndu-se cînd poștește de la verticala impusă de bătrînul, de mult cioburi și ulcele, care l-a proiectat. Un lift care să meargă de-a latul pe sub scări și pe culoare, care să alerge voios pe coridoare și prin săli de spectacol, ieșind adesea pe fereastră și întorcîndu-se la treabă, cu cablurile zornăind după dînsul, e un spectacol sublim... Tot un spectacol sublim mi se pare și țigara care se fumează singură... Dar să nu insist, lucrurile sînt evidente...

IX bis. Oribila idee a interdependenței obiect-om mi-a venit, după cum am spus mai înainte, spuse în încheiere Wilhelm Plattband, de la un tablou al lui Mantegna (cel aflat la Luvru), înfățișînd o scenă la care am fost martor. Faptele s-au petrecut astfel: eram crescător de vite în ținutul unde fusese prins Sebastian Alpenstock și, în timpul liber, îmi plăcea să merg la vînătoare, să trag cu arcul în păsărele. Ignoram că micile zburătoare sînt surioarele noastre, nu prea citisem poezia didactică și ornitologică a timpului, poate dintr-o prejudecată, oricum circumspect la ce debitează poeții, întotdeauna servitori ai cine știe căror interese, așa că trăgeam bine, precis, aveam o mîină cu care mă mîndream... Într-o dimineață, vîtaful

moșiei m-a convocat la castel, unde mă aștepta seniorul. Om încercat, cu largi vederi umaniste și cu o cunoaștere profundă a anatomiei, m-a întâmpinat în prag și mi-a spus că are un captiv, pe nume Sebastian, căruia dorește să-i străpungă trupul cu săgețile mele. L-am întrebat dacă treaba asta urmează s-o împlinesc imediat sau îmi mai rămîne timp să eliberez din mărăcini o capră ce se încurcase peste noapte. Firește, treaba e urgentă, mi-a răspuns seniorul, așa că am alergat după arc, l-am chemat pe Fritz, popa cătunului din vale, și-am purces la operațiune, trăgînd după noi tolbele cu săgeți.

Sebastian a fost adus aproape gol, legat burduf cu funii groase. Era un om zdravăn, frumos ca soarele, părul îi curgea plete pe umeri, ca poeziilor păsărari, ar fi fost o persoană agreabilă dacă n-ar fi arătat, tot timpul colaborării noastre, o iritantă ursuzenie. Cînd a fost pronunțată porunca, l-am desfăcut din strînsoarea care-i amorțise brațele și l-am sprijinit de o coloană de marmură împodobită cu frunze de acant, imobilizîndu-i lejer brațele de piatra din spate care, rest mizer al unui templu ce fusese probabil ceva în istoria ținutului, avea avantajul de a-l ține drept în picioare și dezavantajul că putea îndoi săgețile nimerite alături. Am căutat să evit tragerea din față. Poate și pentru că ținta mă privea în ochi...

La semnalul gata, am întins coarda și am tras. Săgeata i-a ciupit superficial pielea în dreptul ficatului. Neizbutită lovitură! Probabil din pricina tracului, așa se întîmplă întotdeauna cu prima lovitură. Am schimbat unghiul, am tras a doua oară, săgeata l-a nimerit în pulpă, străpungînd ușor stofa care-i ascundea goliciunea. Am tras astfel, ajutat de la un timp și de Fritz, pînă l-am ciuruit bine. Stăpînul a fost mulțumit, la încheierea trebii ne-a dat, mie și lui Fritz, cîte un galben.

Era o zi frumoasă, cu nori cumulus foarte decorativi, peisajul pe care îl cuprindeam prin cătare era minunat, se vedeau strălucind pe malul dimpotrivă castelul cu turn circular, liziera de salcîmi și chiparoși, iar în piațeta vechiului gimnaziu, unii pe jos, alții călare, se mișcau cîțiva slugoi. Un cîine tot lătra la unul în haină verde. Fritz mi-a amintit că almanahul scrie că ne aflam într-o marți 13, zi norocoasă prin părțile noastre.

X bis. Noaptea următoare am avut un vis revelator: una dintre săgețile pe care le trimisese arcul meu mi-a vorbit,

reproșindu-mi că am obligat-o să se apropie prea intim de trupul acelui Sebastian. Obiecte ca noi nu merită o asemenea soartă. Biata săgeată declara că simte sîngele cald al sacrificiului, că pulsul încă puternic, ca o mașină sub presiune, o tot mișcă și o tot pendulează, că unele mișcări ale lui Sebastian o tot șicanează. Seniorul tău e un imbecil, a încheiat săgeta șirul observațiilor sale, face gogomării după gogomării, ia-l într-o zi la palme, dă-i una cu barda la cap, ai grijă și retrage-ți barda din tigva sfărîmată, n-o pune, biata, într-o situație similară.

De dimineață am făcut cum mi-a spus săgeata să fac, ceea ce mi-a permis să-mi recuperez săgețile (operație chirurgicală, nu alta!), să le readuc în tolba și să mă ocup cu mai multă seriozitate de eliberarea caprei din mărăcinișul unde se încurcase.

Întimplarea aceasta, pe care memoria n-o reținuse bine, mi-a reapărut în minte odată cu ideea pe care v-am înfățișat-o. Dovadă că nu v-am spus baliverne, e că tabloul lui Mantegna, făcut dracu știe cînd și cum (că n-am văzut pe nimeni purtînd șevalet în timpul vînătoarei) ne înfățișează pe mine și pe Fritz în exercițiul funcțiunii, cam pe la jumătatea zilei de marți 13 a celui binecuvîntat an. Eu aveam 35 de ani, eram brun, purtam haine alese special pentru acea înfățișare.

În concluzie: apropierea obiectelor de ființa omenească e un lucru absolut indecent.

**VIII.** Acum, cînd sîntem obiecte, spuse Hermann Oberteil, nu mai are rost să ne tot întoarcem înapoi, mai ales că există pericolul de-a descoperi în preistorie că metamorfozele noastre nu s-au împlinit în urma voinței cuiva, a dorinței cuiva, a unei mutații pregătite de natură, ci datorită, dacă se poate spune astfel, neglijenței unui caporal care a lăsat deschisă ușa bunkerului unde se aflau claviaturile rachetelor atomice. Se pare că a fost suficient ca o pisică să urmărească un șoricel și orga a cîntat cu toate tuburile sale aleluia...

Să ne bucurăm de clipa rostogolindă, de acest prezent tranzitoriu ce ne permite să ținem acest frumos și util simpozion și să salutăm pe toți acei care, consecvenți cu drumul pe care au pornit, cu zece sau douăzeci de ani (sau decenii) în urmă, sînt hotărîți să facă tot ce le stă în putință spre a deveni nisip sticlos, cenușă subțire, praf plutitor în atmosferă. Cînd lumea va deveni o dună de material mărunt, nu va fi plăcere mai mare



decît de-a ne aminti acest popas, de a-l sărbători cu puțînă rouă și, dacă va fi o rîpă pe-aproape, cu o revărsare...

IX. Antevorbitorul meu a simplificat întotdeauna lucrurile, spuse Franz Freilauf, și nu aflu nici un motiv de ce nu ar continua să simplifice și în starea în care se găsește această bilă de cauciuc. Dar viața, prieteni, e mult mai complexă, mai labirintică, sensurile multiple și aspectele suprapuse vor dăinui... Își permite să simplifice pentru că structura lui de cauciuc, buretoasă și împovărătoare, îl exasperează. Eu văd, în schimb, lucrurile mai evoluat, aflîndu-mă pe-o treaptă ceva mai înaintată a scării inverse, sînt — după cum puteți oricînd constata — un cui ruginit, vederea îmi este despresurată de tot ceea ce ar constitui prejudecată. Cînd vom fi nisip (de-ar sosi mai repede vremea aceea mult jinduită!) vom zîmbi amintindu-ne cît de miopi și proști eram în timpul desfășurării simpozionului de față, printre forme încă închegate și printre piese încă supuse rușinoaselor folosiri...

Cu aceste cuvinte, încheie Franz Freilauf intervenția sa, eu mă retrag în tăcere, în lemn, să nu dau nici un prilej aerului sărat să mă ruginească și să mă întîrzie...

X. Putem face mai mult, spuse pentru început Heinrich Kardan: putem grăbi timpul să-și împlinească marele lui rol. Eu propun ca mașina cu aburi să behăie și să se salte pe roți și pîrghii, pînă la explozie și risipirea în aer, iar strungul bipolar și automatul de așchiere cu ultrasunete să-și sporească masticția, dat fiind că digestia nu poate fi scurtată. Dumneata, calandru pe role, și dumneata, radiator circular cu cheson pentru mortiere, asociați-vă cu acceleratorul de ioni și cu mașina de decalibrat la cald și roadeți-vă reciproc piesele, fiindcă rugina întîrzie să o facă, iar mîna omului e spurcată și nu trebuie să vă mai atingă. Voi, căluți de lemn, piatră de polizat, război de țesut, burghiu helicoidal, compresor și arbore cu came, demaror automat și aparat de proiecție și reproducere instantanee, bălăbăniți-vă energic în buloanele și postamentele voastre, rostogoliți-vă prin vitrine și ateliere, ieșiți-vă din fire și din metal, risipiți-vă pe podea și pulverizați-vă în aer, insuflați-vă reciproc spirit de sacrificiu și bioxid de acetilenă<sup>5</sup>,

abur și raze infraroșii, perdășiți-vă cu acizi și aerosoli de carburator sub compresie și binecuvîntați scînteia, pilitura, șpanul, reculul, șocul arcului voltaic și plesnetul oxigenului în stare să vă demoleze și să vă ascundă în cețurile neștiutului. Îndrăzniți, pentru cauza care ne este scumpă, voi mașini de bobinat și de rabotat, de sfredelit, alezat și arosat, de zburat și scufundat, desfaceți-vă filetele din strînsoarea unsă cu vaselină și lagărele din axele cărora le sprijină greutatea și turația, și îndrăzniți voi, modulate de frecvență, și păpușele de cîrpă, și flacoane de toate dimensiunile, și mulțimi de landouri, și partituri muzicale, și mărgelușe colorate, și scări de pompieri, și seturi de creme, și pasteluri cosmetice, și mașini agricole cu dublă tracțiune, și biciclete, și revolve, și căsuțe pe roate, și scaune pe șine, și păsări împăiate, și turboreactoare cu tunuri la bord, și lanțuri, hățuri, diagrame, brățări, telefoane și sateliți artificiali, prezenți cu toții în această sală, la această prietenoasă întrunire...

Închipuți-vă pentru o clipă cum ar fi cînd n-am fi: ce aer, ce lumină, ce bucurie intensă în particulele noastre risipite în marele sîn al pustiului!... Și ce liniște deplină, reconfortantă peste culmile domoale ale colinelor de nisip, peste vegetațiile de mult veștejite!...

**XI.** Ar fi, totuși, nejust să precipităm evenimentele înainte de-a fi pedepsit cum se cuvine pe toți acei ce, atinși nedemn de pecinginea scîrboasă a nostalgiei, au mai exprimat, în singurătatea lor, pe la colțuri sau chiar prin piețe, regrete pentru regnurile traversate, unii încercînd chiar să afirme că pe vremea cînd erau oameni aveau mai multe bucurii și satisfacții decît acum, spuse rece și metodic Johannes Stecker Sinkron. De-a lungul vieților petrecute, am adunat în aceste dosare informații despre fiecare și, cu toată mulțumirea lucrului bine făptuit, le-am sistematizat în așa fel încît îmi este ușor să găsesc în mai puțin de un minut, ajutat firește și de soția mea, care e computer, pe toți cei ce se fac vinovați de balans, ezitare, privire înapoi, tentativă de redevenire și înaltă trădare. Recent am alcătuit un tribunal, format din piroane și scoabe, burghie și tromboane, găleți și scrumiere, roți dințate și ferăstraie circulare, gata oricînd să înceapă rechizitoriul și să conducă dezbaterile spre condamnări capitale. În două zile, procesele ar fi consumate,

vinovații pedepsiți, o bună parte a suflării s-ar stinge, execuția meritată ar desființa categorii mari de obiecte ce nu-și mai află demult întrebuințare...

Mă așez liniștit în cutia mea, așteptându-vă părerea, cu toate că aici e neconcludentă o părere emisă de obiecte mai mult sau mai puțin complice cu trădătorii. Totuși mă așez, spre a nu pretinde că am făcut presiuni inelegante, și mă așez liniștit, precum vă spuneam, pentru că n-am nici o îndoială asupra rezultatului: plutonul de execuție a și început să lucreze..., auziți afară baroasele, cheile franceze și pocnetele scurte ale explozibililor... Vă mulțumesc pentru atenție...

**XII.** În calitate de diblu, spuse Fritz Treyler din Bavaria, ridic obiecții serioase acestei propuneri, pe motiv că trimiteră vinovaților dincolo, în paradisul prafului și nisipului, îmi apare un act de injustiție, tocmai ceea ce noi vrem în genere să evităm. Adică cum: să ajungă înaintea noastră cele mai retrograde obiecte? Să se așeze în valuri și dune, pe coline, și să rîdă de întârzierea noastră? Au avut nostalgii și regrete pentru că n-au mai strîns în brațe o femeiușcă și n-au mai făptuit o delațiune, au pălăvrăgit că bine era și frumos era cînd mergeau la teatru sau dezlegau probleme de geometrie, dar noi știam că binele și frumosul se află pe colinele de nisip, în pustiu, unde nu se distinge individ de individ... De ce să beneficieze prioritar de aceste daruri, cînd numai noi am luptat pentru ele?

Propunerea mea e să-i pedepsim cu rămînerea pe loc cît mai îndelungată, să le prelungim existența de obiecte și mașinării prin reparații de mîntuială, să-i constrîngem să facă la infinit, schiopătînd și scîrțîind, ceea ce au mai făcut — bila să se dea de-a dura, biciul să întoarcă dambilușca, calul de lemn să se legene pe tălpică, butonul de manșetă să se înțepenească, să se strîmbe și să se rupă ca și pînă acum, împreună cu clanța, cu roata, cu lama din mașina de ras, cu brațul macaralei, cu elicea avionului, cu racheta pe șinele de lansare, cu brațul picupului pe simfonia înțepenită și ea...

**XIII.** Oricum ați toarce și ați întoarce fețele timpului, destinul vă este, prieteni, favorabil, spuse Orpheus Ober-

schnipp, lira cu corzi de aur. Aceasta, pentru că durerile voastre se sting odată cu trecerea dintr-un regn într-altul. Uitarea e mîngîiere și speranță, căci binele și răul își amestecă în albia ei apele mai înainte neîmpăcate. Dar eu, care m-am numit cîndva Rhodopianul și am pierdut-o pe soțioara scumpă Eurydice, sînt blestemat să nu uit niciodată și să-mi port, prin veac și peste stări, durerea și plînsul, cu atît mai cumplite, cu cît strigarea mea rămîne pentru urechile ce o aud semnal fără înțeles, încadrat de Marchais și Kamerer la capitolul ticuri neurotice, caricatură a unui gest ce și-a pierdut semnificația (Feidel și Meige), acompaniament buimac al unui paroxism răsturnat, închis cu șapte lacăte. Eu nu mai sper nici ce sperați — atrofierea pînă la netezime a sensibilității — căci plînsul îngrămădit mă ajunge din urmă și hohotul lui, ca o neagră Niagara, e în stare să răscolească și să spulbere chiar nisipurile cele mai îndărătnice, înghețîndu-le pînă la zero absolut, încingîndu-le pînă la incandescență.

Am fost poet inspirat de muze, am cîntat stelele și materia, aș fi dorit să fiu materie. . . Corzile n-au încetat o clipă să strige și, după îndelunga experiență a deznădejdiei, mă îndoiesc că materia nu simte și nu plînge; sînt convinși că nu există scăpare.

Cînd, odinioară, am coborît prin poarta Taenarului pînă la Styx, în adîncă lume a umbrelor, adresînd dulci cuvinte de îndurare sufletelor palide (de-am făcut ca roata lui Ixion să se oprească, Tantal să-și uite setea, vulturul să-și retragă pliscul din ficatul lui Prometeu, Sisif cel hărnicit de blestem și crudele Eumenide să-și înece obrajii în lacrimi), am sperat să-i ofer recîștigatei Eurydice condiția meritată de salamandră, de porumbiță, de libelulă, de mărgea, de diamant sau de nisip, însă accidentul cunoscut a ucis speranța și a întepenit lucrurile într-o situație echivocă, pe care nici Destinul care a vrut-o n-o mai poate modifica.

Plînsul meu convulsiv e agravat de bufeuri delirant-halucinatorii polimorfe, cu constelație simptomatologică pe cît de largă, pe atît de derutantă, care, în timp ce toate vietățile înaintează și parcurg alte etape ale metamorfozelor, pe mine mă întoarce mereu înapoi, pe drumurile întunecate și pustii, ca în sindromul lui Elfenor.

Cutremurele, incendiile, apele involburate, întunericul și bombele nu mă înspăimîntă, cum nu mă înspăimîntă diagnosticul de onomatomanie pe care mi l-au pus iluștrii Charcot

și Magnan, catalogîndu-mi cîntecul neîntrept și strigarea pe nume în clasa obsesiilor ideative. Eu mor și înviez și iarăși mor, din pricina dragostei pentru pierduta Eurydice și dacă am să capotez într-o zi corzile mele de sîrmă vor continua să strige...

IX. Discuțiile devin fastidioase, fiecare se consideră, înainte de vreme, buricul pămîntului, interzicîndu-i semenului dreptul la adevăr, spuse Lineta Gewindbor, focosul bombei cu hidrogen. Ne prelungim și ne istovim, lucru ce ne va duce fatal la cină și pat, prilej rușinos de-a ne aminti vremurile cînd ne mai înțepau la lingurică foamea și pe pleoape somnul.

Discuțiile trebuie curmate, căci vorbăria multă e sărăcia obiectului. Îmi stă în putere să vă trec încă astă-seară dincolo, unde e cald și rece totodată, după care va fi liniște...

Apăs ușor acest declanșator... Țineți-vă bine...

X. Aca... Ana... A... g... 352,6... 7BA + 5... le... La... do-sol-mi, mi bem... ira, iru,... nepla... reti... reti... tes, B.C.V... Retur... Eurydi... om..., spuse, în continuare, Nikolaus Steker.

## CARTEA A ȘASEA

I. Toți domnii pacienți, își începu intervenția nea Grigore Mucenicu<sup>1</sup>, inclusiv doamnele care i-au însoțit, sînt rugați să pună capăt pălăvrăgelii și să se retragă urgent în paturi. Acu cade contravizita, vă vede Dumnezeu de vă surprinde dom' doctor Panaitescu tălălăind în oficiu și pe culoare, tocmai el care a răsturnat doi directori pe chestia disciplinei din saloane. Ați uitat ce i-a făcut lui Fluture, cînd se înțepeni bolnava Catela în balustrada scării și nefericitul a intenționat s-o tundă? Așa cum a fost vorba la instructaj, toți aveți drepturi la exprimare egală, ba se pot permite chiar libertăți și mai mari decît la Filaret, dar însă cînd se pune problema disciplinei, toți ca unul, că se-ntoarce foaia și nu mi-e de soarta voastră, cît mi-e de observația la condică...

După părerea mea, a continuat vorbitorul, problemele pe care le-ați ridicat aici sînt importante, dar ele suferă amîinare, căci și mîine e zi: dimineată, după ceai, continuați dezbaterile cît v-o pofti inima, studiați pe grupe și individual poza din revistă, trageți cîte concluzii vreți pe marginea ei, cu toate că nu prea înțeleg ce a putut să vă înfierbînte atît la vederea unei plăji pustii, doar nisip cît vezi cu ochii, nici măcar un scaiet sau o umbră... Înțeleg dacă pe marginea ei, cu picioarele lungi, bălăcindu-se ușor în apă, s-ar fi arătat bronzată o duduie ca Margareta... În primăvara lui 54 am fost prima oară la mare, prin sindicat, în martie nu era nici dracu la solariu, fiindcă nimerisem o vreme cu înghețuri și furtună, însă cu toate astea ceva interesant tot am desprins din situația dată, pentru că în sîmbăta de despărțire a apărut pe plaja pustie o tîină neobișnuită, căci în general litoralul era frecventat de pensionare, care s-a dezbrăcat pe ploaie și moină, s-a umezit cît s-a

umezit, că de baie nu putea fi vorba, dar însă a stat așa goală în văzul meu indiscret ca la un sfert de ceas, de-a fost ca-n vis, am simțit atunci că m-am răcorit pentru suferința de-o viață întreagă, pentru ofensa străbunilor mei ce nu văzuseră marea și nici n-auziseră de ea, pentru zilele negre și întoarse care, cu ajutorul lui Dumnezeu, îmi înneguraseră cura anuală... Dar, pe cuvîntul meu, apariția merita toți banii, și într-adevăr, plaja mi s-a părut luminată și ospitalieră, minune de care n-am mai avut parte în anii următori, cînd m-au trimis la Sovata<sup>2</sup>...

Văd însă că n-am cu cine să mă înțeleg... Ne prinde aici dom' Panaiteșcu și ne sancționează pe toți ca pe șoareci, mai sînt doar zece minute și cade minunea... Eu îl chem pe dom' Caesar<sup>3</sup> să vă-nvețe ce e bunul-simț...

II. Dă fuga la 3 că e sfîrșitul lumii! mi-a spus nea Mucenicu, spuse Caesar și continuă: Nu înțelege domle unul să-și bage mințile-n cap, întîi i-am luat cu binișorul, le-am învederat îndatoririle și necesitatea de-a se trage la paturi că vine contravizita și nu-l sancționează pe Cocoș sau pe Lăcusteanca — nu, ci pe noi — ei își continuau discuțiile ca și înainte, trecînd din mîină în mîină o fotografie tăiată din gazetă, înfățișînd o plajă japoneză năpădită de păsări moarte și de pești cu burta umflată, victime ale radiologiei... I-am spus, spuse Caesar, că e vina lui, așa și-a așternut, așa nu are acum somnul lin, fiindcă i-a obișnuit pe măgarii ăia cu binele și cu vorba convențională, nu astfel se tratează persoanele în cadrul tratamentului. Las' pe mine, i-am spus nefericitului dezarmat, mă duc eu la 3 și du-te tu la mine la 6, în ăi de la 6 am băgat eu disciplina pînă la gulerul halbei, bățul și-a spus cuvîntul, în special amenințarea cu castanele... Nu v-am povestit chestia asta cu castanele, dom' doctor, e una dintre descoperirile mele senzaționale. O dată, după ce rulse un film cu haiduci, cu participare unanimă, nici unul nu mai conceda să doarmă: urlau în paturi ca fiarele, ca dom' intendent Stăncuță cînd nu-i ajunge pîinea și, cu toate că le dublasem preventiv porția de calmante, știind la ce trebuie să mă aștept, voiau să dea salonul peste cap, strigînd că vin meșterii cu barda, cu cangea și roata și le înșiră mațele pe ciment, filmul fiind în culori. În paranteză trebuie să vă spun, tipii se tem excepțional de sînge, deși luptă toată ziua în diverse bătălii, la Rovine și Mărășești, acoperin-

du-se de glorie și de laude, neprecupețindu-și forțele și spiritul de sacrificiu. Văzînd ineficacitatea demersurilor mele, am dat să-i potolesc scurt cu vergeaua de la perdele, ce dăduse rezultate în conflicte parțiale, însă operațiunea a eșuat de la primele asalturi: infanteriștii lor mi-au atacat flancurile, m-au obligat să bat în retragere sub canatul ușii închise, unul dintre cei din avangardă mi-a înhățat arma și, rupînd-o, mi-a scos-o din luptă. Ora se făcuse tîrzie, deja cura de somn reglementară fusese diminuată, situația devenise critică, doi sau trei dintre dinșii, în frunte cu comandantul de ploton mă imobilizaseră sub clanță, pe vine, lovindu-mă sistematic în cap și gîtuindu-mă în răstimpuri. Căzusem pe panta defetismului, cînd mi-a venit în capul țintă a loviturilor o idee salvatoare, demnă de ingeniozitatea marilor generali: să contraatac cu grenade de mînă. Zis și făcut: aveam în buzunare mai multe castane culese de pe alei. Le-am extras repede, le-am expus la vedere strigînd, ca să mă audă toți, că sînt obligat să ripostez violent, atît îmi pasă de prevederile tratatului de la Geneva, după care, fără nici o ezitare, am aruncat muniția în primele lor rînduri. Inamicul s-a clătinat, s-a rărit, cei ce atacaseră s-au retras printre paturi în dezordine, s-au aruncat în paturi, și-au tras peste cap păturile... Au adormit instantaneu. Eram salvat.

Au dormit în noaptea aceea ca pruncii, atît de adînc încît au recuperat orele pierdute cu conflagrația. Doctorul Brînduș m-a citat la raport pentru disciplina salonului, păcat că nu m-am putut bucura de succes și de cuvintele lui bune, căci eram obosit, nu închisesem ochii nici o clipă de groază că explozia castanelor lansate prin paturi și pe dedesubt nu va lăsa supraviețuitori...

M-am dus la salonul 3, cum mă înțelesesem cu Mucenicu, spuse în încheiere Caesar, hotărît să aplic tactica infailibilă a castanelor și să curm sfîrșitul lumii cu atacul corp la corp. A fost groasă, dom' doctor, căci trecusem ușor cu vederea faptul că, de această dată, fiind primăvară, lipsesc de pe alei castanele. M-au încolțit. M-au lovit. M-au înjosit pe cimentul rece și m-au călcat în picioare. Uitați-vă și dumneavoastră în ce hal mi-au terfelit halatul... Sălbatici și sîngeroși! Grosolani și carnasieri! Adevărată hoardă, dom' doctor!

Și asta n-ar fi nimic, dacă n-ar amenința mereu cu bomba atomică... Mucenicu m-a încredințat că o au și că el nu se îndoiește că într-o zi o vor folosi... Trăiesc printre ei de



douăzeci de ani și, să vă spun drept, după cum îi cunosc, încep să cred și eu că sfârșitul personalului e aproape...

III. Ancheta a stabilit fără dubiu că vinovat pentru tulburările de la 3 se face iresponsabilul de Petecel, portarul, spuse directorul Valentin Bilciurescu. I-am atras atenția să nu mai îngăduie jurnalistului să mai introducă gazete în sanatoriu, căci pacienții n-au discernămint și, interpretînd aiurea știrile din lume, se aprind pentru cauze fanteziste, pleacă la luptă și acționează după cum îi îndeamnă mintea lor de nerozi.

Fotografia acelei plăji pustii — dracu s-o ia de poză spurcată! — i-a afectat nu numai pe cei de la 3, dar și pe melancolici, pe maniacii de la 7, pe decompensații doctorului Ulieru; a circulat mai pretutindeni, în sute de copii, căci s-au făcut reproduceri în însuși laboratorul nostru fotografic, pe clișeele noastre, pe de altă parte, n-a fost bolnav cu puțin talent la desen care să n-o redea în creion sau acuarelă... În sertarele secretarei mele am descoperit două reproduceri fidele: la presiunile mele mi-a mărturisit că le-a desenat cu propria ei mînă (cîteva bucăți fuseseră comandate de diverse persoane din oraș, care nu mai terminau cu insistențele, printre ele și un director din minister...). Fotografia, domnilor, n-are nimic interesant. Dacă n-ați văzut-o, vă pot spune că reprezintă o plajă deșartă, doar nisip răvășit de vînturi și cîteva copaci răzleți carbonizați de arșiță... Undeva, în stînga, se bănuie marea, în fundul orizontului parcă ar întîrzia o lumină crepusculară, de octombrie, doar de-a lungul unei rîpe se zăresc cîteva ființe, poate animale, pierzîndu-se printre răzlețe fire de iarbă, confundîndu-se, pe măsură ce înaintează, cu pietrișul mărunt și cu nisipul... Chiar și artisticește poza e un rebut<sup>4</sup>...

E de prisos să vă informez că am confiscat toate exemplarele aflate, spuse în încheiere directorul Valentin Bilciurescu. Acest lucru sînteți rugat să-l faceți și dumneavoastră, stimați colegi, cînd veți descoperi asemenea porcării în serviciile unde lucrați... Așa cum vă revine și îndatorirea de-a semna de îndată direcției orice nouă apariție a valurilor de nisip în grădină și pe alei, în laboratoare, pe culoare, în saloane, indiferent dacă oamenii, lopețile, roabele, sacii și transbordoarele recent achiziționate izbutesc să facă față creșterii nivelului, eventualelor avalanșe...

În ce-l privește pe portar, am dispus să-i fie desfăcut fără întîrziere contractul de muncă...

## NOTE

### CARTEA ÎNȚI

1. *Ziua de 18 iunie a aceluia an...* După cum se va vedea, Anonimul face foarte rare referiri la anii când se petrec evenimentele narate de el, în schimb notează cu maniacală scrupulozitate luna, ziua, ora și minutul petrecerii unei întâmplări, ceea ce a îndemnat pe comentatorii săi, printre care W.W. Harisson, să dezvolte o adevărată teorie pe marginea timpului în textele Anonimului. «Om al climei continental-temperate, luciditate forțată de ierni aspre și mlădiată de veri caniculare, între care se derulează stări climatice și cronologice de o mare varietate, Anonimul simte mai acut schimbarea luminii și temperaturii și, deci, a anotimpurilor și ciclurilor lunare, decât succesiunea anilor și a secolelor (ba trecerea dintr-un secol în altul, când va veni vremea, îi va produce chiar spectaculoase halucinații). Observatorului neîncrezător în informațiile altora secolele și anii îi apar ca avînd un puternic caracter abstract și generalizant, ce creează impresia că ceva se mistifică și, oricum, se manipulează în favoarea convenției aplatizante, lichidatoare a informațiilor vii, nemijlocite. O acțiune rămîne enunț dacă nu se scaldă în baia de soare și parfumuri a unei ore dintr-o anume zi, căderea serii și răsăritul lunii sînt mai relevante decât însemnarea scrupuloasă a cifrei veacului în care ea se produce. Un simplu almanah meteorologic ne pune în cunoștință cum arată o lună august în zona temperată, astfel că ne-o putem reprezenta aproape corect — ziua de luni e anemică, cea de joi fastă și fertilă, sîmbăta nefavorabilă împlinirii marilor proiecte, potrivită în schimb lenei, micilor gîlcevi în familie sau vizitelor prelungite, duminica e periculoasă, pentru că îndeamnă la inventarea unor ocupații și jocuri extra-

vagante, pentru care o singură zi nu este de-ajuns, conducînd din această pricină la disperare și, uneori, la sinucidere.

Rar și subtil cunoscător al substanței timp, Anonimul ne introduce în cadrul povestirii sale fără prea multe detalii, fără descrierile ample și plicticoase ale altor istorici, notînd doar ziua și ora *acelui an*, și încercarea lui de a demonstra că, dincolo de șirul zilelor, lunilor și anotimpurilor nu rămîne nimic, sau cel mult un loc viran unde nu se petrece nimic, este o idee fertilă, ce trebuie reținută. Eu sînt un om al orei și minutului, vrea să spună Anonimul, controlîndu-și cronometrul și, cu coada ochiului, cîmpul de observație (de la sine înțeles — cerul), dincolo de acest cadru nu văd nimic și nu am căderea de-a scruta, sînt indiferent la restul, așa cum indiferent rămîne impiegatul gării cînd șeful dă semnal trenului și cînd se simte dintr-odată nu numai producător de bilete, dar și consumator de sublim feroviar» (W.W. Harisson: *Lecturi*, Prescott, 1975).

Alți comentatori, ca Maxwell și Loyd, sînt mai prudenți: Anonimul nu are nevoie de cifra secolului și cursul anului din simplul motiv că faptele pe care le istorisește, asemenea unei cumpene de fîntînă (Loyd) își trimit un capăt în azurul atemporal tocmai cînd noi îl vedem pe celălalt coborînd în adîncul perfect circumscris al apei (Maxwell).

2. *Cornul Caprei*, punct cardinal în terminologie populară, desemnînd Apusul. Notația nu prezintă un interes deosebit decît pentru faptul că din acest punct Anonimul începe să introducă un text paralel, complementar cronicii sale, care, deși prezintă toate caracterele unei narații, pare a avea o funcție explicativă, fapt ce a și îndemnat pe editor să-l includă la *Note*, acolo unde autorul a lăsat semne. Textul va fi imprimat în cursive, spre a face lesnicioasă recunoașterea, și poate fi citit sărîndu-se notele care îl fragmentează. De reținut că distribuirea în capitole a textului aparține dintotdeauna Anonimului:

I. *Mulțimea aștepta de cîteva ore. Unii se cam plictisiseră și acum își făceau de lucru pe la magazii, pe la hambare, pe la depoul de locomotive din apropiere, pe la serele primăriei. Ceilalți înjghebaseră jocuri felurite, ca să mai treacă vremea, distractive, cam grosolane însă, cam gălăgioase. În răstimpuri se auzeau chiote, cîte o frîntură de cîntec, rîsete scurte. Șiruri de polițiști treceau printre oameni, cu banderole imprimate pe braț, cîte un gradat arunca comenzi tăioase sau cuvinte de*

liniștire către cei turbulenți, apoi își continuau magnifici patru-larea. Cineva încerca să se facă auzit, pentru asta se urcase pe un stîlp de telegraf, dar nu putuse rosti decît cîteva cuvinte, pentru că, amorțindu-i mîna, trebuise să-și dea grabnic drumul în jos, și glasul lui se amestecă de îndată cu al celorlalți.

II. Un stol de vrăbii ciufulite se rostogoli spre streășina clădirii din față, o clipă murmurul oamenilor se stinse sub ropotul de aripi, dar imediat păsările își schimbă zborul către cîmpia apropiată și oamenii se simțiră singuri, neștiind dacă să-și mai reia ocupațiile, murmurele, frazele începute. Era dimineață, ora 9,45, soarele își trimitea razele pieziș, o ceață galbenă, iernatică învăluia zidul casei cu acoperiș roșu, ce se dovedea a fi o gară, o întreprindere, o intrare de cimitir. Era pe înserat, orele 18,22 foarte precis, vară înăbușitoare, cîmpia se întindea în jur largă, pustie, nu se zărea cît priveai cu ochii nici măcar o clădire, un copac. Vîntul aspru al pustiului ațîța spiritele. Se aprinseseră cîteva felinare, feștilele fumegau sub sticla murdară, fațadele vechilor case din piață abia se conturau în răstimpuri, în schimb chipurile oamenilor se luminau dedesubt îngrijorate, cadaverice. Frigul, fără îndoială, contribuia la adîncirea palorii lor, subliniind cearcăne sub ochi, mîini crispate, picioare desculțe, de țărani sosiți de departe...

3. ... valuri de smoală... Smoala și păcura sînt materiale ades amintite în textele vechi, cu circulație în zona premon-tană, de la Cîmpulung la Rucăr și de la Buciumeni la Moroeni și Glod, dar și în vorbirea curentă. Stropitul cu smoală încinsă este evocat în cărțile religioase și în scenele pictate pe pereții bisericilor din Șotînga și Pietroșița; destul de răspîndită în regiune este o povestire zugrăvind felul crîncen în care s-a răzbunat un factor poștal din Buciumeni, turbat de o gelozie demnă de marile epopei. Prinzîndu-și soția cu un venetic de prin Banat, factorul i-a stropit hainele cu smoală clocotindă, obligîndu-l, sub amenințarea cu moartea, să se îmbrace imediat și, sfîrșind, să meargă din poartă în poartă, pe la clienții lui de fiecare zi și să le spună ce i s-a întîmplat. De prisos să arătăm că hainele, răcindu-se pe trupul bietului bănățean, au devenit rigide ca o carapace, fapt care l-a împiedicat să poată trece de prima poartă... Crudul poștaș nu se gîndise la aceasta și, văzîndu-se amenințat să fie încă o dată tras pe sfoară, i-a tăiat veneticului atît vesta, cît și beregata. De prisos, de asemenea, a spune că, expunîndu-se la soare, bietul amant înțepenit ar

fi izbutit să se desfacă din strînsoare și misiunea încredințată ar fi fost dusă lesne la îndeplinire...

Căruțe purtînd butoaie cu păcură stropeau, înainte vreme, drumul satelor amintite, ca să potolească praful gros cît un lat de palmă; cu toate acestea, trîmbe negre împruțite se ridicau tot timpul pînă la acoperișuri, și un istoric pretinde chiar a fi văzut praful răzvrătindu-se la survolul biplanului pilotat de prințul Nicolae în drumul său spre castelul de la Sinaia, unde urma să se certe cu frate-său, Carol...

Abundența smoalei și a păcurei în zona premontană se poate explica și prin aceea că acolo terenurile cunosc dezastuoase alunecări de teren, inundații, irigații, igrasii, și oamenii, pentru a le combate, folosesc din moși strămoși izolațiile bituminoase. Cu prilejul unor accidente, surpări de straturi, rivalități între familii sau simple accese de gelozie — ca în exemplul de mai sus —, materialele bituminoase se înmoaie, fierb o vreme mocnit, acumulează gaze și ies din ziduri și din pietrărie, după care curg nestînjinit pe uliți spre vîlcele, la îndemîna tuturor celor ce, decîși să pedepsească, să izoleze, să imobilizeze pe cineva, repun în circulație smoala și păcura reziduale, augmentînd corespunzător cu ele repertoriul folcloric local.

4. ...*am trecut poduri...* Din cauza apelor năvălășe, nu trece an să nu se prăbușească sau să se încline cîteva poduri sau diguri. Anonimul, plasînd scena lui într-o lume ce arată un mare interes lucrărilor hidrotehnice, amintește faptul că o lucrare de la Teiș, urmărind regularizarea rîului în aval de podul de cale ferată, s-a topit în cîteva ore ca un castel de cărți de joc, cu toate că acolo funcționa de mai mulți ani un șantier a toate veghetor, bine utilat, îndrumat de tehnicieni specializați în consumarea constantă a unor sume importante de bani. Apele oarbe fiind singurele vinovate de asemenea isprăvi, rămîne de urmărit cum se vor prăbuși, în continuare, alte baraje și amenajări — de pe Tennessee, Mississippi sau Pad — știindu-se că fluviile sînt rudă cu izvoarele mărunte — și solidare — ceea ce duce la presupunerea că nu va mai trece mult pînă ce toate apele planetei — vîlcele, rîuri, bălți și mări — se vor înțelege și se vor aduna să asalteze și să nimicească uscatul și amenajările temporare de pe suprafața lui. Veneția nu țipă fără motiv...

5. *Plaiul Foi.* Ca și în alte părți, istoricul utilizează toponimice imaginare și lucrează sistematic la redistribuirea

oraşelor pe hartă. Undeva, şi cititorul va găsi lesne locul, Florenţa este aşezată pe riul Ialomiţa, fapt nu tocmai surprinzător dacă ştim că prin localităţile învecinate circulă un domn Laurenţiu Magnificul, agent veterinar, iubitor al feroneriei.

III. Din cauza aşteptării îndelungate şi pentru că soarele continua să bată în creştete necruţător, cîţiva hotărîră să migreze către partea cealaltă a şoselei, la grădini, de unde îi îmbia umbra ospitalieră a doi nuci bătrîni, pînă atunci uitaţi. «Hei, drăcia dracului, spuse un oarecare, parcă ne-ar fi tocmnit întreaga zi. Să punem capăt aşteptării, îi lăsăm în plata Domnului şi ne ducem acasă! S-a întunecat, nevastă-mea trebuie să fi scos pîinea proaspătă din cuptor!». «Da, da, aprobă însufleţit un domn în jachetă, purtînd pe braţ un baston cu bilă de abanos, trăgîndu-şi mînuşa foarte albă, e vremea să ne retragem, domnilor, cei aşteptaţi probabil s-au răzgîndit; să mai rămînem mi se pare o imprudenţă, curînd va începe să plouă. Pe de altă parte, lucrările băncii nu-mi îngăduie o absenţă prea lungă, se scuză el, este vremea creditelor pentru fermieri, nu pot amîna contractele, în plin sezon, în toiul muncilor.» Un al treilea se amestecă în vorbă. Spuse: «În ce mă priveşte sînt liniştit, am dat copiilor teme pentru acasă să le-ajungă o săptămînă, revizoratul ştie că nu-mi pierd vremea pe unde mă duc. Am delegaţie să reprezint corpul profesoral, să iau cuvîntul, să aflu soluţii.»

Se auzi o înjurătură. Cel care o rostise era un meşteşugar mărunt, un prăpădit ca vai de el. Ca explicaţie, individul spuse: «Dar pe mine cine mă plăteşte pentru orele de hoinăreală, cine? Vă rog să-mi răspundeţi neîntîrziat!»

IV. Un bucătar, care prepara pe o planşetă un fel de gogoşi cu ceva la mijloc, dealtfel bun meseriaş după îndemînarea cu care tăia coca crudă şi, mai ales, după diploma fluturată cu mîndrie în răstimpuri, îşi lăsă pentru o clipă ustensilele, urcă pe o ladă din preajma tarabei, îşi făcu mîna streaşină deasupra sprîncenelor, spre a se apăra de soarele orbitor al amiezii, şi strigă: «Rămîneţi pe loc, oameni buni, iată-l că vine! Îl văd apropiindu-se: e călare pe un cal alb, mantia îi flutură pe umeri, poartă chipiu şi în frunte îi străluceşte o stea cu inimă de smaragd. Doamne, n-am mai văzut asemenea ţinută şi un alai ca acesta nici măcar la curtea lui Franz Joseph, unde am servit cu credinţă mulţi ani ai tinereţii!»

Îndată, oamenii obosiţi şi placizi se traseră grăbiţi de la taraba plăcintarului — pentru că gogoşile se dovediseră a fi

plăcinte delicioase — și se buluciră către șanțul șoselei. O femeie între două vârste se înalță pe un dîmb și, scrutînd la rîndu-i zările, întinsul cîmpiei spre orizontul pe care șerpuia drumul nepietruit al așteptării: «Îl văd, strigă ea, într-adevăr sosește! Stă tolănit pe perna berlinei lăcuite, cu emblemă, opt călăreți îl escortează. E îmbrăcat în palton negru, cu guler de blană, poartă ochelari cu ramă groasă, seamănă cu președintele Lincoln, e însă puțin mai slab, mai spiritualizat, înfățișarea trădează o viață de privațiuni și gînduri generoase. Fluturați batistele, bucurați-l cu uralele voastre!»

6. ...stele mari, calde... Una din regretabilele abateri ale autorului de la principiul notării impresiilor directe. Nimeni n-a luat temperatura stelelor, cu atît mai puțin Anonimul, și e aproape cert că informația i-a fost procurată de manualele de astronomie, vai, atît de nesigure și înșelătoare! În ceea ce privește mărimea stelelor, se poate afirma, împreună cu autorul, că unele sînt mai mari decît altele, după felul în care ochiul le parcurge mai repede (în cîteva zile) sau mai anevoios (de-a lungul cîtorva decenii) precum și după calitatea binoclului folosit și, bineînțeles, după speranța pusă în ele...

7. ...bucuria învingătorului... Escaladarea, se înțelege, încununează cu lauri fruntea temerarului, deși echitabil ar fi ca și picioarele lui să se bucure de această recunoștință.

Din text reiese că lui Lucilius, odată ajuns pe culmi, nu-i mai sînt rezervate decît bucuriile, căci există un strîns raport între eforturile depuse și cucerirea înălțimilor. E de văzut, în felurite cazuri, ce îi mai rămîne de făcut învingătorului după ce a învins, dacă — altfel spus — învingătorul nu decade sorbit de chemarea înfrîngerii. Se poate spera o moarte în culmea gloriei, dar în acest caz trebuie apreciat dacă această moarte nu este mai curînd o pierdere decît un succes... Pe de altă parte, un învingător perpetuu e o aberație, oferind un model de mecanism iritat sau defect.

8. ...căderea și moartea mea... Analiza semiotică a produs aici mai multe interpretări, dintre care cîștigă teren aceea conform căreia, într-adevăr, Lucilius n-ar fi supraviețuit căderii voite în prăpastie. Se pare, spun comentatorii, că întotdeauna cel care se angajează într-o ascensiune spre aștri consimte să răspundă, cînd i se va ivi prilejul, chemării abisului, căruia să-i ofere satisfacția îndelung așteptată. Din păcate, s-au văzut și situații cînd momentul potrivit a fost ratat lamen-

tabil, temerarul mulțumindu-se doar cu cîteva vorbe de laudă sau cu peisajul oferit de picturile cu brazi și lacuri de pe pereții cabanei. . .

V. Cineva atrase luarea-aminte către zarea de dincoace de hambare, unde o bună porțiune a terasamentului căii ferate se descoperea lunecînd lin pe panta unui deal: « În cîteva clipe va trage la peron, spuse acela, se află, vezi bine, în al treilea vagon. E înconjurat de consilieri și experți, cei cîțiva funcționari care i-au strîns mîna de dimineață, luîndu-și obișnuita porție de brustuluiială, îi prezintă acum hîrțiile pentru semnat. Arată destul de plictisit. Uite, eu unul nu înțeleg de ce nu-l cruță măcar în timpul călătoriei. Degeaba i-au dat vagon ministerial, dacă îl înghesuie ca la clasa a treia ! »

VI. Îl vedeau acum mai bine, pentru că se apropiase mult, făcea pași voinicești, dornic în sfîrșit să ajungă undeva după o atît de chinuitoare călătorie prin praful drumului, sub ploaia rece amestecată cu lapoviță. Era întocmai cum fusese descris: slab, doar piele și os, învăluit într-o rasă călugărească cenușie, aspră, lungă pînă la pămînt, de sub care, uneori, i se descopereau picioarele pînă la glezne, încălțate în sandale simple, legate cu nojițe. Mergea poticnindu-se, cu toată dorința lui de a părea neobosit, brațele i se legănavu descărnate în mînecele prea larg croite, se oprea destul de des, ca spre a-și alege poteca peste cîmp, vrînd să aprecieze mai bine ce trebuia să facă în clipa în care oamenii îl vor întîmpina și-l vor îmbrățișa. Chipul i se vedea luminos, încadrat de o barbă rară, nu avea mai mult de treizeci de ani, în ochi îi sclipea lumina caldă a omeniei și bunăvoinței. Îți făcea impresia că e un om al pustiului și suferinței, unul dintre acei pustnici ce și-au încercat îndelung răbdarea, mușcat de colții foamei, ai frigului și ai animalelor sălbatice.

VII. « Dacă nu mă înșeală vederea, spuse un macaragiu ce tot trăgea dintr-o pipă stinsă, vine pe bicicletă. Cei doi dinaintea lui sînt cei mai credincioși dintre discipoli, poartă maiouri portocalii, șepci albe și ochelari speciali. Bicicleta lui e mai mare, roata din spate întrece în înălțime statul unui bărbat voinic. E de la sine înțeles că numai cu o astfel de bicicletă cu pneuri Michelin a putut cîștiga marea cursă Paris-Lille, în 98. Haideți, fraților, să-l întîmpinăm cum se cuvine ! » Alergară cu toții la garduri, unde unul, înarmat cu un steag alb-negru, tot consulta un cronometru de mînă, pregătind momentul sosirii.



Oamenii se mișcă, comentară apropierea aceleia, apoi se îndreaptă spre port, unde o mulțime pestriță de gură-cască tocmai urmărea manevrele vaporului alb cu pavilionul fluturînd în vînt, ce se lăsa pilotat spre cheiul de acostare. Fură lăsate punțile pentru coborîre, un ofițer dădu onorul, o fanfară atacă magistral imnul celor ce au supraviețuit furtunii, veche și mișcătoare ceremonie în lumea marinărească plină de primejdii.

Pentru cîteva clipe, uralele și hărmălaia nu se mai auziră, turtite de sirena gravă, unsuroasă a vasului ce își cobora prudent ancora în apele murdare ale portului.

De pe punte, cel așteptat răspundea aclamațiilor agitînd pălăria lui albă, colonială.

9. ...în această lume... Nicăieri nu se precizează ce fel de legi prezidează lumea în care se petrec evenimentele. Se poate totuși deduce că memorabilul conciliu, în cadrul căruia iau cuvîntul, pe rînd, atîția vorbitori (cu toții preocupați să se organizeze și să trăiască mai înțelept decît au trăit înainte), ar aparține unui regn evoluat, un superregn cu exemplare trecute o dată (cel puțin) prin furcile morții, indiferente față de primejdii, ca urmare de o longevitate fără limite. Unul dintre comentatori, Philippe Mefient, în general răuvoitor față de opera în discuție, crede a ști că lumea Anonimului nu depășește dimensiunile unui pavilion cu două nivele — cerul și pămîntul —, cu saloane avînd cinci-zece paturi de studiu și meditație, cu lungi culoare de zbor spre limburile intermediare, cu ospitaliere cabinete de testare și control, în care lucrează amelioratorii speței și programatorii bucuriilor și speranțelor, o bibliotecă cu porumbei, două-trei săli de baie, oficiu și sală de mese, unde se consumă ambrozie, nectar și levomepromazin, precum și o largă încăpere pentru spectacole, unde indivizii își află climatul propice exprimării articulate.

Sînt alți comentatori — și numărul lor crește în ultimii ani — care pretind că lumea în cauză, dimpotrivă, n-are determinanți spațiali, conciliul desfășurîndu-și debaterile într-un mediu acvatic sau aproape, în abur roz-violet și vînturi parfumate, sub un cer difuz de sticlă, în grădini unde înfloresc splendide plante de mucava și hîrtie creponată, ici-colo luminate de ochiuri de apă iodată, înghețată bocnă, singurul element de inventar fiind balustradele de nichel ce traversează peisajul în toate direcțiile și pe care cei ce intervin în discuții le folosesc ca bară avocătească, de sprijinire a mîinilor și argumentelor.

Caracteristice sînt liniștea adîncă, nemișcarea și inutilitatea practică a obiectelor, o anume moliciune a ființelor, ce par că au amorțit într-un somn veșnic, din care ies numai spre a-și rosti partea lor de cuvînt, replica lor așteptată, versurile pregătite minuțios pentru împrejurare. Aici, noaptea e de două ori mai înaltă decît ziua și unicul mister al grădinii îl constituie o scară spiralată de metal, pe care un bătrîn o urcă dimineața cu mare vioiciune, ca să prindă pisica cu aripi. Scara e demontată îndată după trecerea lui, cînd se și așează în loc o perdeluță aurie, ca o cortină de teatru, lucru uneori tulburător, alteori nu mai important decît trecerea spre vest a cărților bibliotecii, întotdeauna voioase în zbor și zglobii pe ramuri. Accidentele meteorologice sînt rare, se amintește totuși de un trăsnet teribil, care ar fi înspăimîntat pe cei ce se aflau în apropierea trăsorii cu șase cai. Martori oculari au putut vedea biciul învîrtindu-se în aer, căzînd apoi năprasnic pe spinarea udă a animalelor, lucru ce a impresionat neplăcut și a făcut să cadă și lacrimi sincere.

Injectiile se administrează seara, conform medicației prescrise, personalul însărcinat cu această operațiune are însă un aer plictisit, disipat doar de strecurarea în buzunarul halatului a bacșișului — monedă sau țigări Kent.

10. ...*băiețandru*l acela *brav*... Dacă ceilalți, mai sus pomeniți, rămîn în veci necunoscuți, în schimb «băiețandru» stîrnind o curiozitate sporită a putut fi recunoscut pe o stradă din Ohio (SUA): se numește Watson D. Watson, a servit ca pușcaș mitralior în compania a III-a a corpului de infanterie marină și s-a acoperit de lauri în bătălia de la Termopile II. La plecarea sa în corpul expediționar, pe vasul care l-a purtat spre vest, în campingul din junglă, pe scara elicopterului ce avea să-l lanseze asupra obiectivului, sergentul voluntar Watson a plîns cu sughițuri, ca și cum ar fi pierdut ceva, ca și cum pușca lui mitralieră i s-ar fi defectat, ca și cum l-ar fi așteptat o nenorocire, de pildă ar fi erupt Etna iar logodnica lui emancipată s-ar fi aflat în preajma craterului într-o acaparantă conversație cu o doamnă bigotă. Plînsul i-a adus unele neplăceri: unul Bellini, italian renegat care nu suferea lacrimile, i-a scris un poem, iar căpitanul Leackock i-a confiscat o fotografie de familie.

Interesant ni se pare faptul că, după uciderea lui într-un scurt schimb de focuri, în peninsulă, plînsul i-a fost preluat de

ajutorul lui la pușca mitralieră, dar se presupune că intensitatea și consecvența au diminuat la acesta corespunzător gradului.

VIII. Ca și cum nimic deosebit nu s-ar fi întâmplat, undeva spre grădina cu nuci, sub un acoperiș improvizat din scânduri subțiri și învelit cu carton gudronat, un individ stătea pe un scăunăș, la o măsută învelită îngrijit cu ziare proaspete. Pe măsută se afla un abac, mâinile bărbatului mutau bilele de pe sîrmă în dreapta și-n stînga cu o îndemînare de invidiat. Pentru că mai mulți dintre cei ce treceau se arătară contrariați de îndeletnicirea lui contrastînd cu agitația generală, bărbatul se ridică în picioare și explică neîntîrziat rostul lui acolo: «Vă cer scuze, iubiți contemporani, dacă nu pot să particip alături de voi la bucuria primirii celui așteptat. Profesiunea mă reține. Sarcina mea în această scenă mișcătoare este de a înregistra evenimentele strict din punct de vedere statistic. Iată, am în dotare un abac dintre cele mai perfecționate, cu ajutorul lui urmează să țin evidența celor care sînt de față și a celor ce vor mai veni. Absenții îi trec pe o listă separată, nominal. O răceală științifică îmi este climatul și o placiditate intens interesată metoda. Emoțiile voastre, agitația spiritelor, bucuria întîlnirii celui ce vă va vorbi, toate acestea mă interesează doar sub aspectul numărului. Trec pe sîrmă, dintr-o parte în alta, cîte o bilă roșie pentru fiecare persoană ce participă la această adunare, cîte două, negre, pentru fiecare familie. Într-o casetă alăturată (aici el arată caseta) așez, pe măsură ce se realizează adițiunea, fișele categoriale, pe care un prieten îndatoritor, plecat acum după țigări, le sortează pe profesii, grade, responsabilități, convingeri, culoare politică și grupă sangvină, Datele compacte se concentrează ulterior în rubrici, iar rubricile se selectează în selector. Sînt incredințat că selectorul, după reparație, va funcționa fără șocuri. Operațiunea, în ansamblu, este de o importanță copleșitoare, de care vă veți convinge mai bine odată cu trecerea anilor. Serviciul nostru, abia organizat de cîteva zile, va trebui să se perfecționeze în viitor pe măsura cerințelor. Chiar mîine ne sosește din America un clasor cu stativ, lucrînd pe bază de alcool. Să nu lungim vorba: statistica este mîna dreaptă a științei moderne; primiți, vă rog, aceste tichete, păstrați-le cu grijă printre actele dumneavoastră și treceți mai departe. Restul lăsați-l în seama noastră! Deja cel ce v-a oferit emoțiile acestei așteptări a coborît din tren și, din clipă în clipă, urmează să vă vorbească.»

11. ...*vampirul*... Care mercenar ce se respectă nu merită acest nume?

12. ...*Mozart*. Compozitor german, autor a numeroase opere, simfonii, concerte, arii de concert, sonate și alte cîntece patriotice.

13. ...*intra mereu în conflict cu plutonierul*... Inexact: compania n-avea plutonier, cît despre alt superior, este mai demn de crezare H. Tiner-Lübeke: « Micile lor dispute, în zona frontului, se rezolvau cu pumnii, indiferent de gradele intrate în dialog. Acest obicei s-a extins încă din primul an al războiului și la poligoanele de pregătire a trupelor, în interior, miza voluntarilor fiind închisoarea, loc preferat — după cîteva săptămîni de instrucție — primei linii, măcelului. Închisoarea a reprezentat pentru unii ... etc., etc. ».

14. ...*și, aș spune*... Automatismul este explicat aici ca sechelă a maladiei militare numită « readucerea recurentă la cătare », ale cărei simptome sînt, printre altele: îngrijorarea că în spatele profilului omenesc luat la țintă nu se află om, teama că glonțul pornit din țeavă va întârzia, oferind șansa celui țintit să o ia la sănătoasa, spaima că cel ochit va răspunde, după căderea și moartea lui, cu focuri nimicitoare etc. Vorbitorul e precis în relatare, dar — cu întârziere — caută o poziție nouă, și mai eficace, de tragere. Nu se poate susține în nici un fel părerea că automatismul și repetiția reprezintă un împrumut de la armele cu repetiție, căci « dacă arma se contaminează uneori de la soldat, soldatul nu se lasă niciodată persuadat de armă » (Rudolf Weinbusch).

15 ...*numărul e categorie a armatelor proaste*... Generalizarea apare aici abuzivă, pentru că cele mai multe armate au învins prin număr, îndeosebi în antichitate. Cifrele furnizate de Herodot, Appian, Justin și alții urcă efectivul armatelor trambalate pe drumurile Europei și Asiei Mijlocii la zeci și sute de mii (corpurile expediționare ale lui Darius întruneau într-o singură campanie 600 000 de oameni!). Forța și stabilitatea imperiului înseamnă cantitate, armamentul și iscusința numărîndu-se printre factorii secundari. Faptul că Imperiul Roman a stăpînit, stăpînește și încă va stăpîni o bună parte a lumii se datorează numărului impresionant de soldați cantonați în toate provinciile imperiului. Recent, Augustus Templer, șeful castrelor din Europa, a declarat: « Cu cît sîntem mai mulți, cu atît inamicii noștri ne apar mai puțini, deși înghesuiala

din cazărmi generează năduf, halucinații și rîie, cu care nu se poate mîndri la infinit armata imperială.»

IX. «Îl cunosc! strigă cu entuziasm un bărbat mărunt ce căuta să se înalțe pe vîrfuri spre a-l vedea mai bine. E patronul fabricii noastre. Viața nu l-a scutit de neplăceri, să nu-l fericească nimeni, dacă i-ar veni în gînd, cine știe, să-l fericească sau să-l invidieze careva. Căsătorit cu fiica mai mare a lui Rudolf Prognoza, bancherul, ai fi zis că-l așteaptă o viață ușoară, de huzur și bucurii. După cîteva afaceri reușite, a căzut pe mîna unor asociați necinstiți: în doi ani a fost nevoit să-și vîndă o parte a moșiilor și țesătoria din Essen. Ca și cum nenorocirea nu-i fusese prea mare, în anii următori i-a murit soția, împușcată prin imprudență în timpul unei vîndători. Era o femeie de o rară frumusețe, o iubea ca un descreierat. Din pricina durerii, n-a mai avut somn. Dar veghea și vigilența i-au prezervat bunurile de la risipă. Noaptea și-o petrece în tovărășia computerelor și a tablourilor de comandă.»

X. «E un maestru excelent, spuse un muncitor, ștergîndu-și de transpirație fruntea congestionată. Mi-a fost meșter prin 86, dacă nu mă înșel, știa să se poarte cu ucenicii ca un părinte, îi învăța meserie, nu glumă. A lucrat în mai multe ateliere, la fabrica de conserve și la calea ferată, și cu toate că nu i se putea reproșa niciodată ceva, l-au dat afară. Om drept, cu frica lui Dumnezeu, lua întotdeauna apărarea celor năpăstuiți, adesea se proptea cu dîrzenie în pieptul domnilor, punîndu-i la punct din trei vorbe și trei mișcări. L-au alungat, ba o dată au pus și poliția pe urmele lui, învinuindu-l de instigație la răscoală. O vreme, n-am mai știut de soarta lui, se auzea că ar fi înfundat ocna. Mă bucur nespus de mult că-l revăd sănătos și activ.»

XI. «Sînt mîndră de fiul meu, il me procurait pendant les dernières années tant des vives satisfactions, mon petit brave..., spuse o doamnă înlăcrimată, purtînd pe cap o pălărie mare, cu voaletă și fluturași. A urmat dreptul la Sorbona, a continuat ea, acum se întoarce încununat de lauri în mijlocul prietenilor și cunoscuților care i-au insuflat tăria să stea departe, printre străini. E tobă de învățătură, je vous le jure, mes amis, vă sfătuiesc să-i ascultați cuvintele cu cea mai mare atenție, veți avea plăcerea să descoperiți în el un excelent orator. L-am crescut cu mari sacrificii, i-a plăcut enorm cartea...

— *Dezastru! strigă din mulțime careva. S-a scufundat Titanicul!*

— *Nu încă! i-o tăie scurt doamna cu pălărie, care continuă cu și mai multă însuflețire: I-a plăcut întotdeauna cartea, a știut să-și bucure mama cu rezultate dintre cele mai strălucite. I s-a propus să rămână maître des conférences la Institut, a refuzat categoric, îl chemau în țară dorurile noastre ale tuturor, il doit accomplir dans son pays une action méssianique, despre care vă va vorbi personal, neîntârziat. Mă iubește cu o delicată, copleșitoare tandrețe, mon très bien aimé.»*

16. ...și așa mai departe... Contrar interpretărilor de pînă acum, care înțelegeau spusele vorbitorului ca o referire la alte zone fierbinți ale lumii, credem că aici textul formulează o premoniție privitoare la depășirea inevitabilă a regnului, după cum se va vedea. Recurența ideii că fiecare poartă cu sine un obiect ce poate abate de la țel are semnificația ei...

17. ...ne-au pus să scriem... În zilele la care se referă textul, toate faptele omenеști pot și trebuie să fie scrise, pentru ca să rămînă și să fie, la vremea lor, confirmate sau respinse. «Omenirea avea simțul acut al amînării la diferite termene, nici o acțiune nu se considera vreodată definitiv înfăptuită, hîrtia și scrisul servind la redeschiderea perpetuă a cauzelor», scrie Benjamin Luka în *Istoria sa*. Mai departe, istoricul conchi-de: «Victorii răsunătoare, cuceriri spectaculoase, invenții nemaipomenite apar, la revizuirea atentă a hîrțiilor, după un număr de ani, fleacuri demne de dispreț sau motive de tristețe în legătură cu mărețele întreprinderi ale oamenilor. Important rămîne — după decenii și secole — că înaintea fiecărei bătălii, Napoleon se juca o oră cu păpușile, cu iepurașii, cu arșicele, cu bijuteriile...»

18. *Isocrate*. Isocrate Robinson, cunoscut avocat din Leeds (Anglia).

19. ...cu ploi intermitente... Regretabil că Antonius, specialist în meteorologie, nu descrie ploile din timpul său. Dintre fenomenele cerești ploaia este cea mai semnificativă,, fiindcă scoate la vedere vegetații și umbrële, produce torente-pîrîuri, rîuri, și fluvii, culminînd jos — totul depinde de cantitatea de apă căzută — în mări și oceane. Oare și în lumea pe care o evocă, mările și oceanele ocupă cea mai întinsă suprafață a planetei? Dacă proporția este acolo similară celei de pe Terra, însemnează că lupta pentru ocuparea de noi pămînturi este în

realitate o bătaie pentru cucerirea de ape cît mai întinse. Cunos-cînd că oamenii se pot depăși, lucrurile nu vor putea rămîne pe loc, și atunci e de presupus că, după conflagrațiile avînd drept scop dominarea apelor, vom asista și la războaie pentru cetăți de aer, pentru nori, pentru lumină, pentru galeriile sub-terane, pentru catacombele și lăturile pămîntului. Ne putem aștepta să citim într-o zi despre bătaia pentru sferele de influență din pirosferă.

20. ...*Camera de lucru*... «Dau un regat pentru o cameră cu masă și pat» ar fi rimat odată Antonius, dispus la orice oră din zi și din noapte să-și scrie jurnalul sau să doarmă... Camera lui de lucru, cu ziduri umflate sub varul gros, cu tavanul povîrnit către fereastra pe jumătate oblonită, părea o chilie de mănăstire: mobilată simplu și aproape grosolan — un dulap masiv din scînduri late negeluite, un pat de lemn înjghebat din cîteva grinzi peste care așezase un placaj și o cuvertură, o masă de brad cu banchetă lungă și înaltă, de organist — chilia îi oferea zilnic atîtea evenimente cîte nu produce lumea întreagă într-un an și, într-o vară, vizitat de prieteni de departe, care îi aduseseră știri despre evenimentele ce cutremurau aiurea spiritele, el exclamase: «Sînt prea puțin la curent cu ce se întîmplă în lume, pentru că nu-mi lasă o clipă de răgaz șoarecele ce-mi scotocește străfundurile dulapului. Acel peticuț de catifea inventează atîtea nerozii, încît urmărirea lor și frigul pe care mi-l stîrnește aventura mă consumă și mă epuizează. Și totuși, a încheiat Antonius, totuși ce se mai aude despre războiul cu burii?»

Ulterior s-a aflat că pe scîndura groasă a dulapului, Antonius ținea o veche ediție Jacopone da Todi, iar într-un cufăr cu lemnul înnegrit de ani o ruletă englezească de măsurat moșii, obiecte ce dezleagă motivele reclusiunii și secretele evadărilor în timpul nopții: «Măsurătorile i-au acaparat o bună parte a vieții», scrie undeva Miodrag Klapka.

XII. Bărbatul arăta, într-adevăr, destul de obosit după o călătorie atît de lungă. Păși voios printre oamenii care se re-trăgeau respectuoși dinaintea lui și se îndreptă spre tribuna improvizată. Tribuna aceasta era, de fapt, un fel de platformă înșepenită pe stîlpi groși de lemn, mai exact un car țărănesc cu patru roate, pe care se ridicase un eșafod din scînduri, destul de solid, împodobit cu crengi de brad și, dacă n-ar fi fost velin-

tele așternute peste el, s-ar fi văzut limpede că dedesubt se află un cheson de tun cu roate de cauciuc.

Mulțumi cu repetate, afectuoase semne amicale, își descheie la gît tunica militară, care-l cam stînjenea, apoi scoțînd din buzunar o mică hîrtie împăturită rămase o clipă cu privirea în gol, într-o pauză cerută de mișcarea mulțimii ce nu mai conținea cu manifestările de simpatie. Bicicliștii care îl însoțiseră profitară de răgaz spre a bea o limonadă și a-și lua locul pe scările laterale ale locomotivei și pe maldărul de cărbuni al tenderului, — unde el îi și invită, ca să-l audă mai de aproape — răspunzînd la rîndul lor aclamațiilor mulțimii, agitînd batiste albe și trimițînd celor mai apropiați cuvinte de prietenesc salut de revedere, după o atît de lungă retragere în munți, printre combatanții din guerillă. Li se răspundea cu vivat și, uneori, cu cîte-o glumă ce făcea pe cei din preajmă să hohotească gros, bărbătește, plini de voieșie.

XIII. În sfîrșit, se făcu liniște, soarele intră în nori și cîteva rafale ale vîntului de toamnă trimiseră deasupra adunării un vîrtej de frunze îngălbenite, ce plutiră o vreme printre aleile parcului și se spulberară pe o stradă învecinată pieței. Vorbitorul mult așteptat nu avea să mai zăbovească, dovadă că, scoțîndu-și din buzunarul redingotei ochelarii pince-nex și ștergîndu-i cu batista, dădu să se înțeleagă că a aflat cuvîntul cu care să înceapă. El spuse emoționat: « Domnilor... »

21. Cicero... Probabil celebrul orator și scriitor al Antichității, cu care și alți pensionari ai acestei istorii intră frecvent în legături, unele de afaceri foarte mărunte. (Cf. Loyd, care susține, pe bază de documente, că Cicero se făcuse cunoscut ca intermediar cînd cineva dorise să-și procure o haină de piele și pantofi italienești.) Un Cicero întrucîtva diferit citea lungi referate despre muzică și viața zbuciumată a compozitorilor, într-o sală de cinema din periferia Romei, pretinzînd că publicul care dormea în staluri, în așteptarea filmului anunțat pe afiș, se va trezi și se va înscrie în final pe orbită. S-a vorbit și despre un al treilea Cicero, ale cărui preferințe mergeau spre piureul de cartofi și supa de mazăre. Într-o deplorabilă stare fizică, îmbrăcat ca vai de lume, acesta se lăuda, ori de cîte ori i se iva ocazia, cu viețile lui trecute, afirmînd că e oricînd dispus să îmbogățească pe romancierul care i-ar trata agreabil biografia, cerînd pentru sine mai puțin de cinci la sută și doar cîteva exemplare ale lucrării.



22. ...mic-burghez. Categorie socială ridicolă, neînsemnată, derizorie, reprezentînd în lucrare, ca și în istoria societății omenеști, mai curînd o caricatură decît o forță, împotriva căreia, timp de lungi decenii, cele mai importante blindate ale omenirii în marș impetuos au dus neîncetate războaie, lupte, asalturi. După cum reiese din text, în regnul habitat de Antonius acest sinistru spectru reprezintă încă o amenințare și este de presupus că Cicero nu se putea adresa învinutului decît cu întrebarea: « Pînă cînd, oare? »...

Ar fi o exagerare să se supraestimeze categoria și să se afirme, cum s-a întîmplat, că neisprăviții de mici burghezi ar intenționa să demoleze piramidele Egiptului și să astupe cu răgălii Suezul.

XIV. Înainte de a reproduce frumosul discurs al bunului misionar, adevărul ne cere să relatăm un incident ce avusese loc cu o oră mai înainte de sosirea în port a vaporului. Pe cînd încă nu se știa dacă acela va mai veni sau alesese poate un alt oraș în călătoria sa de prospectare, cîtiva ziarіști încercaseră să ia pulsul mulțimii răspîndite prin parc. Neobișnuiți cu sondajele de opinie (care semănau cu interogatoriile jandarmilor), cei chestionați răspundeau straniu și incoerent la întrebările ce li se adresau. Scena următoare este concludentă: unul fu întebat de unde e originar, ce așteaptă să-i aducă necunoscutul anunțat să sosească, ce proiecte personale are pentru viitor. Individul chestionat, care părea să fie un mic negustor, se zăpăci, vru să se retragă în valurile de martori și să se facă nevăzut. Cineva, probabil inițiat în tehnica sondajului, îl înșfăcă însă puternic de braț și-l imobiliză. Atunci, nemaiavînd scăpare, omul se văzu constrîns să răspundă: « Răspund cu sinceră plăcere întrebării dumneavoastră », spuse el, devenind vorbăreț îndată ce ziaristul începuse să stenografeze pe un carnet...

XV. ...Mă numesc Hanibale Basilio, sînt brutar în Ferrara, lucrez în asociație cu socru-meu, care ține brutăria, și am sosit de două zile în această superbă localitate de munte spre a-l întîmpina pe viteazul colonel la intrarea sa triumfală în orașul recucerit. Am auzit vorbe frumoase despre viața și actele sale de bravură, biografia lui este un exemplu strălucit de devotament și dăruire. La drept vorbind, nu aștept decît să-l cunosc, să-l admir și să-l aplaud cu căldură, contribuind astfel după modestele mele puteri la sporirea popularității sale. Un om ca el trebuie să se bucure de stima tuturor, o merită pe

deplin, sînt atît de rari oamenii adevărați, în această lume de egoism și interese meschine... Proiecte de viitor? Doresc din toată inima ca, odată întors la Ferrara, să introduc în fabricație plăcintele cu mere, al căror secret mi l-a încredințat cu cîteva minute mai înainte un meșter de pe-aici, unul care și-a perfecționat profesiunea, după propriile lui spuse, chiar la curtea împăratului Franz Joseph. Sînt pe deplin încredințat că afacerea merită toată atenția, deși socrul meu va fi reticent la noi investiții. Prin orașul nostru, știți bine, seceră molima recesiunii ireversibile. Dacă brutăria va afla și oarecare libertăți fiscale din partea municipalității, vom putea asigura o desfăcere în cîteva piețe ale orașului și totul se va încheia cu prosperitate și mulțumire pentru întreaga familie.»

XVI. Ziaristul păru satisfăcut de răspuns, cu toate că nu putuse înregistra declarația, minimagnetofonul blocîndu-i-se fără remediu. Nu același lucru se întîmplă însă cu unul din martori, se pare același care îl smucise pe tînărul brutar de braț. Lui răspunsul nu-i plăcuse, chestia cu Franz Joseph îndeosebi. Nu se sfii să ceară unele precizări: de ce venise tocmai de la Ferrara, ce legătură este între plăcinta cu mere și colonel, mai precis: de unde știa dînsul că acela era colonel și nu călugăr benedictin, așa cum știa toată lumea, ce vîrstă are, cum se numește soția lui (pentru că îl vede cu verighetă), care îi sînt convingerile religioase, dacă îl cunoaște pe ser Feruccio Bon-tempi, și el locuitor al Ferrarei, cu cît vinde franzela cu lapte socrul lui, de unde a aflat că urmează să înceapă un nou secol și ce speranțe își pune în această întorsătură a lucrurilor?

XVII. Nimeni, în afară de cel chestionat, nu fu surprins de aceste iscusite întrebări. De aceea, tînărul brutar păli vizibil, dădu din nou să se facă nevăzut, zidul de curioși care se strînsese în jurul lui nu-i oferea însă nici o puțință de scăpare. Neliniștea i se schimbă repede în deznădejde, apoi, printr-un proces firesc, în panică și mînie. Văzîndu-se încolțit, și pentru că țăranul care fusese cu o generație mai înainte își mai simțea în piept oarecare virtuți de luptător, dovedite în trînteile cu cei de vîrsta lui, nu se mai putu stăpîni și, fără prealabile explicații, îl luă pe necunoscut de guler, îl înghesui voinicește în zidul din spate și-l lovi zdravăn cu pumnul între ochi. Cel lovit se ridică grabnic de jos, părea destul de obișnuit cu asemenea tratament, și se mărgini doar să observe că nu astfel se răspunde

unui interviu, există o tehnică omologată a răspunsurilor la întrebări, în care este presupusă și politețea...

Dezvoltînd cu calm și pedagogie virtuțile interviului și importanța sondajului de opinie, ca și orice întrebare în scopul formării unui îmbelșugat stoc de informații, necunoscutul își recăpătă curajul și, în momentul următor se putu azvîrli cu încredere în pieptul inocentului brutar: îi călcă scurt vîrful botinelor, ca să-i paralizeze orice încercare de fugă, îi dezlegă cu o mare îndemînare cravata, și-i legă cu ea brațele vînjoase. « Spionule! îi strigă, te-am mirosit eu încă de ieri seară! De trei zile și trei nopți te filez! Și mai și muști, ai? Bestie! Te învăț eu minte să mai vinzi plăcinte cu mere porcilor tăi de ferrarezi... Urmează-mă! »

Și, fără să mai încerce să lămurească întrebările formulate mai înainte, polițistul — căci polițist se dovedise a fi — îl tîrî pe cel legat printre oamenii care asistaseră înfricoșați la neplăcuta scenă.

Brutarul nu avea nici un gînd să se mai împotrivească — văzuse, bietul, că are de-a face cu un om de meserie — astfel că îl urmă docil.

23. ...n-am rezistat tentației de-a citi peste umăr, pe furiș. Ciudată apucătură într-o lume pretins evoluată! Cu atît mai ciudată cu cît Anonimul lasă să se înțeleagă că memorabilul colocviu în aer liber nu avea nevoie de stenografi și nici de aparate moderne de înregistrat, ca în alte părți. Nu este însă exclus ca înțelegerea noastră să îngusteze lucrurile, căci referința privind lectura gîndurilor lasă să se presupună un salt de calitate de la imprimarea pe hîrtie la memorizarea instantanee. Un alt vorbitor al cercului, prezent în varianta Cornelys Lapsus, afirmă că se reușise a se traduce pe loc o frază — chiar și foarte abstractă — în obiectele, acțiunile și relațiile la care se raporta, imaginile în mișcare fiind receptate de autor ca o altă realitate. În acest caz, a citi peste umăr nu ar presupune un scriitor, o hîrtie și un text, ci doar direcția unei priviri, care poate fi furișă din motive de stil, cochetărie și delicată discreție.

24. ...spuse în încheiere Eusebius. După confruntări îndelungi și perseverente, se pare că acest Eusebius n-ar fi fost prezent la dezbatere, fiind reținut în acele zile de plictiselile efectuării unei radiografii dentare. Interesantele sale

spuse trebuie privite deci cu rezervă și citate fără specificarea cadrului.

XVIII. Nu înaintară mult printre oameni că, așa cum am văzut, cineva cățarat pe un stîlp de telegraf tocmai anunța cu glas puternic sosirea berlinei și a bicicliștilor. Ca prin minune, ovațiile pornite din mii de piepturi, fluturarea de batiste, entuziasmul mulțimii la apropierea cortegiului schimbă dintr-o dată situația, nu se făcea să fii legat un om în timpul unei festivități debordante, ce-ar fi spus străinii?.. Polițistul, cu aceeași drăcească îndemînare, dezlegă mîinile prizonierului său, plăcîntarul ferrarez, îi înapoie politicos actele (cînd i le luase?), și-l abandonează, cu nesfîrșite scuze și urări, în mijlocul unui grup de manifestați alergînd bezmetici să ocupe un loc mai în față, să poată cuprinde de la început toate amănuntele festivității.

Ce să înțeleagă nefericitul italian din toată întîmplarea aceasta, căreia îi fusese pe negîndite erou? Ce voise de la el polițistul care-i notase atît de respectuos numele, animat de cel mai mare interes gazetăresc pentru opinia lui?

Își scutură energic pantalonii de doc, își reînnodă cravata la gît, apoi, hotărît să uite cît mai repede tristul incident, se grăbi la rîndu-i să-și facă loc în față. Vorbitorul mult așteptat sosisese și acum nu avea decît să înceapă predica.

După ce își așezase pe marginea tribunei sabia de Toledo, îmbrăcată într-o teacă aurie, și binoclul Zeiss, își scosese din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez. Ștergîndu-i cu batista, el lăsa să se înțeleagă că a aflat de mult cuvîntul vibrant cu care să înceapă. Acesta era, după cum s-a auzit în megafoane: « Domnilor »...

25. ...știindu-le aprecia și desprinde din cadru ca nimeni alții. Și totuși desprinderea din cadru a unui peisaj este o operațiune simplă și la îndemîna oricui, cu condiția utilizării unui instrumentar adecvat. Se procedează de obicei astfel: se alege un deal sau un luminiș (cu grija de a se pune o limită copacilor prea înalți și rămuroși și eventualilor trecători prin partea locului), se așează deasupra dreptunghiului o foaie de hîrtie sau carton de desen (cartonul *Ideal* e ideal), se apasă cu lama unui cuțit și, stropindu-se suprafața cu apă, se cașerează de la stînga spre dreapta. După uscare, se desprinde ușor foaia de hîrtie de pe obiect, de la dreapta spre stînga sau de sus în jos, se expune imprimatul la soare slab sau altă sursă

domoală de căldură și se scutură firele prafului întâmplător. Pe măsură ce hîrtia sau cartonul își recapătă rigiditatea, imaginea obținută se limpezește pînă la obținerea unei copii mulțumitoare. Sînt istorici și scriitori care au dobîndit o asemenea experiență în materie încît au putut obține pe hîrtie nu numai conturul fidel al dealului sau luminișului ales, dar și profilul vietăților ce se aflau în acel moment în cadru, mersul lor, pînda, înșfăcarea pradei, veghea în așteptarea vrăjmașului, atitudinile lenei, siestei, visării, plictisului. Unele cartoane sînt foarte credincioase modelului: se pot descifra pe hîrtie elemente ale mișcării (o frunză ce vibrează în aer, o rază ce cade pe luciul unei ape, traiectoria unei ghinde desprinse de ram, arcul înseilat de plonjonul unui greiere).

Neajunsurile procedului (dimensiunile limitate, fragilitatea hîrtiei *Ideal*, instabilitatea modelului în situații de vînt puternic sau surpări de teren etc.) descurajează pe unii autori. Ei se îndepărtează de modelele la îndemînă și caută să obțină copii întrucîtva similare prin transcrierea imaginilor selectate și depozitate de propria lor retină, unde, pretind ei, fidelitatea topografică prea acută, adesea neverosimilă, primește unele corectări de bun-simț. Îndepărtarea nu se oprește aici, pentru că experiența a descoperit încă un aspect: copia desprinsă din cadru nu prezintă un interes dacă în ea nu apar și degetele operatorului, ființa răsturnată și sintetizată în amprente abia sesizabile. Ca atare, autorii au inclus cu bună-știință în dealul și luminișul ales unele elemente de dincoace de hîrtia de copiat, populînd spațiul cu imagini ignorate de natură, parte din ele mai coerente și mai mișcătoare decît cele imprimate mecanic prin apăsare și umețare. Fidelitatea rămîne element derizoriu față de adevărul ivit în urma acestui adaos; de aici înainte s-a lucrat mai potrivit cu natura decît a putut-o face natura cu ea însăși.

Ilirii, despre care vorbește Procopius, n-au cunoscut, firește, decît primul procedeu, ba mai mult, descoperindu-l tîrziu la alții, l-au defăimat și l-au respins sistematic, privîndu-se nu numai de o metodă ce le-ar fi redat realitatea în toată complexitatea ei, dar de înseși procesele devenirii, fapt care i-a și condamnat mai tîrziu la ineficiență și dispariție. « Cultul hîrtiei și al imprimeului i-a înghețat, scrie Nicolaus Baumeister. De-a lungul lungilor lor treceri prin lume, n-au reușit să se

debaraseze de viziunea anecdotică, de idealul operetei și de rima verbului cu verbul».

26. ...*podeaua și localul familial*. Birt, cîrciumă, cafenea, cofetărie, unde se servesc ceai, omlete și minuturi. Cei care servesc sînt ospătarii, clienții sînt serviți, cel mult deserviți, și nu cum s-a întîmplat cu Ludovic al XIV-lea care, întrebât: «Ce serviți, Maiestate?», ar fi răspuns valetului: «Eu servesc statul care sînt eu, ție îți revine onoarea de a-mi servi un poc al cu vin, pentru că acest lucru îți îngăduie statutul»...

27. ...*luîndu-mă cu asalt*. De bună seamă, o exagerare a povestitorului: carele de asalt, arme cu o categorică superioritate față de altele, nu sînt scutite de neputințe: în cazul de față apare evident că ele nu puteau fi utilizate cu folos în împrejurarea dată, din cauză că n-au acces nici în lifturi, nici pe scările obișnuite, acțiunea desfășurîndu-se la etaj.

XIX. Nu încapă îndoială că ziariștii fuseseră totuși serioși, cu un deosebit respect pentru semeni, pentru opinia lor, aceasta se putuse constata și din faptul că ceea ce recoltaseră cu o zi înainte fusese integral publicat în coloanele ziarelor de dimineață.

Pe cîmpia și în gara unde mulțimea se adunase lăsa aștepte pe conferențiar, cum oamenii se cam plictiseau și dădeau semne de nerăbdare, după ce se jucaseră fel de fel de farse și se înghebaseră destule partide nostime, mulți se retrăseseră sub cei trei nuci, a căror umbră deasă, în acea zi de iulie fierbinte, îi ademenea. Acolo tocmai sosise vînzătorul de ziare, și în paginile foilor proaspete, mirosind acru a cerneală, aflaseră interviurile luate în ajun. «Sînt de profesiune doică, declarase o doică, și doresc din inimă binele tuturor. Sînul meu dătător de viață a hrănit fără discriminare guri de boieri și guri de tîrgoveți simpli, în general am lucrat sub genericul îndeștălării duble, ca bugetul; sînt bucuroasă că vîlaga mea s-a repartizat egal între toți membrii societății, fără deosebire de grad de cultură, avere sau categorie de salarizare.»

Femeia fusese întebată ce se face în districtul natal cu copiii rezultați dintr-o dragoste sinceră și o căsătorie fericită. Cea interviuată răspunsese cu multă competență că aceștia sînt pregătiți, încă din perioada de alăptare, să devină soldați. «Dealtfel însăși constituția lor, adăugase doica, atestă toate însușirile cerute de o astfel de funcție: au brațe ce pot purta, la timpul potrivit, arme, degete îndeajuns de puternice ca să

poată prinde trăgaciul puştii şi să-l tragă adecvat înapoi. Umărul le e tocmai destul de lat, la vremea lăţirii lui, ca pe el să se sprijine patul puştii, cureaua raniţei, a măştii de gaze şi, eventual, tubul brandtului.

**XX.** Copilul se dovedeşte a avea numai doi ochi — remarca cu acută pătrundere doica — suficienţi însă pentru privirea prin cătare, în paralel cu observarea în ansamblu a câmpului de luptă. Din informaţiile pe care le deţine, nu crede că exemplarele pe care le-a crescut ea la piept pot depăşi 70-80 de kilograme la vârsta încorporării, astfel că, după opinia ei, ponderea nu poate şi nu trebuie să impieteze asupra salturilor pe creneluri şi peste tranşee, ca să nu mai vorbim despre perspectiva pe care o deschide paraşuta, utilaj ce poate susţine sub ciuperca ei sarcini complexe şi mai mari, ca de pildă gemenii. Picioarele lor, după cum rezultă din registrele militare, sînt puternice şi flexibile, în stare să efectueze marşuri lungi şi eroice, să reziste la izbituri şi piedici, cu condiţia protejării lor preventive cu moletiere, bocanci şi tancuri cu turelă circulară. Sistemul osos al materialului uman în discuţie este alcătuit, a subliniat vorbitoarea, cel puţin în districtul unde îşi desfăşurase ea activitatea, în aşa fel încît să poată suporta încălecări, tăvăliri şi prăvăliri repetate, presiuni şi chiar deschiolări, avînd calitatea că unele articulaţii se pot desprinde la nevoie de celelalte, asemenea cozilor de şopîrlă apăsate de băţ. Elasticitatea corespunde şi ea, fiind superioară cauciucului, tînărul entuziast poate cădea de la etajul 12 fără a-şi prejudicia forma iniţială, astfel că o lovitură de bardă aplicată pe spinare nu cauzează ci poate ricoşa, ca şi glonţul, ca şi schija, ca şi bilele de oţel utilizate cu succes în războaiele coloniale.

**XXI.** După opinia ei, confirmată şi de institutele logistice franceze, caracterul aerodinamic al capului reprezintă o garanţie la înaintarea copiilor printre proiectile, cu toate că testele presupun o cască de oţel, cască se poate confecţiona simplu, după modelul coifurilor dinainte, cu îmbunătăţiri ale vizierei, cu adaosuri de beton armat şi cu dublarea susţinătorilor interiori. Că nu există nici o incompatibilitate între trupul corect alăptat şi funcţia de atac stă mărturie şi experimentul după care o schijă fuzantă de opt milimetri, ce a pătruns în carne prin umăr, nu a izbutit să doboare pe unul dintre băieţii crescuţi la sînul ei, metalul alunecînd pe grătarul pieptului, prin stomac. Schija a ieşit intactă, perforînd sumar rinichiul. Băiatul



nici nu observase trecerea, continuase să alerge spre cazemata din față, doar o neglijabilă dîră de sînge îi inhibase goana însuflețită spre obiectiv, fapt pentru care și stătuse o clipă pe loc să vadă ce e. Medicina și balistica conlucrează ideal și descriu vioi asemenea eventualități. Ea crede că la rezistență contribuise substanțial laptele ei, superior calitativ laptelui praf.

«În general, conchidea doica, dubletele, adică organele paralele, sporesc cu sută la sută gradul de apărare și, uneori, chiar de combativitate. Mai rău e cînd sînt afectate organe fără copie, gîtul de pildă: cu capul desprins de trup se acționează simțitor mai greu, comenzile majurului se recepționează anarhic, nu-mi explic bine de ce, probabil explicația e secret militar», încheiase doica.

28. ...ca la Siena și Termopile... În legătură cu prima localitate, situată în centrul peninsulei italiene, Anonimul a ales o povestire intitulată *Asediul Sienei*, de autor necunoscut, pe frontispiciul căreia a notat: «pentru argumentarea spuselor lui Procopius!» Unii au înlăturat din principiu această piesă, considerînd-o, prin stil și localizare, parazitară. Ne facem o datorie de conștiință de-a reintegra povestirea în textul fără de care s-ar pierde ceva din înțelesul dorit de istoric:

## ASEDIUL SIENEI

Nu, lucrurile nu s-au petrecut, de bună seamă, așa cum ți le-am povestit aseară, aseară era cald, vîntul bătuse dinspre rafinărie și florile teilor miroseau a gazolină, cineva vorbea la radio despre osmoză și funcțiunile pancreasului, aseară eram obosit, flămînd, aproape învins, traversasem o zi lungă, dementă, răscolisem cartierele mărginașe ale Bucureștiului în căutarea unui armurier, vizitasem chiar și o expoziție de arme albe din secolele de mijloc, îmi petrecusem ultimele ore în compania unor tablagii din Colentina, decise să nu se lase înșelați de un zugrav, apoi, reîntors acasă, încercasem zadarnic, cu cronicarii florentini pe masă, să refac schema tactică a bătăliei de la 1467 dintre Ferrara și Siena, într-adevăr asta mai rămăsese de făcut, căci era tîrziu, împrejurările străvechi își cer rezolvarea și, pentru că cina întîrzia, și întîrzia din cauză că cocul tău magnific refuza să se recompună ca în seara cînd îi înfruntaseși



pe Predoleni în foaierul Operei, la premiera wagneriană, nu mi-a rămas decît să-ți povestesc ce îmi povestise unul din tablagiile din Colentina despre dragostea unei femei și a unui bărbat care se cunoscuseră într-un birou de copiat acte, însă n-o începusem cu începutul, ci atacasem lăaturalnic, mi se păruse utilă pentru început istoria studiilor lui de levitație, considerate de familie periculoase, fapt pentru care suferise o condamnare de trei ani, și mă opriseam îndelung asupra copiei după sentință, care îi adusesese fericirea, în acel moment m-am oprit ca să observ că levitația, ca și cocul, ne rămîne în fond inaccesibilă.

M-ai invitat să povestesc liber, de oriunde, spunîndu-mi, din apele oglinzii unde înotai cu brațele deasupra capului, pieptenul ținîndu-l ridicat ca un cuțit, că nu ții la succesiunea faptelor, prejudecată a polițiștilor și profesorilor de liceu, important e să captivezi, ai spus, să treci pe negîndite peste clipele penibile ale pieptănăturii, și asta e posibil, ai spus, dacă relatarea promite momente tari, episoade crîncene, ceva neobișnuit, căci materia care fertilizează o povestire trebuie procurată din întinsul domeniu al terorii, nu ne putem pierde vremea cu fapte de salon, asta e viața, uită-te și tu prin jurnale, petrece-ți și tu orele destinate culturii pe la cinematografe, ai spus, în categoria marilor teme prenumăr ciocnirile de trenuri, exploziile de toate felurile, otrăvirea cu ciuperci, traficul cu stupefiante, contaminarea nucleară, cazurile de spionaj, toate pline de învățăminte, dintre care cel mai util este acela că am rămas, eu și cu tine, doi zgîrie-brînză, n-am avut nici norocul, nici prilejul să ne ilustrăm cu ceva, trăim păstorește, nu ne-am înscris încă pe orbita vremii, ai spus, sîntem încă niște dulci copii, ieși măcar cu povestirea mai în afară, mișcă-mă, rupe-mă, zdrobește-mă, cum spunea pe bună dreptate Pitigrilli; ți-am răspuns, mințind, că povestea mea este cum nu se poate mai neobișnuită, crîncenă crîncenă, ba aș spune chiar atroce, trebuie numai să mă urmărești, ți-am spus, ai să vezi pe dată sînge și ai să auzi vaiete, vaiete reale, pe cuvîntul meu, levitația nu e decît un palid început.

Am rămas mut în fotoliul din spatele tău, încurcat că îți anunțasem isprăvi pe care nu le cunoscusem, istorii pe care le auzisem doar în trecere și, în tăcerea care a urmat, am fost dintr-odată cuprins de rușine că amenințările și mizeriile de pe lista marilor teme nu m-au lovit niciodată, am scăpat nelovit și nevătămat, spre paguba mea, și niciodată n-am bănuir că

mă voi afla în criză epică, Dumnezeu știe cum s-a întâmplat, și mizeria mea mi-a învederat că între noi s-au prăbușit toate punțile, te și vedeam ieșind din apele oglinzii, luând rapidul de Paris, însoțită de un tânăr cu pistol, membru al unei bande de falsificatori de ceasornice, suferind fără să știe de cancer, vedetă în devenire a marilor studiouri din Hollywood, general în rezervă, acționar al băncilor elvețiene, căruia îi sorbeai cu nesaț cuvintele, tânărul se obrăznicea, îți șoptea la ureche lucruri enorme, chipul și părul îți străluceau de o fericire deplină, cocul înalt străbătea peroane, săli de aeroport, bulevarde, cartiere aglomerate, ca un soare metropolitan, și înnebuneam de ciudă că n-am știut să fiu bărbat, n-am știut să te rețin, eram aseară prea obosit, tablagiii din Colentina m-au epuizat, în cele din urmă ai revenit și, bucuria dându-mi curaj, ți-am istorisit cum fusese ucis, într-o luni spre prînz, acel tânăr fără îndoială nevinovat, în piața centrală a Sienei.

Povestirea e o chestie! am exclamat înainte de a continua, habar n-ai cîte minuni se pot alcătui din cuvinte, am spus, e o chestie complicată și grea ca o mașină de bătătorit drumurile, ca un petrolier de mare tonaj, ca un pod peste Houdson, fii bună și urmărește-mă, te asigur că vei afla mai mult decît îți spun, ți-am spus, totalul e mai mare decît suma tuturor părților, pentru început important e că spun ceva, că tânărul imberb, cu pistol și acțiuni nu te-a deturnat, tot important e că spun, cînd spun, și ceva imponderabil și nedefinit, ceva pe care cuvintele puse la rînd de Marțian D. Octavian nu-l poate spune, sistemele de buloane, arcuri, pivoți și roți dințate, ce alcătuiesc obișnuit o frază, se deșurubează, se fărîmă, se sparg, curînd urmează un moment prielnic cînd distingi limpede schema pură a lucrării, iar pe deasupra, printre ansamblele metalice, zărești și un petic de cer, sau liziera unei păduri, sau întinsul mării, căci natura, ți-am spus în încheiere, nu se retrage niciodată din cadrul în care se află și funcționează un mecanism ca acesta. .

Aha, parte integrantă! ai exclamat, cunosc teoria, mi-ai vorbit despre ea la cursa de automobile de la Băneasa, cursă modestă, terminată fără măcar un derapaj, cu trei premii întîi și o mulțime de premii de consolare, te ascultam accelerînd pe teorie și-mi spuneam, ai spus, că ar fi timpul să-ți și illustrezi teoria cu practica unei povestiri ultra, sau supra, sau ceva similar, altfel totul rămîne vorbă goală și nu mai are nici un rost să mai frecventăm curse fără riscuri.

Momentul sosise, povestirea mea era la start, așa că mi-am dat drumul, aseară. Am luat drept model un reportaj citit la dentist într-o revistă franțuzească, reportajele furnizează naratorului un combustibil spornic, reportajul cu moartea eroului pe-o trambulină continuase cu o serie de peripeții în Madagascar, unde lucrase ca agent comercial, se încheiase cu răpirea lui de către mafioți, căci întâmplarea făcuse să găsească pe cheiul unui port din sud o servietă cu acte compromițătoare, era evident că nu avea să întârzie să le predea poliției. Am inventat pe loc o poveste cât se poate de palpitantă, plină de neprevăzut, am înaintat vitejește, răsturnarea e o lege a deșertului, jocul cu bila vieții se face dinainte înapoi și de la stînga la dreapta, după cum cade, esențial e ca fraza să iasă lungă, fără pauze, să pătrundă luciul oglinzii, să inunde spațiul de dincolo, oglinda fiind, după cum ne asigură știința, o suprafață plană și lucioasă cu ample consecințe în domeniul esteticii, este știut că în fața oglinzii cocul tău reușește de minune, iar în spatele ei dezastru total, nepotrivire ce te înfură teribil aseară, cînd te vedeam despletindu-te și reluînd pieptănatul, cuțitul tăind energic imaginea falsă, ofensatoare. Dacă, aseară, cocul întârzia să se edifice, eu, mai norocos, vedeam povestirea mea închegîndu-se plauzibil, rostogolindu-se fericit către un final cu adevărat sîngeros, plin de scene terifiante.

Acum povestești curgător și interesant, poți spera că mă vei reține, mi-ai spus aseară, faptele devin chiar pasionante, cu atît mai mult cu cît le-ai fost martor, eu însă nu înțeleg ceva: cine era tînărul (cum se numea, din ce familie se trăgea, ce profesa la Siena?), care sînt cauzele crimei? cine l-a ucis? cum s-au petrecut faptele? în ce măsură ești implicat? dacă întrevezi unele neplăceri în ce ne privește? Fii explicit și fii precis, ai spus, ca Marțian D. Octavian, persoană fără pretențiile tale, dar care cînd relatează îți completează din mers toate rubricile, nu e de mirare că a obținut atît de importante succese în amor; vreau să știu poziția părților, jocul de interese, să întrevăd locul stropit cu sînge, să simt scăderea pulsului în vine și stupefacția celor de față, îți poți da seama că istoria mă interesează mai acut decît reportajul lui Caesar despre cucerirea Galiei...

Seara era caldă, înăbușitoare, scena din fața oglinzii se prelungea, confruntarea cu Predolenii se amîna, m-ai întrebat, în treacăt, dacă armurăria se mai află în nomenclatorul actual

de profesiuni, te-ai întors fără răspunsul meu în fața oglinzii și ai început să îndeplinești ceea ce despletiseși, părul, cuvintele, începutul meu ce nu mai întrevădea un sfârșit. Mai încerc o singură dată, ai spus, dacă nu reușesc mergem la cină și la culcare, e foarte târziu, când nu se leagă ceva trebuie să știi să renunți, în coafură nereușita e catastrofală, ai spus. Și în epică e la fel, am spus, noroc că la capătul unei zile nereușite putem spera să avem un somn de învingători.

Nici vorbă, și atmosfera era aseară neprielnică pentru povestiri, cerul redevenise noros, vîntul se iuțise, ușile batante dinspre balcon clămpăneau pe primul și ultimul cuvînt al propozițiunii, foc de pistol pe andantele sonatei, aseară nu puteam duce la capăt împreună nici măcar o exclamație: și piepștii sînt de calitate îndoielnică! ai exclamat, într-adevăr, cu toate acestea medicii sînt muritori! ți-am replicat, vezi Socrate..., nimic nu se lega, cu atît mai puțin o povestire, deși o povestire cu întîmplări oribile, condusă după reguli strategice nemaiîncercate, cu episoade-buloane, cu tablouri-batardou, cu fraze-pivoți și tronsoane, cu personaje dințate îmbucîndu-se cu scrișnet metalic și suspans de cercuri și pîrghii mi-ar fi fost la îndemînă, și de folos, căci povestirea e o demonstrație în vederea satisfacerii instinctului de posesiune, ai fi fost cucerită de greutatea și infernala complicație a mașinării și ai fi cedat, minunată, sub cerul înstelat al parantezelor, în preajma unui lan de grîu însîngerat de maci, așezat înadins la capătul unei urmăririi cu schimburi de focuri și capturi spectaculoase. Mergem la cină, ai spus, astă-seară sîntem istoviți, am priceput că n-ai nici un chef să-mi povestești cum a fost ucis în piața centrală a Sienei tînărul acela; da, mergem neîntîrziat la cină, am spus, să lăsăm pe altă dată istoria lui Mario Benedetti, chiar mă gîndeam că imaginea cămășii maculate de sînge, palmele lui ridicate deasupra capului în apărare, căderea lui pe pavimentul pieței nu sînt un subiect prea agreabil înainte de culcare. Mario Benedetti se numea? ai întrebat. Așa au scris ziarele, așa l-am trecut și noi, eu și Jenică Brustureanu, în declarațiile noastre scrise la poliție...

Mai târziu, aseară, ai întrebat de ce nu mărturisesc că Mario Benedetti e o invenție, servită spre a te consola de nereușita cocului, orice povestire, ai spus, se naște dintr-o nevoie urgentă, e suficient ca în viață să existe un ascultător care să aibă trebuință de altceva decît are la îndemînă, și istoria

se și alcătuiește, nici nu e nevoie să vină un povestitor ca s-o povestească; eu te-am mîngîiat pe frunte și pe păr, mi-a părut rău că nu-ți reușise cocul ce urma să-i ucidă pe Predoleni, apoi am spus: prostii! dormi liniștită, gîndește-te la ceva amuzant, lasă-mi mie imaginea tînărului înjunghiat, moartea lui tragică îmi aparține, mai exact, ne aparține mie și lui Jenică Brustureanu, arhitectul, căci am văzut totul de aproape, scenă imperială de neuitat. Un tînăr nevinovat, exclamase Brustureanu, probabil o plată a conturilor, italienii se achită pînă la centimă, negustorește, de datorii, uneori după foarte mulți ani, important e că plățile se fac corect, dovadă este, spunea Brustureanu, înflorirea încrederii în timpul Renașterii, dovadă este, spunea Brustureanu, schimbul intens de cuțite și alte obiecte ale onoarei, vezi amănunte în viața lui Cellini. . . Dura împunsătură i-a luat viața în mai puțin de un minut, am spus eu, și cît de lungi trebuie să fi fost pertractările, obiecțiile la sume și făgăduieli, oho, maică-sa ar putea povesti multe!.. Nu faceți presupuneri, complicăm zadarnic lucrurile, a răcnit polițistul cu trese galbene pe mîneacă, în timp ce, în colțul opus al biroului, un comisar striga la telefon să i se dea Neapolul cît se poate de urgent, că acum vine ora mesei și criminalii nu mai pot fi identificați în mulțimea consumatorilor dînd năvală în bodegile de pe chei, lucru pe care, printr-o ciudată coincidență, l-am notat și eu și Brustureanu în declarațiile noastre, nu faceți presupuneri personale, repeta polițistul, scrieți numai ce ați văzut, cine era de față, de cînd îl cunoașteți pe Mario, ce afaceri vă leagă, nu trebuie să vă îngrijiți de ortografie, corecturile notarului sînt plătite de brigada criminală, barba nu se specifică, acum toată lumea poartă asemenea semnalmente, dacă sînteți sinceri și lapidari, spunea polițistul, vom pune capăt terorismului și veți beneficia de recunoștința republicii lui Leone, spunea, înapoierea pașapoartelor rămînînd o chestiune pur tehnică. Jenică, spre a se face remarcat, a întrebat prin ce mijloc va afla, odată înapoiat în patrie, cum s-au încheiat cercetările, polițistul l-a asigurat că va citi totul în ziare, și nu este exclus să se vadă fotografiat pe pagina întîi, lîngă rubrica tranzacțiilor parlamentare. . .

Jenică scria la masa lui cu o aplicată sîrguință, făcînd decise sublinieri, deși nu văzuse nimic, căci atunci cînd îi zărisem pe cei patru coborînd din mașină și trei îl imobilizaseră pe tînăr, pentru ca al patrulea să-i împlînte pumnalul în piept, surpriza

îmi scosese din gîtlej un ȕipăt ascuȕit ŝi privirea lui Jenică se îndreptase spre mine, iar mai apoi trupul însîngerat nu mai putea fi văzut, o mulȕime compactă de oameni ridicînd zid în jurul victimei; el nu reȕinuse nici măcar că agresorii se urcaseră într-o mașină ŝi se făcuseră nevăzuȕi spre Chigi, îmi venea să rîd cu hohote ŝi să fac nu ŝtiu ce pe declaraȕia lui: mai tîrziu, poliȕistul l-a lăudat pentru mărturia lui, filfiindu-mi-o pe dinaintea ochilor ŝi reproșîndu-mi că n-am fost deloc la înălȕimea împrejurărilor cu cele cinci rînduri căzute pe care le scrisesem.

Din ce se alcătuiesc visele ŝi cum se explică oare că elemente în veci necunoscute, ca spre pildă o motocicletă cu ataș, tot apar în visele mele, m-ai întrebato din apele visului, ŝi eu ȕi-am răspuns că astăzi legile visului sînt perfect cunoscute, dacă vrei le poȕi programa, visează urît doar cei înclinaȕi să deguste genul, în fine, ofiȕerul cu trese galbene, adevărat mareșal, afirma plimbîndu-se prin faȕa meselor noastre că Italia e o țară încîntătoare, însă oamenii lasă de dorit, ce departe am fi, spunea, dacă s-ar opera un transfer de suedezi în peninsula, lui i-ar conveni să se ducă în schimb, clima i-ar face bine într-o țară cu rege ŝi premiu Nobel, oricum guvernele, femeile ŝi martorii oculari ar fi cu credinȕă, dar scrieȕi, spunea, nu vă feriȕi de descrieri ŝi cuvinte alese, ca turiști nu duceȕi desigur lipsă de fantezie, domnul șef al brigăzii mobile apreciază stilul colorat, are de unde împrumuta cînd i se cer interviuri ŝi, trebuie să cădem cu toȕii de acord, reportajele ŝi interviurile întrețin starea de bunăstare, altfel ne-ar ocoli turiștii ŝi s-ar duce să îngroașe bugetul leneșilor de spanioli, scrieȕi că agresorii s-au topit ca *gelata*, tînărul ucis trebuie să fi făcut vreo gaură în cer, nu moare omul țără să fi produs ilegalități, ca aiurea... N-am dat curs sfaturilor poliȕistului, cu toate astea am notat, în cinci pagini compacte, farmecul porumbeilor zburînd în cercuri deasupra acoperișurilor de olane, am lăudat iscusinȕa vechilor edili, care plantaseră în marginea pieȕei o fîntînă cu adevărat minunată, am analizat pe scurt programele muzicale pe care le urmărisem, arătîndu-mă nedumerit de faptul că muzica de spinetă lipsise cu totul (scăpare? subapreciere, lipsă de instrumentiști?). Simȕeam, scriind mărunto ŝi neinspirat, că sentimentele mele s-au colorat cu culoarea sîngelui risipit, ŝi, vrînd să le temperez, puneam de la mine o grămadă de situaȕii, o îmbrăȕșare a unor tineri, în vȕzul lumii, în plină

zi, cearta a doi uncheși, încheiată cu amenințări cu bastonul, trecerea a două căprioare violent machiate de la un magazin la mașina luxoasă care le-a înghițit, hîrtia se dovedea mereu puțină, Jenică terminase relatarea lui și eu mai aveam încă multe de declarat. Adormiseși, dormeai senină și eu continuam să mă rezum la ceea ce era mai important, ajunsesem la a zecea pagină și încă nu intrasem în miezul chestiunii, dar, către încheierea cam abruptă, începeam să cred că scena nu avusese loc în piață, asta era o variantă-cursă propusă de șiretul polițist, scena se petrecuse, cum și Jenică Brustureanu remarcase în declarația lui, la gară, în ușa restaurantului, îndată după ce băusem limonada, cu care ocazie am spus: cămașa aceea albă a fost scrobită și călcată de mîinile unei mame iubitoare! Probabil că exclamația asta am strigat-o, pentru că ai tresărit și mi-ai spus prin somn să las lucrurile să se limpezească, lasă-le pe mîine, atunci totul îți va părea limpede, mai ales dacă te vei consulta de dimineață cu Jenică Brustureanu, faceți împreună ordine, acum e foarte tîrziu, noapte bună...

Azi lucrurile sînt mai limpezi, ai avut dreptate: nu, faptele nu s-au petrecut așa cum ți le-am povestit aseară, aseară eram obosit, mă scoseseră din minți niște tablagii din Colentina, căutasem toată ziua un peruchier de la operă, acum sînt în stare să-ți povestesc totul extrem de coerent, ca Marțian D. Octavian, acum ziua strălucește, iar coafura ta e minunată, peruca e într-adevăr o soluție, m-ai întrebat dacă limpezimea se datorează lui Jenică Brustureanu, eu am izbucnit în hohote spunîndu-ți că individul e o născocire a mea, aseară puteam inventa și cercul polar, m-ai întrebat dacă nepotrivirile și confuziile de-aseară nu veneau de la faptul că nu mă sprijn pe nici un fel de dovezi, de unde chiar impresia că acea scenă sîngeroasă n-ar fi avut niciodată loc. Am sărit ca ars, replicîndu-ți că mergi prea departe, eu citesc toate ziarele italienești, am ajuns cu lectura lor în iunie 1931, și dacă nu găsesc ceea ce caut, citesc lucruri încă neîntîmplute, iau act de întorsăturile posibilului, am tehnica mea, tot ce pot spune este că lucrurile se împlinesc cu timpul întocmai, secretul stă în perseverență, în nădejde... Uciderea tînărului de care ți-am vorbit a avut loc la 15 august 1947, la orele 18,43, pe calea Văcărești...

Versiunea adevărată, dacă îți amintești, ți-am povestit-o acum doi ani, era o seară de octombrie, întîrzasem la tine citind Bacovia, ne venise o mare poftă de cîntecele ploii, de

clavire. M-ai rugat să-ți vorbesc despre viitorul nostru, ți-am răspuns că viitorul doi îmi este mai agreabil, gluma te-a supărat, te-ai trântit cu fața în perne și ai plîns, atunci am presupus că ai nevoie de lacrimi pentru că te exasperase coafura, faptul că nu puteai împleni un coc asemenea celui admirat la seminarul lui Vianu, am încercat să te împac, ți-am prezis, cu o certitudine care acum mă sperie, că va veni într-o zi moda perucilor, atunci totul se va simplifica, mi-ai răspuns că așteptarea înapoierii mele din oraș te exasperase...

Vine o clipă, ca o pasăre, cînd o amintire anostă, o întîmplare de demult, o expresie poate scoate din încurcătură un bărbat și o femeie care se iubesc, e un fel de descurajare a imediatului, și aducerea în prezent a întîmplării de odinioară primenește văzînd cu ochii culoarea încăperii, cuvintele încep să se lege într-un lichid rarefiat, apoi, pierzîndu-și greutatea, se resfiră și plutesc ca bulele de aer desprinzîndu-se de pe pereții unui vas lovit. Atunci, în acel octombrie, ți-am povestit cum, obosiți de regulile scandării latine, parcurse destul de anevoios în sala neîncălzită a Bibliotecii universitare, ieșisem cu Matei Iliescu să luăm puțin aer și urcam leneș calea Văcărești, dar pe cînd tocmai intram, pe înserat, în strada colonel Orero, întrebîndu-ne ce va fi făptuit colonelul de fusesse condamnat să stea crucificat pe zidurile străzii, am văzut apropiindu-se două grupuri de tineri, unul grăbind spre stația tramvaiului 16, celălalt traversînd spre parcul răscolit cîndva de două bombe, în timpul războiului. Matei era de părere, și argumenta cu voce răsunătoare, că violența are darul de a se acumula ca apele într-un bazin, îngăduind lungi perioade de liniște, după care, prilejuindu-se un război sau o răzmeriță, își dă drumul în modul cel mai previzibil cu putință, că, slavă Domnului, omenirea a consumat în ultima conflagrație toate tipurile de violență și ne putem bucura, generația noastră și poate următoarea, numai de ani senini, eu pășeam în acest timp pe trotuarul fulgerat de crăpături adînci, îl ascultam cu atenție, treceam spre Nerva Traian ca pe drumul ce duce în paradis, cînd grupul din parc trecînd în urma noastră, tăcut, înnegurat, și-a încetinit mersul și s-a îndreptat spre cei ce așteptau tamvaiul.

Ai fost de părere să deschidem din nou ușile batante spre balcon, ca să iasă fumul țigărilor aprinse una după alta, am fost de acord, dar cînd ai înaintat spre ușă, i-am văzut pe cei din parc traversînd, după care, în clipa cînd întorceai mînerul



ușii, am văzut cum unul din tineri se aruncă asupra unei cămăși albe, foarte îngrijit călcată, cum răsucește în mână un cuțit lucitor, cum cămașa cade însîngerată pe trotuar, Matei Iliescu zîmbind cu înțeles: nu putea fi decît o plată a conturilor, a spus el, așa cum scriu adesea ziarele, vremile de pace și senin sînt prielnice afacerilor, spunea, sprijinindu-și spusele pe argumentul că noi, ca și italienii, vezi Cellini, tot cu d-astea ne ocupăm în răstimpul dintre două conflagrații sau dintre două iubiri...

Ne aflam în umbra colonadelor cu multe portice și scări, mai încurcate decît labirintul, și Matei a întors capul și, remarcînd magnifica întindere a ramurilor unui copac, a dezvoltat părerea lui că ele se desfac asemenea continentelor în apele largi ale oceanului, dacă nu de-adevărat, măcar pe hartă, și trebuie să fim de acord că în secolul nostru hărțile sînt aproape fidele, deocamdată la scară redusă, pentru a ne obișnui ochiul cu suprafețele și formele, urmînd ca mai tîrziu să fie desenate la scară mai mare, atît de întinse și atît de fidele încît să poți înveli cu ele întreaga planetă, America de hîrtie peste America, Corsica de hîrtie exact pe muchiile Corsicii de dedesubt, rămînînd jur-împrejur destul spațiu albastru pentru apele mării, dar roșul singelui se și revărsase pe pieptii cămășii, tînărul vruse să replice cu o lovitură, jalnic gest descentrat de durerea din piept. Cineva strigase poliția.

E o poveste încurcată, ai spus, ești obosit ca și ieri și nu ai ieșit de sub impresia crudă a faptului, pentru asta e nevoie de timp, dealtfel nici n-am prea fost atentă, ai spus, m-am tot dus în balcon, căci ușa se tot lovea, la un moment dat, pe cînd îmi spuneai că Jenică Brustureanu nu există în realitate, am fost răpită de o scenă ce se petrecea în stradă, se pare că un tînăr care locuiește la doamna Precup a fost accidentat, i-am văzut cămașa plină de sînge, doamna Precup striga să fie adusă poliția. Să lăsăm istoria asta pentru altădată, ai spus, vor veni cu siguranță zile cînd nu vom avea un subiect convenabil, scena de la Siena cade oricînd bine, doar știi că mă pasionează subiectele tari... O, dar sînt întîmplări dure în fiecare zi, ți-am replicat, citesc în continuare ziarele italienești, între timp am înaintat cu lectura pînă în septembrie 62, lucrurile nu s-au schimbat, aș putea afirma că scena care mă chinuie de atîția ani s-a complicat și că fiecare zi îmi aduce în amintire împrejurări noi, ignorate din nu știu ce cauză, am spus. Uită, mi-ai spus, uită, cum și eu am uitat incidentul din casa Precup,

numai după ce ai uitat totul poți recompune adevărul. Glumești ! am spus. Nu glumesc, ai spus.

Ai deschis albumul cu fotografii, ai închis (sau ai deschis) ușa dinspre balcon și, așezându-te pe divan lângă mine, m-ai rugat să-ți povestesc cum am escaladat vara trecută nordvandul Pietrii Craiului, am fost bucuros să trec la subiecte pe care Marțian D. Octavian le ratează lamentabil, am început cu: era într-o luni, grupul nostru... , muntele ne întâmpina cu fruntea înnegurată... , lăsasem în urmă, de o jumătate de oră, cabana... , când m-a durut ca o lovitură de pumnal imaginea veche a crimei de la Siena și, înlăturînd cu un gest hotărît peruca uitată pe capacul pianinei, am strigat: nu, crimele fără explicație sînt o invenție a timpurilor mijlocii, lucrurile nu s-au petrecut așa cum ți le-am povestit aseară, acum totul s-a limpezit, iată simbul din care a crescut mizerabila mea obsesie ! Și, am început să povestesc, limpede și curgător, așa cum povestește un combatant întors ieri dintr-un asediu: urcasem o zi întreagă Valea Frumoasei, cîntată de Sadoveanu, străbătusem peisaje fermecate, ajunsesem într-un tîrziu în satul de oieri Jina, vecin Poienii Sibiului, eram frînt de oboseală, curelele rucsacului îmi răniseră umerii, bocancii îmi opăriseră tălpile, vederea îmi ardea în orbite, o așezare omenească, după singurătățile pădurii, îmi apărea întărită și sigură ca o cetate italiană... De la primărie mi s-a indicat o adresă unde să înnoptez, o femeie tînără a deschis o ușa grea, m-a condus într-o cameră largă, cu pereții acoperiți pînă sus cu velințe înflorate, femeia tăcută mi-a așternut un pat înalt, pe care tronau trei perne mari ardelenesti. Am mulțumit, am vrut să rămîn singur, ochii negri ai gazdei m-au țintuit lung și femeia mi-a pus întrebarea dacă nu vreau să cunosc, înainte de culcare, măcar ulița principală a satului ei. E întuneric, sînt foarte obosit, i-am spus eu, mîine îmi rămîn două ore pentru a colinda prin sat, acum, dacă s-a încheiat războiul, timpul va fi din nou darnic cu mine, sper ca somnul să-mi stingă în urechi comenzile militare, urletele bateriilor de artilerie, și, dacă nu are un logodnic, sau un iubit, sau o mamă care să-i interzică să mă însoțească, voi fi bucuros să o iau drept ghid, satul îmi va rămîne o amintire dintre cele mai încîntătoare. S-a retras, am început să mă dezbrac, dar o poftă nebună de aer și de oameni mi-a schimbat gîndurile: tînăra femeie așteaptă de mulți ani un bărbat de aiurea, e foarte probabil că nimeni n-a venit s-o scoată din singurătatea ei, știu ce

cumplită e singurătatea, trebuia să nu-i refuz plimbarea... Am deschis ușa dinspre prispă, frumoasa tânără mi-a ieșit înaintea, mi-a spus că era convinsă că nu voi dormi, sîntem oameni care am văzut și pățimit multe, cu siguranță avem ceva să ne spunem...

Am ieșit în uliță, am mers o vreme tăcuți, i-am simțit mîna ușoară pe brațul meu, am întrebat-o dacă trăiește de mult singură și ea a înclinat din cap, mi-a cerut apoi să trecem pe partea cealaltă a drumului, spre a nu da față cu un grup de oameni ce întîrziu în preajma cîrciumei cu oboanele pe jumătate trase, am traversat neîntîrziat, mi-a spus că familia i s-a risipit, părinții lucrează la Sibiu, vin acasă mereu mai rar, frații s-au mutat la București, la Brașov, vremea măritişului a cam trecut, a jurat să rămîna paznic al casei și al unui loc dumbrăvit, acum cînd s-a încheiat războiul se gîndește că ar trebui să-și întemeieze și ea un rost al ei...

Vorbea tot mai precipitat, mai însuflețit, trecea repede de la vechi amintiri legate de locurile pe care le străbăteam, și pe care, mi-a făcut impresia, nu le revăzuse de mult, la imaginile îngrozitoare ale războiului; omenirea s-a săturat de sînge, a spus, lumea are atîta treabă și e tîrziu, a spus, dacă ar fi după ea, n-ar ține seamă de nici o lege și ar umple întreg satul cu prunci și flori, e încă tînără și încă nu e foarte tîrziu, a cunoscut, a spus, un soldat care mergea spre front, îmi semăna, a înnoptat, tot așa, o singură noapte la ea, după care n-a avut niciodată veste, singura dovadă că a trecut prin Jina era o păpușă de ghips, pe care o păstrează sub icoană, o cumpăra-seră de la Poiana, unde se plimbaseră împreună, în dimineața despărțirii, acum ea crede că trecerea mea pe-acolo poate fi un semn, cine știe...

De la un timp, pe urmele noastre am auzit pași, întorcînd capul am zărit cîteva siluete de tineri pășind greu, ea mi-a cerut să traversăm din nou, cîrciuma tocmai s-a închis, poate cineva și-a băut mintea, a spus, oamenii au suferit și suteră, dacă ea ar fi băut, poate ar fi uitat...

I-am auzit țipătul, i-am văzut brațele albe apărîndu-se, am văzut-o desprinzîndu-se de mine și alergînd în susul uliței luminate de un petromax, fuga ei m-a umplut de silă, ca o trădare; abia după ce s-a pierdut în bezna în care dispăruseră agresorii, mi-am dat seama că umărul meu stîng îmi e amorțit și că sîngele mi-a năclăit cămașa... Era o cămașă nouă, o

purtasem în raniță tot timpul războiului în nădejdea că mă va apăra și o voi putea îmbrăca la înapoiere, mi-o cususe cu dragoste mama, când o așezasem în cufărul de recrut, mama era încredințată că nu voi apuca să învăț a ucide oameni, spusese: nu vei trage în tineri ca tine, ce vină au ei? războiul se va încheia curînd...

Ai o coafură superbă, pieptănătura asta simplă îți vine de minune, marile descoperiri sînt la îndemîna oricui, e nevoie, desigur, de puțină inspirație, m-ai întrebat adineaori dacă despre tînăra din Jina am mai avut vreo știre... Nu-ți pot răspunde la întrebare, povestea asta dureroasă nu trebuie să aibă sfîrșit...

29. ...în cămașă... Asemenea povestirii prezentate mai înainte, interpolată în text de însuși autorul istoriei, și aici apar situații și chiar detalii indicînd originea carpatină a împrumutului. Dacă, în alte părți ale planetei, războaiele se poartă în uniforme dintre cele mai sofisticate — cămăși de zale, pieptare din piele de bou, coifuri și harnașament cu anumită pondere și cu gabarit corespunzător, — de la Drina spre Levant sînt de întîlnit la beligeranți costumații preponderent lejere (să amintim sandaua simplă și cămeșoaia nu lipsită de o croială suplă a fenicienilor, perșilor etc.), uniforma evoluînd — către marele ocean al liniștii aurale — pînă la o subțire centură de rafie de care stă spînzurată sabia și, la cei înstăriți, o pelerină de mătase potrivită mai curînd momentelor de după baie decît ca veșmînt.

Se amintește adesea despre un general al lui Frederic cel Mare, care a fost surprins gol de reporteri. Cortul său de campanie fusese strîns peste noapte de geniștii prea grăbiți, înaltul ofițer trebuind să alerge în luptă așa cum îl făcuse mamă-sa, doar cu cîteva decorații în mînă, distincții de care avea nevoie spre a aduna și altele. Și, se spune, a obținut ceea ce își dorise, inclusiv moartea glorioasă.

În cămașă și în piciorul gol, lupta apare mai puțin spectaculoasă, în schimb se dovedește mai mobilă și mai eficace, cu singura condiție: să nu fie de față femei, copii și bătrîni, persoane față de care combatanții pot încerca unele complexe, ce se resimt imediat în scăderea puterii de foc...

30. ...s-a scris *procesul-verbal*. Cronicile militare vorbesc destul de frecvent despre bucătari, frizeri și preoți de campanie, chiar despre vivandiere, mai niciodată despre întocmitori

proceselor-verbale, lucru cel puțin ciudat. Și totuși puține bătălii asupra cărora să nu fi vegheat secretarii! Faptele de arme se aseamănă în multe privințe cu luările de cuvînt: introducerea, dezvoltarea și încheierea se succed și într-un caz și în celălalt ca în manualele clasice de retorică, rar două intervenții în același timp. Martori ai marilor bătălii relatează că, în primele rînduri, acolo unde se fac schimburile cele mai active de lovituri și unde se înregistrează cele mai teribile explozii și masacre, un modest secretar sau grefier înfruntă eroic primejdiile, și așezat la masa lui, scrie mărunț ce se întîmplă, cine pe cine lovește, și cum, și cît, subliniază părțile remarcabile, laudă pe eroi și-i încondeiază pentru vecie pe leneși, lași sau tîlharii de cadavre. Unul dintre grefierii iluștri ai timpului său, pe nume Johannes Homer, și-a pierdut chiar vederea în mijlocul bătăliei pentru Troia. Un altul, Arbaletto Compagni, s-a văzut răsturnat de iureșul cavaleriei vrăjmașe și cu greu și-a regăsit pana, călimara și sugativa în maldărul de obiecte rămase pe cîmpul de luptă. Se vorbește în cancelarii și despre un al treilea grefier de front, Hanibal Scribul, care n-a făcut cinste oastei pe lîngă care activa, dovedindu-se prea pasionat de cele ce se petreceau sub ochii lui: cînd un soldat inamic s-a apropiat de pupitrul său, el și-a abandonat uneltele, a înșfăcat o jordine rătăcită pe un dîmb și, învîrtind-o în aer, l-a lovit mortal nu numai pe rătăcit dar și pe un comandant de escadron, înclinînd balanța victoriei de partea armiei sale. Juriul a contestat biruința, considerînd-o birocratică, numele grefierului s-a acoperit de ocară, căci în război sînt permise toate schilodirile și atrocitățile, în afară de intervenția persoanelor înrate în arenă lateral, din cancelarii și tarabe. Orașele și satele populate de persoane civile pot și trebuie să fie rase de pe suprafața pămîntului — sistematic, în adîncime —, cînd atacatorul crede a vedea în particularii ascunși prin poduri și pivnițe, prin hambare sau tranșee private, participanți virtuali la conflict.

Referirile rare ale cronicilor la secretari și grefieri ar putea avea două explicații: 1. dezvăluirea numelor și identității celor ce scriu despre viață și moarte, despre cursurile sinuoase ale împlinirii și izbînzii oamenilor prin sabie, ștrangulări, torturi, trădări și incendieri grandioase ar putea scădea autoritatea destinului, care trebuie să rămînă categorică și, mai ales, inatacabilă, căci una este să credem că toate cele făptuite sînt

rezultatul hotărîrii necesităţii şi a zeilor, şi alta să ştim că lucrurile au fost aranjate de un grefier priceput în a aduce toate din condei; 2. oricît de iscusit s-ar dovedi scribul, procesul-verbal pe care el îl întocmeşte e, în fond, o simplificare literaturizantă şi nimeni nu-şi poate lua răspunderea că gravele consecinţe ale bătăliilor — robia, jaful, răzbunarea pe toţi şi pe fiecare dintre cei învinşi, pedeapsa prelungită dincolo de termenele rezonabile, modificarea hărţilor şi redistribuirea teritoriilor, regruparea, revanşa, ameninţările cu forţa şi recurgera din nou la arme etc. — decurg din scrisul mai mult sau mai puţin buimac al unui secretar buimăcit de urale, comenzi militare, vaiete de răniţi şi de alte zgomote, printre care nu pe locul ultim se află bubuitul armurilor, al proiectilelor, al fuzeelor. Toate aceste consecinţe trebuie să apară drept creaţia lui Dumnezeu, să cadă printre ruine cu putere de lege, să cutremure conştiinţele şi să îmblînzească moravurile ca un alt Nou Testament, să determine o reorientare radicală a cursului vieţii pe pămînt. Or, dacă acestea ar urma scriptele unui proces-verbal, fie el genial, tîrguielile nu s-ar mai stinge, învingătorii şi învinşii l-ar scoate din fundul pămîntului pe individul care a notat ce a notat, l-ar trage la răspundere pentru formulele stereotipe cu explozie perfidă, pentru subtilităţile de plumb, eroismul şi laşitatea ar primi calificative, ca la şcoală, ba mai rău, s-ar limpezi o mie de situaţii confuze şi aberante, s-ar restabili — prin reconsiderarea detaliilor — o grămadă de adevăruri, alte conflagraţii ar deveni imposibil de declanşat... Dar cine are interesul ca istoria să stagneze şi vitejia să se deprecieze?

Părerea celor mai mulţi comentatori este că scribii cîmpurilor de luptă e bine să tacă, să se mulţumească cel mult cu un scurt rezumat al faptelor, să accepte ca numele lor să fie îngropat odată cu sutele şi miile de morţi ale bătăliilor consemnate.

În text, referirea la procesul-verbal urmăreşte să afirme că altceva e în timp de pace, cînd actele dure ale oamenilor împotriva oamenilor urmează să fie înregistrate cu cea mai mare grijă, prin cuvînt putînd fi justificată însăşi crima, lucrurile dezordonate ale realităţii dovedind o regularitate şi un stil ales prin intermediul scrisului consemnativ.

31. ...*prin superioritatea lor numerică*... Vezi nota 15. Se poate adăuga că Anonimul, trăind într-o lume a statisticii şi anonimului cantitativ, nu poate scăpa de obsesia numerică.

Moartea lui Procopius putea fi pricinuită foarte bine de o gripă spaniolă.

32. ...*cucerită și recucerită*. Ceea ce se și face spornic, din timp în timp. Spusele soldatului Diodor *sînt* adevărate, nu se precizează însă nicăieri de unde trebuie luat continentul de toarte spre a fi răsturnat și nici modul în care trebuie să se clătească recipientul după întrebuințare.

33. ...*dealuri sileziene*... Pe care filozoful Kant le privea cu un binoclu nemțesc, căruia îi lipseau o lentilă și suportul.

34. ...*tată bun al înaltei Himalaia și al cochetelor Antile*... Comparație de acută pătrundere strategică, vrînd să spună că Europa n-a fost niciodată mamă, că ea, ca și Roma, se face răspunzătoare doar de exportul armelor... Europa văzută ca un tată e o idee de o plasticitate vie, pregnantă, bărbătească.

35. ...*Indiile dulci și aromate*... Afirmație inexactă: rîvnită și gustată de Alexandru cel Mare, doar India occidentală s-a dovedit agreabilă la gust. Aroma mirodeniilor a amețit multe capete și a pervertit conștiințe pretins incoruptibile.

XXII. Oamenii citiseră cu mare interes și relatarea adunării de primire a celui așteptat, faptele fuseseră consemnate cu multă, multă exactitate, ceea ce dovedea că ziariștii fuseseră, într-adevăr, profesioniști. Reieșea că, îndată după sosirea aceluia, iritarea și oboseala tuturor dispăruseră ca prin farmec, că discursul se va bucura de o mare și vie atenție.

Scoțîndu-și din buzunarul redingotei ochelarii pince-nez, și ștergîndu-i cu batista, noul-venit dăduse să se înțeleagă că nu va ezita să pronunțe cuvîntul potrivit. Acesta era: « Domnilor... »

XXIII. « Domnilor, spuse el, plugul și suveica, și cazanul cu aburi, și dosarele încopciate, și eprubetele bine rînduite, și fanfara, și mașina de tighelit, și rindeaua, și foarfeca cu echer, și creta colorată, și smîntînitoea, și avionul cu piston acționat de mîină, și ghergheful cu patru șine, și mașina de călcat cu mangal, și diligența cu patru armăsari înaintași, și, iertați-mă, chiloții plușați, cu corsetul pendinte, și vagonul pe boghiuri, și cureaua de transmisie, și biblioteca savantului, și peștele preparat rasol, cu lămîie, și abacul, și onomatopeea, podoaba retoricii, și registrele cu partizi, și extracția sării cu găleata și cu ocași, și raportul dintre numărul turmelor de oi și suprafața pășunilor, precum și unele acte de corespondență comercială și

jurisprudență civilă — ei bine, o bună parte a ustensilelor și mijloacelor civilizației noastre încep să nu-și mai aibă rostul. Cele mai multe și-au pierdut de pe acum capacitatea funciară de a ne face fericiți. Tehnica în continuu progres ni le reddă, pe zi ce trece, mai desuete, mai inoperante...

**XXIV.** Ne aflăm la cumpăna a două veacuri importante — continuă vorbitorul, după ce, cu aceleași cuvinte, dar puțin diferit, textul apăruse asemănător în ziarul aflat acum în mîna tuturor — veacul ce se încheie s-a dovedit întunecat, bîntuit de cumplite molime și catastrofe naturale, de războaie oribile și de suspiciune. Veacul care începe (nu mă obosesc să-i mai dau un număr, cine are interesul să tot sporim icsurile?) ne oferă spectacolul unei expansiuni extraordinare a tehnicii în toate domeniile civilizației, artelor și meseriilor, ocultismului și statisticii. Spre deosebire de secolul trecut, întunecat, bîntuit de molime și războaie cumplite, măcinat de pesimism și contradicții, secolul pe care-l inaugurăm se va dovedi luminat, caracterizat printr-o sănătate deplină, prin optimism, armonie și extravagante multilaterale.

Priviți fotografiile voastre de familie din tinerețe: atmosfera e fumegoasă, galben-cenușie, apăsătoare, cei dragi apar în ele puțini și palizi, înconjurați de obiecte inutile, sărace și posomorîte. Altceva vă oferă vremea care începe: iată, în afară de buncii în perfectă stare de sănătate, aveți în preajmă adevărate cete de rubedenii — veri și cumnați, mătuși și fini, precum și copii, încurajați prin radio și prospecte să crească și să învețe... Ei umplu spectaculos cadrul cu zîmbetul lor elevat... Toți sînt bine îmbrăcați, gata de-a urca în Turnul Eiffel, pe transatlantice, în avioanele supersonice. Iată catalogul B.M.W., alegeți, comandați!

La îndemîină vă stau azi canapele confortabile, covorașe cu frumoase motive naționale, etajere încărcate cu flori, mese îmbelșugate, în jurul cărora se stă de vorbă și se înalță pahare pline, în timp ce se cîntă și se vorbește mereu la aparate audio-vizuale și se face haz. Înainte nu se spuneau poezii, o tăcere tristă copleșea pe cei doi tineri îmbrăcați în miri; acum, cinci sau șase fete elegante și vreo cîțiva băiețași îmbrăcați în marinari sînt gata să se împingă în față ca să recite admirabilele balade ale barzilor noștri, cu acompaniament de ghitare electrice, iar o mătușă aleargă la supermarket să vă cumpere tot ce doriți, inclusiv martipan.



XXV. Amintiți-vă cum se strica înainte vremea: pe cer se adunau nori groși, reci, și îndată se și stârnea din senin furtuna îngrozitoare. Smulgea acoperișuri, lovea cu grindină grădinile, forma puhoie și inunda ulițele, prăvălind în furia ei nebună garduri, hambare, poduri, casele bieților creștini. Vîltoarea înghițea hulpavă vietățile curții, ploaia uda la piele cîțiva servitori neplăcuți lui Dumnezeu, care făceau imediat pleurezie. Deschideți acum fereastra: ei, ce părere aveți de admirabilul peisaj pluvios ce vi se deschide îmbietor în față? Plafonul de nori e compact, reținut pastelat, pînze cuminți de ploaie pulverizează binefăcător pămîntul receptiv, revigorînd vegetația, purificînd aerul, răcorind pavajul. Într-o jumătate de oră, admirabilul lichid se distribuie rațional asupra cîmpiei și o spală, și o stimulează, și îi înviorează culorile, ca într-un tablou semnat de Vîntătoru. Nu va trece mult și ciclul ploaie / evaporare / condensare / și iarăși ploaie / se va simplifica, împuținîndu-se etapele ce încarcă prețul de cost. Marea și ghetarii vor trimite direct în robinet apa proaspătă, desalinizată, aseptică, cu săpunul dizolvat corespunzător în lichid. Servitorii se vor spăla la duș, ca și voi, folosind discret și recunoscător șamponul, în subsolurile rezervate lor, în rezervațiile afectate în suburbii...

XXVI. Dar animalele? Sălbatic și sîngeroase, haitele de lupi ieșeau adesea din pădurile mirosind a hoituri și mucegai, năvăleau în sate, sfîșiau vite și păsări, distrugeau bunurile cu greu agonisite. Omul neprevăzător era pîndit din ierburi de șerpi veninoși, de urși înfuriați, de rîsul cel hidos și de colții vulpii cele viclene. Păpădia clocea malariei, iar crizantema, perfida, împrăstia în jur miasme de iberită și oțet aromatic. Întregul secol de tristă amintire, lat cît evul mijlociu, e sfîșiat de urletul fiarelor și de țipătul sinistru al păsărilor de pradă, de unde și necesitatea vîntătorilor ce încercau să împuțineze fauna, să diminueze amenințarea și să ofere libretiștilor subiecte triste pentru operete vesele. Hiena circula în cupeu. Se putea vorbi pe atunci de un sistem de asigurare a persoanei, despre ajutorul de șomaj, despre inviolabilitatea casetei intime?

Pădurea de astăzi este un sanctuar liniștit și ospitalier, animalele răutăcioase de altădată și-au reprimat agresivitatea și și-au cizelat manierele: lupii, urșii, vulpile, înșiși șerpii, în bună parte școliți și, oricum, cu o conștiință cetățenească mai luminată, și-au luat locul cuvenit în grădina zoologică,

unde, în cuști bine ferecate, numerotați și clasificați după nomenclatura binară, se ocupă de problemele actuale ale cererii și ofertei, de șarpele monetar, de combaterea terorismului, și răgazul le conferă aere de pașnică, superbă autoritate și distincție. După cum vedeți, eu vin cu fapte, nu cu amăgiri... Și nu ne desparte decît un deceniu pînă ce fiarele cu blănuri frumoase ne vor livra de bunăvoie podoabele lor atît de îndrăgite de femei, protecția epidermei lor fiind preluată de pungi de material plastic ieftine, de bună calitate...

**XXVII.** Dar priviți mai atent fotografiile de odinioară: printre copacii de carton ai tinereții voastre abia se zăresc crengurile unor castele căzute în paragină, o lună ostilă le luminează pieziș. Scîrba și spleenul ridică țeava pistoalelor la inimă și tîmplă, se sinucid mii de nevinovați, vinovați doar de delictul de port-armă. Acum, în spatele vostru și al familiei, se disting case mari, cu etaj, parcuri largi, pe gazonul cărora joacă coarda o mulțime de copii, golf o mulțime de tineri, în chioșcuri își etalează toaletele femei frumoase, pe bănci stau cuminți, hieratici, tineri îndrăgostiți, în costume cadrilate (ei), în rochii spumoase de muselină, cu jupoane abia bănuite (ele), în timp ce prin desișul boschetelor trece trenul electric pufăind, spre Viena, spre Chicago. Și pretutindeni — ofițeri chipeși, toți generali și mareșali, cu trăsăturile lui John Wayne, cu epoleți strălucitori și brandenburguri bogate, privind visători o lume fără conflicte majore, așteptînd nerăbdători începerea valsului imperial, bucuria căpităneselor. Nu vă cuprinde rușinea revăzîndu-vă cu cincizeci de ani în urmă, desculți lîngă vaca părinților, strîngînd în mîna un cocean de porumb, răscolind deprimați praful drumului? Și nu deplîngeți soarta bunicului care, abia înapoiat din războiul cu turcii, își transporta în carul cu boi costelivi bălegarul spre ogorul pustiit de o vară nemiloasă, tremurînd de spaimă să nu-i mănînce turcul urzicile preparate pentru amiază, franțuzul ciupercile rezervate pentru cină și pravoslavnicul terciul reîncălzit pentru micul dejun al sărbătorii care se apropia?

36. ...de pe tava cealaltă a mapamondului... Gogoșile din aluat, la care se face aici referire, nu sînt lucrul cel mai delicios de pe platforma sudică a planetei. Cititorul este liber să înțeleagă prin acest termen aurul, diamantele, platina, cromul, arama, zahărul pudră ce se depune pe trestia industrială,

uleiul de arahide și diversele condimente ce intră în compoziția supei la pachet.

În treacăt fie spus, ornamentele culinare dure (piperul, boiaua, usturoiul) n-au fost mai puțin căutate decît substanțele dulci. Popoare străvechi, ca etruscii, cîntau luna în termeni ce nouă ni se par de neacceptat: «O, tu lună de muștar, cătrănește-mi sufletul cu aromele tale, încrucișează-mi și-mi lăcrămează scumpii ochi, care te cîntăresc ca pe varza murată, în balanța nopții. . . » (v. Imnurile popotierului etrusc.)

37. . . . *festinul s-a terminat*. . . Inexact, sau mai bine spus, exact doar pe jumătate, căci, dacă împărțirea lumii a devenit, încă de pe vremea lui Diodor, un fapt împlinit, reîmpărțirea ei continuă cu succes, după cum se vede și se va vedea mai departe.

38. . . . *și Franța, o lume!* Și totuși: pînă cînd Franța se va prezenta în societate o lume? Aroganța ei e fără limite! . .

39. . . . *ca șalul împușit al smogului*. Nu despre smog este vorba, după cum au arătat recent mai mulți comentatori, ci despre fumul gros venit de la bucătării, pe vremea fericită cînd se mai preparau gogoșile și cartofii prăjiți.

40. . . . *împlinesc doar cîteva*. Nepermisă minimalizare a împlinirilor omenеști. Anonimul, după opiniile unor autori, printre care Robert Brévet, ar fi fost bătut pentru această afirmație. Brévet pretinde a poseda dovezi că, într-o seară de august, pe cînd luna era în scădere, cîțiva studenți l-ar fi oprit în parc și, cerîndu-i socotelă, l-ar fi trîntit în iarbă, lovindu-l cu picioarele pînă la apariția autorităților. Intrat pe mîna unui oficial umanist, care nici el nu putea accepta afirmația fără o argumentație solidă, Anonimul ar fi primit pe text, cu bocancul și manivela mașinii, încă o lecție de înaltă rigoare științifică. Ulterior, scrie Brévet, Anonimul și-a îndulcit privirea critică, mai ales după ce prietenii și binevoitorii i-au prescris teperin și dușuri scoțiene.

41. . . . *o scară lungă, cu trepte putrede*. . . Autorul se gîndește, de bună seamă, la acele scări de lemn instalate în vechile magazine universale cu ajutorul cărora se urca la raioanele specializate, înainte de introducerea liftului. Treptele erau, contrar spuselor autorului, solide și încăpătoare, impresia de instabil și sordid venea de la faptul că mulțimea ce ataca scara era preocupată și impacientă să-și afle săpunul sau irigatorul mult dorit și, din această pricină, cum afluxul creștea, buzna

și ghiontul deveneau un factor important de înaintare și parvenire. Soseau ore de vîrf, cînd fluviul urcînd spre cer se domolea la strîmtori, și atunci vedeai pe primele trepte, ștrangulați, congestionați, nădușiți, fără putința de-a mai face un pas, șefi de birou, jandarmi, cucoane cu conversație aleasă, preoți de țară, consilieri, bijutieri, crescători de animale, călugări franciscani, operatori de cinema, cadîne învoite din vreun harem, aviatori, matrișeri, acrobați de circ, vidanjori, sofiști, lăptărese și colecționari de tablouri, prinși unul de altul, ca de revărsarea unei lave, într-un singur bloc, alcătuiind împreună o singură făptură, un fel de piramidă de carne și duhori. Mișcarea înainte nefiind posibilă, iar cea înapoi nedorită, blocul de cocă vie dădea, ca melcul, coarne și ochi, bale și scremet, și, pentru ca spectacolul să nu indispună pe cei de pe treptele superioare, cu vedere mai cuprinzătoare și cu posibilități de compasiune mai generoase, direcțiunea ordona tragerea șalterelor iluminatului, astfel că în întuneric violențele și mizeria își relatau fluxul civilizat, pasabil.

Scara era, într-adevăr, lungă, ceea ce permitea repetarca și multiplicarea blocajului la diverse nivele, piramidele înmulțindu-se pe măsură ce se atingeau cote mai înalte, spre raioanele de mobilă, ștofe, obiecte de uz casnic, cofetărie și trambulină, încît spre prînz puteai privi de sus un pustiu aglomerat mai impresionant decît Valea Nilului, asupra căruia, dacă vrem să rămînem consecvenți comparației, trona ca un faraon atotputernic directorul stabilimentului, un domn cu mustăți groase și ceas de aur la vesta reiată, etern nedumerit, trecător energetic în imobilitatea la care era constrîns să acționeze.

Despresurarea începea către orele înserării, cumpărătorii își puteau mișca puțin brațele și pachetele, satisfăcuți că strîsoarea scade și achizițiile cresc. Atunci se reaprindea lumina electrică, se puneau în funcțiune ventilatoarele, duhoarea se risipea, iar difuzoarele instalate sub robele manechinelor își dregeau glasul, ca să anunțe că a doua zi magazinul se redeschide la ora obișnuită, pregătit să prezinte publicului noi sortimente și diverse bunătăți, mai ales la raionul articolelor bisericești și al produselor de artizanat, adăugînd urarea folosirii cît mai intense și mai îndelungate a parfumului cumpărat, a irigatorului ales, a pilulelor de dizolvat în apă, indicate în combaterea tînșarilor și, indirect, în diminuarea hipertensiunii arteriale.

Împreună cu invitația de a mai vizita magazinul și de-a mai folosi scara, direcțiunea lansa și un călduros apel radiofonic, pe melodia unui cunoscut lied de Schubert, pentru ca publicul să nu uite să se fotografieze (la fotograful casei) în grupuri compacte, piramidale.

42. ...*dîrdîind pe mormanul de lemn*. E de necrezut cît timp a irosit umanitatea pînă să pătrundă tainele naturii și să constate, în cele din urmă, că toate lucrurile acestui pămînt sînt făcute din lemn ! Căutînd esențele, această incredibilă forță care este mintea omului a încercat să atribuie focului, apei, țărînei, aerului, rolul de element primordial, dar a rătăcit zadarnic, asemenea primitivului ce atribuia fructului de alun și ștecherului trifazic toate puterile și toate posibilitățile de înstăpînire a naturii. Din lemn s-au născut toate și în lemn se vor întoarce. O experiență simplă stă la îndemîna oricui : sămînța inului, introdusă în pămînt, crește o plantă foarte fină, cu floare albastră, care, în condiții prielnice de căldură și umiditate, devine în cîțiva ani stejar frunzos sau brad montan. Tot astfel în obținerea fagului, trestiei și enibaharului, esențe dezvoltate în condiții optime din ovulul fragil al urzicii celei banale... Privim atent în jur : cadrele ferestrelor sînt din lemn, popicele de bătut cu bila sînt din lemn, bila însăși e de lemn, de ridicăm ochii spre cer vedem înaltul din lemn bătut în cuie de argint, de apăsăm cu talpa iarba cea fragedă, aflăm sub tulpina ei o podea din scîndură prinsă muchie lîngă muchie. Apoi, toate acțiunile omenești sînt legate nemijlocit de prezența universală a acestui element : ferestruim și șlefuiim lemnul, găurim sau ardem în foc lemnul, din lemn sînt plămădite sicriile și livezile, casele și avioanele, femeile cele frumoase și sensibile și păsările din curte, autoare ale produselor ovale cu gălbenuș de lemn, gustoase și extrem de hrănitoare ; brînză se scoate din rumeguș (făină de lemn), plăcinta de mere se prepară din lemn trecut prin mașina de tocat, tăieței provin din așchieră lemnului de tei, butoaiele pentru vinurile scumpe se fac din lemn, unde le herțiene care ne aduc în urechi talașul cîntecelor de dor și fără de dor se extrag din fibră lemnoasă. Sînt tot mai multe dovezi că masivele subterane de cărbune sînt un rezultat al carbonizării lemnului, așa cum sentimentele, intenționalitatea și volițiunea sînt o emanație a descompunerii fracționate a lemnului de soi în condiții îndeobște cunoscute. Dacă există un Dumnezeu în cer, acela e din lemn lustruit.

Se pare că acest adevăr a fost bine cunoscut în rîndurile inițiaților, încă din secolele începuturilor, însă cercurile guvernante ale acelor timpuri au făcut totul spre a-l tăinui și a-l utiliza exclusiv în scopuri tîmplărești.

**XXVIII.** Aceia se îmbrăcau în haine groase de dimie, voi aveți elegante haine nemțești, tăiate de Poncet, Neckermann, Bonini, Whrigt, Rachel. Aceia se străduiau să-și cioplească cu prețul unor mari eforturi piatra și lemnul, cu care să-și întemeieze o căsuță sărăcăcioasă, voi locuiți în blocul de oțel și sticlă construit cu credit Ortega și Nemour, sau cu asistența Creditului Marelui Orient, bucurîndu-vă de sufrageria largă, de dormitoare solemne, de sala de baie cu intarsii de sidef și de candelabrele cu douăsprezece lumînări, sub care strălucesc mobilele Bidermeier și cîntă seara pînă tîrziu un pian inspirat, muzică de Chopin și Waldteuffel, pe ritmurile îndrăcite ale furioșilor din San Francisco. Aceia se speteau muncind pînă seara tîrziu la prașilă și la joagăr, în parchete, vătîindu-se că, după atîta trudă, nu au nici ce să pună pe masă în fața copiilor înfometați, voi aveți destul timp ca, după ce v-ați înapoiat cu limuzina de la slujbă, să vă lăsați în voia manicuristului și a maseurului, să faceți corespondență, muzică, conversație, să dați interviuri, să scrieți sute de plîngeri și întîmpinări, să întrîrziați, temerari și neobosiți, pînă către miezul nopții, în jurul mesei de poker și de bridge, însoțiți de bucate alese și de băuturi frapate. Ce să mai vorbim: ei se spălau în hîrdăul cu leșie, voi utilizați pasta de dinți, vibratorul, tensiometrul și irigatorul cu două țevi... Ei vorbeau singuri prin unghere, voi înjurați, scuipați și amenințați liber, cu precizie electronică, în receptorul telefonului video, cu difuziune radială pe șapte continente...

**XXIX.** În sfîrșit, aceia își încheiau viața de chin în cele mai sordide condiții, cu bilanțul deficitar, răpuși de bube și de sărăcie, împovărați de griji și sîcîiți de debitori; voi muriți în paturi comode, pe cearceafuri de olandă și în plăpumi de mătase, ajutați în această sfîntă treabă de aparate moderne de reanimare — rinichiul artificial extracorporeal, pistonul plămîncord, proteza totală, ochiul telescopic, electroencefalografii cu trotil, intestinul de azbociment, stomacul cu malaxor pe role și bile, vă dați sufletul asistați de dragostea tuturor (cei mai de departe, chemați prin telegrame) și înainte de-a vă răci, puteți face declarații cuprinzătoare despre felul cum v-au ocolit privațiunile și ordinele de încorporare, și cum ați obținut bunurile

temporare și stima întregii societăți. Momentul livrării sufletului fiind radiotelevizată, operațiunea se execută cu deosebită distincție, cuvinte alese vă ies din gură! — unele memorabile, ce vor apărea în revistele Paris Match și Quick —, bucuroși că flăcăruia mistică ce vă veghează e ținută grațios de o nepoată ce nu mai contenește cu reverențele, crescută prin academii și colegii din noul continent, cu viitorul asigurat de cupoanele adăpostite în casa de valori, de veniturile constante ale rețelei de supermagazine și fabrici de detergenți, nepoată fericită — moștenitoare a unui ducat și a doi sateliți artificiali, abia așteptînd să se mărite cu un aghiotant al lui Salazar...

**XXX.** Ce buchiseați oare în ziarele vremii, pline de fanteziile unor gazetărași ca Balzac și Victor Hugo? Istorioare de adormit copiii, chestii incredibile, bazaconii scremuate și gîngave! Iată New-York Prospect de astăzi: « De pe frontul de vest divizia a doua motorizată, primind ordinul de atac în dimineața trecută, a părăsit satul Meril și s-a îndreptat spre orașul Galopville, de o săptămînă aflat în mîinile inamicului. După un bombardament susținut cu mortiere și tunuri de 110 mm., dușmanul a fost nevoit să se retragă, cu toată superioritatea lui numerică și a materialului concentrat acolo. Eliberarea orașului — de peste 150 000 de locuitori — constituie o mare victorie a armatelor noastre. A fost ordonată curățirea tuturor cartierelor, împușcarea demonstrativă a peste 400 de cetățeni, redeschiderea magazinelor alimentare și tragerea a douăzeci de salve de artilerie în cinstea generalului Lempompick, care — pe ultima salvă — și-a și anunțat retragerea la ferma lui din Calabria. După-amiază au fost aruncate în aer primăria, spitalul, fabrica de jucării, uzina de apă, și s-au organizat serbări cu artificii și fanfară. Generalul Precar nici nu a urcat pe calul retrasului Lempompick că a și fost citat pe ordinul înaltului comandament primind titlul de erou și salvator. În sectorul 6, sub cota 1200, un soldat s-a spînzurat de grinda unui closet rural, lăsînd o mișcătoare scrisoare despre fîntîna cu cumpănă din sat și despre gingășia mieilor, scrisoarea va deschide tinerei sale soții un impresionant șir de uși oficiale ce conduc spre pensie și respect. În același sector se dă dispărut regimentul 10, comandat de căpitanul Decalion. Disparația unității ar putea fi urmarea lipsei de muniție, de discursuri îmbărbătătoare și de alimente. În comunicatul inamicului nu

se precizează dacă regimentul s-a predat, a fost decimat sau s-a rădăcit în pustie...»

Ei, întrevedeți sublimul? Recunoașteți geniul secolului? N-a avut antichitatea atîția morți și răniți... Unde e rapsodul care să pună totul pe hîrtie și să încaseze banii pe epopee?

43. ...la melancolie și rîvnă inactivă. Cf. Titus Livius: «În anul următor, sub consulatul lui Quintus Fabius Ambustus și Caius Furius Pacilius, s-a impus prin dîrzenia sa tribunul poporului L. Icilius, care însă n-a mai stat cu mîinile încrucișate, ca tribunii anului trecut. Icilius, ca să fie la înălțimea faimei numelui și familiei sale, chiar la începutul anului a stîrnit o mare frămîntare în sînul norodului, prin propunerea legilor agrare pentru împărțirea de pămînturi poporului. Numai izbucnirea din nou a ciumei, din fericire nu cu urmări grave, a abătut cîtva timp mințile cetățenilor de la frămîntările politice și de la aceste dezbinări și ciocniri, avînd a se îngriji acum de nevoile casnice, de hrana și aprovizionarea cu cele necesare vieții. Se crede că de data aceasta molima a făcut mai puțin prăpăd ca oricînd, chiar și cu urmări mult mai neînsemnate decît tulburările interne» (De la fundarea Romei, IV, 52).

44. ...nu arată, vai, nimic... Conform afirmației: «Dacă l-am văzut că pendulează și iar pendulează, am pendulat și eu și, dintr-odată, lucrurile au luat un alt curs — balansiv — mai apropiat de firesc.»

45. ...destui care se mulțumesc cu cîrpa. Excepție fac cei chemați sub drapel în timpul războiului din 1870 dintre francezi și prusaci, utilizînd textilele nu numai ca pansament pentru rănilor celor ce urmau a fi loviți de armă, dar și în scopuri pașnice: fluturarea batistelor de despărțire întărea legăminte, statornicea sentimente, promitea revederea pe peron, la sfîrșitul ostilităților.

46. ...ca o teacă de baionetă... Observație surprinzător judicioasă: într-adevăr, cercetările recente ale antropologilor au stabilit o asemănare izbitoare a minții omenești cu teaca de baionetă. Sînt persoane al căror cap indică cu ușurință, la prima vedere, sediul gîndirii în partea stîngă, spre ureche, atîrnînd puțin către zona inferioară a acesteia. Purtată de unii cu orgoliu, de alții cu lipsă de precauție, teaca semnalează interlocutorului că are de-a face cu o personalitate accentuată, că trebuie să procedeze cu băgare de seamă. Sînt cercetători care pretind că auzul fin poate percepe distinct fîșîitul ieșirii



și intrării în teacă a ideilor, sigur este că un stetoscop obișnuit redă acest delicat zgomot ca uruitul unei coloane de blindate pe un caldarîm.

47. ...un plan de cucerire a pămîntului... Nu se face precizarea dacă este vorba despre cernoziom, care în ultimă instanță stă la originea sandvișurilor și brînzeturilor despre care se vorbește mai departe.

48. ...Necîine... Compus mereu mai des utilizat în textele culte. După același procedeu, în ultimele decenii au fost formate cuvinte noi ca: *nesprijinul*, *nemunca*, *neploaia*, *nchibritul*, *necazul*. Dintre toate, *neploaia* ni se pare cel mai puțin fertil.

49. ...Pentru noi, cîinii... Ușoară confuzie: în realitate vorbește Lupus! Să nu fi cunoscut Anonimul că între cîine și lup este o oarecare diferență, că între unul și altul există un antagonism? În timp ce cîinele poartă botniță, lupul nu cunoaște lesa și buna-credință. Delicioasa stîngăcie a autorului putea fi evitată dacă se apela la serviciile unui alt animal, slavă Domnului, cataloage cu vietăți se publică astăzi pretutindeni. Dar chiar și în *Carte* (*Apocalipsa* lui Ioan 4, 6—8) se enumeră cîteva: « În fața scaunului de domnie mai este un fel de mare de sticlă, asemenea cristalului. În mijlocul scaunului de domnie și împrejurul scaunului de domnie stau patru făpturi vii, pline cu ochi pe dinainte și pe dinapoi. Cea dintîi făptură vie seamănă cu un leu; a doua seamănă cu un vițel; a treia are fața ca a unui om; și a patra seamănă cu un vultur care zboară. Fiecare din aceste patru făpturi vii avea cîte șase aripi și erau pline cu ochi de jur-împrejur și pe dinlăuntru... »

Alegerea animalului e o chestiune de gust și pricepere: se poate alege vițelul, dar se poate alege omul. În situații excepționale se poate alege scaunul, patrured căruia nu i se poate face reproșul necredinței, cu atît mai vîrtos cu cît numărul mare de ochi îl face și vigilent și pliant la modificările de relație.

XXXI. Momentul solemn al trecerii în veacul cel nou ne află pregătiți. Pornim sub o zodie norocoasă, continuă topometrul, în aclamațiile mulțimii. Roadele progresului încep să se facă vizibile. Ne așteaptă zile mereu mai luminoase, deruta și spaima, boala și nesiguranța își pierd tot mai deplin puterea asupra noastră. Începe o eră a inițiativei și a înfloririi fără precedent a personalității, stimulată de condiții tot mai prielnice pentru vînzările la preț ridicat și pentru cumpărăturile ieftine. Afacerile

devin mereu mai prospere — şifonul şi ţigla, arenda şi ibrişinul, jocul şi tona de grâu, tutunul şi canavaua oferindu-se convenabil pe toate pieţele. Se pot de pe acum importa, prin agenţii lipscani, maşini de cusut Neumann şi broboade tip Nürnberg, untdelemn pur Ianis Panaiotis şi puiă norvegiană de filtrat apă, cu piatră acră, deja s-au adus la şantanul Motanul Negru fete tinere — blonde romantice şi brune focoase —, un regiment de cavalerie a închiriat camere mobilate în oraş. Preşedintele Americii garantează că de-aici înainte nu va mai fi niciodată criză, Barkukis declară că va primi la fiecare două zile un nou transport de coloniale — caracatiţe, şiri, portocale, smochine, cafea din Martinica, rom şi zahăr candel din Jamaica. Nu va trece mult şi, curînd după încheierea discursului meu, va începe să bizîie pe deasupra capetelor voastre zepelinul...

XXXII. Am pus, din curiozitate, o sută de coji de ceapă la fereastră, în noaptea Anului nou, să pot aduna în alveola lor marile semne înnoitoare ale fiecărui an din cei ce vin, îşi descrise pustnicul investigaţiile ştiinţifice. Minune! Ce credeţi că mi s-a arătat? Pace şi bună învoire, blîndeţe, milostenie, împăcare, cucerirea junglei şi oceanelor, caracter şi jurisprudenţă, înfrîngerea gripei şi a catarului, posturi bine remunerate şi gratificaţii pentru toţi funcţionarii, onoare şi respectul proprietăţii, belşug de roade în hambare, măsurători exacte şi prune uscate, expansiunea societăţilor multinaţionale şi a pieţelor, pînă fără noduri în războaiele de ţesut, respectarea contractelor şi a cuvîntului dat, transporturi maritime fără furtună pentru corăbiile de pe mări, paznici sinceri şi cinstiţi pentru supravegherea de noapte, băutură din abundenţă, crenvurşti calzi şi aromitori, cu hrean şi muştar, prăjiturile de casă din aluat cu unt, cu multă nucă — spuse, lingîndu-se pe buze, vorbitorul...

50. ...secretul evoluţiei lor indiscutabile. Aici se află una dintre contradicţiile care îl macină interior pe lup: orgolios şi mulţumit de sine, de starea lui animală, care faţă de condiţia omenească i se pare un progres, nu se poate reţine de-a aduce totuşi elogiul omului, chiar numai pentru că acela ştie să-şi prepare mîncările la foc. Această pendulare se regăseşte şi în spusele altor fiinţe din superregn: ele nu se despart cu uşurinţă de starea în care se află pe această turnantă a spiralei, şi, năzuind a deveni obiecte, deplîng uneori avantajele condiţiei confortabile de animal, la care trebuie să renunţe.

După cum unul din vorbitori se va exprima: « Aș da totul pe lume, chiar și ochii, pentru a mă vedea ac de siguranță; nu pot însă a nu urla de tristețe căci asta presupune renunțul la coadă. »

Pentru evitarea urmărilor măcinatului interior al contradicțiilor, unii recomandă ulcerotrat.

51. ...*puterea lui de-a rămîne treaz chiar în mijlocul suferinței aprige.* Cu toate acestea, s-au întâlnit și persoane care și-au pierdut starea de veghe în mijlocul suferinței. Unul dintre colegii de salon ai lui Diodor Soldatul, chemat de mai multe ori la ordine, cînd i s-au administrat lovituri de baston de cauciuc pe blana subțiată de nevoi, și-a pierdut întii buna dispoziție, mai apoi conștiința, și cu greu a fost reîntors de pe calea pe care o apucase. De reținut că, la trezire, individul a strigat: *vivat!*

Dar, să ne înțelegem: Diodor, neprecizînd cînd s-au întîmplat evenimentele, cu toate că vorbește despre vestimentația cu păr, s-ar putea să se refere la oameni și, în acest caz, afirmația nu e categorică, cu atît mai puțin generalizatoare.

52. ...*unde stau de obicei ochii...* Situația e întrucîtva confuză, ca în exemplul animalelor din Apocalipsă, unde ochii se află distribuiți pe toată suprafața epidermei, retrospectiv așintiți în toate direcțiile.

53. ...*cînd se va mai putea urmări masacrul.* Un inconvenient de care se lovește cel supus schingiuirii e imobilitatea în care este obligat — prin butuc, curele, funii și obezi — să rămînă, fapt care îl împiedică să tragă fotografii sau filme, în această privință martorii din public fiind în mod evident favorizați.

54. ...*aruncat cîinilor.* Anonimul se referă la capacitatea unor cîini de a prelua din mers (din zbor) resturile volante ale victimei, pe care ori le consumă la fața locului, nelăsînd urme, ori le duc aiurea, spre a le adăposti și conserva în locuri special amenajate, neînduite de pofta oamenilor.

55. ...*se spun lucruri deosebit de interesante...* Cum să nu: unul dintre cei temeinic împruținați pe roată, în urma unei răscoale țărănești, a făcut chiar o expunere de cîteva ore, insistînd în introducere pe condițiile social-politice ale timpului său (faptele se petrec către sfîrșitul secolului al XIV-lea), dezvoltînd starea tehnică și a consumului în diverse provincii ale Germaniei, conchizînd — pe cînd sufletul său se ridica

ușor către cer — că, oricum, soarta lui prezentă este ceva mai bună decît apăsarea pe coarnele plugului. Unul din gazetarii de față i-a pus, în final, întrebarea cum vede el viitorul landului în următoarele decenii, la care împuținatul a răspuns pur și simplu că nu vede nimic, lumina fiindu-i suspendată încă de la căderea lui pe dalele beciului.

56. ...*ca și energiile investite*. În mod nejust și păgubitor, se includ în capitolul cheltuieli numai eforturile solicitate de operațiunea de lichidare a subiectului, lăsîndu-se neevaluate energiile cerute de lungile și repetatele tranzacții preliminare, de bastonadele și strîngerile cu ușa de pe parcursul convorbirilor mai mult sau mai puțin amiabile, de instrucția cîmpenească sau de temelie, apoi strădaniile personalului de toate gradele pentru recuperarea handicapului și a handiglezelor, uneori a genunchilor, investiția în materialul ajutorător la nevoie, alăturare, prietenie, frăție și altele, cu care — foarte adesea — călăul se așează paralel, suferind el însuși, prin răsfrîngere și participare, o bună parte din operațiunile analitice dezafectante. Cel ce dă își asumă, desigur, și o răspundere în plus — aceea de a fi corect și complet în procedură, lucru de care este scutit subiectul, care doar primește.

57. ...*întotdeauna oportună*. Cînd Iulius Caesar și-a trimis prietenul, pe Flavius Propanolil, acolo de unde era sigur că nimeni nu se mai întoarce, nu conta cîtuși de puțin pe serviciile senatorilor, printre care se număra și Brutus. Abia în clipa cînd lucrurile — și rolurile — s-au inversat, trimiterea a apărut oportună și, de nu așteptau în incintă cîinii, care să-l preia și să-i facă onorurile, ar fi recunoscut cu vorbele sale că trupul lui, și odată cu el imperiul, nu căzuse numai sub pumnale, dar și sub imperiul necesității.

58. ...*demne de spiritele cele mai alese*. La punctul extremului elogiu, în comportarea unei maimuțe cățărătoare din Anglia ar fi fost recunoscută purtarea critică a ilustrului Till Eulenspiegel, în timp ce opiniile enunțate de un alt antropoid — locuitor al Australiei — semănau perfect cu spusele celebrului Erasm din Rotterdam.

O reconsiderare a maimuțelor din punctul de vedere al spuselor lor cu diferite prilejuri e necesară, dar nu lipsită de dificultăți.

59. ...*cum spune filosoful sportiv*. N-am aflat nicăieri, în această scriere, măcar un indiciu că la acest colocviu ar fi luat

cuvîntul și un filosof sportiv, cu toate că civilizația cunoaște o impetuoasă înflorire a acestei profesii. Caracterul narativ-fragmentar al scrierii Anonimului ridică obstacole inimaginabile în calea celui hotărît să restabilească textul integral, dar răzlețe aluzii scot în evidență faptul, afirmat de numeroși cercețatori, că o serie de intervenții 1. n-au fost consemnate 2. s-au pierdut — așa cum s-au pierdut și textele unor Ovidiu, Petrarca, François Lempompick 3. au fost împrumutate de autor unor copişti-colecționari, care refuză să le scoată la lumină.

Unul din textele regăsite — nu îndeajuns coerent și, de aceea, neinclus în scriere, — discursul lui Antinous, poate servi, credem, ca o dovadă că Anonimul a consemnat totul. Nu e mai puțin adevărat că frecvențele greșeli gramaticale și unele dispartate neconcordanțe aflate în fragment vorbesc despre o interpolare sau o încercare de parafrază. Reproducem, pentru ca alții să judece, acest text nu lipsit de plasticitate și adresă:

« Mie, domnilor, ideea de înaintare și urcare pe inelul spiralei mi se pare o copilărie, spuse Antinous, și aceasta pentru simplul motiv că văd în oglindă un bătrîn asemenea bunicului, că bărbia imaginii de-acum, din oglindă, tremură aidoma celei din fotografia veche aflată în album. E drept că am văzut pe cer avioane și am văzut pe drumurile de cîmpie, unde odinioară se înecau în colb caravanele de căruțe cu boi, mașini lucioase de toate felurile, albastre, roșii, galbene, cu marșarier și faruri puternice, mi s-a năzărit sau am întîlnit chiar autobuze, case pe roate, trenuri rapide, macarale și cimentiere pe pneuri, o mulțime de minunății, mi s-a vorbit chiar despre radioterapie, circulația cu naveta spațială și despre vaccinul împotriva ciumei, însă nu mă pot obișnui cu vizita în oglinda în care mă bărbieresc a răposatului meu bunic. Ce bătrîn urît și ce apucături dezagreabile caută să se desprindă din luciul argintului, ca să iasă din ramă!...

Am umblat prin lume și mă pot lăuda de-a fi dibuit fățarnicia oamenilor. Unul cu bube și incontinența plînsului, la Ravenna, se prefăcea fericit, juca al dracului de bine rolul seniorului în stare să-și umilească supușii, cumpăra orice îi dorea inima, fabrici întregi și biluțe de sticlă de bătut la groapă, cartiere de lucrători și orfelinate, hoteluri enorme, răspîndite pe toate plajele cu nume răsunătoare din lume, și tablouri cu răpirea din Serai. În fine, toate îi veneau pe măsură și îi

intrau uns în patrimoniu, ai fi zis că plînsul acela e o achiziție și ea, ca și avioneta pe care o conducea singur, un capriciu, un port-bonheur, o chestie de fudulie, bubele bucurîndu-se în acest răstimp de asistența unor mari medici din Europa și America, deci nedorite și neacceptate. Seniorul plîngea prin consilii de miniștri (căci avea și unele obligații), prin subcomisii senatoriale, prin comitetele de administrare a fondurilor unuia sau altuia din iluștrii săi strămoși dispăruți, i se aduceau în sedință, sau în timpul unui spectacol, valijoara cu batiste albe spre a-și șterge plînsul și nasul, a evita lăcări. Cu cît înainta în vîrstă și urca în stima celorlalți, seniorul plîngea mai abundent, pînă ce lacrimile i-au luat vederea și, într-o clipă de deznădejde, și-a curmat zilele. Pînă în ultimul lui ceas a trăit cu convingerea că a riscat și a reușit lucruri nemaiîncercate în familia lui, dar s-au găsit documente — și harnicii cercetători italieni le-au dat la timp publicității — în care se arată că strămoșul numărul 2, senior și el, ca și unchiul după mamă numărul 5, au avut aceleași bucurii, plînsul fiindu-le familiar și abundent, printre festivități, printre vînători regale, printre războaie victorioase, în călătorii și în cruciade, cine mai știe unde și cînd, certitudinea fiind, chiar cînd se furnizează dovezi, asemenea acelei femei cumulînd bărbat, amant și simpatia întregului regiment încartiruit în localitate. Trăise și plînsese, deci, cu convingerea că, la capătul valurilor, pe plaja lui, el atinsese înălțimile Everestului; era, bietul, ca și ceilalți, un învingător de set nesemnificativ, partida se jucase aiurea, în alte timpuri, și avea să se mai joace încă, fiindcă orice s-ar spune, dintre toate performanțele, plînsul și buba n-au o cifră care să nu mai poată fi ridicată.

Lucrurile se agață de droturile timpului ca jucăriile pe crengile pomului de Crăciun. Altădată erau lucruri așa și-așa, bune pentru acele copilării; copiii de-acum nu se mai mulțumesc cu orice, vor să aibă sub primele ramuri dirijabile și transatlantice, rachete intercontinentale, excavatoare și telescoape de mari dimensiuni, iar mai sus, case cu apartamente largi, cu aer condiționat, cu radiorelee și televiziune în culori, măcar cîteva magazine cu de toate și măcar cîteva orașe cu oameni și căței, asupra cărora să decidă, să le demoleze cînd vor, să-i ucidă cînd au poftă. Spirala de sîrmă, ca și bradul de Crăciun, are însă fragilitatea ei, te pomenești într-o zi că orașului de sub plafon nu-i mai strălucesc ferestrele, din lipsă

de energie, așa cum i se întâmplă adesea globului rubiniu numit și Arcturus.»

60. ...*în carnea și pielea lor, în inima lor.* O altă regretabilă nepotrivire: cei de față, care se presupune că erau oameni, nu puteau resimți efectele decât în carnea și inima lor, despre blană nu poate fi vorba, doar numai dacă printre spectatori nu se strecurase cumva... un urs polar...

61. ...*ca în anii tinereții sale fără nevoi.* Afirmatie nedovedită. Ca și oamenii, maimuțele nu-și încep suferința la o vîrstă anume. Sînt maimuțe care au avut o tinerețe zbuciumată, au cunoscut mizeria fizică, foamea, frigul, șicanele proprietarilor și lipsa de mijloace pentru a urma o facultate sau a obține o slujbă. Nu rareori ziarele au publicat anunțuri despre sinuciderea unei persoane în plină tinerețe, «fără nevoi», din disperarea în care o aruncaseră șomajul, dragostea neacoperită, compromisurile, prostituția etc.

62. ...*la o apreciabilă distanță de locul ispășirii.* Rușinat, un ciine ciobănesc, în cazul de față rudă apropiată cu maimuța — s-a sinucis în capsula cosmică ce investiga inelele lui Saturn, în vara anului trecut. Asemenea gesturi nobile, — judecate de unii ca o renunțare — s-au înregistrat și în rîndul oamenilor, însă niciodată pînă acum în spațiul cosmic. Să mai aducem alte argumente afirmației că animalul e superior omului?

63.... *Ai vorbit...* Se înțelege că Lepidus se adresează la început antevorbitorului său, și abia după pronunțarea primei fraze, celor reuniți în colocviu. Este interesant de observat că mai toți vorbitorii, în împrejurarea de față ca și în altele, iau cuvîntul în urma unui antevorbitor. Din antevorbitor în antevorbitor, se ajunge lesne la o concluzie superioară. Comentatorii se străduiesc de ani și ani să întrevadă care dintre participanți va obține cîntea de a fi, în cele din urmă, postvorbitor, cu alte cuvinte, deținătorul adevărului absolut.

64. ...*evoluția spre catastrofă a planetei.* Nu e un secret pentru nimeni că planeta a trecut, trece și va trece prin succesive catastrofe, dar rațiunea și bunul-simț vor ști să le supraviețuiască și, odată cu ele, să facă să supraviețuiască și obiectele din jur, care trebuie și merită să aibă o soartă corespunzătoare.

65. ...*întemeindu-se industrii ale...* Sînt bine cunoscute, în apus dar și în alte locuri, abecedarele și cărțile de citire,

care popularizează oiaa, animal indecent din cauza inteligenței sale penibil limitate și a efectelor olfactive pe care le produce după ploaie, urmînd, firește, marele ei drum transhumant spre fericire, precum și pozele, mai fidele sau mai puțin fidele, ale botezurilor, nunților, întîlnirilor, promenadelor serale și curselor cicliste matinale ale familiilor fostelor case domni-toare și, nu rareori, ale servitorilor care i-au servit și-i vor servi cu nobilă credință pînă dincolo de moarte. (Cf. Sallustius: *Viața celor doisprezece cezari*.)

66. ...*cum spune Walter Lipman*... Ca și în alte locuri, Anonimul utilizează nume fanteziste, creații onomastice de la care nu trebuie să reținem decît rezonanța și culoarea locală.

67. ...*decît să crăpi în așternut*. A muri în așternutul propriu este idealul micului burghez, slugă principal jalnică a cercurilor de afaceri ale Romei antice, figură sinistră a vechilor cronici, adesea mercenar năimit de aventurieri — popi, împărați, consuli și dictatori, care îl folosesc în micile conflicte tainice și-l asmut împotriva altora, vai și amar de cel pe care îl atinge și-l spurcă!

După ce își făceau turele otrăvite și vizitele cu gînd rău, micii burghezi se întorceau, întinați pînă în albul ochilor, în așternutul curat al locuinței proprietate privată spre a-și exprima ultimele dorinți și a-și da, cucernic și fără regrete, obștescul sfîrșit.

Spre deosebire de alte categorii, ce își risipesc către crepuscul oasele și carnea prin dinții și paletele malaxoarelor, prin abatoare ocazionale, prin hangare, spitale, rotative, mori cu valțuri și stadioane cu lei veritabili, prin cîmpii răscolite de obuze sau linii Maginot, acești triști muritori au avantajul că, odată trecuți prin casa morții, pot fi ușor identificați și puși pe făraș spre a fi îndrumați — cu onoruri și fanfară — spre groapa de gunoi a istoriei.

68. *două-amare*. Prescurtare galică pentru două *cafele*, așa cum *două dulci* însemnează la Veneția două domnișoare bătrîne, amatoare de bridge, pe esplanadă sau sub cupola Domului, într-o sîmbătă seara sau foarte devreme în zi de cutremur de pămînt sau naufragiu în larg. Se acceptă că *două pestrițe* însemnează în jargon madrilen două șorțuri pestrițe, sau două găini pestrițe, sau o capsulă spațială ieșită de pe orbită, necontrolată, hotărîtă în marea ei nehotărîre să pîrjolească



puțin coasta Australiei de vest sau oricare alt pământ care o întâmpină potrivit. (A se cerceta și verbul: *a împetrișta*.)

69. ...*fără să-și întrevadă sfârșitul*. Prin anii 30, un japonez inventase o mașină cu pedale cu ajutorul căreia se putea întrezări sfârșitul. Proiectul, din cauza opoziției mikadoului și a cercurilor retrograde care îl sprijineau, a căzut înainte de experiențele finale, astfel că mașina japonezului n-a oferit decât imagini parțiale, neconcludente.

Lucru curios, în loc ca cineva — un englez, un italian, un neamț — să mai continue proiectul, cercetătorii și-au îndreptat atenția și energiile spre aparatele optice cu ambiții mai modeste: binoclul, ocheanul de observație a apartamentului de vizavi, telescopul de birou, luneta pentru teatrul de marionete etc., reducând corespunzător și dimensiunile sfârșitului la: sfârșitul de veac, sfârșitul de act teatral sau sentimental, sfârșitul de film și de frază etc. Puterea focarului poate obține astăzi detalii pînă la dimensiunea unei muște sau aplicarea pe obraz a unei scurte dar ferme perechi de palme.

70. ...*spuse Lepidus*... Numele iepurelui care a vorbit grăiește de la sine despre defetismul și extrema lui prudență, și un spirit ferm, înarmat cu o bună umbrelă sau pelerină cauciucată împotriva intemperiilor, își poate da seama lesne că lucrurile nu sînt chiar așa de triste și amenințătoare. În sprijinul fermității, se dă ca exemplu un italian din Cagliari, care a ascultat — pe vremea lui Mussolini — absolut toate emisiunile radio și a citit absolut toate ziarele vremii fără să fi căzut victimă știrilor îngrijorătoare. Italianul cel doct a murit la o vîrstă înaintată, senin și lăudat de semenii, demonstrînd și pe patul de moarte o superioritate morală fără umbre. Era miliardar, citise gazetele și ascultase radioul numai în stare de profundă ebrietate.

71. ...*recepționează integral întregul mesaj*. Ultimii ani au adus senzaționale clarificări ale termenului mesaj, atît de complexe și subtile, încît mesajul stîngaci, însemnat de un colonel francez pe o foaie de caiet dictando, transportat cu sacrificii prin focul liniilor de luptă de către un curier văduv, cu mulți copii și sinceră teamă de moarte, a rămas desuet, asemenea pîrghiei de gradul doi față de o centrală nucleară. «Veniți repede și ne salvați, că ne cășăpesc boșii!», mesaj plin de simțire și curat patriotism de primă linie, nu mai conține azi, după spusele cercetătorilor, nimic semnificant: *veniți* e un

verb lipsit de conținut ca și nuca costelivă; *repede* e un determinant ce se aplică mai curînd unui rîu decît unei situații ce pare iminentă; și *ne salvați* suferă de ambiguitate și urgență difuză, cu fenomene secundare de astm bronșic și frecvente grețuri după mesele abundente; că *ne căsăpesc boșii*, ceva mai relevant, nu indică unde și prin ce mijloace se intenționează să se facă lichidarea etc.

Se relatează că un cerc de geografi și cinești a stabilit că cele mai dure și ample bătălii ale istoriei au fost date numai în locuri extrem de pitorești, atribuindu-se peisajului rolul de mesaj secret cu penetrație directă în sufletul combatanților. Un măcel datorită căruia dispar într-un ceas sute de tineri plini de speranțe nu poate avea loc pe un teren arid, ostil, mocirlos sau impropriu. Măcar cîțiva metri pătrați de grădină bine îngrijită, măcar doi mesteceni care să prelungească eventual un tablou vibrant realizat pe șevalet de pictorul principal al corpului de armată, măcar pitpalaci cu cîntec premeditat, cu solide criterii de estetică muzicală și tamburine acompaniatoare, sînt necesari spre a întregi cadrul de luptă și a îmbia pe candidații celor două tabere îndușmănite să decidă că aici și nu acolo este preferabil a se căsăpi și a se îngropa creștinește.

Se mai relatează că, în chiar ura oarbă care le lega indisolubil destinele, doi mari conducători de armate n-au ignorat în ce fel de peisaj este recomandabil să se sugrume și să se anuleze, că au suportat cu răbdare trecerea a două decenii de amînări pînă ce să le fie semnalată de numeroșii trimiși speciali în toate continentele o insulă cochetă, cu o climă dulce și aromată, unde să se confrunte și să isprăvească. Insula era o copie fidelă a paradisului și miile de cruci, adăugate cu prilejul înaltei și memorabilei întîniri a trupelor, au îmbogățit și mai mult farmecul și au sporit interesul turistic în anii post-belici.

Ce altceva decît un foarte mobilizator mesaj sînt peisajele ameliorate prin adaosul de morminte și alte vestigii, ce altceva decît un cuprinzător mesaj este planul cu ajutorul căruia cei doi comandanți, citați mai sus și pe toate ordinele de zi, și-au astîmpărat atîta timp ura, furia și știința militară pînă în ziua cînd o fotografie sau un desen transmis prin cablu le-au furnizat cadrul fermecător în care să-și plaseze obuzierele, escadroanele, chesoanele și infirmeriile și unde să dea bătălia?

O confruntare ulterioară a textului cu materialele diverselor arhive pune sub semnul întrebării cuvîntul mesaj, explicat aici de Anonim. Nu se exclude posibilitatea unei erori de transcriere, în care caz ar fi vorba despre masaj, lucru ce nu schimbă cu nimic demonstrația, care, oricum, se vrea lungă și cuprinzătoare.

72. ...*marca înaltei calități a produsului.* Trebuie să recunoaștem că și cele mai proaste medicamente folosite azi, ne referim la cele desemnate de medici apă chioară, sînt de-o eficacitate uluitoare în clinici și spitale, ca și în tratamentul privat; aceasta se atribuie seriozității cu care sînt recomandate, încrederii nețărmurate a pacienților în ele, grijii părintești a personalului care le administrează fracționat, cu dragoste, la orele indicate, faptului că o serie de maladii moderne sînt foarte sensibile la cretă, zahăr ars și năut prăjit, substanțe ce intră în formula mai tuturor soluțiilor și drajeurilor. Într-o zi fericită a viitorului apropiat, cancerul și fractura de coloană se vor vindeca, e sigur, cu cașete conținînd praf de cameră sau funingine.

73. ...*este stronțitul 90 al arachnidelor.* Este de așteptat ca imaginația fabricanților de știri și curențe senzaționale să nu lîncezească în următoarele decenii, și alte cantități de cîlți și tărițe să capete, prin tors și mestecare cu făcălețul, fluența în stare să le treacă din recipiente în pîlnia teleimprimatoarelor, și de acolo în urechile și inimile oamenilor. Bazaconia alarmantă e o hrană de care spiritul nostru perisabil va fi întodeauna înfometat. Mai mult ca sigur că se vor prezice științific alinieri periculoase de planete, șutul lui Marte în poarta Gibraltarului, cu accidentarea mortală a Spaniei, lansarea de pe trambulină a unui nou Krakatoa, cu multe victime în stalurile invadate de lavă, alergări la o sută de metri garduri ale lucrurilor iritate de un nou cutremur, trageri la semn cu napalm, bombardamente de antrenament, asalt și rugby, curse de urmărire ale ciumei, holerei și individualismului cataral, ascensiuni alpine pe cele mai înalte culmi pentru evitarea mușcăturii țînțarilor și albinelor scoase peste noapte din fundul pămîntului și din răbdări. Cîlții și tărițele vor năclăi atmosfera și vor infesta apele, ecologia și igiena stradală vor urca la mare cinste, ne vom mira că încă mai respirăm, vom saluta soarele mai fanatici de cum îl salutau vechii orientali, vom mulțumi din inimă unui primar de cătun sau unui doctoraș că apa curge proaspătă la robinet,

iar copiii se joacă cum s-au mai jucat de-a sînt soldat și călăreț, că femeile se lasă mîngiate și mare lucru nu se întîmplă pe planeta noastră, căci bazaconiile nu sînt decît o afacere ca oricare alta, cu cîștiguri nete, pierderi ocazionale și fluctuații pe măsură la bursă.

Nu sînt, desigur, de subapreciat unele primejdii, doar nu sîntem adepții tembelismului și nepăsării fără limite... Sînt posibile scăderi ale tensiunii în rezervorul lanternei cu care mergem, ca toți oamenii, acolo unde se cade să rămînem singuri, sînt foarte probabile alterările maionezei și pastei de pește, putem prevedea dispariția magiunului și a sticlei de ochelari, moartea bunicii, căderea Bastiliei, subțierea peliculei abțibildurilor, împruținarea aurului pentru verighete, înmulțirea laudelor și a diplomelor de merit, a premiilor literare, a fluturilor de noapte perturbatori de somn și transmisiuni în direct de la cazinoul din Monte Carlo.

Dar stă în puțința omului și a dobitoacelor care îl asistă să prevadă, să preîntîmpine și să preambaleze aceste probleme, cine se teme, în realitate, de Virginia Woolf? Cu inteligență și maximă încordare, se poate veghea ca lanterna să nu se consume, maioneza să nu se degradeze la căldură, bunica să nu clacheze, magiunul să ajungă întins pe masa săracului și a bogatului, căderea Bastiliei să nu aibă loc, premiile literare și diplomele de merit să satisfacă toată suflarea, ca pîinile și peștii din legendă, aurul pentru verighete să fie înlocuit cu materiale plastice și abrazive, fluturii de noapte să fie constrînși a alege regimul de zi. Imensă și în veci de admirat este forța regelui tuturor bunurilor acestui pămînt, care pune cu mintea lui în ecuație și magiunul și traficul planetelor pe orbitele lor supraaglomerate!

74. ...*problemele ridicate de Războiul de o sută de ani.* Condamnabilă atitudine! Andronicus, trăind strict în prezent, se dovedește tembel și ineficient cînd este vorba despre o conflagrație trecută, de o asemenea amploare... Preocupat doar să mănînce și să bea, el ignoră faptul că brînza și rachiul sînt rezultatul încheierii cu succes a păcii, la masa tratativelor, ca urmare a presiunii cercurilor înaintate ale Europei. Poți fi indiferent față de războiul cu volsgii, cu etrurii, cu broaștele și lăcustele, dar nu față de Războiul de o sută de ani! Căci ce a fost Războiul de o sută de ani? El a fost ca un spectacol de teatru cu patruzeci de pauze, or, se știe, în pauze influența

educativă a piesei se pierde la bufet, la chiftele, Shakespeare diminuează cînd e tratat cu bomboane mentolate; războiul s-a tărăgănat peste limitele admise de nomenclatoare, răzăturile au pus pe drumuri fiscul și jandarmii spre a răpi din căminele sărmanilor supuși pînă și cenușa și fumul pe care aceștia le drămuiau și le recondiționau fără istov. De atitudinea noastră față de Războiul de o sută de ani depinde rezolvarea războaielor de două-trei zile, ca și a conflictelor surde și profund costisitoare de o mie de ani.

E straniu cum un lucid și pacifist ca Anonimul și-a uitat convingerile și a lăsat să-i scape din gură o bucată atît de rumenită.

75. ...*din acceleratorul de celule și osmoze.* Pentru prima oară întîlnim informații privitoare la procedeul prin care vorbitorii au trecut de la condiția de oameni la aceea de animale compuse. S-ar fi crezut, din lectura de pînă aici, că saltul și mutația se datoresc unei autodepășiri de sine — somatice și morale. Aflăm, nu fără surprindere, că subiecții au suferit o operație într-un laborator, amănuntele deocamdată ne lipsesc. Oricum, trecerea și dobîndirea unui nou statut biologic s-au făcut cu deplinul asentiment al vorbitorilor, asta este soarta pe care și-au dorit-o și, din text și subtext, reiese că toți, cu excepția ce se va întîlni, sînt mulțumiți de ea.

76. ...*Începuși prea devreme, Împărate!* Se pare că Napoleon ar fi dat un răspuns ce ar fi sunat așa: « Vorbe de clacă, prealuminate! Dați-mi o pasăre vie și-i veți vedea îndată fulgii zburînd prin aer, puneți-mi pe umăr un crocodil colțat și-i voi dezmembra cît ai zice pește lunga coloană vertebrală, procurați-mi cea mai rezistentă curtezană și o veți vedea curînd consumînd săruri și tratate morale, aruncați-mă pe-o insulă ostilă și-o veți vedea într-un singur an împlînzită de rîsul și joaca copiilor mei. Sînt puternic și universal, mai devreme sau mai tîrziu, prin brațul meu, lumea va fi rumeguș! » Un martor ocular pretinde că împăratul a mai adăugat și aceste cuvinte: « Noroc că bunătatea lui Dumnezeu nu mi-a dăruit și un scărpinat al cefei și burții, că ați fi văzut pe Bernadotte scărpinîndu-se de-a lungul întregii coaste a Scandinavei, pînă la pol... »

77. ...*aș putea avea două.* Comentatorii înclină să creadă că aici se află un element de autobiografie a Anonimului, care, într-o împrejurare încă incomplet lămurită, ar fi exprimat

regretul său că n-a fost înzestrat cu două capete, lucru pe care îl vedea realizabil odată cu progresul științei. Trebuie să recunoaștem că, într-o lume bipolarizată, cu alternative și dileme, înzestrarea cu organe duble și cu o oarecare independență funcțională ar evita multe situații delicate.

78. ...*bibilică sau, Doamne iartă-mă, rață*... Disprețul pentru bibilică și rață ni se pare nesustținut. Rața e o pasăre mereu mai rară, ca ibisul și dumbrăveanca, aceasta reiese și din șirul meniurilor de pe listele de bucate ale restaurantelor, disprețul pentru aceea care înnobila cu sacrificiul vieții varza călită și ciorba de castraveți nu face decît să descurajeze pe virtualii crescători de rațe, pe cineăștii care le descompun zilnic legănarea, de o aleasă eleganță, pe ornitorincii care folosesc o bună parte a anatomiei acestei păsări spre a supraviețui în vremurile moderne.

Cu atît mai mult cu cît rața încetează, în paginile parcurse, de a mai fi doar un component al mîncărilor delicioase: pășind legănat către o viață demnă, rața își vede asigurată — de-a lungul văioagelor, bălților și smîrcurilor planetei — o ascensiune la care nici nu putea visa gurmandul Trimalchio.

79. ...*nici marșul triumfal din Aida*. Este vorba despre acea aleasă și simțitoare bucată militară ce aduce la Operă milioane de spectatori nemulțumiți de fanfara regimentului din localitățile în care trăiesc și speră, muzica gălbuie a verdelui italian avînd puterea de-a le stimula pofta de mîncare și dorința de mai bine. Pretutindenii în lume, marile săli de operă sînt înconjurate de constelații de bodegi, cîrciumioare, localuri cu grătar și băuturi de soi, unde bărbați scutiți de armată și luxoase femei năzuind să fie îmbrățișate măcar de-un căpitan în retragere, deopotrivă excitați de tonurile alămurilor și de tobele Dike Bertha, găsesc frigăruile și momițele jinduie, vinurile potrivite unui veritabil festin artistic.

Ce dovadă mai grăitoare pentru funcția ameliorativă a Artei?

80. ...*pînă la biruința ideii*. Un text răzleț, localizat de autor într-o zonă a Imperiului Roman, text neinclus în scriere pentru lipsa unității de stil, ce îl trimite mai curînd la alte opere și titluri decît la cartea de față, este concludent pentru preocupările Anonimului în direcția anticipației științifice. Îl reproducem după manuscrisul princeps:

Institutul de gravimetrie variabilă, Brănești, 18 ianuarie 2081.

Iubite prietene, îmi anunți necazurile tale și îmi soliciți, în termenii reci ai oamenilor de știință, sfaturile în legătură cu nefericitul tău accident. Îmi permit să-ți ofer doar pe acelea ale unui prieten care uită calitățile lui speciale, spre a-ți vorbi de la inimă la inimă, asta și pentru că întrebările, nedumeririle și, pe cât îmi pot da seama, reproșurile și ironiile — pe care nu le merităm nici eu, nici descoperirea mea privitoare la diminuarea dirijată a forței gravitaționale —, cer un răspuns simplu, de bun-simț, la îndemîna oricui, nu trebuie să fii savant ca să-l formulezi...

După cele întîmplate, pe care le regret din suflet, aprecierea ta precum că descoperirea și tehnicile mele reprezintă «un adevărat scandal» ar fi putut să mă înneogureze, însă eu o înțeleg nu ca pe o concluzie a penibilelor suferințe pricinuite de dubla fractură, care te-a țintuit la pat atîtea luni, și nici ca pe o expresie a subiectivității tale iritate, de care dădeai dovadă și care te făcuse ilustra în clasele superioare ale liceului «Cantemir», ci pur și simplu ca un adevăr evident: toate marile descoperiri și invenții au apărut, într-adevăr, scandaloase în ochii omului de pe stradă, căci scoaterea lui «de sub legile fizice și biologice în vigoare», oricîte bucurii ar promite muritorilor, este în fond o violență, zdruncină «statornica așezare a Firii», subminează obișnuințe, tulbură conștiințele și chiar interesele imediate, modificînd funcțiuni și instituții publice străvechi, și revoluționează o gîndire ce se simte sigură numai cînd parcurge drumuri îndelung bătătorite, consacrate de trecerea calmă a multor anotimpuri.

Scandaloasă, da, această insolentă soluție! Și cum ar putea fi altcum, cînd omul, obișnuit să cadă la pămînt din pricina și celei mai neînsemnate pietre ieșite din caldarîm, se surprinde în căderea de la mulți metri înălțime asemenea unei păsări, căci, îndată după precipitarea în gol, își simte trupul ușor împins de jos în sus, apoi, pe măsură ce corpul își urmează căderea, o dulce încălzire a membrelor și o lunecare îi redau echilibrul (știi bine că accidentele devin grave nu atît din cauza proiectării, cît din aceea că proiectarea neașteptată produce o totală dezor-

dine!), astfel că, la atingerea solului, nu-i rămîne decît să-și continue mersul pe care îl începuse la înălțime? Scandaloasă, într-adevăr, cînd privești cum dulgherul înaltelor coșuri, betonistul cutezătoarelor copertine, sudorul grandioaselor poduri și ameteitorilor zgîrie-nori lucrează lipsindu-se de centurile de siguranță, ba își permit și unele figuri acrobatice... Am văzut recent așa ceva, la Milano, unde un vopsitor făcea adevărate tumbe pe streășina impunătorului bloc *Pirelli*, smulgînd aplauze furtunoase asistenței de cîteva mii de oameni zăbovind ca să-l admire. Scandaloasă, fără îndoială, cînd vezi, cum am văzut și ziarele au relatat, un septuagenar ștergînd fără grijă geamurile apartamentului său de la etajul zece al unui bloc din Dorobanți...

Scandaloasă descoperire și pentru că gîndirea noastră n-a depășit întru totul credința secolelor prudente după care trecerea peste ape și pămînturi ar aparține exclusiv unor ființe superioare nouă, zei și eroi de basm. Așa scandaloasă a apărut și prima încercare de zbor fără propulsare, doar pe baza folosirii undelor magnetice intrate în raport antagonic, reușită a englezului Eliot, care mie însumi mi-a produs oribile frisoane, acum cîțiva ani, cînd a trebuit să zbor cu nacela lui (mi se ceruse părerea). Oamenii au însoțit scepticismul, sau uimirea, sau stupefacția lor în fața noului cu ironii, zîmbete jignitoare, reproșuri și alte asemenea, dintre care n-au lipsit anecdotele, și studiul atent al acestor reacții arată că acesta este modul cel mai răspîndit de a face ingurgitabile situațiile pe care rațiunea leneșă și conservatoare le refuză spontan. Îmi aduc aminte cum în timpul experimentării ipotezei mele la poligonul de la Buzău, un cunoscut al meu, intelectual cu o aleasă pregătire filosofică, m-a somat violent să nu mai continui probele, afirmînd cu toată seriozitatea că omul viitorului, eliberat de spaima căderii, va deveni atît de sigur de sine, încît nu va mai cunoaște bună-cuviința, rezerva, teama, devenind mai agresiv și mai nepăsător cu semenii decît a fost vreodată. Îmi oferea un exemplu străvechi: automobiliștii secolului trecut, trezindu-se peste noapte stăpînii a sute de cai putere, începuseră să creadă că le-a fost restituită de Dumnezeu calitatea primordială, și își exercitau forța spărgînd cu motoarele lor solide ziduri și balustrade de poduri, stîlpi de telefon și magazine aflate pe marginea șoselelor, ba mai mult, începeau să creadă că motorul sub presiune le poate reda iubita care îi părăsise,



le poate ameliora situația financiară, îi poate vindeca de bolile îndelung neglijate... Îți imaginezi ce zîmbete mi-au produs argumentele individului, ce haz am făcut cu colaboratorii mei evocîndu-i temerile...

Spre a mă păstra în limitele adevărului, țin să-ți amintesc unele pericole reale ale descoperirii mele. Mi s-au semnalat, și accidentul tău vine ca o confirmare, unele situații delicate, chiar dureroase, rezultate din graba cu care sîntem ispitiți să simplificăm lucrurile, meteahnă a jalnicului secol al luminilor. Astfel, unii cred că e suficient să-ți supui conștiințios organismul tratamentului cu izotopi radiocelulari, pentru ca oasele și sîngele să capete proprietatea de-a respinge forța gravitației, odată ce aceste sisteme au fost alarmate nervos. Repet, și am subliniat aceasta cu majuscule în toate comunicările mele, că sînt necesare, paralel, încă două programe de pregătire, la fel de importante ca și primul: antrenarea centrifugală a urechii interioare și a cerebelului, inclusiv pregătirea chimică a sensibilității cutanate, și, lucru ceva mai anevoios, reeducarea responsabilității și a instinctului de conservare, alterate de o îndelungă practică a prudenței și cutumei, antrenament deloc dificil pentru orice om « cu știință de carte și oarecare bunăvoință », cum spunea în secolul trecut profesorul Moisi...

E de la sine înțeles că știința și tehnica, marile lor deschideri, nu pot face nimic fără veghea calificată a spiritului, ale cărui antrenamente au început înaintea lui Socrate și se vor încheia, ca să glumim puțin, curînd după dispariția galaxiei noastre. Ca să glumim din nou, sînt oare de imaginat nave cosmice și submarine conduse de calibani, submarine atomice și calculatoare aleadine la al căror pupitru de comandă s-ar afla analfabeți sau, lucrul nu e chiar de domeniul absurdului prea absurd, indivizi specializați în polenizarea artificială... remarcați cîndva în meseria lor și... promovați?

De dezastre au parte negreșit cosmonauții care, în drum spre Venus și Jupiter, ar azvîrli peste bord, ca netrebnică, îndoiala: dacă nu te echipezi cu puțină îndoială, dacă iei drept suverane și fără posibilitate de eroare mecanismele pe care le conduci, ceva esențial în conducere îți lipsește și, răsfoind nepăsător o carte în cabina ta autoreglabilă, te poți trezi arzînd în straturile superioare ale atmosferei sau eșuînd în largul oceanului. Imaginea unei mașini perfecte ce își iese din fire,

cu toate instrumentele ei de control, îl obseda pe marele Heymer, și obsesia l-a salvat atunci cînd, îndoiala sporind, a luat în mînă manetele de comandă și, controlîndu-le, și-a dat seama că îl despărteau doar cîteva secunde de coliziunea cu un uriaș meteorit.

Veghea, responsabilitatea, îndoiala și, întotdeauna, speranța sînt instrumente de lucru curente, nicidecum demodate, ele ne feresc de maladia numită în laboratoarele noastre șurub-erita acută. Esențial este ca spiritul, același de care s-au servit și moșii noștri, să fie lăsat să-și facă cursa normală, căci, dacă pierdem unele credințe și deprinderi, achiziționînd în locul lor altele, trebuie să știm că spiritul omenesc rămîne în fond același, simțurile care i-au purtat pe spanioli pe mări prezentau același sistem integrat și răspundeau acelorași comenzi.

Iartă-mi lunga paranteză pregătitoare la răspunsul pe care mi l-ai cerut. La accidentul ce te-a ținut la pat te-a dus lipsa antrenamentelor despre care ți-am scris mai sus. Este mai mult ca sigur că, în momentul începerii căderii, te-au preocupat lucruri lăaturalnice scopului, ai încetat să stăpînești cele cîteva controale (și, Doamne, cît de puține sînt!), te-ai lăsat cuprins de ceea ce noi numim difuziune anarhică a contraforței, și recunoști tu însuși, nu căderea în gol ți-a produs accidentul, ci doar poziția incorectă a corpului la contactul cu solul, abateri ce nu reprezintă unu la mie din totalul experiențelor de pînă acum.

Te conjur, nu face o proastă popularitate descoperirii mele. Și, dacă totuși mai ai rezerve în legătură cu explicațiile alăturate, urcă în helicopterul tău confortabil și rezezi-te la Brănești într-una din zilele de instruire publică, zile anunțate săptămînal în gazete, unde mă vei vedea plonjînd de pe o tram-bulină de 150 de metri și revenind pe asfaltul poligonului teafăr și voios, atît de voios și plin de viață, încît nu știu cum vei suporta îmbrățișarea herculeană pe care ți-o voi oferi.

Însănătoșește-te grabnic și vino curînd. Al tău vechi amic, Ion Ionescu-Brănești.

81. ...*pe teritoriul ospitalier*... Paginile parcurse se dispensează de orice comentarii, căci adevărurile n-au nevoie de avocați, cu toată diferența dintre un editor și un avocat. Singura observație care s-ar putea face ar fi următoarea: cu toată complexitatea și punerea pînă la detaliu a problemelor, autorul a trecut ușor — probabil din cauza grabei — peste

indicațiile barometrului și a ignorat, cel puțin în perioada scrierii acestor pagini, previziunile meteorologice difuzate zilnic. Jumătate din evenimentele importante ale vieții noastre se desfășoară în regim ploios, importanța ploii nu mai trebuie subliniată... Anonimul se dovedește aici — și pentru aceasta întreg textul său se ofilește în mod nedorit — superficial față de realitățile adânci.

82. ...*dulce și aromată*. După cum cititorul cu siguranță a observat, aceste două adjective revin, îngemănate, de mai multe ori în textul Anonimului. Nu e o întâmplare, căci nimic pe lume nu e întâmplător. Este știut că, indiferent de lumile posibile visate, cei mai de seamă utopiști au pus la temelia vieții viitoare dulceturi și arome. Un Tour Eiffel mirosind a scorțișoară e altceva decât același edificiu duhnind a unsori, un Jean-Jacques Rousseau perdăfit cu zahăr pudră e net superior aceluiași autor trecut prin experiențele pedagogice de el preconizate. Putem gândi la galoși și la farfurii zburătoare cu gust de cimbru și arome de găluști.

83. ...*efort mărunț de imaginație*. În situația de față, nu se poate vorbi despre imaginație, deoarece lătrătorul care are cuvîntul a fost produs în laborator. Pentru ciinii obișnuiți, afirmația rămîne valabilă.

84. ...*mi-a înfipt în inimă pumnalul*. În ciuda părerilor contrare, cred că fragmentul *Asediul Sienei*, inclus mai înainte în aceste note, aici și-ar avea locul. Fac cuvenita specificare spre a înfrunta pe cercetătorii W.W. Ford și M.M. Gaster, pe care diplomele i-au catapultat, fără merite reale, la universitățile din vestul Homericii.

85. ...*eu cu specialiștii mei*... Quintilianus Sextus Opel, indicat în texte și prin simplul nume Sexus, nu era în orice caz nici demagog, nici palavragiu de colț de stradă: el se înfățișase în senat însoțit de o seamă de meșteri, care să-i vină în ajutor în caz de nevoie — un tâmplar, un cititor în stele, o vestală începută, un spițer personal trăgînd după sine o tonetă cu ierburi și licori, un ebenist priceput a mîna o caleașcă în interiorul căreia se afla un salonaș Louis XV, un procurator în Sicilia, căruia să-i adreseze, spre satisfacția senatorilor, pasagere observații cu privire la iluminatul Viei Appia și modalitățile de trecere a Tibrului prin bucătăria curtezanei Lesbia, favorita tinereții lui. Este de neînchipuit să nu fi putut aduce la fața locului cîțiva radiofoniști experți, dacă cumva aceia nu se aflau încă din ajun în cabinele lor, la cască.

86. *Ce e debandada...* Precis, nimeni nu știe ce este o debandadă, și aceasta reiese din text, unde cuvîntul este frecvent utilizat. După cum se știe, atacurile, violurile, tîlhăriile, asediile, încăierările, războaiele înseși sînt date, făptuite și purtate de *bande* și nu de *debande*, cu toate acestea, rău se vorbește numai despre cele din urmă. În privința bandei, se poate spune astăzi, fără temere de-a greși, că ele sînt mai periculoase decît haitele sau stolurile, poate și pentru faptul că iau în timpurile moderne denumiri liniștitoare — fracțiune, batalion, societate pe acțiuni, asociație, breaslă, bisericuță, sectă, grupare constituită pe bază de credințe identice etc.

87. *Regretabila boicotare...* Nu e vorba despre așa ceva. Surse demne de încredere ne dau informația că a fost vorba numai de aruncarea înaintea vorbitorului a unei cutii de conserve desfăcute, care făcînd explozie, a improșcat cu bulion și roșii o parte a asistenței. Procedul e frecvent uzitat, intră în practica obișnuită, nu mai surprinde nici pe membrii parlamentelor. Vorbitorul s-a retras, desigur, fiindcă nu mai avea cuvinte și, probabil, aer.

88. *Macedoneanu*, erou al unei istorii lungi cu furturi de tablouri, tentative de mituire, scrieri de cărți cu colaboratori de aceeași teapă, evocatoare de bătăi și chefuri. Contrar părerii că ar fi sfîrșit pe scaunul electric, se știe foarte precis că, istoria promovîndu-l, l-a absolvit.

89. ...*răsplata meritată*. Sancțiunile rapide, după judecăți sumare, discrete în procedură și clamoroase după execuție evită, într-adevăr, multe neajunsuri ale vieții dobitoacelor. Ciinele atacă la ceafă, lupul la bot, boul dă cu copita, șarpele înveninează pe loc. În fond, sancțiunea presupune nu numai decelarea vinei și izolarea vinovatului, dar și evitarea răspîndirii infracțiunii. Cu cît e mai rapidă, lichidarea afacerii se dovedește mai binevenită. Se cunosc cazuri cînd au fost sancționați toți membrii unei haite, ca exemplu pentru haitele celelalte, care nu mai erau de mult în viață. Întorsătură fericită...

90. ...*să cădelnițăm cățuia*... Obiectul aparține inventarului bisericesc, termenul este folosit de Arghezi, în timp ce un poet contemporan lui spune: «tămîiază-mă, dar vezi să nu-mi spargi capul cu cădelnița, cu cățuia»...

91. *Bunăvoința federală*... Informație prețioasă privind organizarea teritorială a regnului. Unele forme ale administrației umane au dăinuit, din păcate... Se cunosc totuși și formații

noi ca, spre pildă: arondismentul girafat, vulturăria inferioară, garda bezmeticească.

92. *un film...* Fusese în țări îndepărtate, unde filmul încă supraviețuia scenelor vivante. Călătorii mai cad uneori în ispită, cu toate că la înapoiere regretă din suflet că au rătăcit în labirintul de celuloid.

93. *criza ciclică.* Heinrich Brod crede că vorbitorul nu e documentat: zona indicată, spune cercetătorul, n-ar cunoaște asemenea fenomene. S-ar putea să fie aici o eroare de scriere, să fie vorba despre ciclon.

94. *ham-ham.* Formulă de încheiere a emisiunilor radiofonice, după care urmează întotdeauna un semnal muzical liniștitor.

95. *temele minore.* Să fim serioși: cum adică, i se reproșează lui Schliemann că a călătorit în jos și nu lateral? Și săpînd pămîntul poți ajunge departe!

**XXXIII.** *Vorbitorul dădea semne de epuizare.* Vorbea de atîtea ore și încălțările îl ardeau, cămașa i se făcuse de mușama rece pe pielea opărită, ochelarii pince-nez se aburiseră, astfel că mulțimea dinaintea lui părea să înoate în zăpezile Antarcticei. Mirosul de plăcintă dăinuia încă în atmosferă, dar idealurile și speranțele erau mai presus de foame și produsele bietului ferarez se depreciaseră comparativ văzînd cu ochii. Vine secolul minunilor tehnice și al plăcintelor cît ușa, își spuneau oamenii, încă puțină răbdare și toate darurile vor fi aici. Le vor aduce pe tăvi aurite bicicliștii, călugării, meșterii și soldații care așteaptă încheierea mitingului și pocnetul de start al domnului... «că n-am reținut, dragă, cum îl cheamă pe drăguțul ăsta de le știe pe toate...»

Ultimele cuvinte le rostise o tînără cu fusta foarte lungă, vrăjită de exemplele ce i se vînturaseră prin față, și care reținuse că mînele și poalele rochiilor se vor scurta pe măsură ce vor scădea prejudecățile. «Le știe atît de bine, că juri că a trăit poi-mîine», se minună tînăra, și își trase rochia pe pîlpe în sus. «Cum să nu le știe? îi răspunse contesa de Hoburg-Bonnehance, ce tocmai descinsese din biplanul personal, dar urmărise gazetele și, în timpul călătoriei din Majorca pînă aici, avusese timp să-și consolideze opiniile. E doct ca un zeu și frumos ca regina Suediei. L-am avut de două ori oaspete la masă, se mîndri ea, mănîncă ales ca un tenisman.» «Dar n-am înțeles bine, reveni tînăra, ce profesiune are, ce pregătire?» «Oh, ma chère,

vulgarizezi enorm! Domnul practică fericirea universală, e cel mai apt dintre miile de futurologi pe care îi pregătesc cele trei sute de universități din lume la ora actuală, viitorul e ca un rîu nădravaș, dacă nu-i zidești ecluze și stăvilare, îți scapă pe cîmpie și-ți îneacă totul... De aceea are diplomă pentru toate profesiunile.»

XXXIV. Că va fi așa, își relua marinarul cuvîntarea, nu încapе îndoială, căci încă Darius al perșilor a spus, citez din memorie: «Lumea va fi una și indivizibilă, trenurile vor circula fără oprire la cantoane, iar poduri nu vor exista. Mașina cu abur va fi înlocuită de mașina cu explozie, apoi vor veni avioanele, terasamentele devenind de prisos... Va fi bine. Putem gîndi o umanitate alergînd ca o herghelie pe întinsul unei puste în flăcări.» Și încă un citat, dacă îmi permiteți, de această dată sînt nevoit să-l citesc, fiind mai lung, mai adînc, mai subtil.

Scoase din buzunarul tunicii o foaie, și potrivindu-și pe nas ochelarii cu ramă groasă, inginerească, de bagă, citi următoarele: «Iubite tată, îți anunț o veste nu tocmai agreabilă... Buna mea mamă, scumpa ta soție, a fost răpită marți noaptea de teroriști. Un mesaj telefonic ne asigură că este în viață, bine dispusă, deocamdată nu duce lipsă de nimic, în afară de liniștea căminului. Pentru răscumpărarea ei, diviziile portocalii, în mîna cărora se află, pretind zece milioane de lire elvețiene. Îndoielile mele precum că e o farsă au fost înlăturate: teroriștii mi-au trimis într-un colet degetul ei arătător.

Nu e timp de palavre. Lasă mitingurile și înapoiază-te acasă pentru a rezolva în bune condiții afacerea, pînă vineri la orele 21, altfel viața minunatei noastre mame și soții este în pericol. Al tău, François.»

XXXV. Vă cer scuze, iubiți participanți la această adunare, pentru lungimea citatului, eu însă v-am avertizat... Mai mult, în scrierea sa Declinul și Creșterea, alt clasic al gîndirii ne spune, citez: «Vom uita războaiele și alte mizerii, grijile ne vor părăsi.» Unii, sceptici pînă la pesimism, spun: «Bine, bine, dar dacă nu vom avea războaie și griji, nu vom recurge oare la artificii spre a inventa altele și a nu ne plictisi?» Acestora, și altora de aceeași teapă, josnici precupeți de vise mărunte și paleative, tarabagii cu vederea mai scurtă decît lungul nasului, jalnică adunătură de drojdii și borhoturi, pescuitori în apă tulbure, cerșetori în haine de lorzi, unelte ale Legiunii

străine și ale oficinelor mafioate, mercenari în slujba speculanților și traficantilor de bursă neagră, agenți perfizi ai negustorilor din Soho și Hong-Kong, lupi singeroși în blană de oaie, bozii și ghebe otrăvite, lepădături și avortoni ai unei lumi condamnate, zarafi de biserică și avocați apărători ai găinarilor prinși cu mîța-n sac, lor și tuturor le răspund categoric: Nu, domnilor ! » Am închis citatul.

Reiese limpede că nu vom inventa nimic, continuă vorbitorul, știut că viața va fi atît de apetisantă, atît de îmbietoare, încît petrecerile și distracțiile nu ne vor da răgazul să mai inventăm, iar dacă totuși o vom face, în virtutea unei lungi habitudini, nu ne va da nimic ghes să experimentăm invențiile, să ne obosim cu fleacuri. . . »

XXXVI. Cam de pe la al doilea citat, difuzoarele arenei scîrțîră lung, pocniră de două ori, după care peste capetele mulțimii se așternu o liniște adîncă. Bicicliștii, guerillarzii, macaragiii văzură la tribună un bărbat falnic și bătăios scuișind foc, săgetînd azurul, agitînd o foaie de hîrtie, zbatîndu-se, ridicînd mîinile spre cer, apoi coborîndu-le, între timp crezură că impetuosul atlet intenționează să se dea peste cap, și odată revenit pe picioare, să-și ia ochelarii de pe jos, să-și strîngă jucăriile și să-și ia tălpășița. Liniștea era îmbietoare, astfel că oamenii îl lăsară la treburile lui, se risipiră pe la hambare și magazii, prin depourile locomotivelor și sub podurile rulante și reîncepură jocurile părăsite, bîza de preferință, dar și titirezul, tabinetul, popa-prostul, dambilușca, cercul și surceaua, porcii rîd, coarda, bilele și barbutul, cel pentru care intri și-n ocnă.

Sosiră îndată plăcintele calde, se înapoiară, de pe unde își vor fi pierdut vremea, și ziariștii, undeva în marginea pădurii de salcîmi se ridică o baracă și apărură pe scena montată în grabă o motociclistă pentru zidul morții (femeia știa să înghită și săbii), un mușunache, trei pisici de Angora pe biciclete. Dintre toți însoțitorii și prietenii care veniseră să desferece secolul următor, bicicliștii se arătară cei mai interesați: sosi chiar o vreme cînd nu-și mai puteau ține burta de rîs. « Viața merge înainte, el (și arată spre vorbitorul ce acum citea din nou, de astă dată dintr-o broșură) tot bate pasul pe loc cu secolul lui. » « Să fie sănătos, strigă unul. S-a lăsat noaptea și ne e de-ajuns ! » « Și eu zic la fel, spuse un altul, uite, soarele se ridică deasupra creștetului, acum vine ora mesei și trebuie să ne retragem pe la bodegi să ne astîmpărăm foamea » « Mais il

caracterise très exactement les détails de notre avenir, spuse o doamnă în vîrstă, trecînd pe-acolo ca un reproş. Dès sa première enfance, il nous avait laissés bouche-becc avec sa dialectique infallible... ma petite biche... » « Ia să nu mai faci pe Mesia cu nişte prăpădiţi ca noi ! exclamă un zidar cu hainele şi faţa albe ca prima zăpadă. Taică-său umbla prin târguri să-n-trebe oamenii ce doresc să le aducă Moş Crăciun... Deschisese o gheretă unde primea cereri... N-a satisfăcut nici una. Acum, ăsta, cu nimic mai breaz, ne îmbată cu apă rece. Am lucrat cu el, e zugrav de meserie, ştie el ceva dar nu mare lucru. Îl cheamă Herbert sau Robert, cred că e evreu sudamerican »...

Începuse să plouă, vorbitorul — fără să se întrerupă — îşi deschise umbrela, ciţiva îl ajutară să-şi prindă pe umeri o pelerină, un băieţaş îi aşeză în faţă un pahar cu apă, un altul îi aduse un teanc de cărţi cu lungi semne de hîrtie, pentru a fi citate, el le mulţumi şi le spuse ceva spiritual, care îi făcu pe cei din preajmă să aplaude.

Ce a spus nu s-a auzit, o va reproduce mîine Corriere de la sera, în prima ediţie, difuzoarele fiind în continuare mute, însă poanta nu se va pierde.

XXXVII. Ciţiva, în şir indian, înaintau hotărîţi prin mulţime, dar se împotmoleau ori de cîte ori întâlneau nodul celor ce, în cerc, făceau bîza şi dambiluşca. « Mai isprăviţi cu foiala ! » se răsti unul, care şedea pe-un scaun de arbitru. « Îţi convine, arbitrezî, ce-ţi pasă ! fi rînji cel din capul şirului. Însă pe noi ne trece şi ne dăm de ceasul morţii să dibuim o budă. Cînd am încercat să ieşim din perimetru, soldaţii ne-au împins înapoi. Sînt cîteva grupe de şoc, care se poartă cu neînchipuită brutalitate. Unul a şi scos pistolul la noi... » « Ți se năzări, poate, spuse un bătrînel ce tocmai potrivea dambiluşca. Unde ai văzut pistol şi la cine ? » « Oho, făcu un bărbat între două vîrste, şi învîrţi nervos o cheie de contact în mîină. Eu am văzut încă de azi-dimineaţă companii, ba chiar batalioane de paraşutişti, purtînd puşti automate şi grenade. Mai tîrziu am văzut şi cîteva tunuri sub colina de colo, cred că la ora asta au fost trase în tranşee, camuflate cum se cuvine, cu lăstăriş proaspăt... Oricum, stîlpîi pe care îi zăriţi lîngă oaza de aluni susţin sîrmă ghimpată şi reţele de înaltă tensiune... Şi totuşi, mi-a şoptit un prieten, se poate ieşi printr-o galerie subterană. Italienii au sîpat-o foarte foarte priceput, d-aia cer opt lire pentru trecere... »



*Bună afacere ! Eu mai rămîn, vreau să ştiu ce spune Amin despre irochezii americani, a căror soartă, se zice, e pecetluită. »*

96. ...*ar fi fost prea mult.* Dimpotrivă, niciodată această chestiune nu trece de modeste aluzii şi bunăvoinţe. În altă ordine de idei: oţetul nu e mult cînd e tare.

97. ...*crocodil.* De remarcat obiectivitatea bazată pe principii a referentului, care nu ţine seama că de faţă se află şi crocodili şi spune fără menajamente adevăruri despre strămoşii lor. Exemplară, rară atitudine !

98. ...*ca orice lucru care e viu.* Cu toate acestea, memoria animalelor e apreciabil mai îngustă decît aceea a omului, de ce să n-o recunoaştem... Dar nu această particularitate le şi asigură fericirea ?

99. *numai resturi şi deşouri.* Temă centrală a întregii lucrări: nu ne sprijinim niciodată pe bunuri şi cunoştinţe integrale, toate fiind filogenetic nişte succedanee.

100. *batjocorit de vietăţi.*... Ca un fir roşu trece în toate cuvîntările ideea că tindem — fiinţe şi obiecte — către starea supremă de pulbere. Se ignoră însă că şi particulele prafului intră în raporturi de opoziţie şi se ocolesc numai cu intenţia de-a se distruge reciproc.

101. *grupări şi secte.*... Lumea divizîndu-se la infinit. Din nou leit-motivul nisipului.

102. *răbdare la pîndă.*... o excepţie trebuie amintită: regele Prusiei.

103. *adulmecarea îi este necunoscută.* Afirmaţie ofensatoare, oamenii — cîţi au mai rămas — pot să se supere şi să redeschidă abatoarele. Dacă n-ar avea miros ascuţit, cum s-ar mai putea explica formidabilul avînt pe care l-a luat industria lor de parfumuri ? Ei nu put mai puternic decît animalele ; mistificarea prin arome se datorează exclusiv sensibilităţii lor.

104. *pumn de tărîţe.* Eroare ipocrită : ca om jinduia după o friptură de vită şi ceva caltaboşi. Pe de altă parte, merită a fi subliniat că secolul sporeşte meritele oamenilor în raport cu gradul de înfometare pe care l-au atins în tinereţe. După asemenea criterii de apreciere, pelicanul şi nu leul ar fi regele dobitoacelor, căci mănîncă proporţional mai mult faţă de greutatea lui şi suferă de foame, cînd n-are peşte, în aceleaşi proporţii. . .

105. ...*cît de bucuros am fost cînd.*... A se observa repetiţia cu puternic efect retoric ; oamenii ar trebui să ia aminte, căci şi expresia e o armă răzbunătoare. . .

106. ...*să reducă... să ajusteze... să redimensioneze...*

Încă o lovitură stilistică dată imperialismului uman.

107. ...*o smîntînitoare...* Anonimul revine la timpi egali și în diferite contexte, la acest motiv cvasimuzical, căci smîntînitorea care merge în gol — se presupune — produce o cvasimuzică demnă de cvasiurechile cele mai alese (v. și *Bibliografia generală*).

108. *De menționat.* Ca și *Cosmin te-a lăsat* etc. dă măsura subtilităților verbale pentru care dobitocul are o imensă disponibilitate — spre deosebire de om. Specialiștii susțin că sintagmele dereglate, calambururile, vorbirea în rimă se întîlnesc și la om, dar numai la indivizii atinși de lues și mitomanie, precum și la prăpăstioși.

109. ...*puțini la număr.* De văzut de cîte ori, cînd se folosește formula, sînt într-adevăr puțini. Joc sofisticat al statisticii. . .

110. ...*vărul Ionescu.* Între timp, transferat la baza de micross.

111. ...*la lada cu gunoi.* Herbert Fleisch este primul care se folosește de terminologia salubrității: fărăș, mătură, tomberon, perie de păianjeni, otreapă, și lucrul se explică prin aceea că avea în familie gunoieri și măturători de stradă, de unde și trăsăturile ancilare ale cărților sale.

**XXXVIII.** «*Trăiască Împăratul !*» strigă cineva, și oamenii treziți parcă din somn începură să aplaude. «*Care împărat ? Să-l vedem și noi !*» se agitară cîteva fete în costume cenușii, purtînd pe manșete trese aurii și o emblemă. «*Uite-l, dragă, strălucirea lui îți monopolizează ochii ! Vorbește de treizeci de ore bătute pe muchie, se dovedește un orator de performanță. . .*» «*Dar ce spune, dragă, că nu aud nimic ?*» «*Desferecă viitorul, ne ține treji, din cînd în cînd i se aduc telegrame de presă în care Hawas și Reuter anunță că trupele noastre au ocupat Danemarca, au debarcat în Noua Zeelandă, au pacificat Groenlanda.*» «*Și cum face, dragă ?*» «*Simplu, dragă: cuvîntul lui magic mobilizează pe loc și trimite la luptă. Nu vezi cîți erau și cîți au mai rămas ?*» «*Eu presupuneam că oamenii s-au dus pe la casele lor. . .*» «*Pe dracu, dragă, nici pasărea nu iese prin rețelele de sîrmă ghimpată. . .*» «*Și tu ce-ai de gînd ?*» «*Eu ? Eu am de croșetat, dragă, nu-mi pierd vremea, și dacă printre picături mai prind și cîte un cuvînt de-al lui, sînt fericită. . .*»

Aflînd că difuzoarele refuză să-i ducă verbul fertilizator în depărtările însetate, vorbitorul își aminti un vechi procedeu oratoric și se adresează unui biciclist din față, ale cărui fălci amenințau să se rupă din cauza căscatului: « Hei, dumneata, cel cu pulover vișiniu și gazetă ! Ești pregătit oare să întâmpini spectaculoasele mutații, grandioasele salturi, fascinantele deveniri și mărețele promisiuni ale secolului ce vine ? Ești sau nu ești ? Mergi să-l întâmpini voios și calificat sau duci cu dumneata povara romantismului, șovăiala arhivarului, meschinăria croitoresei de casă, vorbăria cafenelelor, aroganța posesorului de autoturism, egoismul copilului crescut de o mamă fugită în India, fripturismul politicianului burghez, aviditatea amantelor preocupate să-și cumpere imobil, scriba suverană a îmbogățitului de război și a norocului postbelic, spiritul de mare afacerist al băiatului de prăvălie, generozitatea de duminică a târgovețului, gelozia bărbatului a cărui nevastă joacă prin studiourile cinematografice, cabotinismul șefului de raion al unui supermarket, ignoranța dascălului de biserică, mărginirea inginerului care a inventat un dop, melancolia poetului care a traversat un pod și multe altele, înaintînd greu, neacceptînd sfaturi și ajutoare, trăgînd anevoie la carul părerilor anacronice și al bucătăriilor de campanie în care s-a sleit arpacașul ? Mergi înainte, cu ochii albaștri de sineala tehnicii, cu pieptul grăbit și cu pasul umflat de mari sentimente, sau hoinărești pe la colțuri, te strîngi prin pustiuri, bălțești pe povîrnișuri și te usuci în mlaștina fără ieșire a singurătății ? Spune, nu te sfii, omenește e posibil, în fond nici n-ar fi vina dumitale, așa ai fost crescut și așa ți se pare că trebuie să procedezi. . . »

LX. Cel vizat, ignorant în subtilitățile retoricii, după o clipă de nedumerire dacă lui i se adresează domnul de sus, ochelarii pince-nez sclipind anarhic, se dezmetici și decise să răspundă, așa cum se cuvine unui om bine crescut. Se ridică de pe scîndura pe care ședea, făcu semn cu mîna celor ce îl îndemnau să stea jos, spre a le arăta că întrebarea nu-l intimidează, și spuse: « Domnule și preafericite, m-ați ales pe mine, nenorocitul, ca să-mi ușurați povara de pe suflet sau ca să mă amăgiți ? Eu văd că sînteți stăpîniți, în linii mari, de gînduri bune și în acest caz m-ați brodit ultra. . . Necazul meu consistă că pe coordonatele înfățișate de domnia-voastră mi-a murit ieri nevasta. Au operat-o de fiere; ea avea, sărmana, încurcătură de mațe. . . Cumpărai colea și împachetai în gazeta

asta citeva obiecte de folos la îngropare, grăbeam spre casă când doi zdrahoni cu cruce pe mîneacă m-au înşfăcat şi m-au depus aici, punîndu-mi alături, pentru fotograf, bicicleta ce se vede... Unde e logica? Daţi-mi drumul, că se strică mortul în casă, pe căldura asta nevastă-mea e perisabilă... Nu zic că nu grădiţi chestii interesante, dar însă eu am urgenţă, sînt atîţia pe-aici care să facă faţă şi, eventual, să dea cele zece răspunsuri corecte... Vă solicit cu respect, daţi-mi pace!»

**XLI.** Vorbitorul, turburat pînă în adîncul fiinţei de nenorocirea ce se abătuse asupra biciclistului, încuviinţă să plece, ba îi trimise printr-un ofiţer cîţiva gologani care să-i mai îndulcească amarul. Apoi, îşi şterse ochelarii ce se aburiseră, şi ca să cîştige timp şi să-şi amintească unde rămăsese: «Aha! făcu el luminat, vorbeam despre secolul următor!» Exclamaţia se auzi ca un bubuit de tunet în toate colţurile arenei, căci între timp staţia fusese reparată. «Despre ce a spus, dragă, că va vorbi în continuare?» întrebă o fată purtînd în spate un rucsac. «Despre secolul următor, dragă!» îi răspunse o colegă îmbrăcată într-o lungă rochie de seară din tafta galben-aurie. «Nu mă-nnebuni! E un subiect de actualitate», observă fata cu rucsacul. «Nici vorbă! Să vedem dacă spune identic cu ce mi-a prezis baba Montherlant-Bisinikis, cînd am fost la Atena... Numai că Georges şi orchestra se vor supăra...»

«Domnilor, reluă vorbitorul, am să vă citesc în continuare o telegramă adusă chiar acum în persoană de Reuter:

**XLII.** «Scumpă mamă şi iubită soră, aflaţi despre mine că sînt sănătos şi-mi merge bine din toate punctele de vedere, ceea ce vă doresc din inimă şi vouă. De trei zile muncim la fixarea pilonilor în mlaştinile fluviului, aşa cum vă anunţam în cartea poştală trecută. Stăm în apă pînă la brîu, de dimineaţa pînă seara, treaba asta s-ar face minunat, cît ai bate din palme, cu maşina de plantat, numai că mecanicul care o întreţinea s-a certat cu unul dintre şefi şi, dintr-un cuvînt neruşinat, scăpat de unul dintre ei, a ridicat asupra aceluia cheia franceză, lovindu-l între ochi. Cel lovit a murit în spital. A urmat o anchetă, lucrările au stat pe loc, maşina n-a mai fost urnită dintr-o groapă în care se împotmolise, noi am fost îndemnaţi să ne vedem de treabă, adică să facem ceea ce făcea mai înainte maşina, cîţiva s-au adresat patronului, au ameninţat că vor face grevă, patronul n-a fost de acord, în cele din urmă ne-a promis că vom primi cinci cenţi suplimentar pe săptămîină. Asta însemnează

ceva ! Sînt îngrijorat că piciorul drept nu se mai îndoaie de la genunchi, probabil apa rece mi-a răscolit reumatismul. Lucrarea, cînd va fi terminată, va arăta minunat. Rozalia, care merge la tîrg în fiecare săptămîină, va scurta mult drumul peste podul pe care l-a construit vărul ei. Spuneți-i, se va bucura. Dacă nu se va mai prăbuși planșeul, ca alaltăieri, treaba va fi încheiată pînă în mai. Vă doresc și vă îmbrățișez, Rudolf.»

«Vedeți ? Ce vă spuneam eu ? Altceva va fi mîine !» strigă vorbitorul bătînd cu dosul palmei în foaia telegramei. Apoi continuă, trecînd la problemele rămase în suspensie:

**XLIII.** «Formulare de toate felurile, de toate dimensiunile ! Da, epoca ce începe se va dezvolta înainte de toate datorită statisticilor, evidenței precise a bunurilor. Așa după cum au arătat antevorbitorii mei, în momentul de față întinse și importante teritorii, precum și unele bunuri de zestre ale fetelor de măritat, nu apar în nici o evidență. Anglia, preocupată de reînnoirea sistemului său parlamentar, nu s-a îngrijit niciodată să pună ordine în registrele sale de descoperiri, ce să mai vorbim despre Olanda, regina de ieri a mărilor, care a tulburat destule ape fără nici un folos... Gospodinele, la rîndul lor, au neglijat să calculeze corect cheltuielile zilnice, indiferente la marile seisme ale veniturilor, la urma urmei nepricepute în cele patru operațiuni. Și unele și altele ar fi putut-o face tocmină contabilii. Într-o epocă a preciziei și economiei, această situație își va afla sfîrșitul, pentru că nimeni nu va ști dacă într-o zi nu se va naște o Fifi dulce și naivă, ce va urmări cu gînduri de măritiș pe un Generalintendant Krupp, și dacă din apele liniștite ale Oceanului nu va răsări peste noapte o țară cu totul neștiută, ce sa va numi, de pildă, Guvi-Guvi...»

**XLIV.** Vorbitorul aducea în fața mulțimii fapte incontestabile. Trebuia să recunoști că, dincolo de unele rătăcirii în detalii, inginerul vorbea bazat numai pe documente, pe cifre și date concrete, se vedea limpede că e bine pregătit și că știe cum se învîrte roata istoriei. Desigur, ca la orice început de secol, el ignora multe dintre aspectele deceniilor de dincolo de III sau IV, peste care continua să plutească o ceață albastră, persistentă, destul de umedă. Dar și lucruri mai apropiate îi scăpau. Astfel, la numai cîțiva zeci de pași mai încolo, lîngă antrepozite, într-unul dintre boschetele care împodobeau parcul, iarba proaspătă a primăverii era netezită de doi tineri fără identitate, care se strîngeau în brațe cu înfocare. Bărbatul se arăta

destul de brav, o trăsesse de mână pe îmbujorata lui parteneră și izbutise s-o așeze jos, încurajat întrucâtva și de neconvingătoare ei îndărătnicie. Femeia ar fi putut să strige, dacă ar fi recunoscut în râvna lui o oarecare pornire malignă, agresorul însă îi inspira pesemne încredere, gîfîiala și graba lui anticipau o plăcere iminentă, îi transmiteau neliniști de mult împăcate și, ezitărilor întîmplătoare, ameteleii trecătoare, ea le dădea un sens plin de nobleță, cuprinzîndu-l pe îndrăzneț, imobilizîndu-l cu brațele ei înfierbîntate, paralizîndu-l cu strîngeri nervoase ale pieptului și cu mușcături bune.

Cei de prin apropiere, în dorința de a nu pierde nici un cuvînt din discursul fermecătorului vorbitor de la tribună, încercară prin șuierături să curme acea dispută din boschet, tinerii însă parcă erau turbați, își continuau cu înverșunare disputa, ba surpriza întîlnirii îi împingea cu și mai multă râvnă să se strîngă în brațe, să se caute cu mîinile flămînde. Cuvîntarea le sporea interesul și le înviora mișcările, parcă unele precizări, cele despre statistică, chiar îi întăriteau. Un lăcătuș observă că tînărul reușise, după dezvoltarea avantajelor tehnicii, să-i dezvelească femeii genunchii foarte rotunzi, iar îndată mai apoi, la comparația dintre veacurile 19 și 20, cu toate avantajele mașinilor de mare randament, să-i așeze mîna dreaptă sub trupul tare, zbatîndu-se șerpește în iarbă. Cum însă descrierea viitorului începuse să dezvăluie unele particularități de un și mai mare interes, lăcătușul își desprinsese privirea de pe boschet și căută să se convingă dacă vorbitorul, prin gesturile sale, prezintă într-adevăr toate garanțiile deplinei reușite a progresului. El nu mai auzi decît cîteva șoapte și oftaturi, cărora nu le dădu însă nici cea mai neînsemnată semnificație. Dealtfel, seara se lăsase, nimic nu se mai putea distinge în întunericul învăluitoare, cele cîteva felinare aprinse în piață nu reușeau decît să lungească umbrele obiectelor din preajmă.

112. pe unii media... Termen școlar cu difuziune radială, cuprinzînd de la un timp zone îndepărtate de ax, ca de pildă dorința unuia dintre eroii unui roman de-a ieși din starea inferioară și a trece în aceea medie, adică mediocră.

113. sîrmă ghimpată. Reproduc aici o scurtă piesă de un naturalism crud, aflată printre hîrțile Anonimului (în sertarul trei al dulapului, lîngă istoria literaturii lui Călinescu, sub o pereche de pantofi roșii, demodați): « EL : Ridică mîinile, ca și cum te-ai preda, înaintează încet spre copac și așteaptă.

EA: Tremur de frică. Se aud în apropiere pași. Mina îmi sîngerează. EL: Ai încredere. La al treilea stîlp te odihnești. Și mie îmi sîngeră mîna și nu mă plîng. EA: Blestemați ghimpi! Am să visez tot restul vieții sîrma asta criminală... Apleacă-te! EL: Era să-mi sfîșie umărul. EA: Văd două zgîrieturi adînci, probabil mai vechi. Ține cleștele! EL: Spurcată fiară! Și cînd te gîndești că despre sîrma ghimpată s-au scris poeme... Cît tai aici, trage-ți sufletul... Un prieten al meu, care a fost acolo, a încercat să rupă metalul cu dinții... Spre a suporta durerea, și-a închipuit că voiajează pe Amazoane... A renunțat cînd și-a simțit dinții sfărîmați. A reușit să iasă printr-un tunel săpat timp de mai multe luni pe sub rețeaua ghimpată... Ei, cum te simți? EA: Bine că s-a lăsat răcoarea, ce ne-am fi făcut pe zăpușeala de azi-dimineață? EL: Și bine că sîntem împreună... Mai avem de tăiat două cabluri, înarmează-te cu răbdare. Dar fii atentă: sîrma ghimpată parcă e vie, răspunde la fiecare tăietură, ai observat cum se întoarce șerpește și cum mușcă... EA: Urmărindu-te cum lupți, m-am gîndit adineaori, nu știu de ce, la Florestan. Superbă operă! Mi-a răsunat în urechi cutremurătorul cor al deținuților, care mi-a șters din urechi marșurile detașamentelor turbate. EL: Erai tînără, atunci... Ce știi tu? EA: Am citit, am văzut multe filme, urăsc bestiile brune și marșurile... Marșurile cu sîrmă ghimpată... EL: Nu glumi! Dă-mi fierul și trage! EA: Nu pot. Sîrma și-a înfîpt dinții în pulpa piciorului, sînt imobilizată. Auzi cîinii? EL: Nu-mi amintesc sîrma ghimpată a lui Kafka. Mai multă personalitate avea gîndacul decît ea... A noastră e parcă vie, oh, dar mă repet. Se-ntoarce să muște nu numai după ce-am tăiat-o și am înfășurat-o, crezînd-o moartă, ci și cînd o vorbesc de rău. Privește-mi palmele: EA: Dumnezeu! EL: Cred că pentru astăzi e destul. Ne mai răfuim și mîine dimineață. Oricum, sînt mulțumit. Nu e un gard prea aspectuos, sînt de acord, e însă ceea ce voiam: vitele lui Ion n-o să mai intre ca pe moșia lor să ne răstoarne butoiul. EA: Te gîndești să mai punem și-o a treia? EL: Nu țin parii. Și nici nu cred că ajunge. Și-apoi, nu crezi că am vărsat destul sînge? Din lupta cu sîrma ghimpată nu iese niciodată un învingător. Hai să ne spălăm de sînge, să nu ne găsească Marmandiu așa... »

114. ...*de sentimentul recunoștinței.* Această lungă intervenție a făcut obiectul unor aprinse dispute între cercetători, concluziile rămînînd secrete — conform înțelegerii lor unanime

— pînă în anul 2070, cînd sticlăce le conține va putea fi spartă și procesul-verbal — scris în coneiforme — va lua drumul decodificării.

**XLV.** « După ce controlorul perforă biletele, trenul intră într-un tunel. Îndată ce uruitul îngrozitor se stinse, iar lumina năvăli din nou în compartiment, frînele scîrțîiră prelung și în fereastră apăru o gară cu peronul încărcat de flori. O mulțime pestriță, gălăgioasă se agita în preajma vagoanelor. Profesorul, care își terminase prînzul, observă că oamenii, aici la munte, sînt bine îmbrăcați și destul de sănătoși, chipul lor îmbujorat și zîmbetele sincere erau o dovadă. « În orașul meu, iertați-mă dacă mă repet, aerul e neprielnic și adesea nu se poate literalmente respira. Avem cîteva fabrici de pielărie, cu tăbăcării moderne, cîndva se aflau în cartiere mărginașe, acum orașul s-a dezvoltat și industriile s-au trezit în centru, mirosurile exalate de bazinele cu chimicale infestază totul. În permanență plutește printre blocuri un aer acru, infect, care înnegrește fațadele și ofilește vegetația. Într-o noapte am deschis fereastra, se făcuse prea cald, și mi-a fost imposibil să zăresc ferestrele clădirii de peste drum. De-a lungul bulevardului curgea un fluviu de funingini și de zgură, undeva dedesubt se bănuiau, după foșnetul cauciucurilor, mașinile alergînd prin beznă. Am coborît din curiozitate în stradă: un ciine zăcea pe trotuar, cu botul întins pe labe, abia respirînd; spasme violente îi tulburau agonia.

Am înțeles că foarte curînd vom muri. Înțelept ar fi fost să părăsim neîntîrziat orașul, să ne mutăm undeva la munte. Interesant: buletinul meteorologic continua să anunțe în fiecare zi vreme senină și copiii se bucurau să știe că, dincolo de cețurile, fumul și lințoliile atîrnînd pe zidurile caselor, se află totuși soarele și, poate, în aerul înalt mai zboară uneori rîndunelele. »

Și telegrama continuă, spuse vorbitorul, cam în aceeași termenii. Renunț să-i mai dau lectură... »

**XLVI.** Un ofițer aflat lîngă tribună își aprinse o țigară, apoi spuse: « Să nu exagerăm, stimate domn, eu sînt sigur că măsurile luate, despre care au scris ziarele, își vor atinge scopul. S-a înființat chiar și un institut de cercetări și foarte curînd temerile duminale, împreună cu smogul, vor fi risipite. În altă ordine de idei: Ați citit în ziare despre invenția unui danex, care a reușit să breveteze un săpun de ras ce scutește de folosirea briciului, un fel de depilator instantaneu?... »



Mesia nu auzise, declară că totul e posibil, după care se adresează din nou mulțimii: «Vedeți cum se precipită lucrurile? Dacă voi mai fi întrerupt, în timpul întreruperii se vor desfășura în lume atâtea evenimente, încât îmi va fi imposibil să mai țin pasul. Or, dorința mea ar fi să nu mă las depășit, ba chiar să anticipez cu câțiva pași...»

XLVII. Vorbitorul era destul de tânăr, ca atare avea motive să fie foarte precis în discursul său: «Iată, după cum îmi semnaleză agenția Havas, spuse el răsfoind un teanc de telegrame, evenimentele se precipită. Se dă ca singură știre, confirmată de altfel și de alte surse de informații, că viitorul începe astăzi, încă din această clipă: sînt orele 16,20',36" — rețineți, vă rog, cifra, minutul și secunda, veți mai auzi vorbindu-se de acest moment în conferințe, la orele de istorie, în diferite dispute dintre marile puteri, cînd va veni vorba despre clipa renașterii gloriei sileziene și a bersalierilor, spațiul vital și precizia ceasornicelor Omega.

Ce aduce deci secolul care începe? Aceasta este întrebarea căreia trebuie să-i răspundem și care face obiectul acestei impresionante adunări. Punîndu-mi-o, mă simt, vă rog să mă credeți, profund frisonat: avem înaintea noastră o sută de ani, asta înseamnă, după părerea mea, aproximativ 1200 de luni, 5200 de săptămîni etc., cu alte cuvinte un vast cîmp de acțiune omenească, de muncă harnică și cinstită, de desfășurare a virtuților creatoare...»

Vorbitorul fu întrerupt. Făcîndu-și loc prin mulțime, un grup de copii îmbrăcați cu îngrijire, frumos pieptănați, năvăli la tribună, purtînd în mîini crengi înflorite și stegulețe fluturînde. Erau odraslele cămășilor negre — cămășile negrișoare. Intervenția lor entuziastă fu însoțită de urale, urmară cîteva scene emoționante, fiecare dintre cei ce însoțeau pe distinsul oaspete primi ramuri. Undeva, o fanfară intonă un ritm vioi și, cîteva minute în șir, nu conteniră manifestațiile de simpatie. Vorbitorul vru să-și reia, de mai multe ori, firul cuvîntării. Era peste putință. Abia încerca să atace fraza următoare, că era îndată acoperit de un nor de confeti sau pur și simplu anulat de noi ovații. Semnele lui repetate, închipuind o invitație la liniște, rămîneau fără ecou, ba în clipa următoare se mai da drumul și unor ghirlande sfîrșitoare, ce zburau învîrtindu-se prin aer, eliberînd (surpriză) mari baloane colorate ce se interpuneau între el și auditori ca un zid de cauciuc.

În cele din urmă, zarva se potoli și cuvîntul său se putu distinge din nou:

**XLVIII.** «Cîteva trăsături caracteristice ale lumii de mîine mă simt dator a le sublinia dintru început, nu înainte de a vă mărturisi că numai gîndul la felul în care se va înfățișa lumea prin 40—42 sau 56—58 mă tulbură profund. Vă închi-puiți cum va arăta acea lume? Formidabilă! De nerecunoscut! Măreață, puternică, proporțională, armonioasă, plină de viață, încrezătoare în forțele sale! Gîndiți-vă înainte de toate la aspectul ei funcțional! La jumătatea secolului, mașinile vor cugeta și decide, îndrumate, la început, cu biciul și, mai apoi, cu îndemnuri și vorbe de spirit. Cea mai greoaie mașină, auzind comanda, se va trezi din moleșeală, va face cîteva mișcări de înviorare și va trece la treabă, într-un efort constant ce se va confunda cu plăcerea și facerea de daruri. Cum vine asta, cunoscîndu-se că, de cînd există producție, munca a fost neîntre-rupt însoțită de consumuri penibile de energie și timp? Robotul va sări primul din așternut și, după cafea și eventual o portocală, va lucra așa cum lucrăm eu și dumneata... Asta va semăna negreșit cu o seară de dragoste pătimasă. Bine dispus, va încăleca dimineața pe mașina lui de tăiat rondeluri, se va bucura intens de trepidația vie a roților și bielelor de sub el, va simți atingîndu-l respirația caldă a pistoanelor și a tobelor de eșapament, va fi înfiorat de pulsul accelerat al angrenajelor, de parfumul tare, îmbătător al uleiurilor arse. Va mîna cu drăgălășenie manete și pîrghii, se va contopi cu mersul perfect al motorului și al trans-bordorului, va simți bătînd în propriul său piept de oțel compres-sorul și supapa mecanismului. Va trepida, va tresălta, va birui, se va cufunda în adîncul voluptății fără margini. Va juisa...

**XLIX.**... Funcționarul din birouri, omul orei fixe și al solitudinii, va lua exemplu și se va contamina de această scenă, el își va dărui toată energia, cu o dulce plăcere, jocului subtil cu mașina lui de scris și cu hîrtia copiativă, va fleurta cu registrele de evidență, cărora le va mîngîia epiderma albă, pagină cu pagină, va îmbrățișa cu patimă piciorul calculatorului electronic, după ce va fi întreprins lungi excursii amoroase prin sertare copleșite de arome, prin dulapuri cu rafturi învelite în eșarfe și jupoane de hîrtie albastră. Dialogul său cu clasoarele și diferitele bonuri de debitare va fi spiritual, micile răutăți de la ghișeu se vor converti în sublime momente de calin-erie, încheiate cu clipe de noi neliniști, de noi bucurii. Mai

imaginativ, profesorul (sau inginerul, sau medicul endocrinolog) va iubi la fel de pătimaș, dar ceva mai reținut, ceva mai rafinat, ceva mai pervers, cu mai multă imaginație, dar și cu mai multe năbădăi. Medicul endocrinolog va dansa îndelung, lasciv, cu posesoarea unui frumos Basedow, își va stăpîni cu dăruire sentimentele la întîlnirea cazului tipic de ulceratie gastrointestinală, datorată dereglării pancreatice, va fremăta ore în șir, sub lună plină, descriind în studiul său efectul adrenalinei asupra melancoliei șobolanilor tineri. Inginerul va proiecta podoaabe industriale, cîte o sabie de samurai cu funcție așchietoare, cîte o nucă verde cu utilizare în industria șerbeturilor. În fine, profesorul va palpa o clasă întregă de eleve precoce, descoperind cu entuziasm ganglionii viitorului caracter uman, vilbrochenul devotamentului, și va zăbovi prin parc cu premianta mioapă și delatoare, spre a defini și clasifica după toate regulile elementele constitutive ale unei instrucții pe măsura necesităților prezentului și utilizărilor de perspectivă. Se va stabili un raport continuu, universal și multilateral, între îndrăgostitul creației și obiectul muncii sale, la punctul critic descurcîndu-se computerul. Se va desăvîrși o legătură indestructibilă, practic ideală, între categoria activitate și aceea, corespunzătoare, a satisfacției superioare. Studiile, manualele, eprubetele, cataloagele, mandrinele, șasiurile, pompele și separatoarele centrifugale vor fi umede de roua sentimentului precipitat, lipicioase de mierea afecțiunii revărsîndu-se cu dărnicie pe suprafața lor».

## CARTEA A DOUA

1. cu mintea voastră de zile mari... Din punct de vedere al ceasornicului, sînt zile scurte și zile lungi; din acela al minții — zile mici și zile mari. Ființa superioară știe să-și pregătească navigația în așa fel, ca zilele să fie mari și mereu mai mari, cînd activitatea celulei necunoscute ajunge la o asemenea forță și tensiune, că gîndurile unei persoane uruie ca trecerea unui tractor greu cu șenile pe un caldarîm colțos. Shakespeare, Mozart, Eminescu, spre a lua doar trei exemple, produceau în zilele lor mari un uruit de uzină, ce a rămas nealterat în aer și poate fi detectat de urechile noastre încă și astăzi, cu condiția să fie, cum spune unul dintre dînșii, tăcere, adică

atmosfera să nu fie tulburată de cîntece de chitară și balalaici. Animalele gîndesc cu efecte zgomotoase sporite, de aceea cînd trec căprioarele la izvor, urechile noastre se înfioară de parcă vin în picaj o sută de avioane uriașe, cu motoare reactive și sirene ieșite din minți. Posibilitățile dobitoacelor sînt mai mari și pentru că nu cunosc congestia cerebrală, de care cad răpuși oamenii cu motoare prea mult ținute sub tensiune.

2. *foarte sus*. . . Secolul nostru e fascinat de acest sus ca de treptele raiului. Dar, așa cum s-a văzut din ultimele investigații ale rachetelor trimise, sus nu se află mare lucru, ba lipsesc acolo condițiile elementare pentru un trai confortabil. Propensiunea pentru straturile superioare, pentru nori și, în final, pentru stele va scădea odată cu sleirea surselor de energie și atunci vietățile vor începe să caute mai insistent jos. Se apreciază că acolo jos zac rezerve colosale, ce ne vor îndestula viața și ne vor ferici. Limbajul va vehicula josul mereu mai mult, și însăși înjosirea va fi dorită și căutată mai altfel.

3. *face atîtea popice*. . . Joc încărcat de simboluri, popicele populează toate scrierile Anonimului, printre altele și pentru că popicele hăituite de bilă cad și se ridică, rămînînd mereu actuale. Urmărirea lemnului prin lemn, inexistența dizolvantă a metalului, numărul mare de figuri posibile ivesc semnificații aproape mistice. În fond, toți dăm cu bila, toți culcăm popicele, cu toții ne cutremurăm văzîndu-le mereu în picioare, ca la începutul jocului.

4. *dambilușca se-nvîrtește*. Asemenea popicelor de lemn, mosorelul bătut cu biciul rămîne mereu în picioare, închipuind pe podea un soare învîrtindu-se la infinit. . . Unul dintre copiii *Jocurilor* lui Brueghel bate cu strășnicie dambilușca, și cei care au vizitat Muzeul de Artă din Viena povestesc că micuța vertebră din lemn sare adesea din cadru și se-nvîrtește pe cimentul sălii unde tabloul este expus. Într-un univers ce se înmoaie, obiectele și vietățile topindu-se și scurgîndu-se ca ceara încălzită, persistența unor solide ca popicele și dambilușca se explică numai prin mișcarea ce le e condiție. De reținut că Anonimul și-a alcătuit scrierea extrem de minuțios, nimic nu e pus la întîmplare în paginile cărții. « Autorul, spune Jean-François Lematin, vrea să distrugă mitul cărților alcătuite din fraze ce îmbracă, fiecare, un adevăr, preferînd să scoată acel adevăr din totalitatea organizată anume a tuturor frazelor aparent fără sens. Rămîne de văzut în ce măsură reușește. »

L. Salariații de toate categoriile vor începe activitatea seculară însoțiți de oarecare ezitări, apoi, împinși de atracția câștigului, de bărbăția luptei pentru cuceriri spectaculoase, de dorința participării și de chemarea integrării, se vor avînta fără rezerve spre împlinirea erotică, recte promovarea ierarhică. O dragoste generală, albastră și incoruptibilă, va împinge omenirea spre cîmpiile fertile și laboratoare, neoprită în aspirația ei către contopire, numai stopurile de la intersecții și unele instrucțiuni ale direcției vor atenua excesul de testosteron, dăunător ca orice exces. Marile societăți vor uita penuria de petrol, lipsurile de materii prime, disproporțiile în dezvoltare, împuținarea apei, ele vor emite acțiuni de iubire sinceră cu cinci la sută și poate și mai mult, patronii nu vor ști cum să se descurce, copleșiți de oferte extrem de drăgăstoase, de propuneri de sacrificii sentimentale și, uneori, de gelozie galopantă. Omenirea, dacă își va utiliza cu maximă prevedere și economicitate uriașele resurse de vibrație interioară, va putea răsturna într-un timp relativ scurt **principiile**, — leneșii, indolenții, încurcă-lume trecînd pe noile scheme de încadrare din categoria paraziților societății în aceea a voluptuoșilor, maladia lor fiind privită cu simpatie, fie ca sublimă impotență, fie ca observație de excepție, binevenită.

Rețineți ideea mea: vom merge la ocnă să spargem sare cîntînd, vom transpira sub sacii grei sărînd într-un picior, chemarea sirenei de dimineață ni se va părea glasul unei fecioare trimisă din paradis ca să ne mîngîie urechile, pontarea orelor de muncă și îmbutelierea sub presiune ne vor face plăcere ca un flacon de Sauvignon dăruit într-o după-masă, cînd n-aveai nici o poftă de viață, ca o prietenă de altădată întîlnită pe bulevard, după ce o știuseși bolnavă, sărăcită, cu chiriași agasanți.»

LI. Și avocatul continuă astfel: «Eliberat de povara grijii ucigătoare a zilei de mîine (pe care patronii o vor rezolva cu ajutorul calculatoarelor electronice cu sertărașe), omul va avea tot răgazul să se dedice unor acțiuni religioase mai eficiente decît în secolul trecut, unor opere de binefacere cu efect permanent. Fiul meu cel mic (iau un exemplu apropiat) se va înapoia atunci de la Politehnică, unde va preda geometria (va fi prof. și membru corespondent) și, așezîndu-se voios la masă, cu o poftă de mîncare colosală, nestimulată de untura de pește a zilelor noastre, se va simți admirabil în sînul familiei (soția va

funcționa ca proiectant-șef la o mare fabrică de pălării și se va așeza alături cu maxima ei competență). Copiii, nepoții, crescuți și educați după principiile cele mai moderne, vor mânca cu deosebită îngrijire, utilizând cu precizie, după o prealabilă programare cibernetică, tacîmurile de pește, paharele pentru vin, șorțulețele destinate numai acestui scop. Mîncarea va fi consistentă — pui la tavă, puțină costișă de porc cu piuré, o tortă de portocale. Bineînțeles, cafea, vin bun, ambianță plăcută, Caterina Valente. După prînz, urcîndu-se în automobil, tînrul profesor universitar se va îndrepta către cartierele periferice, înfloritoare și ele, dar relativ mai înapoiate sub aspectul disponibilităților afective, va convoca simpozioane cu subiecte de estetică generală și a profesiunilor, va da consultații gratuite privind evoluția ideii de atașament la popoarele coloniale, va ajuta grupele de inițiativă, de cartier și de arondisment să vadă just problemele ce li se ridică în față, numai acolo unde ele, din diferite motive, apar confuze, în fine, va ține două-trei conferințe în fața unui public foarte receptiv, bine pregătit, inteligent, cu lacune la capitelele privind rata profitului și scadența succesului.

LII. La 7 seara va fi acasă, în papuci, cînd se va dedica studiului, îndrumării politehnice a tinerelor vlăstare, liniilor de perspectivă, manichiurei. Soția (între timp laureată a unui concurs de modele de pălării), va scrie la acea oră literatură, o literatură evident feminină — delicată, plăcută, cu conflicte pe termen scurt, decorative, integral rezolvabile, cu personaje generoase, plăcute, delicate, cu funde și flori artificiale sau paiete, a căror viață se închină în mod consecvent ajutorării aproapelui. Literatura ei va propune, la capitolul ideii, utilizarea inteligentă a timpului liber, îndrumarea în continuare a plăcerilor folositoare, inventînd, acolo unde problemele au fost consumate, noi și grave probleme, toate extrem de plăcute. Corespondența pe care o va face în continuare va da frîu liber preferințelor și posibilităților sale lirice. Ea se va lansa, cu mare bucurie, în epistole pline de sentiment și patos, adresate comisiilor și subcomisiilor unei organizații internaționale de resort, în descrieri nostalgice ale peisajului rural, amintind episoade ale copilăriei fericite, caracterul părinților, unele momente memorabile din viața unchiului Charpentier, luptător pe frontul împotriva gepizilor, și va cînta pe clavicord versurile unei mese în do minor închinată Computerului și Șaibei...

LIII. Excursii săptămânale în străinătate — cu drezina, șareta, acceleratul sau automobilul — vor alimenta substanța acestor scrisori, copiile fiind expediate apoi unor prietene necunoscute din cealaltă emisferă a lumii, recomandate de organizația mondială, cu mulțumiri și recunoștință în caz fericit de primire și răspuns, apoi vor fi editate în culegeri antologice, îmbogățind tezaurul poetic universal și sporind rezonabil radioactivitatea atmosferică.

Copiii nu vor avea nici un fel de dificultăți la învățătură. Scrisul și cititul le vor deprinde instantaneu, cu ajutorul unei nemțoaice cu tranzistori și al unui buton sau domino rapid, de vânzare, cu broșură, la debite și frizerii. Încă de la o vîrstă fragedă, vor deveni extrem de îndemînateci la lansarea de comenzi și de rachete intercontinentale, la conducerea unei afaceri en-gros cu petrol sau laminate, abili a scoate profit maxim din investiții neînsemnate (de pildă un transatlantic din ligheane, spițe și speteze tratate cu bicarbonat), dobînda devenindu-le a doua natură. Mintea oamenilor, eliberată de frică și de ucigașele șicane avocățești, se va emancipa cu aproximativ 35,8 la sută față de media cunoscută astăzi, căutînd electromagnetic pe Dumnezeu, năzuind ca în răstimpul a două exerciții bugetare să-l afle, să-l măgulească și să-l pipăie în modul cel mai pios cu putință. Computerul și Șaiba se vor bucura, gîdilîndu-se ca zeii. Se vor găsi din abundență fursecuri fine și găluști cu prune, frișcă proaspătă și magiun, icre negre, pateuri cu carne, bere rece și pișcoturi, proteze dentare intersanjabile, pentru masticarea completă aproape instantanee.

LIV. În toate textele — își continuă cuvîntarea mecanicul de locomotivă, înălțînd în mîna stîngă un toiag, — se vor prezenta spectacole de revistă cu actrițe decent dezgolate, în toate grădinile vor cînta tarafuri de țigani cu repertoriu înprospătat, în circuri se vor desfășura programe excepționale, cu trupe Globus și Klutzki, fanfare militare vor concerta pentru publicul ales. Din cînd în cînd se va da cuvîntul unor oameni de bine, care, în cadrul unor conferințe publice și reuniuni amicale, își vor arăta satisfacția pentru spectacolele de calitate, pentru manifestările de înaltă ținută intelectuală și alte distracții. Asistența va lua notițe, în vederea seminarizării riguroase... »

LV. Ascultîndu-l, cei din piață erau vădit emoționați, cu toate că undeva, spre boschete, cîțiva tineri începuseră să fluiere. Discursul nu-i nemulțumise, dimpotrivă, în schimb sur-

prinseseră cîteva detalii ale scenei celor doi, care continuau să se iubească în iarba proaspătă, pentru că cineva avusese ideea să îndrepte într-acolo raza unei lanterne, iar detaliile descoperite nu li se păreau curioşilor a fi fost în regulă.

LVI. Adunarea din piaţă continua. Mulţimea încetase să mai dea semne de nerăbdare, pe măsură ce primea explicaţiile dorite privitoare la fizionomia secolului care începuse. «Va trebui să-i învăţăm pe monarhi să redevină despotici şi absoluţi, — îşi continuă ideea începută Maiestatea Sa, aruncîndu-şi printr-un gest superb mantia împurpurată peste umăr. Vremurile noi au scăzut simţitor gradul de măreţie, de intoleranţă şi autoritate al reprezentanţilor lui Dumnezeu pe pămînt — zise el. Renunţînd la aberaţia republicană, apărută ca un semn de maladie pe întinsul continentului nostru, se va reintroduce curînd monarhia absolută şi, chiar dacă vor fi voci împotrivă, ea se va generaliza, în ciuda retrograzilor. Natura, după spusele unui mare pictor, al cărui nume nu-l rostesc, pentru că încă nu sînt sigur dacă, atunci cînd se va naşte, se va chema într-adevăr Salvador Dali al II-lea, ne învaţă că cea mai firească instituţie de guvernare, cea mai potrivită condiţiilor create este monarhia absolută. Oamenii se vor supune — conform principiului că adevărata cunoaştere a binelui, a adevărului, a idealurilor morale nu poate fi operată decît de un singur om — cel mai pios dintre toţi, cel mai omnipotent dintre toţi, — or, la cine se referă toate aceste atribute dacă nu la persoana divină, purtătoare de coroană şi bici, milostivă sau tiranică după propriile-i putinţe? Supuşii îşi vor cunoaşte interesul, nimic din ce este sfînt nu-i va fi indiferent regelui, norodul nu poate şi nu trebuie să năzuiască decît de-a fi condus prin paragrafe biblice, proverbe şi cuvinte paterne. Viaţa va deveni mai palpitantă, nu încapă îndoială, pentru că de existenţa unui rege se ţes felurite legende, se închipuie legături de rudenie cu case domnitoare europene, de peste ocean şi din secolele evului de mijloc, se urzesc poveşti amoroase grozave, o corespondenţă formidabilă, uneltiri de palat, lovături de palat, crime de palat, răz bunări de palat şi multe altele, care pun la treabă pe romancieri şi sporesc bucuriile oamenilor.

Închipuţi-vă, încheie cerşetorul, cît de interesantă va redeveni istoria, prea ades sărăcită în ultimele decenii ale secolului trecut de influenţa civililor în conducerea treburilor statului, în momentul cînd, redobîndindu-şi tronul, marii regi ai lumii vor promulga



din nou disciplina militară și starea permanentă de asediu... Se știe că, dintre militari, regii sînt cei mai onești, cei mai galanți, într-un cuvînt: incoruptibili la modul suveran. Uitați-vă la costumele lor de epocă: sînt întotdeauna proaspete.»

LVII. În acel moment înălțător se produsese, dincolo de linia căii ferate, la poligonul experimental pentru mitraliere cu șase focuri simultane, două întîmplări neobișnuite. Prima era apariția precipitată a unui meșteșugar, care, începînd să explice că întîrziase să se prezinte încă din prima clipă a secolului la locul de convocare din cauză că avusese cîteva restanțe la comenzile din veacul trecut, scoase dintr-o desagă de piele o nicovală, un ciocan și o bucată de fier cu cîteva nituri încă neturtite. Așezîndu-se turcește în praf, meșteșugarul își potrivea alături uneltele, apoi se apucă de treabă cu multă rîvnă. Turti un nit, turti un al doilea, bătut puternic în muchia fierului, voind parcă să-l îndrepte. Dangătul metalului lovit tulbură pe cei din apropiere, care voiau să nu scape nici un cuvînt din discursul ce li se adresa. Protestară. Îl amenințară. Îl batjocoriră. Meșterul se apucase însă cu atîta voioșie de muncă încît amenințările nu-l atingeau. « Ai venit să ne tulburi pacea, îl apostrofară oamenii, de ce nu lași în seama nemților traba asta ? ! Cară-te de-aici ! » Meșterul, la auzul acestor cuvinte, catadicsi să observe că nu numai nemții sînt pricepuți să bată nituri, începe o epocă în care toate neamurile vor ști să producă motorașe, catedrale gotice și rulate rutiere, că el și-a ales meseria asta nu de ieri de-alaltăieri, lucrează cu folos de cîteva decenii: « Dacă vreți să aveți blachee și balamale ca lumea, trebuie să vă obișnuiți cu zgomotul, cu fumul răscolit de foale, cu scrișnetul pilei și al bonfaierului. Lăsați-mă-n traba mea, am de lucru de nu-mi văd capul, mă îndoiesc că pînă pe la jumătatea secolului voi izbuti să termin. »

LVIII. Oamenii fură în cele din urmă convinși, îl lăsară la treaba lui, își ascuțiră mai bine auzul și îl ignorară. Dar nu puteau fi liniștiți, fiindcă undeva, printre magazii, se aprinsese un scandal. Un grup de tineri fără căpătîi desfăcuse piatra pavajului și, cu bolovani grei, tot loveau tăbliile tribunei și ale căruței, punînd în primejdie viața vorbitorului. Acesta, contrariat, se opri, căută să-și explice ce se întîmpla. Cei de prin preajmă, neștiind cum să interpreteze incidentul, așteptară cît așteptară potolirea spiritelor, dar pentru că asta întîrzia să se întîmple, puseră mîna pe uneltele care-i însoțeau, trecură linia



și merse să pedepsească pe turbulenți. Se încinse îndată o adevărată bătălie. Cîteva capete fură turtite, un feroviar fu străpuns de burghiul cu care un funcționar încerca să-l aducă la sentimente mai bune. Conflictul luă proporții, se formară grupuri, fiecare grup își alegea cîte un proverb, apoi cîte o cauză, și persoane rămase necunoscute le formulară sumar chiar cîte un ideal. Se alese din mulțime cîțiva intelectuali cu suprafață, în stare să pătrundă cu mintea lor pătrunzătoare întreaga situație, s-o aprecieze într-o formulă sintetică, să delimiteze un grup de altul, așezîndu-le în linie de bătaie după convingeri, pretenții și tactică.

Lucrurile se limpeziră spre dimineață, atît datorită puterii lor neobișnuite de înțelegere, sfatului lor prompt și dezinteresat, cît mai ales loviturilor bine țintite, ce doborîră pe mulți. Adunarea nu mai putea continua pe cîmpia răvășită, astfel că vorbitorul și suita lui se grăbiră să ia hotărîrea de a muta teatrul operațiunilor într-o sală închisă, organizînd totul după culori și sentimente. Își strînseră cu toții calabalicul și se îndreptară hotărîți spre orașul apropiat, cu gîndul să închirieze o sală.

LIX. Cum necesitatea creează organul și cerința se diversifică pe măsură ce înaintăm pe scara nesfîrșită a înaintării, în oraș începură să se construiască într-un ritm fără precedent numeroase săli. Pentru cei ce susțineau cucerirea Polului Nord se ridică neîntîrziat o sală de teatru cu coloane de marmură și fotolii plușate, pentru cei ce susțineau sus și tare că singurul meniu cu adevărat nutritiv este soteul de morcovi se pregăti o sală cu scenă turnantă și balcoane. Dar mai erau și mulți alții, animați de alte idealuri, propunînd alte soluții, astfel că, spre a nu se tulbura unii pe ceilalți, partizanii lipirii hîrtiei cu cocă comandară unei societăți de construcții o clădire cît se poate de confortabilă, ce fu repede gata și care li se cedă grabnic, contra chirie. Confederația luptătorilor împotriva înmulțirii sălilor de adunare se opuse acestei nebunii edilitare, pretinzînd că sînt mai necesare hoteluri moderne, restaurante și școli.

Confederația, ca să-și limpezească punctul de vedere și să-și susțină proiectele, avea și ea nevoie de o sală de adunare, discursurile și rezoluțiile trebuiau formulate la loc închis, în deplină discreție, mai ales că se și înscriseră pe liste cîțiva vorbitori. Li s-a construit și lor o sală, patronul dovedindu-se indiferent la scopurile radicale ale confederației. Dacă oamenii plătesc cîstit, de ce să nu li se îndeplinească dorința? Preferați

sală numai cu intrare principală sau dotată și cu ganguri laterale, v-ar conveni cabinete pentru reuniuni pe secții sau încăperi mai largi, pentru consilii, cu anexe pentru bufet, apă curentă, cinematograf și canapele confortabile?

LX. Îndată după evenimentele din septembrie, se semnalaseră tulburări și în multe alte regiuni ale Europei, tinerii desfăcînd caldarîmul în mai multe locuri pentru a face evidentă necesitatea integrării lor în noua viață socială, dorința lor sinceră de a înjgheba un dialog cu generațiile premergătoare. Se ajunsese, după o atentă cercetare a realităților, la concluzia că singura soluție pentru satisfacerea revendicărilor juste ale categoriei era desfacerea caldarîmului, împreună cu dezvoltarea unui comerț puternic, pe baza inițiativei particulare și cu fonduri substanțiale furnizate de banca internațională — precum și o industrie meșteșugărească elastică, de o înaltă tehnicitate și cu zgîrciuri, înzestrată cu un aparat administrativ cu minutar și termometru, format exclusiv din funcționari englezi, cu lucrări de birou englezești, cu mașini de calculat englezești, comandate prin cablu de la o centrală din Leicester, controlată la rîndu-i de o societate anonimă pe acțiuni din Manchester, dar verificată în scris și la roți de neîntrecuți experți francezi.

Proiectele pentru atelierele de butoniere se întocmiseră într-un timp record, alegîndu-se dintre mai multe variante tehnologia pentru butonierele largi și cu tiv, cele ce dăduseră rezultate excelente în cîteva state indiene, unde se poartă hainele ușoare, cu nasturi puțini, economice. Se trecu neîntîrziat la construirea unor unități complexe. Butonierele produse de întreprinderile britanice se dovedeau, de la prima răsfoire a cataloagelor, cu mult superioare celor folosite înainte, cît privește utilizarea tinerelor fete la operațiunile de întărire a marginii și la tighelit, noile întreprinderi se puteau lăuda că au reușit să ofere servicii bine plătite unui număr de cîteva sute de muncitoare. Pavajele au fost salvate.

LXI. «Cred că n-ar strica să înfățișez aici cîteva dintre cuceririle tehnicii viitoare, așa cum se întrevăd ele în urma studiului oamenilor de știință. Mă voi servi de cîteva prototipuri» — spuse în continuare vorbitorul, comod instalat în tribuna noii săli de conferințe, după ce clădirea sălii fu gata, frumos ornamentată, înzestrată cu toate cele necesare, printre care și o instalație multiplă stereofonică de difuzoare dispuse în baterii. Aranjîndu-și vestonul de general de divizie, el începu:

«Cum va arăta oare un birou de director? Pe un covor persan va sta o masă lungă, cu scaune Ludovic al XVI-lea, dar fără maiestatea sa, care — ne comunică agenția Hawas — de la un timp e mereu indispusă, — pe pereți numai tablouri de Velasquez, în încăperea destul de largă câteva pupitre la care să se așeze comod experți, însoțiți de dosarele și registrele lor. Într-un capăt al biroului, la o măsută, într-o poziție decentă — o secretară. Dacă ne lipsesc deocamdată prospectele pentru scaune, masă, pupitre și unele tipuri de registre, în schimb avem la dispoziție prototipul unei secretare.

Apropie-te, domnișoară!» zise generalul, invitînd o blondă să urce pe podium, ca să poată fi studiată mai bine. Secretara viitorului arăta minunat: era o femeie fermecătoare, pe care te puteai bizui, se apropia de 60 de ani, inspirînd seriozitatea și garanția rezolvării tuturor problemelor tehnice, cunoscătoare a trei limbi străine, inclusiv greaca veche, excelentă matematiciană, disciplinată și severă. «Ce știi să faci, domnișoară? Te rog explică auditoriului!»

Femeia se înclină respectuos, își permise să desprindă de pe haina generalului o scamă supărătoare, apoi își porni demonstrația:

LXII. «Știu să invit pe domnia sa..., s-o inițiez..., s-o pregătesc..., să-i prezint..., să-i ofer hîrțile..., să-i semnaliez..., să o sfătuiesc..., să-i aduc cafeaua (cu puțin rom) și să-i ascut creioanele, să-i traduc..., să-i explic..., să-i descopăr..., să o previn..., să o consolez... Mai știu să adun și să scad..., să-i codific și să-i decodific... să conversez despre operații de schimb, acord gramatical, apostrof, prospectare a terenurilor mineraliere. La nevoie, în orele mai puțin solicitate, îi pot modela cărămizi și fasona stâlpi de pridvor.»

LXIII. «Mulțumesc, spuse generalul, activitatea duminicală se va dovedi încă de marșea viitoare de un neprețuit folos. Apoi, adresîndu-se celor de față: Contribuția unei secretare va scuti de munci inutile, sîcîitoare, la început pe directori, apoi pe subsecretarii de stat, mai tîrziu pe miniștri și parlamentari. Asta, în ce privește categoria de vîrf a ierarhiei administrative, unde inovațiile vor înregistra cele mai spectaculoase avansuri. Într-o fază ulterioară, cam în jurul anilor 30, în plină miză de supraproducție, secretara devenind accesibilă și unor birouri mai modeste, va fi angajată treptat și la eșaloanele inferioare. Vor exista secretare pricepute pentru șefii de birou, pentru conta-

bili, magazioneri, factori poștali și chiar pentru ciobani. Nu e departe vremea când se va ajunge ca fiecare angajat și meșteșugar să-și aibă secretara proprie. Ea va prelua cu bunăvoință cele mai dificile sarcini ale persoanei pe lângă care va fi atașată: secretara unui profesor va preda ea însăși lecțiile, dând note pe merit și răspunzând față de secretara revizorului, secretara unui frizer va tunde și va rade, aplicând lipitori persoanelor grase (cu toate răspunderile care îi reveneau celui frizer), secretara unui soldat de rînd își va lua rămas bun de la familie, se va prezenta la regiment și va lupta vitejește pe front, ca orice ostaș instruit. Unii experți susțin că, din moment ce calculatoarele vor lucra, iar indemnurile noastre vor deveni de prisos, se va pune firesc și problema promovării de secretare care să trîndăvească salariat, să viseze intermitent sau să-și piardă vremea conform unui riguros program. În cea de-a doua parte a secolului, când viața internațională se va complica într-o asemenea măsură încît nimeni nu-i va mai da de capăt, se prevede ca secretarele să încheie tratate de pace, să facă mari descoperiri științifice, să țină conferințe și să dea interviuri. În fața unei secretare se deschid largi posibilități și multe uși, altfel înțepenite. Vom întîlni secretare în avion, la concerte simfonice, la marile recepții, în adîncul minelor, pe fundul oceanului, la măsuța lor — ce va deveni un simbol —, fiecare femeie va năzui să ajungă secretară și unele vor deveni, după ani de rodnică activitate, secretare-regine, înconjurate la rîndul lor de secretare doamne de onoare, toate gîfîind să urce treptele birourilor și ale marilor succese ce li se rezervă.

Nu fac un secret din faptul că, încă de pe acum, s-a prevăzut pregătirea a numeroase copii cu aptitudini și bune recomandări pentru această profesiune de mare viitor și nu pot să nu vă mărturisesc că nevastă-mea s-a și pregătit, și e gata să preia, oricînd se va pune problema, postul de secretară a Țărilor de Jos.

LXIV. Dar noi vorbim aici pașnic și omenirea a și intrat în febra lucrării și a înfăptuirilor. Iată ce-mi scrie această telegramă, abia transmisă de teleimprimatoare: «Noaptea trecută, la orele 0,42, marele pod feroviar de la Winshing, pe Tenessee, s-a prăbușit. Simplonul continental nr. 0066, care se îndrepta spre Ohio, cu legătură la Chicago, înaintînd pe pod cu o viteză nepermisă a provocat trepidații cu 6 grade Richter mai violente decît prevederile tehnice, slăbind niturile pilonilor exteriori și

traversele liniei, astfel că masiva construcție a trebuit să cedeze. S-a instituit o anchetă federală. După primele cercetări se presupune că vinovată se face societatea „Thompson-Robsohn” din Minesotta, care a încredințat proiectarea și calculul unui șofer de camioane cu merite indiscutabile în susținerea candidaturii senatorului Walton, în ultima campanie electorală. Îl va apăra, spun ziarele, secretara lui.

Casa Albă a transmis sincere condoleanțe celor 80 de familii afectate de urmările catastrofei. Telegrama de compasiune au trimis și principele de Monaco, cancelarul Saxoniei inferioare, precum și doamna general Benedict» — anunță agenția Reuter.

LXV. Și acum, continuă vorbitorul, să continuăm. Dar nu înainte de-a mai citi o telegramă: «În legătură cu catastrofa de la Winshing (Tennessee): După degajarea sfărîmăturilor podului, care va dura o săptămînă, se va construi peste fluviu un nou pod, astfel că traficul va fi reluat spre Chicago în următoarele zece zile. Construcția a fost încredințată secretarelor societății italiene Fitti. Studiourile cinematografice din M. au terminat turnarea unui film muzical inspirat din evenimentele tragice de la Winshing (cu Nelson Black și Janette Mc. Coy), pe care critica îl anunță drept un mare succes de secretariat.

Așadar viața învinge!» exclamă vorbitorul și ceru să i se aducă un șezlong.

LXVI. Adunarea continua. Începuse, nu-ncepuse secolul următor, fapt este că se simțeau în aer miresmele lui. Confortabil instalat în șezlong, volubilul predicator simți nevoia să-și dezvolte ideea: «O secretară, după toate probele și testele, este singura persoană care, preluînd afacerile principale ale instituției, va avea posibilitatea și autoritatea de-a spune nu fără riscuri și în interesul bunului mers al umanității. Ori, în condițiile vieții moderne, în care nu ne putem angaja în nici un fel (orice angajare a unei persoane responsabile însemnînd grabă, compromis, autodistrugere), a respinge elegant și a ignora argumentat, fără consecințe, este o știință dintre cele mai utile, superioară euristicii, logisticii, ciberneticii, prospectării și futurologiei.»

Și, urmărind să fie cît mai convingător, vorbitorul continuă expunerea sa cu un exemplu concret: «Am să vă povestesc îndată o întîmplare ce vă va evidenția ideea, al cărei înțeles

poate vă scapă acum: după cum se știe, francezii sînt admirabili gînditori, scriitori de talent, buni gospodari, excelenți oameni de afaceri. Într-o mare și prosperă bancă franceză (lucrurile s-au petrecut acum cîțiva ani, la Lyon), datorită perfecțiunii sistemului de a se refuza din principiu orice fel de operațiuni, propuneri și discuții, cifra afacerilor cunoștea o creștere anuală spectaculoasă. Consiliul de conducere al băncii își vedea liniștit de treburile sale, în afară de încurcătura în care intra ori de cîte ori avea de rezolvat repartizarea beneficiilor, cînd ședința și discuțiile porneau de dimineață de la unele cifre, iar pe la ora 10, ora la care se aduceau cafelele și coniacul, era tulburată de nota ultimelor venituri, ce anunța sporuri noi, de milioane de franci. Noua situație obliga la alte calcule, la reconsiderarea procentelor. Cu toate că și celelalte bănci franceze funcționau tot atît de bine, guvernul, impresionat de destoinicia consiliului, nu contenea să evidențieze această bancă în chip deosebit, copleșind-o cu premii, lauri și medalii, cu elogioase cuvinte de încurajare. O comisie trimisă să studieze la fața locului secretul prosperității, raportă că aspectul instituției este cel mai civilizât cu putință: în marile holuri domnea o liniște perfectă, nu se putea întîlni aici nici un client. iar dacă totuși un oarecare izbutea să pătrundă prin șiretlicuri în incinta băncii și să ajungă pînă la ghișee, întîlnea pretutindeni numai mutrele acre ale unor funcționari care pretindeau că nu înțeleg despre ce e vorba și se arătau sincer mîhnîți că nu știu ce înseamnă avans, dobîndă, credit, scadență, conversiune, procent, taxă de scont, cerînd să li se explice, măcar în termeni profani, înainte de a aborda alte chestiuni, sensul exact al acestor ciudate cuvinte.

**LXVII.** Îndrumat să primească lămuriri de la secretarele aflate în spatele unor birouri elegante, temerarul client era întîmpinat de acestea cu expresiile limpezi: nu e oportun, nu se poate, e o chestiune asupra căreia va trebui să meditam mult înainte de a hotărî ceva, nu credem ca faptele să se prezinte chiar așa, propunerea va fi supusă studiului, deocamdată nu, dacă condițiile pieții..., buletinele noastre trimestriale vor evidenția carențele, cifrele sînt desigur relative, direcția nu va accepta niciodată să-și asume riscul, depinde de cursul dolarului, îndată ce, probabil nu, mai încap discuțiile? declin. Și din nou: probabil, lucrurile nu vor rămîne neclarificate, se va studia, comisia va aviza, datorită recesiunii, disciplină, funciar și Mavrocordat...

Anulat de rezistența termenilor, de tăria argumentelor, individul se retrăgea învins pe scările date cu bradolină, luncose, abia ținându-și echilibrul și cedînd în cele din urmă tragerii în jos, frîngîndu-și, în sfîrșit, oasele pe trepte. Cursul valorilor, în schimb, urca.

5. cînd bomba a căzut. Exact nu se cunosc luna, ziua și ora atacului criminal, și nici nu se știe bine dacă bombardamentul a avut loc sau urmează abia să se producă. Important e că Anonimul aduce un număr mare de martori care au văzut cum explozia înghite totul. O lume care trăiește sub apăsarea imaginii — adevărată sau numai posibilă — se poate considera marcată adînc de catastrofă. *Historia calamitatum* nu consemnează evenimente care să nu poarte semnul dezastrului și, dacă prin absurd fericit, bomba n-a căzut și nu va cădea, ba chiar nici nu există, fiind doar manevrată ca gogoriță — în ce scopuri, rămîne de văzut —, nu avem nici măcar un motiv să credem că victimele ei virtuale nu suferă și nu trăiesc în continuare tragedia. Dacă un geograf ne-ar asigura că America nu există, noi am continua să-l visăm noaptea pe Al Capone și să tresărim learcă de transpirație văzînd pe retină abatoarele din Chicago și filmele cu Fred Astaire.

6. călătorii turistice la Paris. Pentru un tur-retur, orice meseriaș e în stare să-și scurteze și mama.

7. nu va striga cocoșul de trei ori... Expresie testamentară, un fel de sirenă de alarmă (prealarmă, dezvoltare, scandare, încheiere etc.) a timpurilor străvechi. Tineretul, care nu mai studiază mitologiile, nu va putea auzi cum cîntă cocoșul și va ignora și numărul cîntărilor, singură mașina de calculat înregistrînd repetițiile. Anonimul — ateu și mizantrop — împrumută masiv din Carte, aflînd similitudini de efecte (parte sonore, ca aici) peste veacuri. E de presupus că la Hiroșima cocoșul a cîntat...

8. că există o alternativă... Cei mai buni funcționari, harnici și deștepți, necruțători și deciși, sînt cei care au o alternativă. S-au văzut persoane, animale de soi, care au tăiat și spînzurat într-o pădure, știind că se puteau refugia oricînd în pădurea vecină, unde aveau amantă, post asigurat și rezerve în valută forte. Pînă la plecarea definitivă, au călcat în copite tot ce ni se părea sfînt. Cei fără alternativă și-au văzut modest de iepurașii de casă, și au și crăpat, cînd momentul a venit prielnic, mîngîindu-i, dîndu-le morcovi.



9. *adevăruri zdrobitoare...* Numai cel închis într-un closet public — sau o cutioară — poate pretinde (fiind, dealtfel, și convins) că spune adevărul curat, cei din mediul deschis resemnându-se a utiliza doar adevăruri semimaculate.

10. *să mă retrag la pat.* Figură de stil. Corect ar fi fost: să mă retrag pe colac.

11. *Femelele lor erau frumoase.* Din nou rămășițe ale unei mentalități retrograde. Animalele nu se pot sustrage deplin mușcăturii nostalgiei pentru condiția pe care — sîngeros — au gustat-o.

12. *și din piele.* Chiar purtînd ochelari de cal, poți vedea ecvitalbil realitățile, așa cum le vede acest personaj.

LXVIII. Asta, pînă într-o zi, cînd la direcția adjunctă pentru proiecții și conjunctură fu numit un expert, ce se distinsese mai înainte în comerțul cu banane, tip dinamic și optimist, amator de jazz (școala New Orleans) și de speculații. Noul director adjunct lucrase ani de zile pe plantații, administrase excelent trei unități cu mulți salariați, extinsese afacerile cu sută la sută, învățase să discute cu oamenii, le înțelesese gândurile și interesele, se deprinsese să riște în investiții, în operațiuni încă neomologate, folosind cu inteligență propunerile ce i se prezentau, chiar și pe cele mai fantexiste, întîmpinînd pe fiecare dintre cei ce i se adresau cu: sigur că da, interesant, subscriu cu plăcere, evident, mi se pare constructiv și promițător, excelent, felicitări, asta e!

În noua sa funcție, urmînd această habitudine, proaspătul director-adjunct introduse în bancă, în pofida regulamentelor de pînă atunci, obligația — cu adevărat senzațională — de a se sta de vorbă cu clienții. Deschisese larg ușile instituției, ridicase și înțepenise ghilotina ghișeelor, înlocuise cîteva funcționare țifnoase, la vîrsta menopauzei, renunțase la serviciul secretarelor, căroră le oferise foiță indigo, lucrări urgente și permise permanente la Moulin Rouge, acoperise scările cu covoare plușate și pusese pretutindeni balustrade de susținere.

Primi în audiență îndatoritor, afabil, pregătit pentru orice fel de tranzacții. Știindu-l deschis și înclinat din fire să spună da (mare imprudență!), o mulțime de clienți se simțiră atrași să-l viziteze, să-l contacteze, să-i propună, să-l rețină. Telefoanele nu-l cruțau, trimișii ordinari și agenții extraordinari îl aflau fără greutate, în birou, la concert, acasă, la curse, la două dintre amantele mai des frecventate. Apăruseră ca ciupercile, de pretu-

tindeni — din Africa, Extremul Orient, Arabia Saudită, Țara de Foc, Australia Centrală și Scandinavia Mijlocie. I se prezentau neîncetat proiecte, planuri de expansiune, afaceri cu șanse de câștig sigure, amețitoare.

Se avîntă curajos în toate culoarele și nișele labirintului finanțelor, se angajă într-o mulțime de întreprinderi de anvergură, cu ramificații în întreaga lume...

**LXIX.** În mod firesc, spuse mai departe referentul de la tribună, aranjîndu-și mînețele negre (pe șezlong i se montase între timp și o perniță), în loc ca beneficiile să mai crească, ele se opriră la o cifră aproximativă, simptomatică. Banca începuse să se clatine, cu tot aerul ei de instituție prosperă. Concurența (după cum se știe, și în Franța avem de-a face cu o concurență în stil americanesc!) prinse momentul loviturii la plex, se primiră îndată somații neașteptate, necruțătoare, curînd încurcăturile deveniră critice și, în cele din urmă, de-a dreptul ucigașe.

Un singur om stricase cu imprudența lui echilibrul organismului ce, în imobilitatea lui suverană, în indolența lui perfect funcțională înaintase sigur pe apele prosperității: spusese da, își vîrșise umărul sub pîrghii pe care nu le putuse ridica. Greșise profund. E de la sine înțeles că banca, discreditată în ochii tuturor, a fost nevoită să-și închidă porțile...

**LXX.** Cei care îl atrăseseră în afaceri mai aveau destule oferte în servietele lor grele și mai întrevedeau încă multe soluții. Nu l-au lăsat liniștit nici după rușinoasa lui retragere: l-au urmărit cu îndărătnicie la ferma din Bretania, au continuat să-l contacteze, să-l cointerezeze, să-i propună, să-l prospecteze, să-l convingă. Nefericitul, nu mai avea nici o putere, era ostent și dezamăgit, îi era imposibil să-și explice în termeni administrativi ce i se întîmplase, unde se strecurase eroarea.

Căuta să se dezmeticească în lungi partide de tenis, se retrăgea în păduri, la vînătoare, însoțit de cîțiva prieteni apropiați. Urmărit de clienți și pe terenul de zgură și prin locurile retrase din munți, unde îl urma, fidelă, logodnica (dovedită ulterior reprezentantă a unei ferme ce dorea să obțină un împrumut avantajos), bărbatul întreprinzător de altădată a obosit iremediabil, și topindu-se vîzînd cu ochii, nu a mai întrevăzut decît o singură soluție de ieșire din infern: sinuciderea. Și-a luat viața cu ajutorul unui brici, sincer regretat de logodnica în fond credincioasă, aprig ironizat de corpul secretarelor în

serviciile cărora nu se încrezuse. Învățătură de minte pentru toți cei care nu înțeleg mersul vieții, căci interesul tuturor este să nu tulburi cu activitatea sîrguincioasă instituțiile publice, unde treburile merg de la sine și unde ideile și mișcarea pot conduce la dezagregare și dezastru.

Devenise evident că o singură secretară putea face totul mai bine, mai economicos.

Am să vă vorbesc altădată, spuse în încheiere vorbitorul, despre caracterul imprudent și inutil al afirmației și aprobării în comisiile Societății Națiunilor. Secolul care începe se anunță a fi destul de lung și încăpător, ocaziile potrivite nu ne vor lipsi în deceniile interbelice, sînt sigur!.. »

## CARTEA A TREIA

1. poate provoca rîsul a trei planete. Nu știu la care planete se referă vorbitorul, dar lucrurile se vor lămuri cu siguranță după ce se vor fi întors pe Pămînt navele spațiale trimise de păsările și insectele americane, japoneze, franceze. Rîndunelele primăverii viitoare nu vor veni desigur cu ghearele goale, căci stolurile de savanți lucrează...

2. trăsnetele sînt mult mai puțin numeroase decît se pretinde (manevre ale statisticilor?). Unele căderi ale păsărilor par descărcări electrice, trecerea unui erete pe lîngă urechile tîntarului se confundă cu un tunet enorm. Nu este exclus ca ființele regnurilor mici să păstreze o parte din prejudecățile și proastele obiceiuri ale dobitoacelor.

3. să zicem nunta. Este adevărat: rar instituție mai solidă! Nunțile (și căsătoriile care trebuie să le însoțească în mod necesar, cum cozile de leopard însoțesc leopardul) sînt un mijloc străvechi și mereu eficace de corectare a inechităților și disproporțiilor naturii. Ele aranjează și rearanjează dalele evoluției sociale spre a le face șosea bună de parcurs, și falimentul material și moral al unei familii numai prin ele se mai poate redresa. E interesant de subliniat cum o combinație ce urmează să promoveze compromisul și alcoolismul începe chiar din ziua nunții cu băutură tare și aranjamente elastice... Aici Anonimul ne înfățișează o scenă de excepție, în care se folosesc expresiile sincere, lineare, eficiente.

4. *la vîrsta căsătoriei...* Rar, acolo unde există ziare, peţitoare diplomate sau publicaţii specializate, se recurge pentru această treabă la serviciile lor.

5. *fumuri grele.* Şi ne mai întrebăm de unde smogul şi poluarea atmosferică !

6. *...doboară pînă şi avioanele...* În timpul celui de-al doilea război mondial, muştarul şi mujdeiul de usturoi au înfrînt, în cîmp deschis, trei armate japoneze.

7. *Iritans Monteverdi-Flit.* Cercetătorii sînt de părere că aici se face o confuzie, că este vorba de o altă persoană. Ei se sprijină pe o ştire de gazetă care relatează că I. Monteverdi se afla, la ora pretinsei sale intervenţii, pe chelia preşedintelui Academiei franceze, atent la comunicările academice.

Un text răzleţ, care aparţinea probabil acestui capitol, a fost scos de autor din motive ce ne rămîn necunoscute : « Soarele pîlpîia timid pe cerul primăverii. Verdele copacilor diminuase, nu se mai putea compara cu verdele strălucitor şi compact al vopselurilor venite din Germania, roşul olanelor, cu care erau acoperite casele oraşului, pălise şi el. Cocoşul cînta sub nivelul aşteptărilor, pădurea foşnea, dar o făcea fără tragere de inimă, parcă din obligaţie. Se impuneau urgente măsuri de îndreptare, căci — altfel — natura risca să se prăvălească în haos, lumea să se anemieze şi să dispară. Din mai multe idei, academicienii aleseră calea academică. Propuseră ca supa din castron, cam spălăcită, să se numească cremă academică, trenul întîrziind sistematic de la orar să se numească tren academic, şoaptele dulci ale îndrăgostiţilor să ia o întorsătură academică, acel păhărel lung şi gros cu care se bea ţuica să se cheme toi academic, untul uscat şi pîinea mucegăită, împreună cu operaţiunea întinderii primului pe-a doua, să se desfăşoare după criterii academice, mestecarea, înghiţirea şi vomismentul ulterior să aibă ceva solemn, academic. În fine, o răfuială — ca măcelul cîtorva milioane de oameni — să se intituleze dispută academică, diferend armat sau conflagraţie mondială şi să nu înceapă decît printr-o notificare academică, frumos scrisă şi iscălită de-o persoană academică, pe hîrtie cu antet, filigranată, cu timbru. »

8. *să se arate presei.* Între timp, una dintre marile oficine producătoare de gărgăriţe cu patru puncte s-a trădat şi ziarele au publicat fotografia patronului miop cu fizionomie tîmpă.

În privința tinerii la zi a evidenței locuitorilor planetei, H. Freiberg emite o interesantă opinie sociologică. El pleacă de la constatarea că instrumentele lumii moderne nu pot face față, cu toate perfecționările ultimilor ani, înregistrării, sortării și stocării informațiilor de care se simte o nevoie crescîndă. Dacă fișele și benzile perforate, casetele și registrele urmăresc de aproape și aproximativ corect dinamica populației, diversificînd rubricile și mărunțind existențele pînă la numărătorele nasturilor și a celulelor —, rămîn neidentificate o mulțime de particularități și detalii de inventar ce reprezintă — prin adunare și aglomerare — cifre de-a dreptul uluitoare. Din cauza subestimării acestor detalii, milioane de pisici au fost înhumate, după deces, în vestimentația lor de sărbătoare, pierzîndu-se, la nivelul continentului, miliarde de metri pătrați de blăniță fină.

Cercetătorul crede că numai sistemul de autodescriere și mărturisire ar mai putea fi utilizat pentru umplerea rubricilor goale, cu condiția ca declaranții să fie sinceri ca crocodilul și prompti ca pasărea-muscă. Cum nu trebuie disprețuită experiența oamenilor, se poate folosi cu succes arta, formă a declarației în subtext. Statele moderne, spune Freiberg, încurajează de mult populația să scrie proză și versuri (dramaturgia e mai nesigură), pentru ca, prin analiză, să-l poată evalua pe contribuabil și să-i poată fixa cifra afacerilor. E de prisos a spune că prin acest procedeu se pot inventaria toate datele conștiinței, toate micile valori ce pînă acum scăpau înregistrărilor. Opera de artă este un indicator precis și o pîrghie de control perfectă în mîna fiscului, de casei de nebuni și a poliției.

LXXI. «Cred că n-ar strica să înfățișez aici cîteva dintre cuceririle tehnicii viitoare, servindu-mă de prototipuri — spuse în continuare vorbitorul, care se simțea admirabil în vestonul lui de feldmareșal. În casă vor exista mese alonjabile, scaune alonjabile, lămpi alonjabile, patefoane alonjabile, sobe alonjabile, în schimb toate ustensilele mărunte, electrice sau manuale, vor fi corespunzătoare: paturile vor avea somiere, șifonierele și pupitrele pentru copii — rufărie corespunzătoare. Lumina, e de sperat, va fi termogenă. Împreună cu aromele ușoare, cu covoarele plușate și educația bazată pe virtuți bărbătești, casele vor fi mai rar vizitate de stafii și alte vietăți inoporune. Dar cum va fi construită o casă? Datorită noilor posibilități și cerințelor moderne, se vor construi vile cu maximum două etaje, în mijlocul unor

parcuri cu mulți copaci, cu păsări și bazine decorative. Parterul va avea un mare salon, în care vei pătrunde dintr-un larg vestibul încărcat cu plante exotice. În salonul avînd deasupra un luminator-vitrăliu, își va găsi locul o mobilă grea, luxoasă. Covoare moi așternute pe jos și tapiserii flamande pe pereți vor crea o atmosferă plăcută. Un pian uriaș, așezat între etajere cu porțelanuri de Sèvres, va invita pe cel ce intră la calm, la abordarea afacerilor într-un spirit realist, la unele clipe de reverie, la decență și certitudine. Simetric, în jurul holului, se vor afla patru pîndă la opt camere spațioase (după posibilități), destinate sufrageriei de zi și celei de recepții, mobilate în stilul preferat (florentinul, de pildă), un birou de lucru cu bibliotecă, o sală de biliard, un cabinet intim, de afaceri și meditație, o încăpere sanitară, dependințe. Dincolo, spre sufragerii, bucătăriile, de la șase la zece pentru alternări de servicii, cu numeroase camere pentru personal, dacă nu va fi vorba chiar de un hotel separat. Între sufragerii, pe latura exterioară, se va amenaja un salon pentru muzică, îmbrăcat cu tăblii de lemn de trandafir, cu lumină indirectă, înzestrat cu o orgă de talie mijlocie, cu o duzină de viole de epocă, iar în cazul mijloacelor mai modeste — un armonium sau un gramofon. Aici va fi interzisă intrarea servitorilor și a ogarilor, cel puțin după-amiaza (e falsă informația că lui Schumann îi plăceau ogarii).

LXXII. Printr-o scară interioară de stejar se va putea urca la etaj unde, în încăperi cu ferestre înalte, vor fi amenajate un cabinet de lucru pentru femei, cu un decorativ război de țesut, un gherghef circular, cu lăzi de zestre și arme pentru rufărie. În partea opusă, o bibliotecă de referință și salonul de arme, cu panoplii, hărți și armuri. Se va avea în vedere a nu se aduce tunuri de cîmp, locul lor fiind mai potrivit în parc, păzind solemn capela cu urnele funerare ale părinților. Două dormitoare — unul pentru domnul, altul pentru doamna —, vor fi pe cît cu putință alăturate, trecerea făcîndu-se printr-un culoar lung, decorat cu pomi pictați și havuzuri, iar în nișe — obiecte plăcute, de intimă folosință — dantele, bibelouri și grafice privind dinamica și randamentul familiei. Dincolo, după un hol intim, va fi camera adolescentului, adică a primului copil, izolată de corpul principal printr-o scară discretă, printr-un culoar sau o verandă, în care vor putea fi instalate aparate de cinema, magnetofone, un podium pentru orchestră. În sfîrșit, la cel de-al doilea etaj se vor afla camerele copiilor gălăgioși,

fără balcoane, mai izolate, doar trei — pentru că, în general, copiii trebuie să trăiască și să crească împreună, — cu băile și anexele lor, cu sălile de popice și de călărie, cu camerele supra-veghetorilor, ale doicii, ale cameristei. Sălile de studiu ale copiilor, în vecinătate, vor fi bine aerisite, luminoase, mobilate simplu cu colivii pentru papagali, cu acvarii și o mulțime de jocuri mecanice, printre care un tren adevărat, care să alerge prin văi și tunele de mărime convenabilă. Tot la ultimul etaj al clădirii, în partea opusă, într-un foișor de sticlă sau în preajma unei terase cu deschidere spre cer, se vor afla laboratorul astronomic, cu cel puțin un telescop și cu rampă de lansare a sateliților meteorologici, atelierul fotografic sau, de la caz la caz, atelierele de ceramică, de filatelie, de vignete, de pirogravură, de cartușe și explozibili pentru vânătoare și alte operațiuni.

Încălzirea se va face printr-un sistem ingenios de vetre și semineuri, în băi se va trage apă sterilizată, iodată, antireumatismală. Undeva, la subsol, se vor amenaja două carcere fără ferestre și mobilier, pentru împlinirea pedepselor — neascultare, obraznicie, înșelăciune, tranzacții neeficiente, fantezii păgubitoare, atentat la viața părinților sau comiterea unor confuzii în îndeplinirea obligațiilor.

Vila va fi înconjurată parțial de ziduri înalte, tăiate de porți arcuite, în serie sau în fagure, cu deschidere spre terenul de golf și de tenis, cu acces la piscină, la barele paralele și la pereții stîncoși ce vor satisface ambițiile alpiniștilor casei, pietonilor. Cu vremea, la etajul doi al clădirii va fi trasă o antenă, pentru ca seara, după ce și-au făcut lecțiile, copiii să poată asculta la cască frumoasele sfaturi morale de la radio, cuvîntul mereu mai înțelept al conferențiarilor și sfătuitoarelor, precum și știri despre colegii lor aflați pe alte meridiane, din cuprinsul cărora să reiasă cum le-a reușit deturnarea unui avion sau sechestrarea unor persoane...

**LXXIII.** Imobilele vor fi dintre cele mai simple, înfățișă vorbitorul o altă variantă a viitorului, după ce ațipise în șezlong cîteva minute și fusese nevoit să-și înviorizeze cu un spray obrazii înfierbîntați. Utilizarea betonului armat va face posibilă construirea de case subterane, sub mări și lacuri, cubice, suprapuse, cu separeuri și nacele, cu balcoane și cămări, cu porturi ascunse, cu ieșire în grote și dincolo de munți. Pătrunzi în clădire pe o scară spiralată de metal, asemănătoare celor folosite la Cap Canaveral, treci pe culoare lungi, paralele, și de acolo în camerele

așezate egal de o parte și de alta. În camere — o mobilă lineară, din metal și placaj, cu un pat și o etajeră pentru cărți, cu câteva rafturi pentru rufărie. Alături, pe fiecare perete — hublouri și turele de oțel, cu câte opt guri de foc, și, dacă spațiul permite, cu lans-torpile de zece tone, supravegheate prin periscop. În baia alăturată vor sta prosopul, pasta de dinți, peria pentru unghii, un burete și chesoanele cu misile și piese de schimb.

Viața intimă se va împărți între ore de reverie, sumare, funcționale (să admitem în acest scop un balansoar), ore de somn sau de zacere fără perspective, ambigui, fermentative, cu pauze pentru privirea prin fereastră la zidul din față, cenușiu, întins ca o Sahară, odihnitor, neacaparant, libertate de tencuială și umbre unghiulare, și ore de atac și apărare, când fortăreața lucrează intens cu partenerii, cu societățile concurente. Copiii vor urca pe acoperiș, unde în țarcuri cu gratii se vor bucura de cele două ore de soare artificial, se vor juca cu pîrghii de gradul I și cu clasoare, registre și abace, sau vor da o mîndă de ajutor părinților. Soția va sosi de regulă pe la miezul nopții, fericită de-a fi fost remarcată în activitatea ei — controloare la un spital veterinar — va servi în sufertașe supă pregătită cu ajutorul unor pilule violet-gălbui, se va arunca în pat, obosită, transpirată de prea intensă ei participare la problemele păcii și ale războiului, fericită. De dimineață va găsi alături de ea, în pat, pe noul ei născut, abia sosit de pe terasă, după o noapte petrecută pe acoperiș, printre șrapnele. Ceilalți copii, căliți de frigul nopții și stimulați de zumzetul neîncetat al avioanelor de bombardament, vor coborî maturi, grăbiți să-și strîngă în grabă lucrurile, ca să se mute în camerele alăturate de pe palier, unde își vor întemeia la rîndul lor bunkere noi, simple linii de blindate și asalt, împărțindu-și egal orele de reverie pe balansoar, cu preocupările de cucerire a spațiului lor vital, după exemplul părinților, după îndrumările comandanților de corp de armată.

LXXIV. Vinurile vor fi excelente — continuă preotul — adevărat sînge din sîngele Mîntuitorului. Numeroase căruțe cu butii, trase de cai harnici și rapizi, vor aduce zilnic în oraș licori de pe la 1830, înfundate, cu etichetă, împînzite de firele păianjenilor. Se va trece rapid la o alimentație mai rațională: se vor tăia numai viței, câte unul zilnic, de ajuns pentru nevoile unei familii. Se va compensa cantitatea prin pregătirea de meniuri variate, bogate în vitamine, cu salate fastuoase, cu multe fructe exotice. Va dispărea prejudecata ce îndepărtează pe oameni



de ananas și banane, acestea dovedindu-se necesare organismului omului modern, atât de solicitat de probleme. Se va trece masiv la consumul de sandvișuri și tartine, la limonade. Negrii vor putea intra nestingheriți în unele restaurante de cartier, după orele de mare aglomerație, cu dreptul de a cere un pahar cu rom sau o salată, supravegheați la început de garda națională somosistă, mai apoi de organizațiile înarmate ale grupelor de șoc negre și cenușii care vor propovădui moderația, respectul. Cîinii vor avea restaurantele lor, saloanele lor de coafură și igienă curentă, poligoanele lor rezervate pentru tragerile la semn și antrenamentele de diversiune. La fel femeile ușoare, amplexații serviciilor de noapte, misiții — după o împărțire simplă și economică. Printre oameni se vor afla întotdeauna misionari devotați, care, înarmați cu cărți de înțelepciune, dispozitive de dat filet și fasunguri, le vor mîntui sufletele și-i vor aduce, prin cuvinte înțelepte, pe calea cea dreaptă, pînă la deplina mîntuire și funcționarea ireproșabilă. Se va tipări și o Carte a cărților, de larg consum, cu toate prețurile virtuților și păcatelor, cu importante înlesniri și rabaturi.

LXXV. Poștașul va veni, ca și pînă acum, zilnic. Dar el își va face cursele mai preocupat, pe bicicletă hidrodinamică, într-un costum bleumarin, cu șapcă împodobită cu frunze de stejar aurite, cu epoleți fermecători, escortat de două companii de francitiori. Cu vremea, se speră că și moașa va vizita casele fericite tot pe bicicletă — bicicleta ciclo-pediatrică 202 — scutind femeile chinuite de durerile lungilor așteptări și de uruitul barbar al șaretelor antediluviene. În sfîrșit, o mare amplexare va lua serviciul la domiciliu. Va fi simplu și comod să chemi prin pîlnie domnișoara de serviciu și să-i comunici că dorești să te viziteze pedichiuristul, că în chiar aceeași zi vei primi vizita meșterului de care ai nevoie, cu toate ustensilele, cu apă caldă în termosul bine închis, gata să-ți repare clanța de la ușă și să-ți ducă la adresă, cu deplină discreție, scrisoarea către frumoasa iubită din celălalt capăt al lumii, unde cocheta se află încheștată în lupte de brandturi și rachete sol-aer, cu coșții și exegeții... »

LXXVI. Femeia vorbea de mai bine de trei zile, se simțea, frește, destul de obosită de discursul ce-i solicitase toate energiile. « E frumoasă, dragă, spuse o fată care luase pînă atunci notițe. E frumoasă și e spirt în tot ce spune. » « Trebuie să fie studentă », observă colega ei, căutînd un unghi potrivit pentru a-i lua o poză.

Vorbitoarea ceru permisiunea să se așeze puțin, să bea un pahar cu apă, căutînd să dovedească prin fapte că acest lucru este pe deplin posibil. Cei din mulțime, privind-o cu admirație, îi evocau în acest răstimp viața plină de fapte filantropice, toate eficiente, de general folos. Luptase împotriva prusacilor, la Paris, în 1870, devenise datorită meritelor șefa societăților elvețiene de binefacere, în care calitate încercase să traverseze pe plută Mediterana, ca să dovedească fidelitatea Cleopatrei față de Imperiul Roman. În sfîrșit, acum activa într-un alt comitet internațional, era dinamică, voluntară ca și altădată, mereu preocupată de gravele probleme ale contemporaneității care, dacă îi diminuau farmecul feminin, îi sporeau în schimb frumusețea morală, interioară și intangibilă.

După ce se răcori, răstimp pe care mulțimea îl folosi ca să joace țintarul, bîza, oina și propunerea și regretul, foarte puțini fiind deocamdată pasionați de foxtrot și hula-hoop, vorbitorul se ridică din nou pe locomotivă și grăi astfel: « În sectorul utilajelor vom avea de înregistrat, în primii patruzeci de ani, unele invenții cu totul revoluționare, ce vor ridica nu numai gradul confortului, dar vor modifica însăși viziunea noastră despre viață, înțelegerea profundă a realităților. Am să vă citesc din Almanahul Aviachim cîteva dintre titlurile acestora, ca să vă dați seama cît de largă este aria pe care o va fecunda gîndirea creatoare: „Șurubelniță cu ecran, cratiță de doi litri, basculă cu gramofon și șapcă, pernă de puf cu arc, bibilică mecanică cu supapă, aparat de încordat spițe, plăci de beton bizotate, detonanți cu rezervor de apă, ziare și reviste de rafie, cu butoi, microfon nivelator de teren cu ceasornic îngropat, mașină de cusut cu utilizări cinematografice, tablouri cu trompeți și efecte tranchilizante, dispozitiv de știrbit diftongii, inhibitor al melancoliei pe bază de acid, cronometru de răzgîndire, tirbușoane cu turbină, binoclu cu program și dispozitiv de memorizare, capse și altele.“ »

Cei ce ascultau erau vădit copleșiți. Priveau spre cerul gol și parcă și vedeau profilîndu-se pe cenușiul lui minunatele aparate ale viitorului, care le zîmbeau, îi gîdilau. Dintre toate, cel mai așteptat era, fără îndoială, tirbușonul cu turbină, pentru că mai toți erau amatori de băuturi și avuseseră destule dificultăți atunci cînd vroiseră să desfunde sticle de mult înfundate. Unii exclamau excepțional, formidabil, minunat, colosal, la auzul proiectului unei mașinării care îi interesa în mod spe-

cial, alții lăcrimau în tăcere, fericiți dar temători că tehnica le va concura iscusința, întrebându-se dacă nu cumva, cu trecerea timpului, omul nu va deveni cumva un rob al mașinii de comandat mașini decomandate.

LXXVII. «Oho, zise înfiorat vorbitorul, mintea omenească poate merge și mai departe. Într-o lucrare științifică din secolul XVI găsesc teme de inovații și pentru descoperiri tehnice extrem de amuzante, programate să se facă răspîndite abia în acest secol, după ce cîndva, într-o civilizație anterioară, au mai fost gîndite, proiectate, descoperite și utilizate. Lista lor este lungă, n-am să citez decît pe acelea care nu mai ridică dificultăți de răspîndire:

„Materiale de construcție ușoare și cu o mare rezistență mecanică, materiale rezistente la temperaturi foarte înalte, țesături noi îmbunătățite, economice și foarte rezistente, unele antigravitaționale și ofensofuge, îmbrăcăminte de hîrtie și frunze adamice, aplicații multiple ale laserilor pentru operații de versificare și iubire instantanee, noi surse de energie termionică, termodorică și termopile, forță magneto-hidrodinamică hipnotică, vulcanică, melancolică etc., exploatarea rentabilă a sisturilor în vederea obținerii slăninei de porc, răspîndirea utilizării automatizării și informării pentru producerea de ținte și pioane, posibilitatea de a defini și a produce economic obiecte unicate, inclusiv poeți și muzicieni geniali, noi vehicule aeriene cu pernă de puf, cu decolare parfumată, avioane uriașe cu reacție la flit și sprayuri, cu strănut în caz de răpire, tehnici rapide și economice pentru străpungerea cavităților subterane, utilizare lărgită a construcțiilor subterane, tehnici elaborate de arhitectură bazate pe folosirea domurilor geodezice, a cochiliilor precontractate, a structurilor gonflabile, a materialelor complexe etc., echipamente îmbunătățite pentru construcții și interioare (geamuri cu transparență variabilă, încălzire și răcire prin inervația la nivelul pielii și a coafurii etc.), instalații locuite și poate chiar colonii stratosferice, unde copiii se dau cu sania pe clinul norilor.“ Vă asigur, continuă vorbitorul, că vom vedea curînd exploatări miniere submarine, extracția de minerale în soluție, culturi de cereale sub controlul revizorului școlar, transformarea energiei direct în cremă de ghetă, desalinarea pe scară largă a apei din lacurile tămăduitoare și transportarea ei, cu bolovani cu tot, pe stadioane și în restaurante, mari magazine cu pedală și faruri, alimente și băuturi sintetice puternic laxative, calculatoare indi-

viduale pentru a controla mersul gospodăriei și a comunica momentul când priza s-a ars odată cu mâncarea și cu mobilierul, televiziune și filme, ilustrații și fotografii în trei și chiar patru dimensiuni, mișcătoare din palmă și ochi, emițind în șoaptă anecdote și învățăminte, utilizarea largă a calculatoarelor pentru asistență intelectuală și profesională (traduceri, informații, calcule, analize, diagnostic medical, controlul circulației rutiere, descoperirea crimelor, asigurarea cu răspunsuri exacte la toate concursurile, noi tehnici și metode pentru instruirea copiilor în timpul somnului, la joacă, în timpul bolii, noi metode pentru predarea limbilor străine prin înlocuirea celui ce vrea să învețe franceza cu un francez născut în centrul Parisului, controlul de mare eficacitate al somnului și relaxării, adică trezirea bruscă, prin tunete și sonuri puternice, și adormirea prin șut și decepție, stimularea și programarea visului, tehnici pentru păstrarea formei fizice și pentru mărirea capacității intelectuale pînă la omnisciența dumnezeiască, metode chimice pentru îmbunătățirea sau anularea memoriei și poate a capacității de analiză intelectuală (în cazurile „un om are zece cuie și pierde trei, cîte i-au mai rămas?”), descreșterea importanță a imperfecțiunilor congenitale și ereditare, prin gîtuirea prostului care face pe deșteptul, dar și invers, largă utilizare a organelor de proteză (pîrghii automatizate în sprijinul celor predispuși să dea în gropi), folosirea pe scară mai mare a transplantării organelor umane, în special a vezicii biliare și a ochiului acut, hibernarea oamenilor pentru perioade scurte, după dorință, spre escamotarea crizelor, previziuni meteorologice extrem de sigure, pe termene mai lungi, referitoare la o curte, la o vale, la o terasă în aer liber, dirijarea stării timpului și a climatului pentru obținerea meciurilor de fotbal în condiții de lapoviță, noi specii utile de plante și animale — boul deștept și omul la casa lui — folosirea generalizată a controlului genetic pentru piulițe și buloane, adică să se nască unele din altele, cu materialul lor, utilizarea procedeele biologice pentru extracția minereurilor (înhamarea elefanților la vagonetii de mină și a girafei la îmbulonarea podurilor și viaductelor), instalarea permanentă a omului pe Lună, pe planetele proxime, în hotelurile de pe litoral, în băile cu temperaturi înalte, explorarea sistemului solar, sateliți artificiali și alte metode pentru a ilumina în timpul nopții spații foarte întinse, avînd prevăzute ore de funcționare paralele cu ale soarelui și, în caz de întuneric, lungi pene și defecțiuni, căderi de corpuri de iluminat pe întreg teritoriul

și cioburi de toate culorile, în toate locurile mai înainte neinteresante...

Dar, fără îndoială, marea facilitate o vor constitui micile mecanisme cu arc și cheie, portabile, ușoare, comode și ieftine: femeia cu arc și declanșator de faze automat va stârni admirația tuturor și nu e departe timpul să reedităm o Laură pe acest principiu...»

**LXXVIII.** În timp ce vorbea, tinichigiul se tot scărpină; era cert că un purice i se urcase pe picior și că de acolo își aflate o cale orbitală netedă spre pînțece și galaxiile mai îndepărtate. «Ar fi, neîndoios, important ca știința și tehnica veacului ce vine să facă ceva și împotriva acestor insecte agasante, gîndi el. Poate ar fi oportun să anunț că oamenii de știință vor descoperi un sistem de curenți electrici care să-i paralizeze înainte de-a înțepa, ca să-i poți scutura seara, odată cu praful... Dar îmi pot asuma eu asemenea răspundere? N-am văzut nici un proiect, nici o declarație care să ne asigure împotriva strănutului recurent, a crampelor, a pruritului și eliminării intempestive a gazelor rușinoase... Nu este exclus ca cineva pe întinderea globului pămîntesc să gîndească la asemenea proiecte, dar nefericitul este mai mult ca sigur inhibat de mica lor arie de aplicare față de lucrările de mare anvergură.»

**LXXIX.** «Inaugurarea noului secol nu trebuie să fie luată drept pretext pentru elucubrații, pentru trăsnaî scîrboase! — spuse indignat un domn ce se afla în față și pe care înșiruirea invențiilor promise îl scosese din răbdări. Să nu ne lăsăm antrenați de escroci și profitori, înghițind toate producțiile imaginației lor bolnave. Care e omul serios în stare măcar să asculte asemenea bazaconii? În ce mă privește, sînt convins că, în cel mult zece ani, cancerul și infarctul miocardic vor fi pe deplin vindecabile, sînt lucruri posibile și în folosul oamenilor, în schimb, dați-mi voie să rîd de proiectele privind televiziunea sau debarcarea omului pe suprafața Lunii. O experiență milenară arată, dealtfel, că organismul omului nu poate rezista nici măcar la înălțimi de șase-șapte mii de metri, amintiți-vă de expedițiile eșuate din Himalaia. Cît despre invenția — să-i spunem astfel — a lui Lummière, asta e o prostie dintre cele mai nerușinate, omul s-a născut alfabet și fără nume, lui îi sînt destinate întunericul și groapa. Viața, mișcarea ei nu pot fi surprinse corect de ochiul omenesc! Aparatele ne sîcîie, ne adorm puțina luciditate pe care o avem, progresul ne duce la sminteală. Un unchi al meu

a luat-o razna după ce a citit Cartea de la San Michele, a trebuit să fie purtat din sanatoriu în sanatoriu, căci refuza să stea într-un loc. Căutări sterile! De băuturi sintetice avem noi nevoie? Ce, să refuzăm serviciile străbunului nostru prieten și tovarăș de necazuri și bucurii — vinul? Sauvignonul nu ne mai place?»

Certamente, era un reacționar. Vorbitorul ar fi avut poftă să-l dea în brînci și să-l facă de rîsul tuturor, dar cum puricele înainta sub betelie și focul iadului îl ardea la lingurică, gîndi că, asemenea purecelui, spiritul îngust va supraviețui în timpurile moderne, și — la urma urmei va fi necesar — o gură spartă și un ac iritant sînt întotdeauna de folos spre a ne întreține pofta de-a nu le mai avea.

9. *Lipsită de orice responsabilitate...* Așa cum scrie Felix Gaster-Maron, lucrările colocviului păsărilor și insectelor se desfășoară într-un foarte favorabil climat de armonie și umiditate, și aceasta permite mărturisiri complete, pătrunderi adînci în cuibul adevărului, precum și ouat sincer, în întregime natural. Admirabilul cercetător susține că este pentru prima dată cînd se afirmă că acei care vorbesc și spun cuvinte de o mare importanță se derobează, prin emiterea opiniilor lor, de orice responsabilitate. Omenirea a eșuat pe-o coastă a mării erorilor pentru că purtătorii ei de cuvînt au pretins că sînt conștienți de ceea ce spun cu diferite prilejuri. Picul prețios de uraniu se extrage dintr-o imensă cantitate de material steril, și cînd se împlinește operațiunea, sterilul nu știe aceasta. Din multă sminteală se alege ideea; din puțină, responsabilă și foarte conștientă știință, există riscul să nu iasă decît salariul.

Privitor la iresponsabilitate: August Mayer crede că, într-o colectivitate în care aproape toți produc după poziția și capacitățile lor mai multe sau mai puține acte iresponsabile, pe care viața le impune după legi de neclintit — este firesc ca gînditorii să oglindească fenomenul în termenii celei mai alese lipse de răspundere, așa cum, într-o epocă de disoluție, doar gradul înalt de disoluție a unei opere artistice îi atrage recunoașterea și titlul de capodoperă.

10. *Înaltă ca Convenția...* Cacofonia este dovada limpede a deplinei iresponsabilități a vorbitoarei, a bunei sale credințe.

11. *tulumbele pentru transfuzii.* Căroră, să le mai adăugăm buletinele de vot, pentru alegerea guvernatorilor, care circulă în cazuri de atac pînă la cei din linia întii, încheștați în luptă

corp la corp. Există o prevedere în regulamente ca, la sosirea buletinelor, cei doi să se desprindă unul de altul din încheștare, să-și desemneze cetățenește alesul, după care să se taie și să se ucidă.

12. *în pivnițele unui podgorean de pe Rin.* Lucru totalmente inexact: surse ce nu pot fi puse la îndoială afirmă că patronul era un simplu intermediar, care n-avea habar cum se produce vinul, un simplu distribuitor însetat de bani.

13. *impresionismul... îi întorcea stomacul valon pe dos.* Impresionismul francez produce unora urticarie și diaree, culorile lui au o influență certă asupra funcțiilor ficatului, așa cum expresionismul german, din cauza colțurilor sale tăioase, produce altora adânci zgîrieturi și sîngerări.

14. *doi papi în funcțiune.* Reprobînd triumviratele, papii păstoreau doi cîte doi, paralel, în serie, ca bateriile electrice. Se alegeau dintre gemeni, numai naționalitatea trebuia să le fie diferită, pentru ca, dialogînd, să-și dezvolte virtuțile conversative și să-și transmită cu dexteritate mingea de tenis a harului sfînt, de trebuință ba unuia, ba altuia. Dublurile (chiar fără gemeni) revin și în pasajul ce urmează.

15. *după ce mi-a tăiat degetul.* A se reține, dacă cititorul n-a reținut pînă acum, că între relatările păsărilor și insectelor, pe de o parte, și spusele înaripate ale vorbitorului, din textul anexă, date la Note, există o strînsă corespondență, uneori și detaliile își corespund. Firește, înțelesurile adânci ale complicatei mașinării care este cartea de față nu trebuie căutate în amănunte, poezia nu stă într-o propozițiune. În numeroase scrieri, Anonimul a revenit asupra acestei precizări, adăugînd-o — de cîte ori a avut ocazia — afirmațiilor că totul în scrierea sa a fost construit cu maximă luciditate, matematic, leonardovincian.

16. *Francezii au atacat de pe culmi...* Din întreaga lucrare reiese că obsesia eroilor ei este măcelul, cu toate că toți trăiesc în cei mai lungi ani de pace ai ultimelor veacuri. S-ar putea desprinde ideea — și ea e subliniată de Eberhardt Erde —, că problema numărul unu a vremurilor moderne este războiul, care, chiar și numai cînd rămîne o posibilitate improbabilă (sic!), face ravagiile unui măcel de mari proporții. Rar s-a întîlnit, de la *Iliada* pînă azi, o carte în care mulțimea imaginilor militare să însoțească mai amenințător coloanele în marș ale imaginilor artistice...

17. ...și iarăși discutăm. Dar nici nu s-ar putea proceda altfel, cînd vorbitorii sînt hotărîți să denunțe adevărul ! « Numai prin discuții vii, argumentate, uneori în contradictoriu, care să meargă pînă la miezul fenomenelor și la osul interlocutorului, se poate ajunge la etc. — spune Philippe Pointcarré. Uneori, spune el mai departe, prin lichidarea problemelor în suspensie poate fi lichidat și cel care le pune și, odată cu el, și familia și prietenii care i-au hrănit argumentele. »

18. ...marea lui poloneză. Automatismul, nu de cel mai bun gust, e interesant pentru a dezvălui mecanismele mentale ale Anonimului, care apelează — spre a crea valori — la deșeurile și gunoaiele memoriei. După cum se va vedea mai departe, autorul e conștient de faptul că se dezvăluie. Un efect al amitalului, care, asemenea scopolaminei, face din sufletul omenesc, inclusiv subteranele subconștientului, o vitrină deschisă luminii soarelui. . .

19. ...calitatea vieții. Se stabilește, după cum ne informează dr. Samuel Bishcott, prin analiza fibrei muschiulare. Prezența acolo a mălaiului, a grăsimii de porc și a bulionului fermentat indică o calitate conformă normativelor. Nu ni se furnizează nici o informație privitoare la procentul de terci de cartofi necesar creierului pentru a funcționa calitativ mulțumitor.

20. ...să pot merge la culcare. După cum se știe, membrii academiilor și prefecții de poliție au nevoie de un somn regulat, somn de mai bună calitate decît al șoferilor, vînătoarea de greșeli gramaticale și hăituirea pungașilor solicitînd consumuri foarte mari de energie. Cu alte cuvinte, vigilența cere somn.

21. Sîngele rece. Ultimele descoperiri fac posibilă scăderea, în laborator, a temperaturii sîngelui, ceea ce ne pune pe picior de egalitate cu neocoloniștii britanici. Pe măsură ce temperatura atmosferică crește, sîngele rece e recomandat numai vertebratelor mărunte. E un fenomen încă nelămurit de ce ațîțătorii la război fierbinte au nevoie de sînge rece, cînd firesc ar fi să. . .

Rămîn, de asemenea, și alte lucruri de lămurit. De pildă cine este Anonimul care a scris această carte și cine comentatorul ei. După A. Märzendorfer, autorul *Breviarului* de față ar fi fost un scriitor cunoscut care, luînd fără avizul medicului un medicament ale cărui efecte secundare nu le cunoștea, s-a trezit cu grave tulburări psihice — crize acute de luciditate euforică, melancolie decompensativă, dereglare a mecanismului



veghe-somn, urmate de o gravă alterare a funcţiunilor personalităţii şi de căderea în mania de-a judeca pînă la ultimele consecinţe faptele oamenilor, ceea ce se numeşte, atunci cînd judecata se abate de la criteriile obiectivităţii, sindrom de interpretare. După cercetătorul citat, comentatorul lucrării, în *Note*, ar fi un coleg de sanatoriu, care, după moartea Anonimului, s-ar fi crezut îndreptăţit să lumineze împrejurări şi afirmaţii asupra cărora cei doi suferinzi discutaseră.

După Felix Major, Anonimul ar fi unul şi acelaşi lucrător care a întocmit cîndva un dicţionar onomastic şi o bibliologie generală, alcătuită ciudate ce nu aparţin nici ştiinţei, nici literaturii. Surpriza pe care ne-o oferă Major constă în afirmaţia lui conform căreia comentatorul nu e altul decît scriitorul cărţii, după vindecarea sa relativă... Este foarte probabil că bolnavul restabilit şi-a tratat lucrarea ca şi cum ar fi aparţinut altuia, lucru petrecut şi cu alţi indivizi care şi-au pierdut, cum se pare că s-a întîmplat, integritatea memoriei.

S-ar putea ca titlul general, subtitlul, împărţirea lucrării în cărţi şi capitole (amintind tratatele uscate ale scriitorilor greci şi latini, ca şi cărţile celor care, ceva mai tîrziu, i-au imitat), precum şi notele copioase şi precizările ocazionale (împrumutate parcă din ediţiile moderne în care aceia sînt republicaţi), să-i îndemne pe cititori să creadă că au de-a face cu un op de strictă specialitate, scris de un doctor manipulînd o ştiinţă precisă, una dintre acele ştiinţe hotărîte să ne lumineze şi să ne ferească de erorile traiului aglomerat şi de maladiile unei alimentaţii neraţionale. Din nefericire pentru cei preocupaţi să-şi amelioreze condiţia şi să înceapă neîntîrziat tratamente salutare, cartea de faţă e inoperantă, de o inutilitate desăvîrşită. Plin de prejudecăţi, de ticuri clasice şi spaime baroce, superstiţios chiar, autorul şi-a închipuit că trăgînd pe coperta lui nume de cărţi ce au trecut cu bine vămile timpului (*De eloquentia*, *Questio de aqua et terra*, *Decameronul*, *Encomium*, *Didactica nova*) va deschide mai uşor uşi şi ferestre spre cititor, obstacole pe care presiunea slabă a compartimentelor sale obscure nu le putea măcar mişca; asigurîndu-se de o bunăvoinţă de ocazie, el nu s-a mulţumit să împrumute prin parafrază, ci a cutezat să apese pînă la fund butonul comenzii şi să se servească de pe tava cu bunătăţi de un întreg titlu, literă cu literă, identic şi aidoma celui al ilustrului Pierre Abélard (1079–1142), lucru de neconceput în practica universală;

probabil o jenă tîrzie l-a condus la ideea de-a monta titlul furat între paranteze, sub acela de *Breviarul*, uitînd că și titlul acesta era luat de pe undeva. A făcut totul spre a zăpăci coperta, pe cititor și pe bibliotecarii care din nou nu vor ști cum să clasifice lucrarea și în ce raft s-o arunce, pentru că misiunea lor este de-a găsi rubrica și ungherul unde să poată înghesui cartea pentru a-i face discret felul.

Dar, sîntem departe de-a avea în față un roman! Abélard, amatorul de aventuri romanțioase, ar fi fost mulțumit să-și știe livrat titlul unei cărți cu amori fericite/demente, cu aventuri galante/principiale, cu morți/supraviețuitori. Dar, vorba poetului, n-a fost să fie așa. Atacînd energic literatura, autorul cărții n-a mers decît pînă la jumătatea drumului său epic, de unde, întorcînd privirea, s-a simțit cuprins de nostalgie: titlul îl chema înapoi. Viguros, hotărît să nu fie slab ca o muiere și nici sever ca un tratat științific, și-a continuat drumul, aci avîntîndu-se înaripat, cu cîntecul pe buze, spre cursele savante, doctorale, spre formulările reci și lapidare, aci zăbovind metodic, cu șublerul și micrometrul în mînă, ca să studieze plăsmuirile evanescente, părelnicele umbre ale fanteziei, parfumurile suave și inefabilul cel în veci însetat de determinanți. Înaintarea lui zigzagată părea că nu duce nicăieri, un agent de circulație l-a și avertizat asupra primejdiei, însă el a trecut mai departe ca în vis, răspunzîndu-i în trecere că și electrocardiograma face același lucru, nu fără un scop anume. Fapt e că, în cele din urmă, călătorul a ajuns să scrie o carte care, dacă nu e nici tratat și nici roman, ceva tot trebuie să fie din moment ce e alcătuită din cuvinte și, pusă sub ochii unui alfabet, îi produce individului, pe buze și în interior, un bîzîit ușor și voluptuos...

## CARTEA A PATRA

**LXXX.** Vorbitorul se reazează, cineva luă un creion în mîină și solicită întrebări. Se ridicară îndată cîteva mîini — erau bicicliștii — viu interesați să afle amănunte despre fizionomia vremurilor pe care aveau să le sprinteze împreună cu urmașii lor imediați. Operațiunea fu însă întreruptă de un necunoscut, care se îndreptă către tribună cu un teanc de foi sub braț.

Conferențiarul tresări, ca și cum și-ar fi adus aminte de un lucru pe care îl uitase, făcu semn cu mâna pentru a potoli spiritele și anunță: «Doamnelor și domnilor, spuse el, înainte de a trece la întrebări și răspunsuri, îmi revine plăcuta îndatorire de a da cuvîntul domnului Pretext de Barcelona, care dorește să aducă adunării noastre salutul tehnicienilor și inventatorilor din insulele Canare.»

**LXXXI.** Persoana numită se ridică la tribună și începu astfel: «Dați-mi voie ca, în numele celor care își bat capul în interiorul insulelor pe care le reprezintă și prin apele pendinte, să vă aduc o prietenească, tropicală fluturare de mîna și să vă urez mult succes în activitatea dumneavoastră menită să pună bazele unui secol de nobilă și ascendentă tehnicitate. Încă din veacul al XV-lea, meșteșugarii noștri s-au străduit să creeze mecanisme și dispozitive cu o largă aplicabilitate. Astfel, unul dintre compatrioții mei, Calderon Lopez Pirotehniciul a inventat — pe la 1672 — o mașină de dat de-a berbeleacul pe o pantă, prevăzută cu frînă de mîna și cu două locuri. Pe la 1705, un cunoscut al lui, membru de seamă al breslei topitorilor, a încercat să construiască o vacă mecanică, deosebit de utilă într-o familie cu mulți copii, datorită căreia spera să aibă o producție apreciabilă de lapte, suficientă pentru marile guri înfomate ale celor mici. În anul următor, un alt cetățean al insulelor a izbutit să definitiveze proiectul unei elice în vîrf de băț, invenție ce, în acea vreme de indiferență și de interese meschine, n-a putut fi folosită decît la alergăturile pe plaiuri, cînd se și învîrtea. Apreciez că întotdeauna, cînd s-a dorit și s-a muncit, au fost și vînturi favorabile.

Un șir de alți tehnicieni, unii dintre ei murind în ospicii, neîmpăcați, au îmbogățit patrimoniul național al mecanismelor cu o hartă în mărime naturală, înzestrată cu munți, riuri, orașe și sate, pe care erau așezați la locul lor tîrgovești, ostași, femei, negustori, călugări, meșteșugari, constructorii înșiși — făcîndu-i să trăiască firesc, să iubească, să muncească, să sufere, să se bucure întocmai ca în viață și pe întinderi de teren ce se identificau cu planeta.

În zilele noastre altele sînt condițiile... Sînt încîntat că vă preocupă aceste probleme și vă mulțumesc în numele breslei noastre de douăzeci de meșteri calificați și peste patruzeci de ucenici pe cale de a-și obține cărțulia.»

**LXXXII.** După acest salut emoționant, cel de la tribună repetă dorința lui ca auditorii ce au unele nedumeriri să pună neîntârziat întrebări. Un tânăr interveni: «Cum va fi organizată dragostea la jumătatea secolului în discuție?» Conveniră ca răspunsurile să se dea pe loc: «Se pare că dragostea, în ciuda inutilității ei progresive, va continua să dăinuie, în special între un bărbat și o femeie, ca orice obicei străvechi. Desigur, va fi simțitor simplificată, va suferi o contragere, conform unor norme riguroase, reglementate prin regulamente, înlăturându-se din practica ei brizbizurile, confidențele, ciucurașii, scrisorile, dantelele, brandenburgurile, serenadele și pintenii.

Persoanele care își iau riscul unei asemenea operațiuni, în afară de impozitul majorat la care vor fi impuse, vor completa fișe și angajamente nominale. Se va utiliza mica publicitate, perfecționată electronic, pe bază de cartonașe verzi și galbene, cu barieră și cupă naturală. Se vor folosi sortatoarele de caractere și, o vreme încă, pețitoarele cu autorizație, conștientizate în prealabil. Se va recurge la analizoarele de hormoni și de zîmbete. Astfel, două persoane care se consideră în stare să suporte șocul și cheltuielile, se vor înscrie pe o fișă ce, introdusă într-o casetă cu bujii și piston, va parcurge câteva releuri și va tulbura câteva sertărașe, pînă la deplina înțelegere, pînă la însoțirea ideală și spunerea celei mai suave declarații în alb. Aparatul, după două zile, va răspunde cinstit: „luați pe 26, e bun, viguros, are preferințe pentru melodiile napolitane și garoafele albe, posedă o vilă la mare, automobil, discopatie staționară, acțiuni la societate prosperă, merite personale, recunoaștere publică, dantură de aur, loc de veci 1/3 cu frații, n-are rude pe Venus, luptă pentru o cauză dreaptă, corectitudine în relații, evazionism fiscal discret, papagal vorbitor. Caracter: răzbește prin zid gros. Pretenții: fidelitate și biftec tartar.” Sau: „Rețineți blonda, e superbă, se descurcă admirabil în viață, dar mai ales în stilurile literare, în evoluția genurilor. Posedă haină blană, rufărie pat, bijuterii, acces la dentist, linie Siegfried personală, cunoștințe printre extratereștri, terenuri petrolifere; familie discretă din carton și cîlți, cutie muzicală, stoc de grenade fuzante pentru aniversări.»

«Dar copiii, copiii cum vor evolua?», întreabă o doamnă foarte în vîrstă. Răspunsul întîrzie puțin, pentru că la tribună se dădu cuvîntul reprezentantului armatei coloniale britanice,

căruia îi sosise rîndul să aducă salutul militarilor din garnizoana Roth Island.

**LXXXIII.** Din turnul primăriei din apropiere, ceasul emise un semnal sonor, urmat de o cădere mărunță de paraziți, ca o ploaie de toamnă. « Cum vor evolua copiii ? reluă întrebarea vorbitorul, după ce militarul și-a făcut datoria și s-a retras satisfăcut pe pozițiile inițiale. Ei vor rezulta din combinația dintre un bărbat și o femeie înțeleși să se mîngîie prin contract și să se iubească electrolitic, să se stimeze conform normelor în vigoare, să ducă la capăt, în termen și la toate sortimentele, o asemenea afacere serioasă, sună prompt răspunsul. Dacă, de la început, partenerii vor fi mășurați cu șublerul, cîntăriți atent înainte de baie și după trecătoarele stări de anxietate, li se vor face toate analizele, se va căuta îndată după aceea ca rubricile inventarului să nu le frîngă coloana vertebrală și peroneul, vederea celor din preajmă să nu provoace subiecților erupții alergice, înlăturîndu-se pricinile preliminar de antipatie, scîrbă și spasm ideatic, șotroanele genetice și formulele intelectuale de nu mă interesează, haida-de, dacă îmi închipuiam, mă lipsesc și m-am săturat, dar și consecințele acestor pricini — răstitul, imprecția, scui pătura, piciorul în spate, ghearele pe față, dota în bani mărunți, plesnirea cu dosul palmei și, mai rar, descărcarea revolverului în inima beneficiarului iubit.

Copiii se vor naște, firește, prin efort fizic și derută morală, procedeul clasic va fi îmbunătățit însă cu un forceps electric și cu tampon de pîslă cu funcție de surdină pentru urletele femeii și cu pneuri fragile și pompă de umflat pentru bărbatul gonind cu mașina pe drumurile patriei, spre a nu-l ajunge hiena remușcărilor. Copii inapți nu se vor naște, fiindcă se va recurge la procedeele sigure pentru determinarea gradului de viabilitate, inteligență și șanse încă înainte de ivirea coarnelor de melc din aluatul embrionului. Așadar, vor fi suprimați din vreme cei ce fac dovada inadaptabilității la condițiile economice, sociale și militare ale timpului, predispuși la judecata epocii, chinuiți de prea multe întrebări și scormonitorii în huma umedă a aparențelor, nemulțumiții sensului literal al cuvintelor, căutătorii cu lumînarea etc. Se va lucra cu grijă, pe bază de certificate de bună purtare ale fătului, urmărindu-se în răstimpul celor nouă luni de gestație melancolicii, discreții, naivii, recidiviștii, turbulenții din exasperare, cei bănuți de activitate larvară incompatibilă...

**LXXXV.** Odată aduși pe lume, cei reușiți la concurs vor fi alăptați în ordinea mediilor obținute și a devotamentului, aduși cu bombonele la mersul în picioare, și apoi cu ghionți, în coloană, cu comandă din flancul drept, unu-doi, toba mare pe stîngul, salutul reglementar, direcția casa de mode și epode, program maximal, puțină joacă în primele zile, pentru înviorare, între 3 și 4 dimineata, angajamente. Părinții, eliberați de povară și responsabilități, își pot frînge de-acum oasele după bunul lor plac și după împrejurări, vor putea coopta în contractul iubirii sincere persoane terțe — bruneți virili sau blonde dezinteresate — cu explicații și drame decorative, pentru divertisment, cu mese în familie și sărutări pătimașe pe ascuns, cu joc de cărți, băutură și corespondență sentimentală.

Introduși în etuve speciale, sever supravegheați de educatori și polițiști cu mănuși albe, copiii vor folosi condițiile și se vor dezvolta repede, avîndu-se grijă să li se formeze, cu lovituri scurte, dese și pline de tact pedagogic, capul și latul mîinii, în așa fel încît aceste instrumente să reziste cît mai bine la șoc și la dexterități universale. Numărătoarea, împărțirea procentuală, aducerea la numitor comun, ruperea și pritocirea vor fi predate sistematic, încă din primii ani de viață, de o armată de academicieni ce le va sta la dispoziție cu calculatoarele, mașinile grele și tabelele lor de logaritmi; li se va amenaja o pistă de alergătură cu obstacole, la capătul căreia vor fi prevăzute vitrine luminoase cu diplome și medalii, cu formulare tip pentru notarea performanțelor și preliminarea cotelor de a doua zi. Avînd imprimat pe frunte un număr de ordine foarte vizibil, după această pregătire elementară micii concurenți vor circula liberi și vioi pe culoarul dinainte destinat și prin labirintul lumii, în căutarea destinului optim și a crăpăturii potrivite...

1. ...măsurile de ergoterapie. Sistematizate într-un sistem, măsurile prevăd ca bolnavul care nu se mai poate ține pe picioare să fie așezat drept, în poziție de eficiență maximă, la mașina de găurit, la gaura de lipit, la lipitura de pilit, sub pila care urmează să-i remodeleze destinul. Pe cît își amintește comentatorul acestui text dintr-o experiență ce, din păcate, n-a fost vis, se procedează la trezire în momentul cel mai prielnic somnului, se recurge la vigilență în clipele de intensă tulburare, se cheamă la atenție — pentru audierea unor sfaturi prețioase — atenția puternic blegită de sedative. Inventatorul sistemului a imaginat o uzină de proporții mijlocii în care lucrătorii

să nu facă altceva decât prezență, în locul păpușilor, care costă mai scump, aceștia trebuind numai să dea din mâini cu vioiciune, să transforme materia primă în produse și să dea un randament care să le facă onoare. Ergoterapia se aplică firește cu precauție, însoțită de vorbe scurte, numite și interjecții, uneori de ghionți. Bolnavul tratat o vreme aleargă spre casă mînat de o imensă bucurie și de dorința nu numai de a-și relua meseria lui, dar și de forța de-a sparge piatră cît n-au munții Alpi pe versante și între ele.

**LXXXVI.** De mai bine de opt ore — spuse în continuare vorbitorul — ducem lipsă de citate, situație anormală. Ca să avem și o rezervă, dați-mi voie să vă citesc un pasaj mai copios din cartea generalului de divizie Francis Terror, despre un experiment util și încurajator:

### PASAJ COPIOS

În vremea aceea (nu se specifică anul) se căutau noi făgașuri pentru scurgerea marilor rezerve de energie și, în același timp, pentru obținerea unor noi elemente care să producă energii potrivite a fi îndreptate și canalizate pe făgașuri — cu scopul nobil de a pune ceva ordine în circuitul organismului planetar. Folosindu-se climatul propice creației și avantajele tehnicii avansate a secolului, cîteva asociații de cercetători și-au propus să experimenteze o idee genială, aparținînd unui om simplu dar întotdeauna inspirat, ce pretindea într-o broșură că inteligența, marile idei, vibrațiile sufletești autentice pot fi extrase din mintea și inima celui ce le-a produs și pot supraviețui autorului, ba mai mult, pot fi îmbuteliate, în vederea folosirii ulterioare în industrie, agricultură și în viața particulară. Invenția, după dispariția autorului ei, urma să revoluționeze radical știința, pentru că s-a văzut cum idei strălucite, necesare omenirii, se pierd regretabil, fiind contrazise ulterior de propriii lor autori, deveniți după consacrare adversarii cei mai periculoși ai creației lor, elemente supărătoare în calea biruinței și generalizării. Desprinsă, creația poate trăi și învinge independent, rezistînd timpului și contrazicerilor formale.

S-a pornit fără întârziere la demonstrarea că se poate face, fără risc și fără regrete, o separație categorică între persoana care a produs inteligență și inteligența produsă.

Experimentul nici nu era prea dificil. Se alcătuiau din vreme, prin tragere la sorți și selecții întemeiate pe entuziasm și devotament, formații de trei pînă la cinci laboranți, echipați îngrijit cu pistoale, pumnale și cîteva uşoare grenade cu dispersie. Laboranții urmăreau, din vreme, cu dragoste și stimă, biografia omului de geniu ce urma să fie studiat, dar mai ales itinerariile călătoriilor sau plimbărilor acestuia și, alegînd ca loc de operație o gară, un pod, o adunare sau o piață, se instalau într-un unghi convenabil pentru a lucra cu maxim randament. Cînd ilustrul cobai cobora din vagon sau din automobil, moment în care chiar și cel mai fecund gînditor se detașează de sistemul său de gîndire, ideile precedîndu-l cu cîteva pași sau, dimpotrivă, urmîndu-l la oarecare distanță, intervenția devenea de neamînat.

Operația parcurgea următoarele etape: 1. Pregătirea sau anestezia: cei trei pînă la cinci laboranți se apropiau de persoana indicată, o întîmpinau cu zîmbete, fluturări de mîndă și flori, împreună cu mulțimea de simpatizanți și admiratori. 2. Incidentul sau compoziția: unul sau doi dintre laboranți îmbrînceau pe cei din apropierea individului, ca să deschidă calea, în timp ce ceilalți își scoteau cu repeziciune instrumentele și, o dată deschisă scena, trăgeau cîteva focuri de pistol în tîmpla cărturarului sau înfingeau pumnalul în inima omului de bine. 3. Dezvoltarea: cel lovit cădea răpus, după care operatorii, cu sînge rece de chirurghi, repetau pentru asigurare loviturile, spre a fi liniștiți că nici o fibră din trupul pacientului nu mai poate reține păianjenul sacru al sufletului său plin de daruri. 4. Epilogul sau clasarea: laboranții culegeau cu abilitate ideile devenite disponibile, le împachetau într-o batistă sau un petec de plastic, apoi fugeau, doi dintre ei avînd sarcina de a le acoperi fuga, trăgînd în mulțime, la întîmplare, sau lăsîndu-se prinși, persoana lor particulară dovedindu-se neimportantă.

În răstimpul cîtorva ani s-au putut înregistra zeci de operații reușite, s-au obținut idei în stare pură, chiar dacă ulterior s-au dovedit neeconomice. Procedul putea fi considerat bun: fusese demonstrată posibilitatea desprinderii și separației. Ideea organizatorilor trebuia să fie brevetată, iar laboranții, dacă nu căzuseră răpuși de osteneală sau de armele uşoare, gratificați. Se putea trece la experimentarea unor operații mai ample, pentru extragerea ideilor colective, supunîndu-se intervenției mulțimi de bărbați și femei, chiar și copii, înlăturîndu-se din



fazele enumerate anestezia, posibilitatea reacției, clasarea. Zîmbetul a fost reținut ca folositor.

Tot pe atunci s-a inventat și sîrma ghimpată, brevetată împreună cu plăcinta cu mere și scorțișoară.»

**LXXXVII.** Adunarea devenea mereu mai interesată să pună întrebări deși trecuseră alte cîteva zile de la începerea capitolului întrebări. Parantezele și citatele o cam obosiseră. Un individ cu șapcă și ochelari groși ridică mîna și intervine: « Dar calendarele ? Calendarele vor suferi modificări importante în formă și subtile în conținut ? »

Vorbitorul se arată foarte satisfăcut că i se adresează, în sfîrșit, o întrebare în legătură cu Timpul, de aceea, cînd la tribună vru să se ridice un instalator de apometre, care să aducă salutul instalatorilor de apometre, se repezi la microfon, îl împinse pe meșter cu brutalitate și vorbi astfel: « Perspicacitatea domnului cu șapcă și ochelari groși, mărturisesc sincer, m-a tulburat. Într-adevăr, fiecare epocă a omenirii a debutat cu schimbarea calendarelor, ca pentru a dovedi importanța turnantei pe care se înscrie din cînd în cînd istoria. Or, de vreme ce roțile au țipat prelung, sfîșietor la viraj, e firesc ca omenirea să primească și calendare corespunzătoare.

După cum se știe, continuă comandantul de flotilă, încă din cele mai vechi timpuri, drept criteriu al împărțirii anului a stat ciclul solar. Anul tropic, luat ca bază pentru anul civil, ne-a purtat prin secole cu destulă fidelitate. Cu toate acestea, marii oameni politici n-au putut niciodată să treacă la înfăptuiri raionale și de circumscripție importante înainte de a pune ordine în haotica mecanică cerească. Astfel, Iuliu Caesar a introdus în anul 45 î.e.n. calendarul iulian, reglementînd pentru prima oară circulația soarelui pe boltă, interzicînd staționarea în locurile umbrite, depășirea la intersecții, coborîrea astrului sub gradul de pericolozitate, pînă la evitarea oricărui accident, atenuarea vitezei la trecerea prin constelații cu nume prestigioase, unde este interzis claxonul. Fragmentele rămase dintr-o scriere a lui Caesar Despre arte sînt primele norme cunoscute de reglementare a circulației în lume, ceea ce ne sporește admirația pentru ilustrul împărat care, înainte de a goni cu blindatele sale pe șoselele Galiei, a ținut să prevină, prin semnale orientative așezate la răspîntii, orice accident posibil în sistemul solar — confuzia între Bifurcație și Bisect, săvîrșită la un moment dat, nefiind esențială, cunoștințele astronomice ale

insolitului gînditor și om de acțiune dovedindu-se limitate, ca și macaroanele timpului său.

O reformă ulterioară se datorește unui oarecare călugăr Grigorie, individ ce, după toate calculele și în comparație cu predecesorul său, ne apare un simplu infanterist, arzînd și el de dorința să cucerească lumea, avînd însă la dispoziție mai puține mijloace materiale de-a o face. Nu se știe ce fel de broaște și lipitori îi umblau precucernicului prin cap, calendarul gregorian nu ne spune în acest sens mare lucru, fapt sigur este că în problemele solstițiului și ale echinoxului se descurca cu abilitate, ceea ce presupune o bună cunoaștere a programelor de serviciu și a consumului de ulei lampant și o mare hotărîre de a-i fi omului handicapat de folos, reglementîndu-i funcțiile în numele cerului. Acest Grigorie nu ne-a lăsat, datorită întîmplării, o hartă modificată a Europei, în schimb, calendarul său a rezistat bine accidentelor galaxiei și, conform lui, s-au putut dărîma și incendia cu și mai mare succes decît pînă atunci cetăți și orașe, biblioteci și spitale, conjuncturile astrelor și eclipsele fiind utilizate cu deosebită iscusință.

Revoluția franceză n-a prea avut ce să modifice pe ecranul ceresc, stelele fiind restaurate între timp de astronomi și așezate la locul lor dintîi. Au fost totuși operate cîteva schimbări în ce privește gabaritul, frîna și direcția, anulînd cîteva semne cerești și atribuind alte numiri lunilor anului pentru orientarea pietonilor hotărîți să impună circulația pe stînga. Napoleon a modificat, la rîndul său, sistemul străvechi al alternanței zilelor faste cu cele nefaste, preferîndu-le și dilatîndu-le pe cele dintîi, îngăduind sau fiind constrîns să păstreze o singură zi neagră, definitivă, la un șir lung de ani.

Epoca noastră va cunoaște o accelerație fără precedent, ca atare vom avea un calendar al cuceririlor epocale. În fiecare zi se va descoperi cîte o Americă proaspătă, cîte o nouă soluție pentru căpușe, cîte un procedeu de stingere a incendiilor. Calendarul de buzunar ne va indica exact numărul de litri de carburanți pe care trebuie să-i vîrîm în motor, după temperatura zilei și după dispoziția sufletească (pentru că mecanismele vor funcționa paralel); calendarul de birou ne va aminti că zodia este potrivită și conjunctura astrelor favorabilă pentru a vinde acțiunile de construcții și a cumpăra pe cele ale cratițelor de doi litri, calendarul de dormitor ne va arăta la ce oră vom primi vizita stafiei — cu certitudine unul dintre strămoșii negus-

tori care nu-și găsește, acolo unde activează, piață de desfacere și debușeu colonial; calendarul de bucătărie ne va aminti, ca și pînă acum, ce sfinți urmează să fie sărbătoriți azi și mâine, ca și unele sfaturi practice, de pildă cum se prepară mîncările de dulce și de post, iar în legătură cu sărbătorile, ce vinuri se cuvin și nu se cuvin, dacă e permis sifonul etc. Vor mai exista calendare pentru gimnastica de dimineață, calendare cu cuc pentru ornitologi, calendare în care vor fi indicate distanțele dintre casa pe care o locuim și diverse orașe precum Paris, Londra, Buenos Aires, Marte, apoi în care se vor afla notate alte distanțe — dintre eu și mine, dintre eu și tu, dintre noi și ei, dintre aceștia și ceilalți etc.

Vom mai găsi, în orice moment, ce e bine să facem în cele 365 de zile următoare, zi cu zi, oră cu oră, clipă cu clipă, fracțiune de secundă cu fracțiune de secundă. Institute speciale vor stabili exact toate detaliile vieții noastre, de la naștere pînă în ziua cînd, dintr-un motiv sau altul, vom renunța definitiv la împărțirea timpului în vreun fel și cînd, în urma unui viraj sau unei pene a cauciucului din față, vom fi proiectați într-un viitor foarte larg, aproape de cerul uscat iulian și de aburii fierbinți ai celui gregorian, mînați doar de zelul împăratului care a pus pentru prima oară în ordine romană, americană, succesiunea nebună a zilelor și a nopților, după care s-a culcat liniștit pe laurii succeselor sale, dormind dus pînă în ziua de azi.»

**LXXXVIII.** «Dar ce se va întîmpla cu fabricile de păpuși, de trenulețe, de cuburi, popice, patine și trotinete?», întrebă un salahor. «Se vor reprofila!, sună dur răspunsul. O cheltuială importantă va fi evitată. Copiii nu numai că nu vor mai simți literalmente nevoia să se joace, dar vor exprima de timpuriu dorința de a se încadra în procesul tranzacțiilor efective, disprețuind drăgălelile și timpii morți. Încă de pe la cinci-șase ani vor cutreiera planeta în căutarea de posturi bine plătite, înmulțirea instituțiilor și întreprinderilor va permite o încadrare rapidă, după capacități și studii, la poluri, în Țara de Foc, în locurile unde secretarele nu vor putea suporta asprimile vremii. Cei ce nu-și vor găsi rostul se vor angaja militari: vor fi atîtea bunuri de cîștigat cu pușca, baioneta și rachetele intercontinentale...

**LXXXIX.** Se vor reprofila urgent, prin corespondență și lectură rapidă, cei ce au deprins o meserie ce nu mai rentează,

adause vorbitorul. Ceasornicarii vor produce etichete pentru medicamente și, eventual, avioane; viticultorii și fermierii vor trece la producția de fermoare, forfecuțe și insigne; profesorii vor lucra covorașe naționale pentru turiști, vor manevra mașinile de găurit și de rașchetat; laboratoarele se vor desființa, laboranții îndreptându-se spre meserii mai lucrative — pompier, frizer, frezor dințat și electrician dramatic. Mulți vor trece pe basculante și macarale, în permanență fiind nevoie de a demola sau de-a urca în slăvi ceva.»

«Vor mai fi anotimpuri?» «O perioadă imposibil de precizat de pe acum, va mai avea anotimpuri, nu poți dezvăța natura să-și urmeze cursul plin de aluviunile prejudecății. Treptat se va pune capăt și acestui generator de haos, când va intra în funcțiune agregatul de reglementare a temperaturilor și precipitațiilor. Atunci rîndunelele se vor stabili consecvent la o singură adresă, ramurile vor da flori primăvăratice conform ordonanțelor primăriei și, fiindcă lumea, datorită acumulărilor, se va împuși temporar, parfumul florilor va deveni vital, crescîndu-i prețul și micșorîndu-i-se flacoanele. Se prevede a se alterna o săptămîină de ninsoare cu una de caniculă, vor fi preferate clima temperată, zilele senine și nopțile cu lună plină, cărora li se va prevedea filtru împotriva smogului, a nostalgiilor și melancoliei.»

«Cum ne vom apăra de frică? Vor exista seruri de prevenire a epidemiilor sau se va adopta soluția carapacei individuale?» — întrebă careva, din primele rînduri. «Despre ce fel de frică vorbește dumnealui?» ceru precizări unul dintre cei ce se aflau sub streășina tribunei. «Este vorba despre frica de nopte, de vrăjmași, de șefi, de revizori contabili, de încurcături, de polițiști, de accident, în fine mă refer la frica de boală, de șomaj, de război, de foc, de cutremure, de greață, de frig, de cald, de burghiu, de otravă, de gaură, de serpentină, de rătăcire, de moarte...» «Nu înțeleg!», declară amuzat vorbitorul. «Frica de gaură, de vătămare!», răcniră cîțiva dintre cei aflați în preajma tribunei, sperînd să limpezească întrebarea.

Vorbitorul era un om cu experiență, nu degeaba purta togă de magistrat, astfel că o luă metodic: «Dumneata, dumneata personal, care mă întrebi, de ce fel de frică suferi, care sînt simptomele și ce etiologie presupui că are maladia?»

Individul care întrebasese roși, se fistică, se bîlbîi transpirat timp de cîteva minute, apoi făcu stînga-mprejur și o luă la sănă-

toasa. Deoarece zidurile sălii și cele ale cămășilor negre i se ridicau în față înalte, iar la capătul lor se zăreau încrucișate rețele groase de sîrmă ghimpată, retezîndu-i orice putință de scăpare, bietul bolnav se încordă cu ultimele lui puteri și, săltîndu-se își luă zborul pe deasupra capetelor mulțimii. « Zboară ! » exclamă cineva, arătînd cu degetul spre plafon. « Dacă are nervii slabi ! . . . » explică un oarecare. « Lăsați-l să se ducă ! ordonă vorbitorul, nu putem să dădăcim pe fiecare, există unele stări subiective — demne de tot disprețul — cărora refuz să le recomand remedii. Dacă individul preferă zborul, să-i satisfacem plăcerea . . . »

XC. Considerația era adîncă și ea puse pe gînduri pe mulți, lucru ce se observă imediat, căci murmurele și unele chiote se stinseră. Se așternu asupra mulțimii o liniște binefăcătoare, reconfortantă, ce culmină printr-un foc de armă. În argintul luminatorului, sus, oamenii văzură pe dată zbătîndu-se un corp, ceva ca o pasăre cu aripile larg deschise se prăbuși în mulțime. « Eu, dragă, am avut impresia că mă aflu cu Georges în pădurea de la Saint-Étienne, spuse o fată din primul rînd de scaune. E minunat, vînătoarea are ceva bărbătesc, glorios . . . » « Fără doar și poate, dragă, spuse peste umăr colega ei, pe mine mă înnebunesc chiar și tragerile gratuite la baracă, căderea mirelui și a miresei e un spectacol sublim . . . Dar zbură grațios individul, nu-i așa ? »

XCI. « Am să răspund eu în locul lui, se oferi un blonziu scund, cu ochi albaștri, pentru că știu ce pagube a adus familiei noastre frica. Eu am un frate care a dus o viață foarte nenorocită. N-a tremurat de teamă că îi va cădea în cap bomba de cinci tone și nici că n-o să descopere el principiul radarului. Noi sîntem oameni de la țară, spaimile noastre au alte motive, ne temem de urs, de trăsnet, de jandarmi, de perceptor, de învățătorul hain, și nu de ei, cît de pumnul și de bîta lor. Ghinionist, în așteptarea răfuielilor cărora nu le dăduse prilej, fratele meu a luat-o razna, s-a crezut la un moment dat deținătorul tuturor puterilor lumești și ale cerului, s-a ridicat deasupra tuturor . . . »

Și blondul a început să povestească biografia fratelui smintit, să insiste asupra halucinațiilor aceluia, ajungînd să-l acuze pentru că a refuzat să meargă la o babă care să-i lege capul cu șervetul și, învîrtind un făcăleț spre a-l strînge, să-l tămăduiască. « Dacă n-ai cum să scapi de bîta altfel, încheie blondul, te servești și de făcăleț. »

**XCII.** « Biografia fratelui dumitale nu ne interesează ! decretă scurt domnul de la tribună, tăind aerul cu degetul.

Fiecare are o biografie și ar însemna să ne pierdem în hățișuri fără ieșire, în pură anecdotă, în speculație sterilă, dacă am proceda la dezvăluirea tuturor faptelor pe care le-am trăit fiecare, cîndva. Unul suferă de icter, iar altul de frică, sînt destule boli în lume, secolul nostru nu-și propune să le vindece pe toate. Ei, de pildă, sînt șicanat de mai mulți ani de o eczemă. Ei și ? Ce importanță are asta față de problema, infinit crucială pentru omenire, cine va învinge în alegeri — conservatorii sau radical-positiviștii —, într-o Anglie etern zbuciumată, sau dacă se va încheia cu bine războiul malaexo-birmanez ? Cazul ce ne-a fost înfățișat se numește traumatism psihic cu fixații specifice, manie a persecuției și hipersensibilitate cronică, însoțite de fenomene sporadice de inadecvare la viața publică, apatie tulburată de puseuri halucinatorii și se datorește unei constituții somatice precare, cu antecedente ereditare. Mai nimic ! Să nu dăm vina pe alcătuirea societății, pe patroni și pe jandarmi. Să nu ne pierdem vremea cu prostiile ! Atîta timp cît fratele dumitale și-a făcut datoria, el are dreptul la anii corespunzători de pensie, pentru restul trebuie să consulte un jurisconsult. »

Unul dintre cei ce se aflau lîngă tribună nu era de acord. « Dați-mi voie ! strigă el, problema ridicată de domnul... mi se pare foarte interesantă și merită să zăbovim o clipă asupra aspectelor semnalate... Și, afirmînd că el este psiholog, ceru să explice personal cum stau lucrurile.

**XCIII.** Adresîndu-se celui ce povestise, începu astfel: « Fratele dumitale, după cîte îmi dau seama, s-a născut cu o încărcătură a subconștientului apreciabilă, ciudată, ca să nu-i spun patologică. Vedeți voi, oameni buni, spuse psihologul, viața noastră nu se ivește odată cu sosirea pe lume. În ființa nou alcătuită se află depozitate în stare germinativă caractere și semne însămîntate în celulă cu sute și mii de ani în urmă, pe vremea cînd viața era substanțial diferită de cea de astăzi. După cum se știe din cărți, omul a trăit înainte vreme în condiții deosebit de vitrege. A trebuit să se apere de frig, de furtună, de cutremure, de agresivitatea animalelor sălbatice, care îl pîndeau din aer, din apă, din păduri. Viața în cete nu-i oferea prea multe garanții. Alta este situația astăzi, de lup și inundații nu mai moare nimeni... »

Astăzi, împotriva fricii ne apără societățile de asigurare, discursurile senatorilor, ziarele, lecțiile și exemplele personale de felul celor înfățișate zilele trecute de biografia lui Atanasche Ghandy. Cazul fratelui dumitale, formele aberante pe care le-a îmbrăcat frica ne confirmă prin contrast că sîntem pe o altă treaptă a istoriei. Nu ne mai pîndesc fiarele și poștele celorlalți oameni, dar unele reculuri și tresăriri ne amintesc cît de încărcată este istoria pe care o purtăm în oase. Curînd aparatul Röntgen va fi pus la punct, și vom avea ocazia și surpriza să vedem cu ochii noștri ce calabalîc ne apasă pe dinăuntru mersul, cîte roți, lanțuri, pîrghii și ghiulele ale trecutului au rămas prin buzunarele ființei, ca să nu vă mai spun că eu am speranța de-a se descoperi în pîntecele cine știe cărui contemporan însuși celebrul cal troian, cu aheii plini de ură înăuntru, gata de luptă, purtînd în ei alți cai și alți războinici, înșirați ca în oglinzi paralele pînă la începutul lumii. Dar fiți liniștiți: în secolul următor, toate problemele nerezolvate își vor afla soluția — așa cum foarte frumos ne-a anunțat vorbitorul. Curînd, vom desființa cancerul, tuberculoza, jecmăneala, cuvîntul mincinos, iar armele de foc nu se vor mai îndrepta niciodată împotriva unui piept omenesc. Într-un prim sfert de veac, fiecare cetățean va purta cu sine într-un săculeț medicamente de mare eficacitate, pușcă mitralieră și, alături, un paznic devotat. Mai tîrziu, aceste ustensile vor deveni de prisos, paznicului dîndu-i-se sfatul să se înscrie la școală, ca să-și facă o carieră, să devină medic psihanalist, numărător de stele lucitoare și calculator electronic, în unele cazuri — director de studii sau dirijor al unei formații de cameră.»

XCIV. Ajută-mă, Muză, să pun capăt o dată acestei adunări, care se prelungește de nu știu cîte zile, să pot trimite pe oameni pe la casele lor, unde îi așteaptă nevestele, pregătite ca să-i spele, să-i mîngîie, să-i așeze frumos la masă, spre a fi mîine în zori odihniți și apți să privească cerul, să salute soarele, să-și mîngîie copiii și să-și îngrijească grădinile. Secolul inaugurat va aduce cîte ceva din realizările enunțate de Vorbitor, dar nimic nu va veni de la sine.

Cuvintele pe care le tot mestecă acest Messia al birourilor de bancă intercontinentală, cavalier al industriilor, cămătar ordinar de sentimente, precupeț de idealuri și, în fond, războinic mai rău și mai crud decît toți lotrii și pirații pe care i-a evocat,

ca și ideile pe care le-a vînturat ca un dar al viitorului, sînt vechituri în haina noutății, create după chipul și asemănarea lumii în care se simte puternic și nemuritor.

L-am ascultat și n-am priceput decît că el urmărește să ridice la puterea a cincea cifrele afacerilor de pînă acum și, ca și pînă acum, să înfierbînte spiritul oamenilor spre a-i putea trimite, în cete și bande, cine știe pe unde, în căutare de cai verzi pe pereți. De la înălțimea lui, într-adevăr, numai caii pe pereți lipsesc sărmanilor oameni. Viitorul i se înfățișează ca o vitrină, ca un transatlantic cu de toate, ce nu așteaptă decît să fie prădat și scufundat după ce cuceritorii și-au umplut buzunarele cu bijuterii. . .

După părerea mea, n-a apucat să se lumineze nici măcar cu ideile secolului trecut, și ca să ajungă în secolul ce începe trebuie să facă un pas de o sută de trepte. . . Pasul îi va zdrențui veșmintele și nu-i vor ajunge toate cămășile lui negre pentru a se petici.

Să-i retez pălăvrăgeala și să-l trimit acasă. Ajută-mă, Muză, să-i provoc un sughiț, o diaree, o nouă mîncărime de purice pentru ca, alergînd precipitat spre ușă, să lase pîrtie printre oameni, și oamenii să se ducă, în sfîrșit, la ale lor. . . Dă-mi puterea să-l trec în anale alături de ceilalți falși prooroci — sînt filele cronicilor pline de figurile și erorile lor — și dă-mi, buno, iscusința să înfățișez cititorului credința mea că asemenea vorbe goale se vor pronunța mereu mai rar.

XCV. «Celor de la poliție fratele meu le striga: fiare sîngeroase!» — strigă din mulțime cel ce povestise mai înainte trista biografie a fratelui și care nu înțelegea să lase chestiunea nelămurită. «Vezi? Tocmai! Bietul băiat simțea că năravurile care-i zdrobiseră pe părinții și bunicii săi mai recidivează uneori — reluă explicațiile sale vorbitorul, binevoitor și disponibil ca la început. Fratele dumitale, afectat de izolatele manifestări ale violenței, recunoștea în ele unele apucături primitive, o gîndire rudimentară. Se impune să începem cu extirparea prin educație a fricii din sufletul oamenilor! Dar să nu ne pierdem vremea: alte întrebări, vă rog! Să discutăm, prieteni, să clarificăm toate nedumeririle noastre, cu răbdare, cu tact, numai prin metoda discuției vom putea ajunge la cel mai convenabil proiect de secol din cîte au existat. Cum ne așternem, așa vom dormi!» — declară el filosofic.



« Dar, pentru că veni vorba, cum vom dormi ? », întrebă un paznic de noapte.

Se abuză, era evident, de bunăvoința conferențiarului. De aceea avocatul, sau generalul, sau învățătorul, sau militanta în robă de avocat, sau mecanicul de locomotivă, sau misionarul, într-un cuvânt vorbitorul neobosit, se ridică din nou în picioare și spuse: « Domnilor, eu cred că e bine să lăsăm o parte din grijile și satisfacțiile viitorului în seama timpului, nu e frumos să intrăm în amănunte. Sînt două istorii: una pe care o fac oamenii și alta pe care ne-o pregătește destinul. Să nu scormonim necunoscutul, s-ar putea să descoperim și unele aspecte mai puțin convenabile. V-ar plăcea oare să vi se spună că, după împlinirea cîtorva din cele mai frumoase vise, de pildă construirea uriașului avion interstelar „Armonia“, este necesar și de datoria dumneavoastră să renunțați la zbor sau la urmărirea decolării lui, pentru simplul motiv că v-a sosit ceasul morții și trebuie să încheiați socotelile ? Ei, ce ziceți de o asemenea foarte posibilă variantă ? »

**XCVI.** « Asta e prea de tot ! sări indignat cel cu povestea fratelui. După ce că nu ni se dă un răspuns la chestiune, ca să știm și noi încotro s-o apucăm, mai sîntem și amenințați ! Braaavo ! Să vă fie rușine ! » « Rușine, burtă-verde ce sînteți ! — strigară cîțiva dintre cei din al treilea și al patrulea rînd — ne-ați adus aici, ne-ați poprit după bunul vostru plac, acum rîdeți de biata noastră făptură... Și noi care credeam că, din explicație în explicație, veți ajunge la chestiunea esențială, la abolirea morții. În fond, era singurul aspect care ne interesa... Restul — povești de adormit copiii !... »

Nemaiășteptînd un răspuns, cu toate că vorbitorul deschisese o carte, în căutarea unui citat, și se pregătea, în picioare, să-i facă lectura, unii luară de jos bolovani, pe care-i și aruncară neîntîrziat în tribuna frumos drapată, alții dară foc cîtorva bănci din sală și unui boschet, același boschet unde cei doi tineri continuau să se iubească și care, din această cauză, fură nevoiți să iasă din desiș, sumar îmbrăcați, ca să-și caute un loc mai potrivit unde să-și mărturisească pînă la capăt afecțiunea...

Bicicliștii se ghemuiră la început după spătarele și arcadele tribunei, apoi se strecurară prin ușa lăturalnică în camerele vecine sălii, și de acolo, printr-o galerie, în Place de L'Etoile. În piață îi așteptau trăsurile, berlinele, vagoanele, limuzinele, motocicletele și bicicletele cu care veniseră. Părăsiră piața cît

se poate de grăbiți, pentru că gluma se îngroșă și nimeni n-avea interesul de-a se produce încurcături, despre care pe urmă să scrie ziarele în fel și chip, ca să fie din nou interpelat guvernul.

Spiritele, la imbarcarea oaspeților în vehicule, se liniștiseră. Întotdeauna vederea mecanismelor, separația printr-o tăblie, o portieră, ca și marea autoritate a roților — mai des patru-cinci, mai rar două, dar în mod excepțional chiar numai una — roaba sau roata norocului — pune o distanță binevenită între agresor și obiectul furiei sale. Dealtfel, contribuiseră la această liniștire și cordoanele lungi de polițiști, echipați cu măști de gaze, scuturi de plexiglas și bastoane de cauciuc, care se scurgeau printre manifestanți, răbind în trecerea lor pașnică grupurile de furioși, sfātuind pe cei din cale să facă loc.

Ultima limuzină întîrzie puțin, lăsîndu-le pe celelalte să se depărteze. Prin ferestruica ei apăru o mîină înmănușată alb, care făcu semn unui ofițer de jandarmi, ce saluta ceremonios, să se apropie:

— Îi ordon colonelului să fie ferm! Dacă lucrurile degenează, îi ordon să facă uz de arme. Să n-aud că s-a întîmplat cine știe ce după plecarea noastră. Ai citit în gazete ce s-a petrecut în Verlania de Vest... Curînd va fi ziua fratelui meu, regentul. Vom face avansări. Colonelul e deja pe listă... Ajută-l să procedeze legal...

— Am înțeles, să trăiți, domnule Robert Hinter! bîlbîi ofițerul, care era ținut în grad pentru că nu reușea niciodată să rețină numele corect al comandanților lui.

**XCVII.** Deasupra bulevardului se ridica un vîl străveziu de fum de la țevile eșapamentelor, pe caldarîmul în parte desfăcut se lăfăiau cîteva balegi opulente, ale cailor ce trăgeau tunurile ușoare de cîmp, cineva plesni dintr-un pistol — probabil semnal de start bicicliștilor —, mulțimea începu să se miște și să se risipească, cei doi tineri care se iubiseră în boschet își dădură cuvîntul că nu vor uita întreaga lor viață această zi minunată, cînd se cunoscuseră și se îmbrățișaseră în voie, în mediul nepoluat al încîntătoarei naturi, în mijlocul căreia s-au simțit liberi, fericiți, în deplină singurătate.

2. monarh absolut. Exagerare. Cîteva reguli de conduită, după cum se va vedea, relativizează — ca în atîtea și atîtea situații, — puterea individului. « Mai mult vise decît nepermise », spune istoricul H.W. Herz.

3. ...*rumoare și găinaț*. Aceste două produse sînt caracteristice tuturor păsărilor, deși termenul al doilea provine de la găină. Ar trebui găsit un cuvînt special pentru fiecare specie... Pe de altă parte, termenul *rîndunaț* nu sună bine.

4. ...*păsări mici*. « Este pentru prima oară cînd ciocănitoea e desemnată să conducă lucrările. În trecuta legislatură, una dintre surorile ei, desemnată, n-a apucat să-și exercite onorata funcție fiindcă glonteale unui vînător a dat-o spectaculos peste cap. Nu este exclus ca atentatorul să fi fost un copil, proiectilul — o piatră azvîrlită de praștie...

5. ...*compozitorul Janequin*. Trăitor pe la 1560, Clément Janequin a ucis un splendid *Chant des Oiseaux*. Un catalog al păsăretului, întrucîtva muzical, va jumuli, după zeci de ani, și Olivier Messiaen, colegul de coteț al renașcentistului.

## CARTEA A CINCEA

1. *mai ales rotilele*. Reproduc, apropo de redistribuiri, următorul pasaj din *Istoria* lui Waldemar Riga-Wolfram: « Tendința secolului este de-a diviza și a fragmenta diversele elemente ale existențelor mari — animale și țări, pămînturi și bucăți grase de mîncare. Imperiile de odinioară s-au împărțit, și din ele au apărut, spre fericirea statisticii, dar și a popoarelor care cunoscuseră dominația unei coroane cît roata caruselului, o mulțime de stătulețe, ținuturi și raioane de mărimea regatului San Marino. În vremea noastră mai apropiată, în înseși țările ce credeam că alcătuiesc națiuni, fermentul fragmentativ a produs fisurări ale unor materii ce păreau indivizibile, și nu e exclus să vedem curînd o Spanie sau o Mare Britanie desfăcută în vertebre ca Germania landurilor de altădată, fiecare cu guvernul său, fiecare cu parlamentul și provincialismul său, fiecare cu zidurile sale groase de cetate, cu porți prin care nu pătrunde nici vîntul. O tendință care a fost semnalată în *Bibliografia generală*, și, confirmîndu-se, se transformă în proces general. Nimeni nu regretă, desigur, statele mastodont ca Austria și Turcia din secolele scurse, dar rămîne o întrebare dacă, după divizarea logică și împăturirea necesară, nu se va reîncepe procesul dinainte, înlăturat acum, al unificării, după ideea că este comodă, într-adevăr, — și liniștită — călătoria pe

roata de bicicletă sau numai pe ghidon, dar pe bicicleta întreagă se pedalează mai eficient.»

2. ...*jurase*. Înaintea fiecărei acțiuni istorice se depune sau se formulează un jurământ, după care și cel mai vrednic comandant de oști nu mai poate fi bănuț că se va reține să facă ceea ce și altfel făcea. Nu ne amintim ce moment de start (și pentru ce) a fost celebrul Jurământ de la Strassbourg.

3. ...*în rang de cancelar*. Din capitolele prezentate (cu cursive) la *Note*, alcătuit de o povestire de sine stătătoare, s-au desprins, credem, intențiile Anonimului de-a ne înfățișa, parabolic, cum a funcționat mecanismul care l-a urcat pe celebrul caporal pînă la gradul de cancelar al Reichului. Ne rămîne a adăoga numai precizarea că trecerea rapidă pe scara ierarhiilor pînă la ultima treaptă, după care nu urmează decît căderea în gol, e caracteristică vremilor marilor conflagrații, începute cu Napoleon și încheiate cu demisia din viață a lui Hitler. Asta se explică și prin aceea că marile mișcări de trupe — adesea intercontinentale — nu se pot efectua numai în linie dreaptă, pe bulevarde ca Champs-Élysées, ci mai ales prin ulițe labirintice cu multe cotituri. Or, la cotituri, cîte unul scapă controlului celorlalți, se strecoară ușor, fuge de nu mai poate nimeni să-l prindă, are posibilitatea să iasă din serie și să calce prima treaptă a scării întîlnite. După aceea, urcușul rapid nu mai e o problemă.

Dacă fenomenul n-a fost explicat prea limpede de Aristotel, a fost descris și experimentat, în condiții mult mai bune, de Amintore Bertini din Padova, paracliser.

4. ...*VII bis*. Inclus în carte, ca și capitolele ce urmează, de însăși mîna Anonimului. Dealtfel, multe dintre părțile lucrării primesc în continuare diverse texte intermediare, fie că apar din arhive pînă acum nerăscolite, fie prin intermediul unui secretar nevăzut, care îl ajută și-i completează și azi opera. (Anonimul e de mult nisip sau praf mărunțit, asta însă nu-l împiedică să gîndească și să-și spună părerea despre cele ce se întîmplă și se vor mai întîmpla pînă la sfîrșit.)

5. ...și *bioxid de acetilenă*. Ca și în alte locuri, expresiile de aici trebuie luate cu rezervă, ele neavînd, după cum ne asigură Meyer-Rank, o funcțiune chimică, ci una strict poetică. Se știe că nimeni n-a suferit intoxicații inspirînd gazele de clor emanate de versurile lui Sandburg.



1. ... *își începă intervenția nea Grigore Mucenicu*. Ca prin vis îmi amintesc că acea intervenție a fost extraordinară, plină de cuvinte mari, însuflețită. Din păcate, spiritele erau prea excitate spre a putea aprecia retorica impecabilă, lucrurile s-au destrămat așa cum se va vedea mai departe...

2. ... *la Sovata*. Localitate balneară de o aleasă frumusețe.

3. *Dom' Caesar*. Desigur, altul decât Iuliu Caesar din cărțile anterioare.

4. ... *poza e un rebut*. Afirmatie răuvoitoare, mai cu seamă că aici nu este nevoie de aprecieri artistice; documentul interesează. Am văzut cu ochii mei poza. E minunată: o plajă vastă, însoțită, răcorită mîngîios de valurile înspumate și de briză, și peste tot, un nisip fin, auriu și strălucitor... Firul orizontului sugerează că pretutindeni, pînă la marginea pămîntului, tot astfel de plăji se întind.

București — insula Corfu — Pietroșita, 1970—1979

Lector: Magdalena Bedrosian

Tehnoredactor: Constanța Vulcănescu

Apărut: 1980. Bun de Tipar: 12.V.80.

Format: 16/54 × 84. Coli Tipo: 18,5. Coli ed.: 17,02.



Întreprinderea Poligrafică „Arta Grafică”  
Calea Șerban Vodă nr. 133  
București